

پیشگفتار

انجیل لوقا

است. وی که از روایت‌های نخستین شاهدان با دقت اطلاع یافته آنها را «به ترتیب» عرضه خواهد کرد. بدین ترتیب تئوفیلس در این کتاب از وقایعی که قبلًا شنیده روایت قابل اطمینانی خواهد یافت.

بدین ترتیب لوقا در نقش یک مورخ ظاهر می‌شود و از راه و رسم تاریخ نویسان زمان خود پیروی می‌کند (ر. ک ترتیب و تاریخ وقوع رویدادها ۱:۲-۳). اما تاریخی که وی می‌خواهد ارائه دهد تاریخی مقدس است. نیت اصلی او آن است که نشان دهد رویدادها از نظر ایمان چه معنی و مفهومی دارند، ایمانی که واقعه عید گذر و حیات جامعه مسیحی آن را روشن کرده است. بنابراین کتاب لوقا یک مژده یعنی یک انجیل می‌باشد.

تاریخ نجات در ساختار انجیل لوقا
طرح سومین انجیل نظیر طرح کلی انجیل متی و مرقس است، بدین معنی که شامل یک مقدمه، گفتارهای عیسی در جلیل، فراز آمدن وی به اورشلیم و بالاخره تحقق پایانی رسالت وی با رنجها و رستاخیز مسیح تحقق می‌یابد ذکر می‌کند و کتاب اعمال رسلان را از اورشلیم تا اقصی نقاط جهان اعلام شده است (اع ۸:۱).

در مقدمه انجیل، لوقا موضوع، روش و هدف اثر خود را اعلام می‌کند: وی «رویدادهایی» را ارائه خواهد کرد که نقطه آغاز سرگذشت جامعه مسیح یعنی کلیسا

مقدمه نخستین کتاب لوقا
از بین چهار انجیل، تنها انجیل لوقا بماند بسیاری از نوشه‌های یونانی آن دوران با یک مقدمه آغاز می‌شود. این مقدمه به شخصی به نام تئوفیلس خطاب شده که ظاهراً شخصیت مهمی است. کتاب اعمال رسلان نیز با مقدمه‌ای آغاز می‌شود که به همین شخصیت خطاب می‌گردد و نویسنده در آنجا به نخستین کتاب اشاره نموده از «هر آنچه عیسی انجام داده و آموخته است» سخن می‌گوید (اع ۱:۱-۲). از همان آغاز کلیسای اولیه به این نتیجه رسیده بودند که این انجیل و کتاب اعمال رسلان را یک نفر نوشه است. منتقدان معاصر نیز این نظریه را تأیید کرده‌اند و استدلال ایشان بر مبنای یکسان بودن لحن و وحدت اندیشه در دو کتاب و همچنین بر قرینه بودن طرح آنها است؛ انجیل فراز آمدن عیسی به اورشلیم را که در آنجا «واقعه عید گذر» یعنی رنجها و رستاخیز مسیح تحقق می‌یابد ذکر می‌کند و کتاب اعمال رسلان را از اورشلیم تا اقصی نقاط جهان اعلام شده است (اع ۸:۱).

در مقدمه انجیل، لوقا موضوع، روش و هدف اثر خود را اعلام می‌کند: وی «رویدادهایی» را ارائه خواهد کرد که نقطه آغاز سرگذشت جامعه مسیح یعنی کلیسا

بالاخره آخرین کلمات روایت منجر به وسوسه، مبارزه قطعی در راه رنجها و اعلام می‌کنند (۱۳:۴).

۲- نخستین قسمت رسالت عیسی
 (۵۰:۹-۱۴:۴) کلأ در جلیل رخ داده است (ر.ک ۵:۲۳؛ اع ۱۰:۳۷) و این نکته با مت ۱۵:۲۱؛ ۱۶:۲۱؛ ۱۳:۷ و مر ۷:۲۷؛ ۸:۲۷ تفاوت دارد. این قسمت با صحنه گفتار استاد در کنیسه ناصره (۴:۱۶-۳۰) آغاز می‌شود و این گفتار پیشایش مختصات انجیل را دارد، یعنی اعلام نجات بر مبنای نوشه های مقدس و با الهام از روح القدس، اشاره به نجات مشرکان، امتناع هموطنان عیسی و تمھیدات جنایتکارانه آنان. سپس روایت رسالت شامل اعمال عیسی (مخصوصاً معجزه ها) و سخنان او می‌آید که شاگردان را به نخستین مرحله آشنایی با شخصیت او هدایت می‌کند.

اولین بخش این قسمت (۴:۳۱-۶:۱۱) که تقریباً به همان ترتیب مر ۱:۶-۳:۲ است عیسی را در برابر انبووه مردم، در برابر دشمنان، در برابر اولین گروه شاگردان و در میان معجزه ها و بحث و جدلها نشان می‌دهد. بخش دوم (۶:۷-۱۲:۵) که در انجیل مرقس مشابه ندارد ولی متی مطالبی مشابه آنها را به صورت پراکنده ذکر کرده، با فراخواندن دوازده شاگرد شرع می‌شود و بیش از هر چیز شامل آموزش عیسی به شاگردان در طی گفتارهای مربوط به وعده های سعادت ابدی (خوشابه حال ها) می‌باشد.

سومین بخش این قسمت (۸:۱-۹:۵۰) در جایی که مطالب انجیل لوقا به روایت مر ۳:۱-۴:۲۰ می‌پیوندد (ولی بدون این که

۱- مقدمه (۱:۵-۴:۱۳) حاوی دو بخش کامل‌اً متمایز می‌باشد.

روایت های مربوط به دوران کودکی (۱:۵-۲:۵) مختص به لوقا است. این روایت ها مرتباً یحیی تعمید دهنده و عیسی را به موازات هم قرار داده در حالی که تابعیت اولی را نسبت به دومی نشان می‌دهند. این روایات بویژه راز عیسی را طی سلسله پیامهای خارق العاده ای بیان می‌کنند که وی زاده از روح القدس، قدوس، پسر خدا (۱:۳۵)، منجی و مسیح خداوند (۲:۱۱)، نجات خدا و نوری امتها است (۲:۳۰، ۳۰:۲) و با این همه انبووه قوم خودش او را طرد خواهند کرد (۲:۳۴). در آغاز انجیل، پیش از آن که راز به تدریج آشکار شود، رازی که در بقیه کتاب ذکر می‌شود، این اظهارات، مقدمه ای درباره مسیح شناسی است که می‌توان آن را با مسیح شناسی انجیل یوحنا مقایسه نمود (۱:۱۰-۱۸).

مقدمه مربوط به بخش رسالت (۳:۱-۴:۱۳) نظیر انجیل متی و مرقس شامل رسالت یحیی تعمید دهنده، تعمید عیسی و پیروزی اولیه او بر وسوسه گر است اما لوقا دوران یحیی را که هنوز مربوط به عهد عتیق است از دوران عیسی جدا و متمایز می‌سازد (۳:۲۰ توضیح a). و مخصوصاً بر منصب مسیحیابی که پدر پس از تعمید به پسر عطا می‌کند اصرار می‌نماید (۳:۲۲ توضیح e)؛ وی در این قسمت شجره نامه عیسی را می‌ورد که تا حضرت آدم می‌رساند تا ارتباط و بستگی او را با تمام بشریت نشان دهد (۳:۳۳-۳۸).

گذر که تحقق آن نزدیک است نشان می دهد (۵۱:۹). استاد به سوی اورشلیم یعنی شهر مقدسی که مقرر است در آنجا امن نجات تتحقق یابد روانه می شود. دو اشاره دیگر در مورد این شهر که لوقا در ۲۲:۱۳ و ۱۱:۱۷ ذکر کرده ممکن است این قسمت را به سه بخش تقسیم کند ولی این تقسیم بندی کاملاً ظاهری است زیرا این بخش ها نه از نظر جغرافیایی و نه از نظر تحول عقیدتی پیوستگی و تداوم ندارند. خط سیر این مسافت با اماکن و نقاط جغرافیایی تطبیق نمی کند (مثلاً چنین می نماید که وقایع مذکور در ۱۰:۱۳ و ۱۵:۱۳-۱۰ در جلیل روی داده و در آیات ۱۳:۱۳-۱۴ فرض برآن است که عیسی قبلًا در اورشلیم سخن گفته است). بنابراین روایت مسافرت از نظر ادبی زمینه ای است که لوقا می تواند مطالب خود را با توجه به تحقق عید گذر در این چارچوب گرد آورد.

در سراسر این بخش گفتار عیسی مقدم بر معجزه ها است و پند و اندرزها بیش از موضوع راز مسیح مورد توجه است (مگر در ۱۰:۱۰-۲۱:۳۱؛ ۱۲:۱۰-۲۴:۲۱؛ ۱۸:۵۰-۴۹:۱۲؛ ۱۹:۳۳-۳۱:۱۳) استاد همواره به قوم اسرائیل خطاب می کند و در رویارویی با فریسیان و مجتهدان یهود جدی و سازش ناپذیر است (۱۱:۳۷-۵۲). قوم خود را فرا می خواند که به سوی خدا روی آورند (۱۲:۱۰؛ ۵۱:۱۳؛ ۹:۱۳) و امکان نپذیرفتن آنان را در نظر می گیرد (۱۲:۲۳-۳۵؛ ۱۶:۱۴؛ ۲۴-۳۵) و مخصوصاً به شاگردانش خطاب کرده مأموریت رسالت آنان را تعیین می نماید (۹:۵۲-۱۰:۲۰). ایشان را به دعا کردن (۱۱:۱۱-۱۳) و از خود گذشتگی می خواند (۱۲:۲۲-۳۴، ۵۱-۵۳:۱۲).

مطالبی مشابه مر ۶:۴-۸:۲۶ عرصه نماید) دوازده شاگرد را در رسالت عیسی کاملاً سهیم می کند و از همان آغاز آیه ۱:۸ نام آنان را ذکر می نماید. سپس در گفتارهایی که به صورت تمثیل آمده شنوندگان عیسی به دو گروه متمایز تقسیم می شوند: یک گروه آنان که جز تمثیل ندارند و دیگر «کسانی که شناختن اسرار ملکوت به ایشان ارزانی گشته است» (۸:۱۰). معجزه های جدیدی که مختص شاگردان است برای ایشان این سؤال را پیش می آورد که «او کیست؟» (۸:۲۵) و در این موقع دوازده شاگرد برای اعلام ملکوت خدا فرستاده می شوند (۹:۱-۶) و فعالانه در معجزه تکثیر نان ها شرکت می نمایند (۹:۱۲). بالاخره عیسی آنان را وادار می کند که درباره او عقیده خود را بگویند و پطرس او را «مسیح خدا» می شناسد (۶:۱۰-۲۰). بلا فاصله این نخستین اظهار درباره راز عیسی به وسیله استاد تکمیل می شود و خود را به عنوان مسیح که برای مرگ مقدر شده توصیف می نماید (۹:۲۲) و نیز بوسیله پدر که در شکوه واقعه تجلی، فرزندی اسرارآمیز عیسی را اعلام می کند (۹:۳۵).

-۳- فراز آمدن به اورشلیم (۹:۱۱-۱۹:۲۸) بدیع ترین بخش ترکیب نوشتہ لوقا است. تعداد زیادی از مطالب این بخش بطور یراکنده در انجیل متى وجود دارد و برخی از آنها در انجیل مرقس آمده ولی لوقا تنها انجیل نگاری است که آنها را در چارچوب یک مسافرت ارائه می نماید. این مسافرت با عبارت با شکوهی آغاز می شود و حرکت عیسی را به سوی واقعه عید

خود را نشان داده فروشنده‌گان را از آنجا بیرون می‌راند و هر روز در آنجا آموزش می‌دهد (آیات ۴۸-۴۵).

اظهارات عیسی در اورشلیم شامل همان سه قسمتی است که در اناجیل متى و مرقس آمده ولی لوقا نکاتی جزیی به آنها افزوده که مختص به خود است. آموزش در معبد (۲۱-۲۰) با اعلام داوری بر اورشلیم و آمدن پسر انسان پایان می‌یابد. لوقا این اعلام‌ها را به تمام قوم اسرائیل خطاب می‌کند (ر. ک ۵:۲۱ توضیح X، W: ۲۱:۵ توضیح r).

در روایت‌های مربوط به رنج و مرگ عیسی (بابهای ۲۳-۲۲) همان طرح اناجیل دیگر دنبال می‌شود ولی داستان شام آخر با آموزش‌هایی به دوازده شاگرد درباره نقش خدمتگزاری آنان، درباره بزرگی آنان در ملکوت آینده و نیز درباره وضعیت جدید آنان پس از عزیمت استادشان ادامه می‌یابد (۲۲:۲۴-۳۸). رنج‌هایی که عیسی متحمل می‌شود عدالت او و ارزش شهادت عبرت آمیز او را نمایان می‌سازد. مسیح آن هنگام که متحمل حقارت و توهین می‌شود، ملکوت خود را که از قبل حاضر است تأیید می‌کند (ر. ک ۲:۲۶ توضیح b: ۳۷:۱۲۳ توضیح b).

روایات مربوط به وقایع عید گذر (باب ۲۴) تماماً محدود به شهر اورشلیم است. در این متون به روایات کهن درباره ظاهر شدن‌های مسیح در جلیل اشاره نشده است (مت ۳۲:۲۶؛ مارک ۱۴:۲۸؛ ۱۶:۲۰، ۱۰، ۷:۲۸ یو ۲۱)، احتمالاً به این دلیل که قرینه با کتاب اعمال رسولان بهتر مراجعات شود. این روایت‌ها رنج و مرگ عیسی را همچون راهی تعصیر می‌کنند که خدا خواسته تا از آن طریق مسیح را

بخش مهمی از این آموزشها که به شاگردان خطاب می‌شود مربوط به زمانی است که دیگر عیسی در میان آنان نخواهد بود و این موضوع با مسافرتی که در پیش است و منجر به صعود عیسی به آسمان می‌شود تطبیق می‌نماید (۹:۵۱) یعنی زمانی فراخواهد رسید که شاگردان بایستی به روح القدس روی آورده (۱۱:۱۳) به حقانیت استادشان در برابر مردم اقرار کنند (۱۲:۱-۱۲)، در انتظار بازگشت او باشند (۱۲:۳۵-۴۰، ۱۷:۲۲-۴۰؛ ۱۸:۸) و در جوامع مسیحیان از برادران خود مراقبت نمایند (۱۲:۴۱-۴۸).

در ۱۸:۱۵ روایت لوقا به رشتۀ روایت متی (۱۹:۱۵) و روایت مرقس (۱۰:۱۳) می‌پیوندد ولی در پایان این روایت لوقا موضوع نجات «زکی» و مخصوصاً تمثیل قنطارها را می‌افزاید (۱۹:۱-۱۰، ۱۱-۲۷). در نگارش لوقا برخورد و رویارویی مصیبیت بار اورشلیم با پادشاهی که اورشلیم او را نخواهد پذیرفت با ذکر این روایت آماده می‌شود (ر. ک ۹:۱۱ توضیح s).

- ۴- بخش سوم رسالت عیسی (۱۹:۲۹-۲۴:۵۳) تحقیق نجات را در اورشلیم گزارش می‌کند و این شهر را به عنوان نماینده قوم اسرائیل در برابر عیسی در فاجعهٔ صلیب بشمار می‌آورد. لوقا این نکته را در اولین صحنهٔ ورود عیسی (۱۹:۲۹-۴۸) یادآوری می‌کند: بدین معنی که استاد خود را همچون پادشاه معرفی می‌نماید (آیات ۳۵-۳۸)، بر شهری که ورود شاهانه او را نخواهد پذیرفت می‌گرید (آیات ۴۱-۴۴)، در معبد اقتدار

بیشگفتار انجیل، لوقا

این مأموریت را حاملان پیام به یمن فیض
روح القدس انجام خواهند داد (۴۹:۲۴؛ ر.ک.
(۱۲:۱۲) ولی در انجیل فقط عیسی که از
روح القدس زاده شده (۳۵:۱) با قدرت این
روح القدس عمل می کند (۲۲:۳؛ ۱:۴؛ ۱۴،
روح القدس (۲۱:۱۰؛ ۱۸)

در روایت‌های مربوط به دوران کودکی عیسی، شمعون اعلام می‌کند که «تعداد زیادی در اسرائیل» از پذیرفتن عیسی امتناع می‌کنند (۳۵:۲-۴). این امتناع اندک اندک در جریان انجیل صورت می‌گیرد ولی بطور کامل با صلیب پایان نمی‌یابد (ر. ک ۳۴:۲۳) زیرا پس از روز پنجاهه باز هم رسولان یهودیان اورشلیم را به توبه و نجات می‌خوانند.

لوقا که بدین گونه دوران عیسی را از دوران کلیسا متمایز می کند می خواهد مراحل عمل خدا را در تاریخ روشن نماید و لی در ارائه این وقایع هرگز از این نکته غافل نیست که نجات بطور قطعی در عیسی مسیح داده شده است. وی از همان آغاز انجیل بر امروزی بودن نجات اصرار می کند (۱:۲؛ ۴:۲۱؛ ۵:۲۶؛ ۹:۱۹؛ ۲۳:۴۳). زیرا عیسی از ر. ک (۱:۱۱؛ ۲:۷) نخستین لحظه وجود، پسر خدا (۱:۳۵)، نجات دهنده (۱:۱۱؛ ۲:۷۷، ۷۱)، ر. ک (۲:۲؛ ۳:۶؛ ۲:۱۱) و خداوند است (۲:۱۱؛ ۷:۱۳؛ ۷:۱۳) توضیح درباره اصرار لوقا در مورد قائل شدن این عنوان برای عیسی)؛ و گفتارهای او با پیام نجات به درماندگان و کوچکان که مخاطبان ممتاز این پیام هستند آغاز می شود (۴:۱۸؛ ۷:۲۲؛ ۱۰:۱۰). لوقا از همان موقعی که دوران عیسی را توصیف می نماید به جامعه مسیحی یعنی

به شکوهش برساند (آیه ۲۶)، همان مشیت الهی که عیسیٰ آن را اعلام نموده (آیه ۷) و در نوشه های مقدس ثبت گشته است (آیات ۲۵-۴۶، ۴۴-۴۶). بالاخره عیسیٰ بر یازده رسول ظاهر می شود تا بر تردید ایشان فائز آید (آیات ۳۶-۴۳) و آنان را چون شاهدان به رسالت می فرستد (آیات ۴۷-۴۹). کتاب با نخستین روایت درباره صعود مسیح (آیه ۵۱) که نشانه سروری و خدایی عیسیٰ مسیح برخاسته از مرگ است خاتمه می یابد (ر. ک اع ۳۶:۲).

به این ترتیب تمام انجیل آشکار شدن تدریجی راز خداوند عیسیٰ را ارائه می کند و همچنین نشان می دهد کسانی که باید پیام آن را بازگو نمایند با تائی و به تدریج آن را در ک نمایند.

دوران عیسی و دوران کلیسا

- از آنجا که لوقا در نظر دارد کتاب دیگری را به سرگذشت رسولان تخصیص دهد بنابراین بهتر از متی و مرقس می‌تواند تقاووت‌های بین دوران عیسی و دوران کلیسا را مشخص نماید.

انجیل لوقا نشان می دهد که عمل عیسی اختصاصاً مربوط به قوم اسرائیل است. هر چند جنبهٔ جهانگرایی پیام نجات را ذکر می نماید ولی این نکته همواره در اعلام های مربوط به آینده (۲۹:۱۳؛ ۳۲:۶؛ ۲۹:۲) مربوط به آینده (۱۴:۱۶؛ ۱۴:۲۴) یا در تصاویر نمونه ای است که پیشاپیش نشان داده شده اند (۳:۲۳-۳۸؛ ۴:۲۵-۲۷؛ ۸:۹؛ ۷:۲۷؛ ۱۰:۱؛ ۱۷:۱۱؛ ۱۱:۱۹) و مسیح تنها بعد از رستاخیز خود، مأموریت رسالت به سوی مشرکان را به شاگردان خود می دهد (۲۴:۴۷-۴۸).

است (۱۰:۲؛ ۴۷:۱)، در برابر معجزه‌ها (۱۰:۱۰؛ ۱۷:۱۳؛ ۱۷:۱۹)، در برابر استقبال از پیام (۲۱:۱۰) و گرویدن گناهکاران (۱۵:۱۹؛ ۶:۱۹)، در برابر رستاخیز عیسی (۵۲:۲۴) زیرا نجاتی که از سوی خدا می‌آید دعوت به شادمانی است.

۳- عیسی اعلام می‌کرد که در زمان آخر باز خواهد آمد و لوقا انتظار این واقعه را برابر دوران کلیسا حفظ می‌کند (۱۲:۳۵-۴۸؛ ۱۷:۳۶-۵:۲۱؛ ۲۷:۱۹؛ ۸:۱۸؛ ۳۷-۲۲:۱۷) ولی اصرار وی درباره نجات زمان حاضر، اصرار درباره خداوندی عیسی با وقایع عییدگذر و اصرار بر عمل روح القدس در کلیسا، هیجان مربوط به بازگشت قریب الوقوع عیسی را کاهش می‌دهد (ر. ک ۲۳:۱۷ توضیح b). امیدواری او کاملاً سرشار از شادی نجات امروز است. ویرانی اورشلیم که بارها در این انجیل به آن اشاره شده (ر. ک ۱۹:۲۷ توضیح e) بنا به نوشته لوقا جنبهٔ پایان روزگار را ندارد بلکه فقط یک حادثهٔ تاریخی و کیفر مسئولان مرگ عیسی است.

اثر لوقا از نظر ادبی
لوقا در نگارش انجیل خود از اطلاعات و مطالب بسیاری که با انجیل متى و مرقس مشترک است استفاده می‌کند ولی مطالب زیادی نیز مختص به خود او می‌باشد (ر. ک پیشگفتار انجیل نظیر)، مطالب گروه دوم متنوع و به شرح زیر می‌باشند: روایت‌های دوران کودکی عیسی (۲-۱)، برخی از معجزات (۱۷:۱؛ ۱۷-۱۰:۱۳؛ ۱۷-۱:۱۴؛ ۶:۱۷)، صحنه‌های مربوط به توبه

کلیسا می‌اندیشد. وی به مراتب بیشتر از متى و مرقس برای دوازده شاگرد عیسی عنوان رسول قائل می‌شود (ر. ک ۱۳:۶ توضیح c) و در اندیشهٔ مسئولیت‌های آنان در جوامع مسیحی (۹:۱۲؛ ۱۲:۴۱؛ ۲۲:۴۶-۳۸) نیز در اندیشهٔ دستیاران ایشان است (۱:۱؛ ر. ک ۳:۲-۸، ۳۹).

به علاوه لوقا در پی آن است که آنچه را عیسی به عنوان قواعد زندگی «روزمره» به شاگردان آموخت می‌دهد ارائه نماید (۹:۲۳-۱۱:۳؛ ۱۱:۴-۱۷) وی در مورد توبه اولیه اصرار می‌کند (۵:۱-۱۳؛ ۱۵:۴-۳؛ ۳۲:۵) و مخصوصاً در صحنه‌های ۷:۷؛ ۵:۳۶-۳۰؛ ۱:۱۹-۱:۱۹؛ ۱۰:۱؛ ۲۳:۲۳، ۴۳-۳۹)، همچنین دربارهٔ ایمان (۱:۱۰؛ ۴:۵، ۲۰:۱؛ ۷:۴۵؛ ۸:۵۰؛ ۸:۱۷؛ ۱۳-۱۲:۸؛ ۶:۵-۶:۱) اقرار به حقانیت خداوند ابراز شود (۲:۱۲-۱:۱۲)، دربارهٔ نیایش (۱:۱۱-۱:۱۲؛ ۲۱:۱۹-۱۲:۲۱)، دربارهٔ نیایش (۴:۲۲؛ ۳۶:۲۱؛ ۸:۱۸؛ ۱:۱۳؛ ۱:۱۸)، دربارهٔ نمونه و سرمشق آن نیایشهای مکرر عیسی است (ر. ک ۳:۲۱ توضیح c)، دربارهٔ رحمت که آن را درس اساسی به شاگردان می‌داند (۶:۲۷-۲۷:۶؛ ر. ک ۱:۱۰؛ ۲۵:۲۵-۲۷:۲۳؛ ۱:۱۷-۴:۲۷)، غالباً پیشنهاد می‌کند که رحمت را با دادن صدقه ابراز کنند (ر. ک ۱:۱۱-۴:۱۱) توضیح d) زیرا که در عین حال گذشت و انصراف از ثروت می‌باشد (ر. ک ۵:۱۱-۱:۱۴؛ ۱:۱۴-۳:۳۳) توضیح x). انجام این الزامات دشوار است با این همه روح شادی در این انجیل بسیار بیش از انجیل دیگر تجلی می‌کند: مثلاً در برابر اعلام‌های نجات (۱:۱۳؛ ۶:۲۳؛ ۶:۴۴، ۲۱، ۲۸)، در برابر اظهاراتی که مربوط به بازآمدن عیسی

در نتیجه روایاتی است که پیش از نگارش انجیل وجود داشته است. در مورد تمام مطالبی که از روایات گرفته شده کوشش و کار لوقا قابل توجه است. این موضوع را در «نظم و ترتیبی» که در ترکیب نگارش خود رعایت نموده قبلًا ملاحظه کردیم و هرگاه این مطالب با قسمتهای مشابه در انجل متى و مرقس مقایسه گردد این نکته به خوبی روشن می شود، مثلاً واژه هایی که لوقا بکار برده متنوع تر و غنی تر از کلمات مشابه در همه کتابهای دیگر عهد جدید است. لحن انجیل با لطافت با موضوعات مختلف تطبیق داده می شود. زبان یونانی لوقا در روایاتی که با انجیل مرقس مشابه است صحیح تر از زبان مرقس است (۱:۱-۱:۴؛ ۲:۲۴-۳:۱۳؛ ۳:۱۳-۳:۴)؛ با این همه در بسیاری از متونی که مختص لوقا هستند کلمات و اصطلاحات زبان سامی بکار برده شده مخصوصاً در مواردی که مربوط به سخنان عیسی است. لوقا علاوه‌نمند است اصطلاحاتی را که در ترجمه یونانی عهد عتیق آمده بکار ببرد بویژه در روایت‌های دوران کودکی عیسی که بسیاری از منتقدان این روایت‌ها را اقتباس و تقلید ادبی واقعی بشمار می‌آورند.

لوقا به علت ذوق و علاقه‌ای که به روش کردن مطالب دارد در آغاز تشریح و قایع مقدمه‌هایی می‌آورد (۳:۳-۳:۵؛ ۴:۱؛ ۴:۲؛ ۵:۱؛ ۶:۱؛ ۷:۱؛ ۸:۱۵-۱۵:۳)، یا آنها را با نتیجه‌گیری پایان می‌دهد (۳:۱۵-۱۵:۱؛ ۴:۲۰؛ ۵:۱-۱۵:۱؛ ۹:۳-۳:۴...). اکثرًا مثل‌ها را دو به دو ذکر می‌کند (۱۳:۱۳-۱۸:۲۱؛ ۱۴:۲۱-۲۸:۲۱؛ ۱۵:۵-۱۵:۱؛ ۱۱:۱۱-۳:۳۲؛ ۱۷:۵-۱:۱۳؛ ۲۷، ۳۰-۲۶:۱۷)، همچنین سخنان حکیمانه و کلمات قصار را دو به دو می‌آورد (۴:۲۵؛ ۴:۲۵-۲:۲۷)،

(۷:۱۹-۱:۱۰؛ ۲۳:۲۰-۵:۵)، (۴:۳-۴:۴؛ ۱:۱۳-۳:۳؛ ۳:۳-۲:۸)، (۱۲:۱۳-۱:۲)، (۸:۲۳-۲:۳)، (۱۳:۲۴-۳:۳۵)، (۳:۳۰-۳:۵۳)...، آموزشها و مخصوصاً سلسه‌ای از مثل‌ها نظری سامری نیکو (۱۰:۳۰-۳:۳۷)، دوستی که باید از خواب بیدار کرد (۱:۱۱-۵)، شروتمند بی فهم (۱۲:۱۶-۲:۲۱)، درخت انجیر بی بر (۱:۱۳-۶:۹)، معمار و پادشاهی که به جنگ می‌رود (۱:۲۸-۲:۳۳)، سگه و پسر بازیافته (۱:۱۵-۸:۱۰)، مباشر زرنگ (۸:۱-۱:۱۶)، مرد شروتمند و الیاعازر (۱:۱۶-۱۹:۳۱)، خادمی که جز وظیفه کاری انجام نداده است (۱۷:۷-۱:۱۰)، قاضی که از او التماس می‌کند (۱:۱۸-۸)، فریضی و مأمور جمع آوری مالیات (۱:۱۸-۹)،

اغلب گفته شده که انجل لوقا و انجلیل یوحنای در بعضی موارد نزدیک به هم هستند ولی شباهت‌ها نه در مورد متون و مطالب به هم پیوسته بلکه در مجموعه نکاتی است که در این دو انجلیل مشترک هستند (این موارد در توضیحات انجلیل لوقا یادآوری شده است) مثلاً: شخصیت‌های یهودای رسول، مرتا و مریم، شخصیت کاهن اعظم حنا، ارتباط بین صید معجزه‌آسا و گماردن پطرس به رسالت، خیانت یهودای اسخربوطی به اغوای شیطان، گفتگوی عیسی با دوازده شاگرد در طی شام آخر، اعلام مسیحیابی عیسی به مقامات یهود، قبول بی‌گناهی عیسی بوسیله پیلاطس، پدیدار شدن عیسی برخاسته از مرگ به شاگردانش در اورشلیم، درک رستاخیز عیسی به عنوان تجلی او و سرچشمه موهبت روح القدس... مشکل بتوان گفت که این شباهتها و توافق‌ها

می توان پذیرفت ولی از یک طرف لوقا به موضوع عیسی با تمام ایمان خود می نگرد در صورتی که یک فرد تاریخ نویس این گونه قضاوت را نظریه و تفسیر شخصی لوقا تعبیر می نماید. از سوی دیگر هنگامی که لوقا گفتار و اعمال عیسی را ارائه می کند بیش از هر چیز به معنی و مفهوم آنها علاقمند است چنانکه گاهی توجهی به ترتیب تاریخ وقوع آنها ندارد (۱۶:۴؛ ۳۰:۵؛ ۱۱:۱؛ ۵۱:۲۴) یا محل و موقعیت جغرافیایی وقوع آنها را در نظر نمی گیرد (۱۰:۱۳؛ ۱۳:۱۰). وی ابا ندارد که آزادانه صحنه های پرمعنی ایجاد کند (۱:۲-۲:۴؛ ۳۰:۱۶-۱۶:۴؛ ۳۰:۵-۱۱:۱...). توجه و اهتمام اصلی وی این نیست که وقایع را در صحت و واقعیت مادی آنها توصیف نماید بلکه می خواهد سرگذشت عیسی را که تاریخ نجات می باشد اعلام کند. احساس می کند که آزاد و حتی موظف است معنی و مفهوم رویدادها را توضیح دهد و این کار را با توجه به سنت کلیسا به انجام می رساند.

اطلاعاتی درباره اصالت انجیل سوم
 درباره اصل و منشأ این انجیل نمی توان اظهار نظر کرد بدون اینکه اطلاعات موجود در کتاب اعمال رسولان بررسی شود، زیرا این دو کتاب کاملاً با هم ارتباط دارند ولی در اینجا باید به اطلاعاتی که در نخستین کتاب لوقا وجود دارد اکتفا نمود.
 در تعیین تاریخ نگارش انجیل لوقا منتقدان اکثر از ویرانی اورشلیم یاد می کنند که در این کتاب اشاره به آن شده است (ر.ک

(۳۵-۳۴) ولی در بسیاری از موارد ممکن است این گروه بندی ها مربوط به منابع اصلی آنها باشد.

هنر لوقا در اعتدال و بی پیرایگی عبارات است که با یک کلمه وضعیت مهیجی را توصیف می کند (۷:۲؛ ۷:۷؛ ۸:۴؛ ۹:۳۸...) همچنین روایت هایی نظری روایت «نائین» که بیانگر اوضاع سخت و غم انگیز هستند (۷:۱۱-۱۷)، زن گناهکار (۷:۳۶-۵:۵)، «درد نیکو» (۴۳:۴۰-۴۳) یا دیدار عمواس (۲۴:۳۵) و همچنین در مثل هایی نظری سامری نیکوکار (۱۰:۳۰-۳۷) یا پسر بازیافت (۵:۱۱-۳۲) «فرزنده و لخرج». لطافت بیان او مداوم و مستمر است مخصوصاً هنگامی که سخن از شخص عیسی است: مثلاً از اصطلاحات تند و خشنی که گاهی مرقس بکار می برد پرهیز می نماید (لو ۴:۸؛ ۲۴:۸، ۲۸، ۴۵...) و در هر مورد که شاگردان به استاد خود خطاب می کنند عبارت مخصوص و معینی بکار می برد (ر.ک ۵:۵ توضیح).

کار لوقا در مورد اطلاعاتی که از روایات آمده اکثرآ برای خواننده ارزش تاریخی آنها را مطرح می کند. این موضوع مسئله ای بغرنج و پیچیده است و نمی توان آن را کاملاً توضیح داد مگر این که روش لوقا در نگارش کتاب اعمال رسولان بررسی شود (ر.ک پیشگفتار اعمال رسولان). هرگاه فقط انجیل بررسی گردد بدؤا مشاهده می شود که نیت لوقا بر آن است که وقایع را با دقیقت و بر مبنای اطلاعات موثق ارائه نماید (۱:۱-۴): همچنین صحت و موثق بودن تعداد زیادی از این اطلاعات را

این امر را با توجه به زبان نویسنده که یونانی است و نکات دیگری که قبلًا ذکر شده می‌توان تشخیص داد. اکثراً بر این باورند که وی با جغرافیای فلسطین آشنا نیست (ر. ک ۲۹:۴ توضیح k) و آداب و رسوم مختلف این سرزمین را به خوبی نمی‌شناسد (ر. ک ۵۹:۱ توضیح d؛ ۱۹:۵ توضیح r؛ ۴۸:۶ توضیح i). برابر روایتی که قدیس ایرنانوس در پایان قرن دوم میلادی نوشته و قدیمی ترین شاهد در این خصوص است («علیه بدعت‌ها» جلد سوم ۱:۱۴ و ۱:۱) نویسنده این انجیل همان لوقای پژشک است که در کول ۴:۱۴، فیل ۲۴:۲ تیمو ۱۱:۱ ذکر شده است. کسان بسیاری با توجه به دقیقی که نویسنده انجیل در تشریح بیماریها می‌کند حرفة پزشکی وی را تأیید کرده اند ولی این نکته مسلم نیست زیرا کلماتی که بکار می‌برد همانهایی است که هر فرد تحصیل کرده در آن عصر بکار می‌برد است. در مورد روابط آشنایی او با یولس، در متن انجیل نشانه‌ای جز چند اصطلاح وجود ندارد (ر. ک ۸:۸ توضیح c؛ ۱۵:۸ توضیح g؛ ۱:۱۸ توضیح z؛ ۱۴:۱۸ توضیح n؛ ۲۸:۲۱ توضیح b؛ ۱۹:۲۲ توضیح j، i، h...) و برای اظهار نظر در این باره بایستی اطلاعات موجود در کتاب اعمال رسولان را بررسی کرد.

ارزش امروزی انجیل لوقا

بطوری که مشاهده می‌شود لوقا کسی است که مژده انجیل را تعبیر و تفسیر می‌کند و شاید برای انسان امروزی کشورهای غربی بیش از دیگران قابل درک و دسترسی باشد. ضمناً به سبب طرز تفکر و فرهنگ یونانی که

که لوقا این را از دورنمای زمان آخر جدا می‌کند در صورتی که متى و مرقس حدوث آن را در زمان آخر تعیین می‌نمایند. چنین به نظر می‌رسد که در سال ۷۰ میلادی لوقا ناظر محاصره و ویرانی اورشلیم به دست لژیونهای تیتوس بوده است (ر. ک ۴۳:۱۹؛ ۴۴:۲۴؛ ۲۰:۲۱).

بنابراین تاریخ نگارش انجیل مربوط به پس از این تاریخ است. منتقدان امروزی اکثراً تاریخ نگارش آن را در حدود سالهای ۸۰ الى ۹۰ میلادی می‌دانند ولی بسیار از آنان تاریخ مقدم تری تعیین می‌کنند.

گرچه این کتاب به تغوفیلس اهداء شده ولی چنین می‌نماید که از ورای شخصیت مذکور مخصوصاً به مسیحیانی خطاب می‌شود که فرهنگ یونانی دارند و در این مورد نشانه‌های بسیاری وجود دارد: مثلاً به زبان یونانی نوشته شده، درباره جغرافیای فلسطین توضیحاتی داده می‌شود (۱:۲۶؛ ۲:۲۳؛ ۴:۲؛ ۴:۳؛ ۸:۲۶؛ ۲۳:۲؛ ۲۴:۲؛ ۲۴-۲۳:۲، ۱:۲۲؛ ۴۲-۴۱)، توجهی به بحث درباره تورات نشده (در این انجیل مطالبی نظیر آنچه در مت ۵:۲۰-۲۴؛ ۱:۱۵-۱:۲۰؛ ۲۳:۲-۲۰-۱:۱۵) وجود ندارد، نسبت به مشرکان عطف توجه شده و بر واقعیت جسمانی مسیح برخاسته از مرگ اصرار می‌شود (۲۴:۲۳-۳۹؛ ۴۳:۲۴)، نکته‌ای که پذیرفتن آن برای یونانیان دشوار بود.

(اع ۱:۱۷؛ ۱:۳۲). همچنین بنظر می‌رسد که نویسنده انجیل شخصاً به دنیای یونانی گرایی تعلق داشته و

پیشگفتار انجیل لوقا

به راز عیسی آشنا گردد. وی پسر خدا را به عنوان منجی بشر و مخصوصاً کوچکان، گناهکاران و مشرکان، و همچنین به عنوان سرور و خداوند زندگی، با کلیه الزاماتش و با لصف و مرحمتش معرفی می‌کند.

دارد، علاقه‌ای که به وضوح و روشنی مطالب ابراز می‌کند، توجهی که به توضیح و تشریح آنها دارد و به سبب حساسیت و هنر، خیلی نزدیک‌تر به مردم امروزی است. مخصوصاً لوقا می‌تواند به خواننده امروزی کمک کند تا

انجیل لوقا

اهداف^a

۱ از آنجا که بسیاری^b در صدد

نوشتن روایتی برآمده اند از

رویدادهایی که بین ما به تحقق پیوسته

است،^c ۲ برابر آنچه از همان آغاز، آنان که

شاهدان عینی بوده و سپس خدمتگزاران

سخن هستند^d آن را به ما منتقل نموده اند^e،

۳ پنداشتم که نیکو باشد پس از پیگیری دقیق

همه چیز از آغاز^f، آن را به شرح پیوسته^g

برای تو بناگارم ای والامقام تئوفیلس،^h

برای آن که به مطمئن بودنⁱ آموزشهائی که

دریافت داشته ای^j کاملاً پی ببری.

نوید تولد یحیی تعمید دهنده^k

۵ به روزگار هیرودیس^l پادشاه یهودیه^m،

کاهنی بود به نام زکریا از طبقه ابیاⁿ و

a- لوقا بمانند نویسنده‌گان یونانی معاصر خود کتابش را با مقدمه ای آغاز می‌کند. وی با یادآوری از پیشگامان خود، علاقه ای را که به اطلاعات و ترکیب و انشاء ادبی دارد ذکر می‌کند و کتاب خود را به شخص مهمی اهدا می‌نماید. از ورای این روشهای

قصد و نیت نویسنده تاریخ مقدس معلوم می‌شود، بدین معنی که قصد دارد از روی روایات، انجیل خود را بنویسد.

b- در بین پیشگامانش که تعدادشان چندان زیاد نیست می‌توان مرقس را نام برد (کلمه «بسیاری» اغراق آمیز و معمول در مقدمه کتابهای می‌باشد)؛ ولی بررسی انجیل لوقا نشان می‌دهد که نویسنده از منابع دیگری هم استفاده کرده است که متن آنها را در

دست نداریم (ر. ک مقدمه آنجلیل نظری).

c- موضوع کتاب لوقا مجموعه وقایع زندگی و رسالت عیسی و عبارت از وقایعی است که «وسیله خدا» انجام شده است چنان که از کاربرد فعل مجهول می‌توان استنباط کرد. بدین سبب این روایت، انجیل بشمار می‌آید.

d- تمام طالب این کتاب از روایات گرفته شده است.

e- همچنین می‌توان ترجمه کرد: «آن که از آغاز شاهدان عینی و خدمتگزاران سخن بودند» که البته صحت کمتری دارد. ضمناً منظور از «سخن» انجیل است که رسولان بشارت داده اند (اع:۴؛ ۳۱:۶؛ ۷:۲؛ ۶:۲؛ ۱:۱۱).

f- همچنین می‌توان ترجمه کرد: «پس از این که مدت درازی از نزدیک پیروی کردم» (هر گاه فعالیت رسالتی لوقا در کنار بولس را در نظر بگیریم) ولی چنین برمی‌اید که در اینجا لوقا از ابدا و آغازی سخن می‌گوید که مسلماً در آن شرکت نداشته است.

g- به طوری که در کتاب لوقا ملاحظه خواهیم کرد منظور از «پیوسته و دقیق بودن» رعایت تاریخ وقوع حوادث نیست بلکه ترتیب انشاء ادبی و جنبه آموزشی کتاب است.

h- تحت لفظی: «عالی». این کلمه در توصیف شخصیتی است که کما بیش سمت رسمی دارد (اع:۲۳؛ ۳:۲۴؛ ۲۶:۲۶).

i- لوقا بمانند تاریخ نویسان معاصر خود وقایع را مدلل و با تفسیر ارائه می‌کند.

j- تئوفیلس ممکن است فردی مسیحی باشد که آموزش مذهبی کلیسا را فراگرفته است. کسان دیگری تصویر می‌کنند وی مشرکی است که لوقا ستایش و دفاع از ایمان مسیحیت را به او ارائه می‌نماید (این عبارت را می‌توان ترجمه کرد: «اطلاعاتی که دریافت کرده ای»).

k- ظاهر شدن جبرئیل در ضمن اجرای فرایض مذهبی معبد، تولد و رسالت یحیی را اعلام می‌کند. لوقا برای بیان کلام خدا که به زکریا خطاب می‌شود اصطلاحات یونانی کتاب مقدس را با در نظر گرفتن چنین ظهورهایی (داور:۱:۶؛ ۲:۴-۲:۶)، اعلام تولد های شگفت انگیز (بید:۱۶:۱۷؛ ۱۷:۱۸؛ ۱۸:۱۹) و الہامات پیامبرانه (ملا:۲:۶؛ ۳:۱؛ ۱:۳؛ ۲:۲-۲:۳؛ ۳:۴۰) بکار برد است.

l- هیرودیس کبیر که جهار سال پیش از آغاز تاریخ ملادی درگذشت، ر. ک مت:۱:۲ توضیح n.

m- کلمه «یهودیه» در اینجا و بطور کلی در زبان یونانی به مفهوم تمام مرز و بوم یهودیان است. لوقا آن را در ۱:۶؛ ۴:۴؛ ۶:۱۷؛ ۶:۲۳

۲:۳؛ ۵:۱۰؛ ۳:۲۷؛ ۱:۱۰ به همین معنی بکار برد وی در ۳:۱؛ ۵:۲؛ ۳:۱؛ ۹:۱؛ ۷:۱؛ ۱:۳؛ ۳:۱ این کلمه را مثل یهودیان در مورد منطقه جنوبی فلسطین و در برابر جلیل بکار می‌برد.

n- هشتمین طبقه از طبقات بیست و چهار گانه کاهنیان یهود (۱-توا:۲۴).

نیایش مشغول بودند.^{۱۱} آنگاه فرشته خداوند ایستاده به راست^۷ قربانگاه بخور^w، بر او ظاهر شد.^{۱۲} و با این دیدار، زکریا پریشان گردید و ترس او را فرا گرفت.^x اما فرشته به او گفت: «ای زکریا، ترسان مباش^y زیرا نیایش تو مستجاب گردیده^z و همسرتالیصabات برای تو پسری خواهد آورد که او را یحیی^a خواهی نامید.^{۱۳} و تو را شادی و سرور خواهد بود و بسیاری از تولد او شاد خواهند گردید.^b زیرا در برابر خداوند بزرگ خواهد بود^c و نه شراب خواهد نوشید، نه آشامیدنی‌های مُسّکر^d و

همسری داشت از تبار هارون که نامش الیصابات بود.^۶ هر دو در برابر خدا عادل بودند و تمام فرمانها و دستورهای خداوند را بی کم و کاست رعایت می‌کردند.^۵ اما فرزندی نداشتند زیرا الیصابات نازا بود^p و هر دو سالخورده بودند.^۹ پس چون [زکریا] به نوبت طبقه خود^r و ظایف کهانتی را در برابر خدا به انجام می‌رساند، طبق رسم کهانت^s، بنابر قرعه برای وارد شدن به قدس خداوند و سوراندن بخور در آنجا^t تعیین گردیده بود.^{۱۰} و در ساعت سوراندن بخور، جمیع قوم^u در بیرون به

۰- آنان پیروان وفادار و نمونه شریعت بودند که قوانین و رسوم آئین نیایش را دقیقاً رعایت می‌کردند.

p- همانند مادران کودکان معجزه: اسحاق (پید ۱۱:۳۰)، یعقوب و عیسو (پید ۲۱:۲۵-۲۶)، یوسف و بنیامین (پید ۳۱:۲۹)، شمشون (دار ۱۳:۳-۲:۲)، سموئیل (۱-۵:۱). این نازائی همواره موجب سر شکستگی بود (پید ۰:۲۳-۳:۰؛ ۱:۱-۱:۰؛ ۴:۱) و اکنون کیفر بشمار می‌آمد (لاو ۲۰:۲-۲:۲۱-۲۰؛ سمو ۶:۲۳).

q- بیانند ابراهیم و ساره (پید ۱۸:۱۱).

r- هر طبقه از کاهنان به نوبت هر کدام یک هفته خدمات خود را در معبد انجام می‌دادند.

s- ویراستاران عهد جدید نخستین کلمات این آیه را یا به کلمات قبلی متصل می‌کنند (یعنی بر طبق رسم کهانت که نوبت خدمت طبقات تعیین می‌گردید) یا به آنچه بعداً می‌آید (یعنی طبق رسم کهانت که این امر بنا بر قرعه تعیین می‌شد).

t- این آئین مذهبی، صبح و عصر به هنگام قربانی انجام می‌شد و چون تعداد کاهنان زیاد بود انجام این وظیفه افتخار نادری شمار می‌رفت.

u- کلمه یونانی laos که در اینجا بکار رفته نام مقدس قوم خدا می‌باشد و مخصوصاً لوقا آن را به طور مرتب بکار می‌برد (۲۱:۱، ۲:۲، ۲۱:۲، ۳:۲، ۱۵:۳...).

v- احتمالاً تعیین این محل، مقام و مرتبه والای فرشته را نشان می‌دهد، ر.ک حرق ۳:۱۰؛ مز ۱:۱۱۰.

w- قربانگاه طلائی که در ۱-پاد ۲۰:۶-۲۱:۷ ذکر شده است.

x- این نوع پریشانی و آشتفتگی اکنون در عهد عتیق به هنگام ظاهر شدن فرشتگان ذکر شده است (دار ۶:۲۲، ۱۳:۲۰؛ ۱۳:۲۲؛ ۱۶:۱۲؛ دان ۸:۱۷-۱۸:۱۰؛ ۱۱:۸-۷:۱۰؛ ۱۱:۱۷-۱۸:۱۰). همچنین ترس انسان در برابر رازی که منشأ رفیع و والای آن را احساس می‌کنند. لوقا این ترس را مجدداً در برابر الهام‌ها (معجزات ۱:۵:۱؛ ۲:۵:۱؛ ۳:۵:۱؛ ۴:۵:۱؛ ۵:۲:۴؛ ۵:۲:۳؛ ۳:۷، ۳:۵، ۳:۴؛ ۲:۵:۱؛ ۲:۶:۱؛ ۲:۷:۱؛ ۲:۸:۷؛ ۲:۹:۷؛ ۲:۱۰:۷؛ ۲:۱۱:۷؛ ۲:۱۲:۷؛ ۲:۱۳:۷؛ ۲:۱۴:۷؛ ۲:۱۵:۷؛ ۲:۱۶:۷؛ ۲:۱۷:۹؛ ۲:۱۸:۹؛ ۲:۱۹:۱۰؛ ۲:۲۰:۱۱؛ ۲:۲۱:۱۲؛ ۲:۲۲:۱۳؛ ۲:۲۳:۱۰؛ ۲:۲۴:۱۱؛ ۲:۲۵:۱۰؛ ۲:۲۶:۱۱؛ ۲:۲۷:۱۲؛ ۲:۲۸:۱۰؛ ۲:۲۹:۱۱؛ ۲:۳۰:۱۲؛ ۲:۳۱:۱۳؛ ۲:۳۲:۱۰؛ ۲:۳۳:۱۱؛ ۲:۳۴:۱۲؛ ۲:۳۵:۱۳؛ ۲:۳۶:۱۴؛ ۲:۳۷:۱۵؛ ۲:۳۸:۱۶؛ ۲:۳۹:۱۷؛ ۲:۴۰:۱۸؛ ۲:۴۱:۱۹؛ ۲:۴۲:۲۰؛ ۲:۴۳:۲۱؛ ۲:۴۴:۲۲؛ ۲:۴۵:۲۳؛ ۲:۴۶:۲۴؛ ۲:۴۷:۲۵؛ ۲:۴۸:۲۶؛ ۲:۴۹:۲۷؛ ۲:۵۰:۲۸؛ ۲:۵۱:۲۹؛ ۲:۵۲:۳۰؛ ۲:۵۳:۳۱؛ ۲:۵۴:۳۲؛ ۲:۵۵:۳۳؛ ۲:۵۶:۳۴؛ ۲:۵۷:۳۵؛ ۲:۵۸:۳۶؛ ۲:۵۹:۳۷؛ ۲:۶۰:۳۸؛ ۲:۶۱:۳۹؛ ۲:۶۲:۴۰؛ ۲:۶۳:۴۱؛ ۲:۶۴:۴۲؛ ۲:۶۵:۴۳؛ ۲:۶۶:۴۴؛ ۲:۶۷:۴۵؛ ۲:۶۸:۴۶؛ ۲:۶۹:۴۷؛ ۲:۷۰:۴۸؛ ۲:۷۱:۴۹؛ ۲:۷۲:۵۰؛ ۲:۷۳:۵۱؛ ۲:۷۴:۵۲؛ ۲:۷۵:۵۳؛ ۲:۷۶:۵۴؛ ۲:۷۷:۵۵؛ ۲:۷۸:۵۶؛ ۲:۷۹:۵۷؛ ۲:۸۰:۵۸؛ ۲:۸۱:۵۹؛ ۲:۸۲:۶۰؛ ۲:۸۳:۶۱؛ ۲:۸۴:۶۲؛ ۲:۸۵:۶۳؛ ۲:۸۶:۶۴؛ ۲:۸۷:۶۵؛ ۲:۸۸:۶۶؛ ۲:۸۹:۶۷؛ ۲:۹۰:۶۸؛ ۲:۹۱:۶۹؛ ۲:۹۲:۷۰؛ ۲:۹۳:۷۱؛ ۲:۹۴:۷۲؛ ۲:۹۵:۷۳؛ ۲:۹۶:۷۴؛ ۲:۹۷:۷۵؛ ۲:۹۸:۷۶؛ ۲:۹۹:۷۷؛ ۲:۱۰۰:۷۸؛ ۲:۱۰۱:۷۹؛ ۲:۱۰۲:۸۰؛ ۲:۱۰۳:۸۱؛ ۲:۱۰۴:۸۲؛ ۲:۱۰۵:۸۳؛ ۲:۱۰۶:۸۴؛ ۲:۱۰۷:۸۵؛ ۲:۱۰۸:۸۶؛ ۲:۱۰۹:۸۷؛ ۲:۱۱۰:۸۸؛ ۲:۱۱۱:۸۹؛ ۲:۱۱۲:۹۰؛ ۲:۱۱۳:۹۱؛ ۲:۱۱۴:۹۲؛ ۲:۱۱۵:۹۳؛ ۲:۱۱۶:۹۴؛ ۲:۱۱۷:۹۵؛ ۲:۱۱۸:۹۶؛ ۲:۱۱۹:۹۷؛ ۲:۱۲۰:۹۸؛ ۲:۱۲۱:۹۹؛ ۲:۱۲۲:۱۰۰؛ ۲:۱۲۳:۱۰۱؛ ۲:۱۲۴:۱۰۲؛ ۲:۱۲۵:۱۰۳؛ ۲:۱۲۶:۱۰۴؛ ۲:۱۲۷:۱۰۵؛ ۲:۱۲۸:۱۰۶؛ ۲:۱۲۹:۱۰۷؛ ۲:۱۳۰:۱۰۸؛ ۲:۱۳۱:۱۰۹؛ ۲:۱۳۲:۱۱۰؛ ۲:۱۳۳:۱۱۱؛ ۲:۱۳۴:۱۱۲؛ ۲:۱۳۵:۱۱۳؛ ۲:۱۳۶:۱۱۴؛ ۲:۱۳۷:۱۱۵؛ ۲:۱۳۸:۱۱۶؛ ۲:۱۳۹:۱۱۷؛ ۲:۱۴۰:۱۱۸؛ ۲:۱۴۱:۱۱۹؛ ۲:۱۴۲:۱۲۰؛ ۲:۱۴۳:۱۲۱؛ ۲:۱۴۴:۱۲۲؛ ۲:۱۴۵:۱۲۳؛ ۲:۱۴۶:۱۲۴؛ ۲:۱۴۷:۱۲۵؛ ۲:۱۴۸:۱۲۶؛ ۲:۱۴۹:۱۲۷؛ ۲:۱۵۰:۱۲۸؛ ۲:۱۵۱:۱۲۹؛ ۲:۱۵۲:۱۳۰؛ ۲:۱۵۳:۱۳۱؛ ۲:۱۵۴:۱۳۲؛ ۲:۱۵۵:۱۳۳؛ ۲:۱۵۶:۱۳۴؛ ۲:۱۵۷:۱۳۵؛ ۲:۱۵۸:۱۳۶؛ ۲:۱۵۹:۱۳۷؛ ۲:۱۶۰:۱۳۸؛ ۲:۱۶۱:۱۳۹؛ ۲:۱۶۲:۱۴۰؛ ۲:۱۶۳:۱۴۱؛ ۲:۱۶۴:۱۴۲؛ ۲:۱۶۵:۱۴۳؛ ۲:۱۶۶:۱۴۴؛ ۲:۱۶۷:۱۴۵؛ ۲:۱۶۸:۱۴۶؛ ۲:۱۶۹:۱۴۷؛ ۲:۱۷۰:۱۴۸؛ ۲:۱۷۱:۱۴۹؛ ۲:۱۷۲:۱۵۰؛ ۲:۱۷۳:۱۵۱؛ ۲:۱۷۴:۱۵۲؛ ۲:۱۷۵:۱۵۳؛ ۲:۱۷۶:۱۵۴؛ ۲:۱۷۷:۱۵۵؛ ۲:۱۷۸:۱۵۶؛ ۲:۱۷۹:۱۵۷؛ ۲:۱۸۰:۱۵۸؛ ۲:۱۸۱:۱۵۹؛ ۲:۱۸۲:۱۶۰؛ ۲:۱۸۳:۱۶۱؛ ۲:۱۸۴:۱۶۲؛ ۲:۱۸۵:۱۶۳؛ ۲:۱۸۶:۱۶۴؛ ۲:۱۸۷:۱۶۵؛ ۲:۱۸۸:۱۶۶؛ ۲:۱۸۹:۱۶۷؛ ۲:۱۹۰:۱۶۸؛ ۲:۱۹۱:۱۶۹؛ ۲:۱۹۲:۱۷۰؛ ۲:۱۹۳:۱۷۱؛ ۲:۱۹۴:۱۷۲؛ ۲:۱۹۵:۱۷۳؛ ۲:۱۹۶:۱۷۴؛ ۲:۱۹۷:۱۷۵؛ ۲:۱۹۸:۱۷۶؛ ۲:۱۹۹:۱۷۷؛ ۲:۲۰۰:۱۷۸؛ ۲:۲۰۱:۱۷۹؛ ۲:۲۰۲:۱۸۰؛ ۲:۲۰۳:۱۸۱؛ ۲:۲۰۴:۱۸۲؛ ۲:۲۰۵:۱۸۳؛ ۲:۲۰۶:۱۸۴؛ ۲:۲۰۷:۱۸۵؛ ۲:۲۰۸:۱۸۶؛ ۲:۲۰۹:۱۸۷؛ ۲:۲۱۰:۱۸۸؛ ۲:۲۱۱:۱۸۹؛ ۲:۲۱۲:۱۹۰؛ ۲:۲۱۳:۱۹۱؛ ۲:۲۱۴:۱۹۲؛ ۲:۲۱۵:۱۹۳؛ ۲:۲۱۶:۱۹۴؛ ۲:۲۱۷:۱۹۵؛ ۲:۲۱۸:۱۹۶؛ ۲:۲۱۹:۱۹۷؛ ۲:۲۲۰:۱۹۸؛ ۲:۲۲۱:۱۹۹؛ ۲:۲۲۲:۲۰۰؛ ۲:۲۲۳:۲۰۱؛ ۲:۲۲۴:۲۰۲؛ ۲:۲۲۵:۲۰۳؛ ۲:۲۲۶:۲۰۴؛ ۲:۲۲۷:۲۰۵؛ ۲:۲۲۸:۲۰۶؛ ۲:۲۲۹:۲۰۷؛ ۲:۲۳۰:۲۰۸؛ ۲:۲۳۱:۲۰۹؛ ۲:۲۳۲:۲۱۰؛ ۲:۲۳۳:۲۱۱؛ ۲:۲۳۴:۲۱۲؛ ۲:۲۳۵:۲۱۳؛ ۲:۲۳۶:۲۱۴؛ ۲:۲۳۷:۲۱۵؛ ۲:۲۳۸:۲۱۶؛ ۲:۲۳۹:۲۱۷؛ ۲:۲۴۰:۲۱۸؛ ۲:۲۴۱:۲۱۹؛ ۲:۲۴۲:۲۲۰؛ ۲:۲۴۳:۲۲۱؛ ۲:۲۴۴:۲۲۲؛ ۲:۲۴۵:۲۲۳؛ ۲:۲۴۶:۲۲۴؛ ۲:۲۴۷:۲۲۵؛ ۲:۲۴۸:۲۲۶؛ ۲:۲۴۹:۲۲۷؛ ۲:۲۵۰:۲۲۸؛ ۲:۲۵۱:۲۲۹؛ ۲:۲۵۲:۲۳۰؛ ۲:۲۵۳:۲۳۱؛ ۲:۲۵۴:۲۳۲؛ ۲:۲۵۵:۲۳۳؛ ۲:۲۵۶:۲۳۴؛ ۲:۲۵۷:۲۳۵؛ ۲:۲۵۸:۲۳۶؛ ۲:۲۵۹:۲۳۷؛ ۲:۲۶۰:۲۳۸؛ ۲:۲۶۱:۲۳۹؛ ۲:۲۶۲:۲۴۰؛ ۲:۲۶۳:۲۴۱؛ ۲:۲۶۴:۲۴۲؛ ۲:۲۶۵:۲۴۳؛ ۲:۲۶۶:۲۴۴؛ ۲:۲۶۷:۲۴۵؛ ۲:۲۶۸:۲۴۶؛ ۲:۲۶۹:۲۴۷؛ ۲:۲۷۰:۲۴۸؛ ۲:۲۷۱:۲۴۹؛ ۲:۲۷۲:۲۵۰؛ ۲:۲۷۳:۲۵۱؛ ۲:۲۷۴:۲۵۲؛ ۲:۲۷۵:۲۵۳؛ ۲:۲۷۶:۲۵۴؛ ۲:۲۷۷:۲۵۵؛ ۲:۲۷۸:۲۵۶؛ ۲:۲۷۹:۲۵۷؛ ۲:۲۸۰:۲۵۸؛ ۲:۲۸۱:۲۵۹؛ ۲:۲۸۲:۲۶۰؛ ۲:۲۸۳:۲۶۱؛ ۲:۲۸۴:۲۶۲؛ ۲:۲۸۵:۲۶۳؛ ۲:۲۸۶:۲۶۴؛ ۲:۲۸۷:۲۶۵؛ ۲:۲۸۸:۲۶۶؛ ۲:۲۸۹:۲۶۷؛ ۲:۲۹۰:۲۶۸؛ ۲:۲۹۱:۲۶۹؛ ۲:۲۹۲:۲۷۰؛ ۲:۲۹۳:۲۷۱؛ ۲:۲۹۴:۲۷۲؛ ۲:۲۹۵:۲۷۳؛ ۲:۲۹۶:۲۷۴؛ ۲:۲۹۷:۲۷۵؛ ۲:۲۹۸:۲۷۶؛ ۲:۲۹۹:۲۷۷؛ ۲:۳۰۰:۲۷۸؛ ۲:۳۰۱:۲۷۹؛ ۲:۳۰۲:۲۸۰؛ ۲:۳۰۳:۲۸۱؛ ۲:۳۰۴:۲۸۲؛ ۲:۳۰۵:۲۸۳؛ ۲:۳۰۶:۲۸۴؛ ۲:۳۰۷:۲۸۵؛ ۲:۳۰۸:۲۸۶؛ ۲:۳۰۹:۲۸۷؛ ۲:۳۱۰:۲۸۸؛ ۲:۳۱۱:۲۸۹؛ ۲:۳۱۲:۲۹۰؛ ۲:۳۱۳:۲۹۱؛ ۲:۳۱۴:۲۹۲؛ ۲:۳۱۵:۲۹۳؛ ۲:۳۱۶:۲۹۴؛ ۲:۳۱۷:۲۹۵؛ ۲:۳۱۸:۲۹۶؛ ۲:۳۱۹:۲۹۷؛ ۲:۳۲۰:۲۹۸؛ ۲:۳۲۱:۲۹۹؛ ۲:۳۲۲:۳۰۰؛ ۲:۳۲۳:۳۰۱؛ ۲:۳۲۴:۳۰۲؛ ۲:۳۲۵:۳۰۳؛ ۲:۳۲۶:۳۰۴؛ ۲:۳۲۷:۳۰۵؛ ۲:۳۲۸:۳۰۶؛ ۲:۳۲۹:۳۰۷؛ ۲:۳۳۰:۳۰۸؛ ۲:۳۳۱:۳۰۹؛ ۲:۳۳۲:۳۱۰؛ ۲:۳۳۳:۳۱۱؛ ۲:۳۳۴:۳۱۲؛ ۲:۳۳۵:۳۱۳؛ ۲:۳۳۶:۳۱۴؛ ۲:۳۳۷:۳۱۵؛ ۲:۳۳۸:۳۱۶؛ ۲:۳۳۹:۳۱۷؛ ۲:۳۴۰:۳۱۸؛ ۲:۳۴۱:۳۱۹؛ ۲:۳۴۲:۳۲۰؛ ۲:۳۴۳:۳۲۱؛ ۲:۳۴۴:۳۲۲؛ ۲:۳۴۵:۳۲۳؛ ۲:۳۴۶:۳۲۴؛ ۲:۳۴۷:۳۲۵؛ ۲:۳۴۸:۳۲۶؛ ۲:۳۴۹:۳۲۷؛ ۲:۳۵۰:۳۲۸؛ ۲:۳۵۱:۳۲۹؛ ۲:۳۵۲:۳۳۰؛ ۲:۳۵۳:۳۳۱؛ ۲:۳۵۴:۳۳۲؛ ۲:۳۵۵:۳۳۳؛ ۲:۳۵۶:۳۳۴؛ ۲:۳۵۷:۳۳۵؛ ۲:۳۵۸:۳۳۶؛ ۲:۳۵۹:۳۳۷؛ ۲:۳۶۰:۳۳۸؛ ۲:۳۶۱:۳۳۹؛ ۲:۳۶۲:۳۴۰؛ ۲:۳۶۳:۳۴۱؛ ۲:۳۶۴:۳۴۲؛ ۲:۳۶۵:۳۴۳؛ ۲:۳۶۶:۳۴۴؛ ۲:۳۶۷:۳۴۵؛ ۲:۳۶۸:۳۴۶؛ ۲:۳۶۹:۳۴۷؛ ۲:۳۷۰:۳۴۸؛ ۲:۳۷۱:۳۴۹؛ ۲:۳۷۲:۳۵۰؛ ۲:۳۷۳:۳۵۱؛ ۲:۳۷۴:۳۵۲؛ ۲:۳۷۵:۳۵۳؛ ۲:۳۷۶:۳۵۴؛ ۲:۳۷۷:۳۵۵؛ ۲:۳۷۸:۳۵۶؛ ۲:۳۷۹:۳۵۷؛ ۲:۳۸۰:۳۵۸؛ ۲:۳۸۱:۳۵۹؛ ۲:۳۸۲:۳۶۰؛ ۲:۳۸۳:۳۶۱؛ ۲:۳۸۴:۳۶۲؛ ۲:۳۸۵:۳۶۳؛ ۲:۳۸۶:۳۶۴؛ ۲:۳۸۷:۳۶۵؛ ۲:۳۸۸:۳۶۶؛ ۲:۳۸۹:۳۶۷؛ ۲:۳۹۰:۳۶۸؛ ۲:۳۹۱:۳۶۹؛ ۲:۳۹۲:۳۷۰؛ ۲:۳۹۳:۳۷۱؛ ۲:۳۹۴:۳۷۲؛ ۲:۳۹۵:۳۷۳؛ ۲:۳۹۶:۳۷۴؛ ۲:۳۹۷:۳۷۵؛ ۲:۳۹۸:۳۷۶؛ ۲:۳۹۹:۳۷۷؛ ۲:۴۰۰:۳۷۸؛ ۲:۴۰۱:۳۷۹؛ ۲:۴۰۲:۳۸۰؛ ۲:۴۰۳:۳۸۱؛ ۲:۴۰۴:۳۸۲؛ ۲:۴۰۵:۳۸۳؛ ۲:۴۰۶:۳۸۴؛ ۲:۴۰۷:۳۸۵؛ ۲:۴۰۸:۳۸۶؛ ۲:۴۰۹:۳۸۷؛ ۲:۴۱۰:۳۸۸؛ ۲:۴۱۱:۳۸۹؛ ۲:۴۱۲:۳۹۰؛ ۲:۴۱۳:۳۹۱؛ ۲:۴۱۴:۳۹۲؛ ۲:۴۱۵:۳۹۳؛ ۲:۴۱۶:۳۹۴؛ ۲:۴۱۷:۳۹۵؛ ۲:۴۱۸:۳۹۶؛ ۲:۴۱۹:۳۹۷؛ ۲:۴۲۰:۳۹۸؛ ۲:۴۲۱:۳۹۹؛ ۲:۴۲۲:۴۰۰؛ ۲:۴۲۳:۴۰۱؛ ۲:۴۲۴:۴۰۲؛ ۲:۴۲۵:۴۰۳؛ ۲:۴۲۶:۴۰۴؛ ۲:۴۲۷:۴۰۵؛ ۲:۴۲۸:۴۰۶؛ ۲:۴۲۹:۴۰۷؛ ۲:۴۳۰:۴۰۸؛ ۲:۴۳۱:۴۰۹؛ ۲:۴۳۲:۴۱۰؛ ۲:۴۳۳:۴۱۱؛ ۲:۴۳۴:۴۱۲؛ ۲:۴۳۵:۴۱۳؛ ۲:۴۳۶:۴۱۴؛ ۲:۴۳۷:۴۱۵؛ ۲:۴۳۸:۴۱۶؛ ۲:۴۳۹:۴۱۷؛ ۲:۴۴۰:۴۱۸؛ ۲:۴۴۱:۴۱۹؛ ۲:۴۴۲:۴۲۰؛ ۲:۴۴۳:۴۲۱؛ ۲:۴۴۴:۴۲۲؛ ۲:۴۴۵:۴۲۳؛ ۲:۴۴۶:۴۲۴؛ ۲:۴۴۷:۴۲۵؛ ۲:۴۴۸:۴۲۶؛ ۲:۴۴۹:۴۲۷؛ ۲:۴۵۰:۴۲۸؛ ۲:۴۵۱:۴۲۹؛ ۲:۴۵۲:۴۳۰؛ ۲:۴۵۳:۴۳۱؛ ۲:۴۵۴:۴۳۲؛ ۲:۴۵۵:۴۳۳؛ ۲:۴۵۶:۴۳۴؛ ۲:۴۵۷:۴۳۵؛ ۲:۴۵۸:۴۳۶؛ ۲:۴۵۹:۴۳۷؛ ۲:۴۶۰:۴۳۸؛ ۲:۴۶۱:۴۳۹؛ ۲:۴۶۲:۴۴۰؛ ۲:۴۶۳:۴۴۱؛ ۲:۴۶۴:۴۴۲؛ ۲:۴۶۵:۴۴۳؛ ۲:۴۶۶:۴۴۴؛ ۲:۴۶۷:۴۴۵؛ ۲:۴۶۸:۴۴۶؛ ۲:۴۶۹:۴۴۷؛ ۲:۴۷۰:۴۴۸؛ ۲:۴۷۱:۴۴۹؛ ۲:۴۷۲:۴۵۰؛ ۲:۴۷۳:۴۵۱؛ ۲:۴۷۴:۴۵۲؛ ۲:۴۷۵:۴۵۳؛ ۲:۴۷۶:۴۵۴؛ ۲:۴۷۷:۴۵۵؛ ۲:۴۷۸:۴۵۶؛ ۲:۴۷۹:۴۵۷؛ ۲:۴۸۰:۴۵۸؛ ۲:۴۸۱:۴۵۹؛ ۲:۴۸۲:۴۶۰؛ ۲:۴۸۳:۴۶۱؛ ۲:۴۸۴:۴۶۲؛ ۲:۴۸۵:۴۶۳؛ ۲:۴۸۶:۴۶۴؛ ۲:۴۸۷:۴۶۵؛ ۲:۴۸۸:۴۶۶؛ ۲:۴۸۹:۴۶۷؛ ۲:۴۹۰:۴۶۸؛ ۲:۴۹۱:۴۶۹؛ ۲:۴۹۲:۴۷۰؛ ۲:۴۹۳:۴۷۱؛ ۲:۴۹۴:۴۷۲؛ ۲:۴۹۵:۴۷۳؛ ۲:۴۹۶:۴۷۴؛ ۲:۴۹۷:۴۷۵؛ ۲:۴۹۸:۴۷۶؛ ۲:۴۹۹:۴۷۷؛ ۲:۵۰۰:۴۷۸؛ ۲:۵۰۱:۴۷۹؛ ۲:۵۰۲:۴۸۰؛ ۲:۵۰۳:۴۸۱؛ ۲:۵۰۴:۴۸۲؛ ۲:۵۰۵:۴۸۳؛ ۲:۵۰۶:۴۸۴؛ ۲:۵۰۷:۴۸۵؛ ۲:۵۰۸:۴۸۶؛ ۲:۵۰۹:۴۸۷؛ ۲:۵۱۰:۴۸۸؛ ۲:۵۱۱:۴۸۹؛ ۲:۵۱۲:۴۹۰؛ ۲:۵۱۳:۴۹۱؛ ۲:۵۱۴:۴۹۲؛ ۲:۵۱۵:۴۹۳؛ ۲:۵۱۶:۴۹۴؛ ۲:۵۱۷:۴۹۵؛ ۲:۵۱۸:۴۹۶؛ ۲:۵۱۹:۴۹۷؛ ۲:۵۲۰:۴۹۸؛ ۲:۵۲۱:۴۹۹؛ ۲:۵۲۲:۵۰۰؛ ۲:۵۲۳:۵۰۱؛ ۲:۵۲۴:۵۰۲؛ ۲:۵۲۵:۵۰۳؛ ۲:۵۲۶:۵۰۴؛ ۲:۵۲۷:۵۰۵؛ ۲:۵۲۸:۵۰۶؛ ۲:۵۲۹:۵۰۷؛ ۲:۵۳۰:۵۰۸؛ ۲:۵۳۱:۵۰۹؛ ۲:۵۳۲:۵۱۰؛

به سخنان من که به هنگامش به تحقق خواهد پیوست ایمان نیاوردی تا روزی که اینها فرا رسید قادر به حرف زدن خواهی بود.^p^{۲۱} و قوم همچنان در انتظار زکریا مانده از تأخیرش در قدس شگفتزده می بودند.^۹ ^{۲۲} وقتی بیرون آمد، نمی توانست با ایشان حرف بزند و دانستند که در قدس رویائی دیده است. به ایشان اشاراتی می کرد و لال ماند.^{۲۳} باری وقتی روزهای خدمتش به کمال رسید^t، به خانه خود باز گشت.^{۲۴} پس از آن روزها، همسرش الیصابات باردار گردید و مدت پنج ماه خود را پنهان می کرد^s; وی می گفت: «این است آنچه خداوند برای من به انجام رسانده، در روزهایی که نظر

از همان بطن مادرش سرشار از روح القدس خواهد بود^e, ^{۱۶} و بسیاری از پیسان اسرائیل را به خداوند، خداشان باز خواهد گردانید.^f ^{۱۷} و خودش در برابر او با روح و قدرت الیاس^h گام برخواهد داشت^g برای برگرداندن قلب پدران بسوی فرزندانⁱ و سرکشان را به خردمندی عادلان، تا برای خداوند قومی آماده^k فراهم آورد.^{۱۸} و زکریا به فرشته گفت: «این را چگونه خواهم شناخت!^۱ زیرا من پیرم و همسرم سالخورده است.» ^{۱۹} و فرشته در پاسخ به او گفت: «من جبرئیل^m هستم که پیش روی خدا می ایstemⁿ و فرستاده شده ام که با تو حرف بزنم و این نوید را به تو بدهم.^۰ ^{۲۰} و اینک تو خاموش خواهی ماند و چون

e- چند نفر از شخصیت هائی که در عهد عتیق از آنان نام برده شده از جمله شمشون، ارمیا و خدمتگزار خداوند پیش از تولد به خداوند نذر شده بودند (داور ۱۳:۵؛ ار ۱:۱۶؛ اش ۱:۴۹، ۵)، بدین معنی که خدا آنان را برای انجام رسالت برگزیده بود (ر.ک غلام ۱:۱۵). آمدن روح القدس بر بحیی بعداً در ۱:۴-۴:۱ ذکر خواهد شد.

f- بحیی رسالت دعوت مردم به توبه را از جد خود لاوی به ارت خواهد برد چنان که در ملا ۶:۶ توصیف شده است.

g- بطوری که در ملا ۱:۲۴، اعلام شده است بحیی «پیشگام» خدا خواهد بود (ر.ک لو ۶:۶۷ و ۷:۲۷ توضیح ۱).

h- برابر مت ۱۱:۱۷ و ۱۲:۱۳-۱۴ یحیی تعیید دهنده همان الیاس است که منتظر آمدن او در زمان آخر هستند (ملا ۳:۳۳). تصور مرقس نیز به همین گونه است (مر ۹:۱۳). در صورتی که لوقا از یکی دانستن بحیی و الیاس خودداری می کند و بیشتر عیسی را با الیاس مقایسه می نماید (۴:۲۶؛ ۷:۲۶؛ ۹:۴۲؛ ۱۵:۱۲؛ ۵۱، ۵۴، ۵۷، ۶۱-۶۲؛ ۲۲:۲۲؛ ۴۳-۴۵).

i- برابر ملا ۲۴:۳۴ و بنی ۱۰:۴۸ این مأموریت الیاس می باشد.

j- این اصطلاح ترجمه تحت الفظی است. لوقا همین کلمه را مجدداً در ۱:۷ و ۳:۴ بکار برده (همچنین در مر ۳:۱) تا مأموریت بحیی را توصیف نماید. این کلمه از وحی اش ۳:۴-۳:۷ درباره آمدن خداوند گرفته شده است.

k- کلمه «فراهم ساختن» غیر از کلمه قبلی است که آماده کردن ترجمه شده ولی به همان معنی است. این کلمه در ۷:۲۷ می باشد (۱:۱۱) و مر ۱:۲ نیز بکار برده شده و احتمالاً از الهام اقتباس شده که در ملا ۱:۳ درباره آمدن فرشته خداوند است.

l- زکریا برخلاف ابراهیم (ر.ک پید ۸:۱) تردید دارد (ر.ک آیه ۲۰) و شانه ای می خواهد.

m- جبرئیل (به معنی قدرت خدا) در دان ۸:۱۶-۱۷ و ۹:۲۱-۲۷ اعلام کننده نجات و رستگاری است.

n- همانند کارمندان عالی رتبه دربار پادشاهان ایران که فقط آنها می توانستند در حضور پادشاه بایستند، جبرئیل یکی از فرشتگان والائی است که می توانند به افتخار حضور خداوند نائل شود (طوط ۱۵:۱۲).

o- اعلام تولد بحیی، پیامی از سوی خدا درباره نجات بشمار می رود و ازین رو نوید و مزده است. برخلاف مرقس که همواره کلمه «انجیل» را بکار می برد (ر.ک مر ۱:۱ توضیح a) لوقا در نخستین کتاب خود فعلی را مآور دارد که از کلمه انجیل مشتق می شود (۱۰:۲؛ ۱۸:۳؛ ۱۸:۴؛ ۴۳).

p- خاموشی که به زکریا تحمیل شده کیفر بی ایمان اوست ولی در ضمن نشانه ای است که درخواست کرده بود تا ایمان بیاورد. q- ترجمه دیگر: «تعجب می نمودند در مدتی که تأخیر می کرد.» برابر رسم یهودیان، کاهن اعظم دعای خود را در قدس مدت زیادی ادامه نمی داد (تا بنی اسرائیل را مضطرب و پریشان نکند).

r- عبارتی از عهد عتیق که لوقا آن را در ۲۱:۶-۲۲ بکار برده است (ر.ک ۹:۵؛ اع ۹:۱؛ ۲۳:۹).

s- از این نکته استباط می شود که مریم فقط بوسیله اظهارات فرشته از بارداری الیصابات مطلع خواهد شد (آیه ۳۶).

گفت: «شادی نما^a، ای سرشار از فیض!
خداآوند با توست^b.» ۲۹ وی با این سخن
به شدت پریشان گردید^c و از خود
می پرسید معنای این درود چه می تواند
باشد.^d ۳۰ و ف شته به او گفت: «ای مده

نموده شرمندگی مرا در بین مردم از میان بردارد.^t

مژده تولڈ عیسیٰ^u

۲۶ ماه ششم، از سوی خدا جبرئیل فرشته
به شهری از جلیل به نام ناصره^۷ فرستاده
شد^{۲۷} نزد باکره‌ای^W در عقد^X مردی
مت: ۱۸: یوسف نام از خاندان^y داود و نام آن باکره
مریم بود.^{۲۸} همین که به خانه او وارد شد

t- تحت الفظ: «سرزنش مرا بدارد». این کلمات را حاریل به هنگام زاییدن یوسف گفته بود (پید ۲۳:۳۰).

u- روایت تولد عیسی همانند روایت تولد یحیی و کامل‌آمیز مشابه و به موازات آن است. واقعه تولد عیسی در نقطه‌گذاری به نام ناصر روی می‌دهد. رسالت عیسی بدأً بمانند رسالت مسیح موعود است که در روایات آمده و با نبوت‌های اش ۷:۶-۹ و ۲:۶-۷ مسیح ۴:۷، ۱۶ (آیات ۳۱-۳۲) ذکر گردیده و سپس به عنوان رسالت خود پیر خدا توصیف شده است (آیه ۳۵:۳-۵ ر.ک روم ۱:۴). بارداری عذرائی نشانه این ارتباط پدر فرزندی منحصر به فرد و اسرارآمیز می‌باشد. در این روایت هر تبار برتری عیسی بر یحیی، با مقایسه روایت قلی ذکر می‌شود و حتی اختلاف ایمان معقول و سنجیده مریم با ناباوری زکریا یادآوری می‌گردد.

v- ناصره که در عهد عتیق نامی از آن برده نشده روستای کوچک و بی اهمیتی است (ر.ک یوه ۱:۴۶) که لوقا آن را بیانت روستاهای دیگر نظری بیلت لحم (۲:۲)، کفر ناحوم (۴:۳۱) و نایین (۷:۱۱) «شهر» می‌خواند.

w- کلمه *γυναικας* parthenos را می‌توان به مفهوم «دختر جوان» درک نمود (ر.ک مت ۱:۲۵-۱۳) و ضمناً معنی «باکره» را نیز دارد. در اینجا نسبتاً متن (آیه ۳۴) تصریح می‌کند که مریم باکره است و بنابراین در مورد ازدواج او ابهامی وجود ندار (ر.ک توضیح بعدی).

X- غالباً این کلمه را «نامزد» ترجمه می‌کنند ولی از نظر شرعی مریم با یوسف ازدواج کرده بود (ر. ک همین کلمه در ۵:۲) ولی هنوز زندگی مشترک را آغاز نکرده بودند (ر. ک ۳۴:۱ توضیح ز) زیرا برابر رسم یهودیان تنها مدتی پس از عقد، داماد همسر خود را به خانه می‌برد (ر. ک مت ۱۳:۲۵).

y- تحت اللفظى: خانه.

Z- این نوع سلام و تحيیت گفتن، در دنیای یونانی معمول نیست و شاید انعکاسی از اعلام درودی است که به اورشلیم خطاب گردیده و «دختر صیهون» خوانده شده است (صف:۳؛ زک:۹:۹) و فرح و شادی حاصل از دریافت مردّه را بیان می نماید (ر.ک: ۱۴ توضیح I).

b- این کلمات غالباً در روایت هایی آمده که خدا کسی را برای رسالتی می خواهد (خروج ۱۲:۳)؛ داور ۶:۶؛ ار ۱۲:۴؛ ار ۸:۱؛ ار ۱۹:۱؛ ار ۱۵:۱؛ ر.ک پید ۲۶:۲۴؛ ۲۸:۵؛ ۱۵:۲). در بعضی از نسخه ها قسمتی از کلمات تبرک و تقدیس آیه ۴۲ در اینجا افروزه شده است.

- فعالی که در اینجا بکار رفته شدیدتر از فعلی است که در ۲۰:۱ در مورد زکریا امده است زیرا سلام و تحيیت فرشته به مریم تفهم می کند که برای اتفاقی نقشی استثنایی و مخصوص خوانده شده است.

۵- پوچش نمی کنند و ملزم تپیر کردن در ۱۱:۰۱ رسیده است تاکه شان می دهد که در باره پیام فرسنه می آندیشد (ز. ۱:۱۱؛ ز. ۹:۲) و در بی آن است که بر این الهام غیر منظره بی ببرد.

۶- نظر آیه ۱۳:۱۷ تا همان امامت اعلی و مطوف و مأمور ایله که امداد متعه آلمده تکرار نمایند و تا که ناشی از عبارت

شیوه ایجاد مفهومی می‌گیرد که در آن مفهومیت از مفهومیت است. بیشتر برای این مفهومیت شاهید دارد اش ۱۴٪ است (رک ۲۰۳: ۲۳٪). در اینجا توضیحی درباره نام عیسی (که تلفظ صحیح آن یوسو می باشد) داده نشده نظری آنچه در مت ۱۲: ۱ گفته شده است که یعنی «خدا نجات می دهد». در ۱۲: ۱ گفته خواهد شد که عیسی نجات دهد است (رک ۶۹: ۱؛ ۷۱: ۷۷؛ ۷۲: ۳۰؛ ۶: ۳).

-f- تفاوتی که در این مورد با یحیی تعمید دهنده وجود دارد (۱۵:۱) این است که عیسی بطور مطلق «بزرگ» است.

و قدرت باريتعالي تو را زير سايه خود
خواهد گرفت!

و بدین سبب، آن وجود قدوسی^m که اده خواهد شد پس خداⁿ نامیده خواهد ردید.^{۳۶} و اینک الیصابات، خویشاوند تو بز در سنّ پیری باردار پسری است و در ماه شمش می باشد، وی را که نازا^{۳۷} نامیدند زیرا برای خدا^۰ هیچ چیزی^{۳۸} ممقدور نیست.» مریم گفت: «اینک

بود و پسر باری تعالیٰ خواهد شد و
خداوند، خدا تخت پدرش داد را به او
خواهد داد،^{۳۳} و بر خاندان یعقوب^h تا به
اش:^۶ ابد فرمانروائی خواهد کرد و
فرمانروائی اش را پایانی نخواهد بود.^۷
مریم به فرشته گفت:^۸ «این چگونه
خواهد شد؟ زیرا من مردی را نشناخته ام.^۹»
و فرشته در پاسخ به او گفت:^{۱۰}
«روح القدس بر تو خواهد آمد^k مرت:^{۱۱}

g- بخلاف ۳۵: عنوان «پسر (خدا)» در اینجا صفت معمولی است که به پادشاه پسر داده اطلاق می شود (۲: سمو ۱۴). عنوان «باری تعالی» که یونانی گرایان برای خدا قائل می شدند و در ترجمه یونانی عهد عتیق بکار برده شده، در نوشته های عهد جدید به استثنای م.۵:۷ و عبیر.۱: فقط توسط لوقا بکار برده شده است (۱: ۳۵:۶؛ ۷: ۲۸: ۸؛ ۷: ۲۸: ۸).

h-i- این نکته که درباره انتظار مسیح موعود است و اختصاص به قوم یهود در ۳۲:۲ جای خود را به نظریه جهانگرائی خواهد داد.
i- مردم هم نظریز کریا در آیه ۱۸:۱ سئوالی می کنند ولی در حالی که سئوال زکریا ناشانه ناباوری است (آیه ۲۰) فرشته سئوال مردم را ابراز ایمان می شمارد، ایمانی که می خواهد در ک کند (آیات ۳۵-۳۶: ر. ک آیه ۴۵). طرح سئوال در این روایت برای آن است که الهام کامل تری درباره راز عیسی ارائه شود (آیه ۳۵).

ز- این جمله ترجمهٔ تحت الفظی است و فعل «شناختن» به همان گونه که در کتاب مقدس آمده به مفهوم داشتن روابط زناشوی است (پید:۱:۴؛ ۱۷:۴، ۲۵، ۸:۹؛ ۲۴:۱۶....). مریم که به عقد یوسف در آمده هنوز باکره است (آیه ۲۷) و فرشته به او اعلام می‌کند که مادر خواهد شد (آیه ۳۱) و مریم هم نظری داور ۱۳:۵، ۸ درمی‌یابد که به زویی باید مادر شود ولی اعتراض می‌کند که روابط زناشوی با یوسف ندارد و بر اثر این سوال فرشته کلام الهام را اظهار می‌نماید. گاهی تصویر می‌کنند سوال مریم بدین معنی است: «دنی خواهم مردی را بشناسم» و می‌پذیرند که می‌خواهد بکارت خود را حفظ کند ولی فعل که به صورت زمان حاضر نکارت رفته به مفهوم سانحالت و وضعیت است و خواست و اراده را نمی‌رساند.

k- در این آیه تشابه و در عین حال تناقضی با آیه ۱۷:۱ وجود دارد. در آنجا یحیی روح و نیروی الیاس را دریافت می کند. روح القدس نظیر آنچه در عهد عتیق آمده، عمل خلاّقه و جان بخش خدا را انجام می دهد (پید:۲؛ مز:۳۰) و مقام مسیح را اعطا می کند (اش:۱۱-۶).

۱- این اصطلاح در خروج ۴۰: ۳۵؛ اعد ۹، ۱۸: ۲۲؛ ۳۴: نشانه حضور موثر خدا در میان قوم خود می باشد (ر. ک ۹: ۳۴). لحن این گونه گفتار در کتاب مقدس از داستانهای توالد و تناسل خدایان مشرکان که سراسر عشق بازی است بسیار به دور است.

m- واژه «قدوس» که از تعلق انحصاری به خدا را نشان می دهد یکی از کهن ترین اصطلاحات مربوط به الوهیت عیسی می باشد (اع:۳:۱۴؛ ۳۷:۴؛ ۳۰:۳؛ ر.ک لو ۳:۳۴).

ن- ترجمۀ دیگر: «آن که زاده خواهد شد، قدوس خواهد بود و پسر خدا نامیده خواهد شد.» عنوان «پسر خدا» در نظر لوقا و همچین در عهد عتیق (۲- سمو: ۷ و ۱۴: ۱۰ توضیح) مسیح موعد است (ر.ک لو: ۴: ۳۴، ۴: ۴۱، ۹: ۲۰، ۹: ۲۲) ولی لوقا این عنوان را بهترین اصطلاحی می‌داند که رابطه اسرارآمیز بین عیسی و خدا را نشان می‌دهد (استثنایاً در ۷۰: ۷ و ۲۰: ۹ این عنوان از زبان آدمیان لفته شده است چنانکه در مت ۱: ۳ می‌گذرد: «پسر خدا می‌باشد») ولی مخصوصاً از زبان پدر ذکر می‌شود (۳: ۲۲، ۹: ۳۵)، گاهی از زبان فرشته‌ای (نظیر این مورد) یا از زبان ارواح پلید بیان می‌گردد (۴: ۳، ۹: ۴، ۱۰: ۲۲، ۸: ۲۸) یا از زبان عیسی (۱۰: ۱۰، ر.ک ۲۰: ۱۳). جبرئیل در پیام پیام خود عنوان قبلی را که در آیه ۳۲ آمده و «پسر باری تعالیٰ» بود بالاتر برده و عنوان «پسر خدا» بکار می‌برد که فرزندی خدا را برای عیسی کاملاً محرز و مشخص می‌سازد (ر.ک ۲۲: ۷۰ توضیح).

۰- تحت الفظى: «از سوی خدا». این عبارت در پید ۱۸:۱۴ تفسیر باردار شدن اعجاز‌آمیز در مورد تولد اسحاق است.

۱- سمو: ۲: ۱؛ ۳: ۴؛ ۶: ۶۹
۳۱: ۶۹
۱- سمو: ۱: ۲
۱- حب: ۳: ۸
۱- مز: ۹: ۱۵؛ ۳: ۸
۱- مز: ۹: ۱۳؛ ۶: ۱۵
۱- مز: ۹: ۹؛ ۸: ۲۱
۱- ۲۵: ۱
۱- ۳۸: ۱
۱- سمو: ۱: ۱۱
۱- مز: ۸: ۳۱
۱- ۱۲: ۱؛ ۱: ۳۵
۱- بید: ۱۳: ۵۰
۱- ۲: ۳۲؛ تث: ۲۱: ۱۱
۱- مز: ۱۹: ۷۱
۱- سمو: ۱: ۲
۱- مز: ۱۱: ۱۱
۱- اش: ۱۵: ۵۷
۱- مز: ۷: ۶؛ ۱: ۱۰
۱- ۱۷: ۱۰۳
۱- مز: ۱۱: ۸۹
۱- ۱۴: ۱: ۱۰
۱- آیوب: ۱۹: ۱۲
۱- سمو: ۱: ۲
۱- مز: ۳: ۲۱
۱- مز: ۷: ۱۱۳
۱- سمو: ۱: ۵
۱- مز: ۹: ۱۰۷
۱- مز: ۱۱: ۴

به او گفته شده ایمان آورد!^{۱۱} »^{۴۶} و مریم^۷
گفت:^۷ «جان من کبریائی خداوند را می‌ستاید
^{۴۷} و روح من در خدا، نجات دهنده من
شادی می‌کند،
چون که بر فروتنی کنیز خود نظر افکنده،
زیرا از این پس همه نسلها مرا خوشبخت
خواهند نامید؛
زیرا آن قادر برای من چیزهای بزرگی به
انجام رسانده و نامش قدوس است.
^{۵۰} و رحمتش از نسلی به نسلی، ترسندگان
او را در برمی‌گیرد.
^{۵۱} قدرت بازوی خود را گسترده^x
و کسانی با قلب متکبر^y را پراکنده
ساخته است.
^{۵۲} فرمانروایان را از تختهایشان سرنگون
و فروتنان را بلند کرده است.
^{۵۳} گرستگان را از نعمت سیر کرده

کنیز خداوند^p: برابر گفتار تو بر من
فرا رسد!^۹ » و فرشته او را ترک کرد.

دیدار مریم از الیصابات^r

^{۳۹} در آن روزها، مریم برخاسته ستا بان به منطقه کوهستانی^۸، به سوی شهری از یهودیه رفت.^۹ و به خانه زکریا وارد شده به الیصابات سلام کرد.^{۱۰} باری همین که الیصابات سلام مریم را شنید، طفل در بطشن جنبید و الیصابات سرشار از روح القدس گردید.^{۱۱} و فربادی بلند کشیده گفت: «تو در بین زنان مبارک هستی و مبارک است ثمرة بطن تو!^{۱۲} و از کجا به من عطا شده که مادر خداوند^{۱۳} به سوی من آید?^{۱۴} زیرا، ببین، همین که صدای سلام تو به گوشهای من رسید، بچه از شادی در بطن من جنبید.^{۱۵} و خوشاب آن کسی که به انجام آنچه از سوی خداوند

p- ر. ک روت: ۹: ۱- سمو: ۲: ۲۵، ۴: ۱، این عبارت بیش از آنکه نشانه فروتنی باشد در اینجا بیان ایمان (آیه ۴۵) و محبت است زیرا در کتاب مقدس «خدمتگزار خدا» عنوانی افتخار آمیز بشمار می‌آید.

q- تحتاللفظی: «بر طبق گفتار تو برای من روی دهد».

r- ملاقات دو مادر در حقیقت ملاقات دو کودک است که مادران در خدمت انجام آن مأموریت هستند. یحیی از همان بطن مادر روح القدس را دریافت می‌کند چنانکه در ۱۵: ۱ اعلام شده و رسالت پیامبری خود را با جهیدن در برابر مسیح که حاضر و نهفته در بطن مریم است آغاز می‌نماید. در این موقع مادرش سخنگوی او است (آیه ۴۳). در مورد سرود مریم ر. ک آیه ۴۶ توضیح^w.

s- ممکن است این عبارت بیانگر یکی از بخشاهای یازده گانه یهودیه باشد.

t- عنوان «خداوند» یکی از نامهای مسیح می‌باشد (ر. ک ۱۱: ۲ توضیح a).

u- ترجمه دیگر: «آن که ایمان آورده که آنچه به او گفته شده تحقق خواهد یافت.» بر عکس زکریا (آیه ۲۰)، مریم ایمان آورد.

v- در بعضی از نسخه ها به جای مریم، «الیصابات» نوشته شده است. ممکن است در متن اصلی نام زنی که این مزمور را بیان می کند ذکر نشده باشد.

w- در این مزمور که به صورت شکرگزاری سنتی است لحن عهد عتیق بکار برده شده و برخی تصور می کنند این مزمور در آئین نیایش مسیحیان فلسطین بوجود آمده است، در این صورت لوقا آیه ۴۸ را ازروده تا آن را از زبان مریم نقل نماید (ر. ک آیات ۴۵، ۳۸). به هر حال این سرود به صورت کنونی حق شناسی مادر عیسی (آیات ۴۰-۴۶) و سپس شکرگزاری تمام قوم خدا (آیات ۵۱-۵۵) برای تحقیق یافتن و عده های پیمان است. در تقسیم این متن به آیات و آیات فرضیات مختلفی پیشنهاد شده است.

x- تحتاللفظی: «با بازوهایش نیرو کرده است» (ر. ک مز: ۱۱۸: ۱۵-۱۶)، منظور دخالت قدرتمندانه خدا به خاطر مردم ساده دل و خیر است.

y- تحتاللفظی: «آنان که در اندیشه قلبشان متکبرند».

و با او شادی کردند.^{۵۹} باری در روز هشتم^{۶۰} برای ختنه کودک آمدند و می خواستند او را به نام پدرش زکریا^e بنامند.^d مادرش به سخن درآمده گفت: «خیر، بلکه او یحیی نامیده خواهد شد.^f»^{۶۱} به او گفتند: «هیچ یک از بستگان تو نیست که به این نام خوانده شود.»^{۶۲} و با اشاره هایی از پدرش می پرسیدند^g به چه نام می خواهد نامیده شود.^h^{۶۳} او لوحه ای خواسته نوشت: «نامش یحیی است.ⁱ» و همه شکفت زده بودند.^k^{۶۴} در همان لحظه دهانش و زبانش باز شد^۱، و سخن گفته خدا را متبارک می خواند.^{۶۵} و همه

و ثروتمندان را تهییدست باز فرستاده. اش ۹-۸:۴۱^۹ اسرائیل خدمتگزار خود را باری داده، مز ۶:۲۵^{۱۰} با یادآوری^z از رحمتش، آن چنان که به پدران ما گفته بود میک ۲۰:۷^{۱۱} به خاطرا ابراهیم و تبار او تا به ابد.»^{۱۲} مز ۵۱:۱۸^{۱۳} مریم در حدود سه ماه با او ماند و سپس به خانه اش بازگشت.^a

تولد و ختنه یحیی تعمید دهنده^b

و اما درباره الیصابات زمان به کمال رسید که می بایست بزاید و پسری به دنیا آورد.^{۱۴} و همسایگان و بستگانش شنیدند که خداوند رحمتش را نسبت به او افزوده

- در عهد عتیق اکثر آذکر شده که خدا «به یاد می آورد» (پید ۸:۱؛ ۱۵:۹؛ ۲۴:۲...). برای بیان این مطلب که او به وعده خود وفادار است و آن را انجام می دهد (ر. ک لو ۷۲:۱).

a- سه ماه توقف مریم تا تولد یحیی طول می کشد (ر. ک ۳۶:۱) و امکان دارد مریم در این واقعه حضور داشته است ولی لوقا عزیمت او را ذکر می کند تا روایت را به پایان برساند، همچنان که عجیب است پیش از موضوع تعمید یافتن عیسی زندانی شدن یحیی را روایت می کند (۲۰:۳). لوقا بدین وسیله صحنه ها را از یگدیگر تفکیک کرده و دوران یحیی را از دوران عیسی جدا می سازد (ر. ک ۱:۸۰) که در آن پیش از موضوع تولد عیسی به درباره تولد کودک سخن گفته.

b- روایتی که در ادامه می آید بر موضوع الهام شگفت انگیز نام یحیی متمرکز است و پیش از آن که درباره تولد کودک سخن گفته شود به موضوع ختنه کردن او برداخته شده است. این واقعه در سرور و شادی عمومی و با سرو صدای زیاد انجام می گیرد.

c- تاریخ شرعی ختنه کردن برای پید ۱۲:۱۷؛ لاو ۳:۱۲ (ر. ک فی ۵:۳).

d- برابر عهد عتیق نام کودک به هنگام تولد داده می شود (پید ۴:۱؛ ۳:۲۱؛ ۲۵:۲۵-۲۶...). ولی در اینجا رسوم یونانی گرایی و عادات جدیدتر یهودیان رعایت شده است.

e- بندرت به کودک نام پدرش داده می شود و بیشتر نام پدر بزرگش را می دهد. نکته ای که در اینجا ذکر شده ممکن است به سبب سن زیاد زکریا باشد (ر. ک یو ۶:۶ توضیح i).

f- آیات ۶۲-۶۳ نشان می دهد که این نام را از شوهرش نیاموخته و چنین می نماید که موافقت او و شوهرش درباره نام یحیی الهام و نشانه ای است.

g- بنابراین زکریا ناشنا هم شده است.

h- بنا به مندرجات عهد عتیق نام کودک را گاهی مادرش می دهد (پید ۲۹:۳۵-۳۲:۲۹؛ ۳۰:۳۵؛ ۲۴:۱؛ داور ۱۳:۱؛ ۲۴:۱؛ ۱-۱؛ ۲۰:۲؛ ۲-سمو ۱۲:۲۴...). و گاهی بدین نام کودک را تعیین می کند (پید ۱۶:۱۵؛ ۱۷:۱۹؛ ۳۵:۱۹:۱۷؛ ۱۸:۳۵؛ ۱۸:۲۲:۲...). در اینجا پدر نامی را که مادر ذکر کرده تأیید می نماید (ایه ۶۰) ولی بدین سبب که نام از سوی فرشته خداوند آمده است (۱۳:۱). این مورد را با تعیین نام عیسی مقایسه نمائید ۳۱:۱؛ ۲:۲۱.

i- تحتاللفظی: «در حالی که می گفت».

j- زکریا دستور فرشته را اجرا کرده (۳۱:۱) و بدین گونه ایمان خود را ابراز می نماید.

k- موافقت غیرمنتظره زکریا و الیصابات در مورد نام کودک که نامی غیرعادی است بعنوان دخالت خدا بشمار می آید.

«شگفتی» مکس العمل عادی در برابر معجزه ها (۲۵:۸؛ ۵۶:۹؛ ۴۳:۱۱؛ ۱۴:۱۱؛ ۱۰:۳؛ اع ۷:۲۴)، و سایر ظهورهای الهی می باشد.

l- تحتاللفظی: «دهانش باز شد همچنان که زبانش».

با خریدش^{۱۰} را انجام داده
و برای ما در خاندان^۷ داده^X، خدمتگزار مز ۱۸:۳
خود، شاخ^W نجاتی قائم کرده است، مز ۱۳۲:۱۷
همچنان که از دهان پیامبران قدیس^y^{۷۰}
خود در دورانهای قدیم گفته بود^Z،
برای نجات ما از دست دشمنانمان مز ۱۰۶:۱۰
و از دست تمام کسانی که ما را منفور
می‌دارند، میک ۷:۲۰
به خاطر رحمت به پدران ما a۷۲
و یادآوری^b از پیمان مقدسش،^{۷۳}
سوگندی را که برای ابراهیم پدر ما یاد
کرده بود، میک ۷:۸-۹
مز ۱۵:۸-۹
مز ۷:۸-۹
پید ۱۷:۵-۶
مز ۱۶:۲-۳
مز ۱۰:۵-۶
مز ۷:۰-۱

همسایگان را ترس فرا گرفت^m، و در تمام کوهستان یهودیه، در باره همه این چیزهاⁿ گفتگو می شد.^{۶۶} و همه کسانی که این سخنان را شنیدند، به قلب^o خود سپرده می گفتند: «پس این کودک چه خواهد شد؟» و در واقع دست خدا با او می بود.^p

مزمور بیامبر انه زکریا^۹

۶۷ و زکریا، پدرش، سرشار از روح القدس گشته چنین پیامبری کرد گفت:
 ۶۸ «مبارک باد خداوند^r، خدای اسرائیل^s،
 حون به دیدار^t قومش، آمده و

م-ر. ک ۱۲: توضیح X

n- تحت اللفظی: این سخنایان در زبانهای سامی واژه «سخن» می‌تواند برای بیان یک واقعه که در بردارنده مفهوم و احساس خاصی باشد بکار رود. ر.ک ۱۵:۲، ۱۹:۱، ۵۱:۴، ۳۷:۵، ۳۷:۱۰؛ ر.ک همچنین اع ۱۰:۱ توضیح Z.

o- در کتاب مقدس، قلب جایگاه تمام زندگی درونی انسان یعنی جایگاه افکار، خاطرات، احساسات و تصمیمات وی بشمار می‌رود (ر.ک ۱۹:۲، ۲۵:۱، ۳۵:۱... و مخصوصاً ۴:۲۱).

p- این اصطلاح لقا (ر.ک اع ۲۱:۱۱) که از عهد عتیق الهام گرفته هم بیانگر حمایت خدا از مؤمنین خود (مز ۱۸:۸، ۵:۱۳۹) و هم عمل خدا در پیامبراتش است (۱- پاد ۱۸:۴۶-۲- پاد ۱۵:۳- ۳- حرق ۳:۱، ۱۴:۳، ۲۲:۸، ۱:۸...). در اینجا بدین معنی است که یحیی مورد لطف الهی قرار دارد. طبق برخی تقسیرها، آخرین عبارت این آیه بر کسانی که شاهد تولد معجزه آسای یحیی تعمید دهنده بودند مسلم کشته بود.

۹- این مزمره نظیر مزمور مریم در ۱:۴۶-۵۵ است و هم تجزیه‌ان به آیه‌ها و بندهای جداگانه مشکل است. مزمره زکریا سپاسگزاری برای نجات مسیحیانی است (آیات ۶۹، ۷۸-۷۹) و احتمالاً از جامعه مسیحیان فلسطینی به لوقا رسیده است. لوقا همین توازی را در نبوت‌های شمعون و حنا در مورد رسالت عیسی (۳۴-۳۵، ۲۹:۲) و نکات مربوط به رسالت یوحی (۷۶-۷۷) بکار برده است.

۱- واژه «خداوند» در بعضی از نسخ قدیمی وجود ندارد.
 ۲- اصطلاح سنتی برکت در عهد عتیق (پیدا شده: ۲۶: ۹؛ ۲۰: ۴؛ ۲۷: ۲۴؛ خروج ۱۸: ۱۰؛ ۱- سموم ۲۵: ۳۲؛ ۱- پاد ۱: ۴؛ ۱۵: ۸؛ ... ر. ک. نسبت به گیری هایی که به مزا ۱: ۴؛ ۷۲: ۱۴؛ ۸۹: ۱۸؛ ۸۹: ۳۲؛ ۱۰: ۶ افزوده شده است) و در عهد جدید (۲- قرن ۱: ۳؛ ۳- افس ۱: ۱- بطری ۱: ۳).

اس. ۱۰۷. **توضیح**.
۵- این کلمه کتاب مقدسی ممکن است بخار برده است. (۱۰۸-۱۰۹). ر.ک. ۱۴:۷ توضیح.
۶- این کلمه «شاخ» در عهد انتقای شانه قرأت است (و. ک. ۱-سیو:۳-۲)؛ مز:۹-۲:۵؛ ۳:۲-۳:۳؛ ۱۷:۳-۱۷:۷).

X- در اینجا مظور مسیحیانی این مزمور کاملاً آشکار می شود.

Y- این صفت که به ندرت در مورد بیامران بکار رفته در اع^{۲۱}:۳ و ۲- پطر^۳:۲ نیز آمده است.

Z- در این عبارت ترتیب قرار رفتن کلمات در نسخه های مختلف خطی مقاوم است.

a- در متن یونانی، این عبارت به صورت جمله ای متمم است که می توان آن را به «دیدار کرده» (آیه ۶۸) واپس نهاد. که به کلمه «نجات» (آیه ۷۱) مربوط کرد. ضمناً این عبارت ممکن است هدف و منظور عمل خدا را بیان کند (تا نشان دهد) یا اینکه به احتمال قوی تر نتیجه آن را بیان نماید (بدین گونه نشان داده است).

دیدار ما خواهد آمد^g

تا کسانی را که در ظلمت و سایه مرگ مز ۱۰:۱۰^۹
نشسته اند درخشنان سازد^۱
و گامهای ما را به سوی راه آرامش^j اش ۸:۵۹
هدایت کند.»

دوران جوانی یحیی تعمید دهنده^k
و اما کودک رشد می کرد و روحش
قوی می شد^۱؛ و در جاهای خلوت بود^m تا
روزی که بر اسرائیل نمایان گردید.

تولد و حتنه عیسیⁿ

باری، در آن روزها، فرمانی از
سوی قیصر او گوستس^۰ صادر شد تا

میک ۴:۱۰:۹۷^{۷۴} که بدون ترس، از دست دشمنانمان
خلاص گشته،

او را عبادت کنیم^c
بوشع ۱۴:۲۶^{۷۵} با تقدس و عدالت^e

در برابرش در تمام روزهای [عمر] خود.

و تو، ای کودک، پیامبر باری تعالی
نامیده خواهی شد، زیرا برای آماده
کردن راههایش^d پیشاپیش خداوند گام
برخواهی داشت،

تا به قومش آمرزش گناهانشان و نجات
را خبر دهی^e،

و به ترجم دلسوزانه خدای ما^f
که به وسیله آن ستاره طالع^h از بالا به

۳- در اینجا تقدس به معنی مقدس بودن و عدالت به معنی درستکاری و وفاداری است.

d- در اینجا لوقا مجدداً موارد پیشگوئی را که در ۱۷:۱ ارائه کرده بود بیان می کند.

e- ر. ک نقش یحیی که در آیه ۳:۳ آمده است.

f- تحت اللفظی: بوسیله اندرون نیکوی خدای ما. این تصویر در عهد عتیق معمولی و متداول است (اش ۷:۵۴؛ ۷:۶۳؛ ۱۵:۱۵؛ ۲۰:۲۰؛ زک ۱:۱۶؛ مز ۸:۷۹؛ ۱۱:۱۹؛ ۹:۱۴۵) ولی در ترجمه یونانی عهد عتیق این اصطلاح هرگز در مورد خدا بکار برده نشده است.

g- ترجمه دیگر: «به دیدار ما آمد» چون که در مقایسه با آیه ۶۸ و افعال زمان گذشته آیات ۶۹-۶۸ بهتر به نظر می رسد.

h- این کلمه هم به معنی طلوع ستاره و هم جوانه گیاه است: در عهد عتیق این کلمه در مورد اعلام جوانه ای از نسل داؤد بکار رفته است (ار ۳:۵؛ زک ۳:۸؛ ۲:۶؛ ۱۲:۶) و فعل مربوط به آن برای اعلام طلوع ستاره مسیح موعود بکار می رود (اعد ۲:۴؛ ۱۷:۲:۴؛ ر.ک ملا ۳:۳؛ ۲۰:۲۰). منظور و هدف این مزمور هر دو معنی کلمه می باشد ولی مخصوصاً معنی دوم در آن ایام مورد توجه یهودیان بود (ر.ک مت ۲:۲).

i- رجوع کنید به طرز بکار بردن این کلمات در اعلام آمدن مسیح که در اش ۱:۹ ذکر شده است.

j- در کتاب مقدس کلمه «شالوم» به معنی آرامش (ر.ک ۱-۱۰:۵؛ ۲:۶-۶؛ میک ۴:۵) به معنی پری زندگانی است و کمال موهبت والای مسیح می باشد (اش ۹:۵؛ ۱۰:۵؛ ۱۱:۱؛ ۱۲:۱؛ ۱۳:۱؛ ۱۴:۲؛ ۱۵:۱؛ ۱۶:۱؛ ۱۷:۱؛ ۱۸:۲؛ ۱۹:۳؛ ۲۰:۲؛ ۲۱:۱؛ ۲۲:۲؛ ۲۳:۲؛ ۲۴:۲؛ ۲۵:۱؛ ۲۶:۲؛ ۲۷:۲؛ ۲۸:۱؛ ۲۹:۷؛ ۳۰:۵؛ ۳۱:۱؛ ۳۲:۱؛ ۳۳:۱؛ ۳۴:۱؛ ۳۵:۱؛ ۳۶:۱).
k- در این توضیح همان کلمات و عباراتی بکار رفته که در روایت های کودکی اسحاق و اسماعیل (پید ۲۰، ۸:۲۱)، شمشون (داور ۱۳:۱۳) و سموئیل (۱-۱۹:۳؛ ۲۱:۲؛ ۲۶:۲) آمده است.

l- تحت اللفظی: در روح خود را تقویت می کرد. بعضی از این جمله استنباط کرده اند که تحت تاثیر روح القدس (ر.ک داور ۱۳:۱۳) ولی چون کلمه «روح» حرف تعریف ندارد که نشان می دهد منظور روح کودک می باشد نه روح خدا.

m- این نکته پیشاپیش فعالیت آینده یحیی را نشان می دهد (۳:۲؛ ۷:۲).
n- این صحنه نظری همان است که در ۶۶-۵۷:۱ درباره یحیی تعمید دهنده ذکر شده است. در اینجا کمتر به جریان حتنه و نام گذاری کودک پرداخته شده و بیشتر موضوع تولد مطرح گردیده است. ضمناً برخلاف یحیی که در خانواده ای کهانی و در رفاه و در میان بستگان و دوستان به دنیا می آید، واقعه تولد عیسی در ضمن مسافرت و در پناهگاهی کوچک رخ داده و فقط چند چوبان پذیرای او می باشد ولی فرشتگان راز مسیح خداوند و نجات بخش را اعلام کرده جلال و شکوهی را که به خدا و صلحی را که برای مردمان می آورد ذکر می کنند.

o- قیصر آگوستس از سال ۲۹ پیش از میلاد تا سال ۱۴ میلادی امپراطور روم بوده است.

قنداق پیچیده و در آخری خوابانید زیرا در مسافرخانه^w جائی برای آنان^v نبود.^۸ و در این ناحیه شبانی^x بودند که در دشت زندگی می‌کردند و در پاسهای شب پاسبانی کرده از رمه هایشان مراقبت می‌نمودند.^۹ و فرشته خداوند بر ایشان ظاهر شد و شکوه خداوند^y آنان را در درخشش خود پوشاند و با ترسی عظیم^۱ ترسیدند.^{۱۰} و فرشته به ایشان گفت: «ترسان مباشد زیرا اینک توید شادی بزرگی به شما می‌دهم که برای همه قوم خواهد بود؛^{۱۱} امروز برای شما در شهر داود

همه سرزمین مسکون^p را سرشماری کنند.^۲ این نخستین سرشماری هنگامی انجام شد که کیرینیوس^q فرمانروای سوریه بود.^۳ و همه برای سرشماری می‌رفتند، هر کس به شهر خویش.^۴ یوسف نیز از شهر ناصره در جلیل به جانب یهودیه به سوی شهر داود که بیت لحم^۵ نام دارد فراز آمد، زیرا از خاندان و نسل داود بود^۶ تا با مریم که در عقد^d وی و باردار بود سرشماری شود.

^{۵۷:۱} ^۶ باری وقتی آنجا می‌بودند، روزهای زایمان وی سر رسید.^۷ و پسرش، نخست زاده^۸ خود را بزایید و او را در

p- تحتاللفظی: زمین مسکون. البته اگوستس نمی‌توانسته غیر از امپراتوری روم را سرشماری کند. طبق مدارک مختلفی می‌دانیم که چندین ایالت امپراتوری را سرشماری کرده بود.

q- پولپیوس سولپیسیوس کرینیوس کسی است که بر طبق مدارک تاریخی حکمران سوریه بوده و در سال ۶ میلادی یعنی ده سال پس از مرگ هیرودیس کبیر ناحیه فلسطین را سرشماری کرد (مرگ هیرودیس کبیر طبق مت ۱۹:۲؛ ر.ک. لو ۵:۵ بعد از تولد عیسی اتفاق افتاد). کرینیوس از سال ۱۲ پیش از میلاد مأمور اجرای سیاست روم در خاور نزدیک بوده است. آیا عملیات مربوط به سرشماری فلسطین را پیش از مرگ هیرودیس کبیر آغاز کرده و لوقا سرشماری آینده را پیشاپیش اعلام می‌نماید؟ با اطلاعاتی که اکنون وجود دارد نمی‌توان در این باره قضاوتن کرد.

r- اطلاعاتی که در بعضی مدارک وجود دارد نشان می‌دهد که مقامات دولتی روم همین روش را در سرشماری مصر اعمال کرده اند.

s- در عهد عتیق شهر داود همواره اورشلیم می‌باشد (سمو ۵:۷، ۹:۱۰، ۶:۱۲، اش ۹:۲۲). انتساب این عنوان به بیت لحم ممکن است با توجه به یو ۷:۴۲ از نقسیر میک ۵:۱ ناشی شده باشد (ر.ک. مت ۱:۶-۲:۱- سمو ۱:۱۶).

t- کلمه یونانی که در این باره بکار رفته همیان است که در ۲۷:۱ آمده است (ر.ک. توضیح x).

u- صفت «نخست زاده» احتمالاً برای آن است که مقررات توزات مندرج در خروج ۱:۳، ۲:۱۲، ۱۵ (ر.ک. لو ۲۳:۲) در مورد عیسی بکار برده شود. شاید لوقا همان عنوان مسیح شناسی را در نظر داشته که در روم ۸:۲۹؛ کول ۱:۱۵؛ عبر ۱:۶؛ مکا ۱:۵ آمده است.

v- در بعضی از نسخه های خطی کهن دو کلمه «برای آنان» وجود ندارد. در بعضی از نسخه ها نوشته شده است: برای او [کودک] یا برای او [مادرش].

w- این کلمه را معمولاً مسافرخانه ترجمه کرده اند ولی لوقا کلمه دیگری بکار می‌برد (۱۰:۱۰-۳۴). کلمه ای که در اینجا بوده در آیه ۱۱:۲۲ به معنی تالار شام آخر می‌باشد. بطوري که از اوضاع و موقعیت برخی آید در اینجا یا نشیمن کاروانسرا است (که معمولاً اصطبلی هم داشته) یا اطاق نشیمن خانه ای است (ر.ک. مت ۲:۱۱). در روایتی از قدیس ژوستین که مربوط به قرن دوم میلادی است غار ذکر شده است.

x- در آن دوران در میان بني اسرائیل شبانان را به دیده خوبی نگاه نمی‌کردند زیرا از جامعه یهودیان مومن و مفید به شریعت جدا بودند و آنان را مردمانی بینوا و حقیر بشمار می‌آوردن.

y- معمولاً در کتاب مقدس شکوه خداوند عبارت از ظهور مشهود راز الهی است (ر.ک. روم ۲۳:۳ توضیح ۷). لوقا این اصطلاح را به بازگشت عیسی در زمان آخر تخصیص داده (۲۶:۹؛ ۲۷:۲۱) ولی قبل از مورد عید گذر (۲۶:۲۲) و حتی در واقعه تجلی مسیح بکار برده است (۳۲:۹).

می گفتند: «پس به بیت لحم برویم و آنچه را که انجام شده^۶ و خداوند به ما خبر داده است، بینیم.»^۷ و با شتاب آمده مریم و یوسف و طفل را در آخرور خوابیده یافتند.^۸ چون دیدند، آنچه را که درباره این کودک گفته شده بود خبر دادند.^۹ و همه کسانی که آنان را شنیدند، از آنچه شبانان می گفتند، شگفت زده شدند.^{۱۰} اما مریم، همه این چیزها^{۱۱} را نگاه داشته در قلب خود مرور می کرد.^{۱۲} و شبانان بازگشتند با [سراییدن]^{۱۳} شکوه و ستایش خدا برای همه

نجات دهنده‌ای^۷ متولد شده است که مسیح خداوند^۸ است.^۹ و نشانه آن برای شما این خواهد بود که طفلی در قنداق پیچیده و در آخری خوابیده خواهید یافت.^{۱۰} و ناگهان با فرشته، انبوی از لشکر آسمانی که نیاز به تلاش کر^{۱۱}

بود که حدا را ستایش کرده می گفتند:
 ۱۴ «شکوه خدای بر اوج [آسمانها]^b
 و بر روی زمین آرامش^c بر انسانها^d که از
 آنان خوشنود است!»^e

^{۱۵} باری وقتی فرشتگان ایشان را به سوی آسمان ترک کردند، شبانان به یکدیگر

۸- در تعدادی از نسخه های خطی کهن نوشته شده است: خداوند، مسیح یا مسیح، خداوند. اصطلاح اخیر که در عهد عتیق و دنیای یهود متداول است در لو ۲:۶۳ نیز آمده است. ولی عنوان مسیح، خداوند قبل از ترجمه یونانی مرا ۴:۲۰ و مزمایر سلیمان وجود داشته است. پولس اکثراً از «خداوند، عیسی مسیح» و «خداوند ما عیسی مسیح» سخن می‌گوید. لوقا با بکار بردن این عنوان که در اناجیل مخصوص به خود اوتست نشان می‌هد که عیسی مسیح موعد است و به سرش و طبیعت الهی و سوری و پادشاه، او اشاره م نماید (ک اع:۳۶).

b- فرشتگان خدا را تجلیل می کنند (مز ۴۸:۱) به مناسبت نجاتی که در عیسی می بخشد.
 c- تولد عیسی تضمین آرامش مسیحائی بشمار می رود (اش ۹:۵-۶؛ ۵:۲-۷؛ ۵:۷؛ ۱۹:۵؛ میک ۵:۴؛ ر.ک افس ۲:۱۴-۱۷؛ ر.ک ل ۱:۷۹ توضیح ار.

d- تحت الفظي برای مردمانی که [مورد] لطف [او] هستند. در تعدادی از نسخه های خطی کهنه آرامه است: بر زمین آرامش و بر مردمان خوشنودی. ولی معلوم است که این سرود به دو قسمت (آسمان و زمین) تقسیم می شود بدون آنکه زمین را در مقابل و مخالف مردمان بیاور. این عبارت به صورت «مردانی که مرور لطف خدای هستند» در توشه های قمران وجود دارد و بیانگر ویژگی افراد مرور لطف مخصوص خداست. کاملاً روشن نیست لوقا چه معنومی برای این کلمات قائل است. در نظر او یا منظور قوم برگردیده می باشد که در آیه ۱۰ ذکر شده یا منظور او دید جهان گرائی است و در این صورت تمام مردمان مرور خوشنودی می باشند چنان که در ۶:۳ گفته شده است.

e- تحت الفظ: بیننیم این کلامی را که رسیده است، ر.ک: ۶۵-۶ توضیح.
f- ترجمه دیگر: متوجه و تحسین کننده (در زبان یونانی برای این معنی یک واژه بکار می‌رود).

g- برخی ترجمه می کنند: «این سخنان». بهتر است برا بری آن را بالو ۶۵:۱۰ حفظ کنیم (بر. ۲:۵۱). در پید ۱۱:۳۷ و دان ۲۸:۷ عبارت مشابهی نشان می دهد کسی که الهام را دریافت نموده آن را براز آینده در خاطر نگه می دارد. در اینجا لوقا

h- تحت الفظي: آنها را در قلب خود تفسیر می کرد. فعلی که در زبان یونانی در این مورد بکار رفته و «مرور کردن» ترجمه شده به مفهوم «جستجو کردن معنی» و کلمه ای فنی است که در مورد تفسیر الهامات غیبی بکار رفته است. در مورد کلمه قلب ر، ک: ۱۶۴ توضیح دارد.

^{۱۰}- لوقا اکثراً در تجلی و ظهورهای الهی و مخصوصاً پس از وقوع معجزه‌ها ذکر می‌کند که حاضران جلال و شکوه خدا را می‌سانند (۲:۲۶؛ ۳:۱۳؛ ۷:۷؛ ۱۵:۱۷؛ ۱۸:۲۱) و اهال استباش می‌کنند (۹:۳۷؛ ۹:۴۳؛ ۹:۳۷؛ ۹:۴۳؛ ۹:۳۷؛ ۹:۴۳).

کردن، یک جفت قمری یا دو جوجه کبوتر^p برابر آنچه در تورات خداوند گفته شده است.

^{۲۵} و اینک در اورشلیم انسانی شمعون نام بود و این انسان عادل و خداترس می بود و تسلی بنی اسرائیل^۹ را انتظار می کشید و روح القدس بر وی می بود.^{۱۰} و به وسیله روح القدس خبردار شده بود که پیش از آنکه مسیح خداوند^{۱۱} را ببیند، مرگ را نخواهد دید.^{۱۲} او تحت تأثیر روح [القدس] به معبد درآمد و وقتی والدین^t عیسی، کودک را برای انجام رسم تورات که در باره وی مقرر شده بود ^{۲۲:۲} می آوردند^{۱۳} وی را در [میان] بازویان خود

چیزهایی که شنیده و دیده بودند، چنان که پیدا شده بود.^{۱۴} و وقتی هشت روز لارای ختنه کردن به کمال رسید^{۱۵} وی را عیسی نام دادند، نامی که فرشته قبل از ^{۱۶:۳} شکل گرفتن در رحم^k به وی داده بود.

تقدیم عیسی به معبد.

نبوت شمعون و حنا^{۱۷}

^{۲۲} و وقتی روزهای پاک شدن آنان برابر تورات موسی به کمال رسید^m، وی را به اورشلیم برداشت تا به حضور خداوند تقدیم کنندⁿ، ^{۲۳} چنانکه در تورات خداوند نوشته شده است: هر نرینه نخست زاده برای خداوند تقدیس شود^{۱۸}، ^{۲۴} و جهت قربانی

ج- تحتاللغظی: وقتی هشت روز برای ختنه کردن او به اتمام رسید.

k- تحتاللغظی: پیش از آن که در بطن تکوین یابد. (در مورد نام عیسی ر. ک یو:۶ توضیحⁱ).

l- گفتار الهامی شمعون درباره عیسی نظری گفتار الهامی زکریا در مورد پسرش می باشد (۶۷:۱-۶۹) ولی در ضمن روایتی ذکر شده که نشان می دهد والدین عیسی مومن و فادر به تورات هستند. شمعون که با زکریا آخرین پیامبر عهد عتیق بشمار می رود ظهور نجات دهنده را تهییت گفته و بعضی از خصوصیات جدید رسالت او را به والدینش فاش می کند.

m- تحتاللغظی: وقتی روزهای پاک شدن ایشان به اتمام رسید. در بعضی از نسخه های خطی کهن نوشته شده: پاک شدن او [یعنی کودک] یا پاک شدن او [یعنی مریم]. در حقیقت مقررات شرعی که در لاو:۸-۱۲ ذکر شده فقط مربوط به تطهیر مادر می باشد (بنابراین صورت دوم مناسب است).

n- به حضور آوردن کودک به معبد بر طبق مقررات تورات ضروری نیست و لوقا با ذکر این نکته می خواهد نشان دهد که والدین با چه تقوی و ایمانی وظیفه ای را که خدا بر عهده شان گذاشته است به خوبی انجام می دهند (ضمیماً به حضور آوردن یحیی تعمید دهنده به معبد را ذکر نمی کند).

o- تحتاللغظی: هر نرینه که بطن را می گشاید مقدس برای خداوند خوانده خواهد شد. این قانون شرعاً (خروج:۱۳، ۲:۱۲)، شامل باز خرید نخست زاده بود (خروج:۱۳:۱۳-۲۰:۳۴) و با پرداختن مبلغ پنج شیکل در طی ماه اول پس از زایمان انجام می شد (اعده:۱۵-۱۶:۱۸). لوقا درباره باز خرید عیسی چیزی نمی گوید ولی در آیه ۳۹ انعکاسی از این موضوع وجود دارد.

p- این تقدیمی مردمان بینوا برای تطهیر مادر می باشد (لاو:۸:۱۲).

q- از زمان اشیا ۱:۴۰، ۱۲:۵۱ و ۲:۶۱ به بعد این کلمات به مفهوم نجات اسرائیل است.

r- طبق لحن و گفتار عهد عتیق (اعده:۱۵، ۲۹، ۲۵، ۲:۲۵-۱۵:۲۹؛ اش:۱:۴۲؛ ۲:۱۱؛ ۱:۶۱؛ حرق:۵:۱۱) این عبارت بیانگر آن است که شمعون نبی بوده است.

s- عنوانی که در ترجمه یونانی عهد عتیق معمولاً در مورد مسیح موعود بکار می رود (۱-۷:۲۴-۱۱، ۹:۲۶، ۱۱، ۱۶، ۲۳:۲)، این عنوان با مسیح، خداوند تقاضت دارد (ر. ک ۱۱:۲ توضیح^a).

t- لوقا در مورد باردار شدن عذرایی کاملاً تأکید کرده اما با این همه تردیدی ندارد از والدین عیسی (ر. ک آیات ۴۱، ۴۳) و حتی از پدرش سخن گوید (آیات ۳۳، ۴۸). کسانی که در گذشته انجیل را رونویسی می کردند گاهی به جای کلمه والدین، مریم و یوسف گذاشته اند تا یادآوری شود که عیسی فقط یک پدر دارد که در آسمان است.

نشانه‌ای از تناقضها^b،^{۳۵} و تو نیز شمشیری جانت^c را خواهد شکافت تا استدلالهای بسیاری از قلب‌ها آشکار گردد.^d

^e و نبیه‌ای بود به نام حنا، دختر فنوئیل از قبیله‌آشر که بسیار سالخورده بود. پس از دو شیزگیش هفت سال با شوهرش بسر برده بود،^{۳۷} بعد بیوه مانده بود و به سن هشتاد و چهار سالگی رسیده از معبد دور نمی‌شد^f و با روزه‌ها و نیایش‌ها شب و روز^g [خدا را] عبادت می‌کرد.^{۳۸} و در همان ساعت برانگیخته شده خدای را ستایش می‌کرد و به همه‌کسانی که در انتظار بازخیرید^h اورشلیمⁱ می‌بودند از کودک سخن می‌گفت.

پذیرفت و خدا را متبارک خوانده گفت:^u
۱۲۹ اکنون ای خداوند، برابر گفتار خودت
می‌توانی با بنده خود در آرامش وداع
فرمائی.^v

۳۰ زیرا چشم‌انم نجات تورا دیده‌ام^w
۳۱ که در برابر همه اقوام فراهم کرده‌ای،
۳۲ نوری که بر ملت‌ها^x مکشوف خواهد شد
و شکوه قوم تو اسرائیل.

۳۳ و پدر و مادرش از آنچه درباره او گفته
می‌شد، شگفت‌زده^y بودند.^{۳۴} و شمعون
آنان را برکت داده به مادرش مریم گفت:^z
«اینک این کودک باعث افتادن و
برخاستن بسیاری در اسرائیل^a خواهد بود و

۳۲- گفتار الهامی آیات ۲۹-۳۲ با مزموری که زکریا دربارهٔ یحیی می‌سراید و در لو:۱-۶۷:۷۹ آمده تطبیق می‌کند ولی در این نبوت بجای اینکه از مزمیر استفاده شود از دومین قسمت کتاب اشیا کرفته شده و نجاتی را که در عیسی داده می‌شود اعلام می‌کند.

۷- شمعون درمی‌یابد که وعده خدا به تحقق پیوسته (آیه ۲۶) و از این رو مرگ را با شادی می‌پذیرد.

۸- ر.ک لو:۱، ۷۱، ۷۷، ۷۸:۳ و شمعون در اینجا نخستین بار است که در کتاب لوقا موضوع نجات غیر یهودیان اعلام می‌شود و این نکته فقط پس از کشف رازهای رستاخیز به روشی اعلام خواهد شد (لو:۴۷:۲۴).

۹- کلمه‌ای که در این مورد در اصل یونانی بکار رفته به مفهوم «اعجاب و تحسین» است. لوقا اصرار دارد نشان دهد که با وجود اظهارات اولیه در ۳۱:۱، ۳۵:۲ و ۱۱:۲ والدین عیسی هموز کاملاً به راز او بی نیزه‌اند.

۱۰- این نبوت به مریم خطاب می‌شود شاید بدین سبب که یوسف پیش از تحقیق یافتن آن در خواهد گذشت با اینکه لوقا با روایتی که یوحنای در ۱۹:۲۵ ذکر نموده آشنا بوده است.

۱۱- ر.ک اش:۸:۱۶-۲۸:۱۰، ۱۷:۲۰-۲۱، ۲۷:۲۴-۲۵:۱۸.

۱۲- عیسی نشانه‌ای است. وی خود را تحمیل نمی‌کند بلکه بایستی بوسیله ایمان با آزادی پذیرفته شود. در حقیقت قسمت مهمی از قوم اسرائیل او را نخواهد پذیرفت (اع:۲۶-۲۸).

۱۳- در اینجا نظری^۱ ۴۶:۱ و در اکثر موارد کلمه جان به معنی شخص می‌باشد. این تهدید مبهم که احتمالاً عبارات آن از حرق^{۱۷:۱۴} گرفته شده جمله معتبره‌ای است و بایستی با توجه به اوضاع و احوال درک گردد. بدین معنی که اسرائیل در مقابل عیسی به دو قسمت تجزیه می‌شود و قلب مریم نیز از وسط شکافته خواهد شد. مفسران دیگر این مطالب را به عنوان اعلام رنج و مرگ عیسی تعبیر می‌نمایند (ر.ک یو:۹-۲۵).

۱۴- عیسی اکثر ناباوری شدید و طرز استدلال مونت ترین مخاطبیان خود را بر ملا خواهد کرد (۳۸:۲۴-۴۷:۹؛ ۸:۶-۲۲:۵)، رسالت او منتهی به آن خواهد شد که اسرار دلها را مکشوف سازد (مر:۷-۶:۱۶؛ لو:۱۵:۱؛ اع:۲۴:۱).

۱۵- تحت‌اللفظی: که هفت سال از تاریخ دو شیزگی خود با شوهری زندگی کرده بود.

۱۶- این وضع منتهی‌آزوی هر فرد اسرائیلی کامل است (مز:۲۳:۶؛ ۲۷:۶؛ ۲۶:۴؛ ۳:۲۶؛ ۵:۸۴، ۱۱).

۱۷- ر.ک اع:۷:۲۶. لوقا مخصوصاً درباره استمرار در خدمت و نیایش تاکید می‌نماید (ر.ک لو:۷:۱۸؛ اع:۲۰:۳۱). در اینجا استمرار در نیایش را به حنا نسبت می‌دهد با آن که برابر رسم یهودیان زنان اجازه نداشتند در هنگام شب در محوطه معبد بمانند.

۱۸- تحت‌اللفظی: بازخیرید که بعضی آن را آزادی ترجمه می‌کنند. این کلمه همان است که در قانون بازخیرید نخست زاده‌ها بکار رفته است (خروج:۱۳:۱۵-۱۵؛ ۱۵:۳؛ ۱۳:۱۵؛ ۲۰:۳۴؛ اعد:۱۸-۱۵:۱۶). در اینجا لوقا این را بازخیرید عیسی که انجام شده (آیه ۲۳) مقایسه نمی‌کند ولی ممکن است از روایتی فلسطینی الهام‌گرفته باشد که چنین مقایسه‌ای کرده است. در نظر لوقا این کلمه به مفهوم نجات قوم خدا می‌باشد (ر.ک ۶۸:۱ توضیح u).

۱۹- در بعضی از نسخهای خطی کهن آمده است: بازخیرید اسرائیل. به هر صورت منظور نجات قوم خداست.

همچنان در میان خویشان و آشنايان خود جستجو می کردند.^{۴۵} و چون وی را نیافتند، همچنان در جستجوی او به اورشلیم برگشتند.^{۴۶} باری پس از سه روز وی را در معبد یافتند که در میان استادان نشسته به آنان گوش می داد و از آنان سوال می کرد.^{۴۷} و همه کسانی که [سخنان] او را می شنیدند از هوش و پاسخهای^{۴۸} وی شگفت زده می شدند.^{۴۹} و به دیدن او حیرت کردند و مادرش به وی گفت: «فرزندم چرا با ما مچنین کردم؟ ببین! پدرت و من زجر کشیده در جستجوی تو هستیم.»^{۵۰} و او به آنان گفت: «چرا در جستجوی من بودید؟ مگر نمی دانستید که باید به کارهای پدرم برسم؟»^{۵۱} و ایشان سخنی را که بدیشان گفته بود در نیافتند.^{۵۲} و همراه آنان فرود آمده به ناصره آمد و مطیع آنان می بود و مادرش با امانت همه^{۱۹:۲}

^{۳۹} و وقتی آنچه برابر تورات خداوند بود به انجام رسید، به شهر خویش ناصره جلیل بازگشتند.

دوران جوانی عیسی^۱

^۴ و اما کودک رشد کرده توانا می گردید و سرشار از حکمت^۵ می شد و فیض خدا بروی می بود.^۱

نخستین سخنان عیسی در معبد^۶

^۱ و هر سال والدینش برای جشن گذر به اورشلیم می رفتهند.^۷ ^{۴۲} و وقتی دوازده ساله^۰ شد به رسم عید به آنجا فراز آمدند.^{۴۳} و همین که روزها به سر رسید، وقتی برمی گشتند، عیسای کودک بدون آنکه والدینش بدانند در اورشلیم ماند.^{۴۴} ایشان به خیال این که وی همراه کاروان است یک روز راه را در نور دیدند و وی را

ج- شرح مختصر آیه ^{۴۰} بسیار نزدیک و مشابه به آیه ^{۱:۸۰} درباره یحیی تعمید دهنده است و خیلی بهتر راز مختص به عیسی را نشان می دهد.

k- حکمت به آن مفهوم والا که در نوشته های مقدس آمده به نظر لوقا مختص به عیسی است (۵۲:۲؛ ۳۱:۱۱؛ ۱۵:۲۱).^۱ در مورد یحیی همچنان که درباره پیامبران گفته شده است دست خداوند بر روی او بود (۶۶:۱) در صورتی که کمال فیض خدا بر روی عیسی است، ر. ک ^{۲۸:۱} توضیح ^۸.

m- وقایی که در آیات ^{۴۱-۵۲} ذکر شده مشابهی در مورد یحیی تعمید دهنده ندارد و چنین به نظر می رسد که بدین منظور است که نخستین سخنان عیسی پیش از موعده های یحیای پیشگام ارائه گردد؛ بدین معنی که عیسی از همان سن دوازده سالگی از خود به عنوان «پسر» ادراک و شناخت دارد.

n- بر طبق تورات سالی سه زیارت مقرر شده است (خروج ۱۴:۲۳؛ ۲۲:۳۴؛ ۳۳:۲۲؛ ۱۶:۱۶). ممکن است لوقا در اینجا از ۱- سیو ۳:۳، ۷ الهام گرفته باشد (ر. ک آیه ^{۵۲} و توضیح ^{۱۰}).

o- دوازده سالگی تقریباً سن بلوغ از نظر مذهبی و شرعی در اینین یهود می باشد.

p- معلمان تورات در میدان جلو معبد درس می دادند چنانکه عیسی نیز بعدها به همین گونه آموزش خواهد داد. آموزش ایشان اکثراً به صورت بحث و گفتگو درمی آمد.

q- از هوش و پاسخهای او ترجمه نتح لفظی است و بعضی مترجمان ترجمه می کنند: از پاسخهای هوشمندانه ای.

r- در انجیل لوقا نخستین کلام عیسی و همچنین آخرین کلام او (۲۳:۲۶؛ ر. ک ^{۲۴:۲۶}) برای آن است که از پدرش نام ببرد. گاهی این عبارت را ترجمه می کنند: مگر نمی دانستید که باید در خانه پدرم باشم؟ و چنین استدلال می کنند که با نحوه کاربرد کلمات بیشتر تطبیق می نماید و در این وضعیت مناسب تر است (زیرا هنوز عیسی رسالت خود را آغاز نکرده است).

s- راز فرزندی عیسی فراتر از ادراک آدمیان است حتی برای کسانی که بیشتر سخن خدا را در می یابند، با وجود این صحنه هایی که قبلاً آمده نشان می دهد که مریم و یوسف چیزی از این راز را درک نکرده اند.

يهودیه^w و هیرودیس تیترارک جلیل^x، فیلیپس برادر او تیترارک ایطوبیه و تراخونتیس^y و لیسانیاس^z تیترارک آبلیه بودند. ^a تحت کهانت اعظم حنا و قیافا، سخن خدا به یحیی^b پسر زکریا در صحراء فرارسید. ^c و وی به سراسر خطه اردن^c آمده تویه^e را برای بخشایش گناهان^f ندا می داد. ^d آن چنان که در کتاب سختان

این چیزها را در قلبش ^t نگاه می‌داشت.
و عیسی در برابر خدا و انسانها به
حکمت و فامت و فیض رشد می‌کرد.^u

الهام انبائی یحیی تعمید دهنده
(متی ۱:۳-۶؛ مرقس ۱:۶)

^۱ در سال پانزدهم سلطنت تیبریوس
^۷ قصص، بنطیوس، سلاطین فرماندار

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

t- ر. ک ۶۶:۹ توضیح: ۰:۲۶ همان موضوع ۲:۴۰ بیان شده و چنین می نماید که از ۱- سمو ۲۶ الهام گرفته است (سموئل در نزد خدا می ماند چنانکه عسی نیز در ۲:۳ به همین ترتیب رفتار می کند).

۷- لوقا با ذکر وقایع تاریخ مشرکان و تاریخ قوم یهود روایت رسالت یحیی و ضمناً رسالت عیسی را آغاز نماید (ر.ک ۵:۱)؛
 ۸- (۲-۱) و احتمالاً پاتزدهمین سال سلطنت تیمریووس را به روش اهالی سوریه محاسبه می کند که از اول آکتبر سال ۳۰ تا ۲۷ سپتامبر سال ۲۸ میلادی است. کسان دیگری آن سال را از ۱۹ اوت سال ۲۸ میلادی و کسان دیگری از اول ژانویه سال ۲۸ میلادی محاسبه کرده اند. دنیسیووس کوچک (تویینده مذهبی) که در قرن ششم میلادی در حدود شمال دریای سیاه یا ارمنستان می زسته با توجه به این متن و مفاد آیه ۲۳ که برابر آن عیسی بیست و نه سال خود را تمام کرده بود، آغاز تاریخ میلادی را تعیین کرد و چنین به نظر مرسد که این برآورد حند سال کمتر از تاریخ واقعی باشد.

W- پیلاطین از سال ۲۶ تا ۳۶ میلادی تراکر یهودی بوده است (در مورد فهم یهودیه ر. ک ۵:۱ توضیح m) و بر روی آثاری که در سال ۱۹۶۱ کشف شده نام او با عنوان حکمران بر روی سنگ کنده شده است.

X- هیرودیس آنتیپاس (در ک: ۹:۷-۹:۱۳؛ ۲:۲۳-۳:۲۲؛ ۷:۲-۷:۳) از سال ۴ پیش از میلاد تا سال ۳۹ میلادی برعجلیل و بره حکومت می کرد. او را تیترارک می نامند (۷:۹؛ ۱:۱۳؛ ۲:۱۳) تا از پدرش یادش هیرودیس کمتر متأثر باشد (۵:۱).

y- فیلیپس از سال ۴ پیش از میلاد تا ۳۴ میلادی بر چند ناجه در شمال شرقی دریاچه طبریه حکومت می کرد. در اینجا لوقا بعضی از مناطق تحت حکومت او مثل جولان، بتانیه و اورانیتید را ذکر نکرده و چنین می نماید که می خواهد فقط مناطقی را که مشترکان می زیستند نام ببرد و بدین وسیله نشان می دهد که اعلام نجات به همان اندازه که مربوط به یهودیان است شامل حال مشترکان نیز می شود.

Z- به احتمال قوی در اینجا نام این شاهزاده گنمان به این دلیل ذکر شده که در دوران لوقا منطقه حکمرانی او جزو مناطق تحت حکومت پادشاه یهودی هیرودیس اغripas دوم بوده و در حوزه تحت تسلط او مشرکان می زیسته اند.

a- ترجمه دیگر: زمان کاهن اعظم در بیان اسمای و در تضاد با نام قصر مشرک بعنوان رئیس قوم خدا ذکر شده است. با اینکه در آن زمان فقط یک نفر، یعنی قبایا به عنوان کاهن اعظم وجود داشت و از سال ۱۸ تا ۳۶ میلادی در این مقام باقی بود ولی پدر زن او، حتاً (یو ۱۳:۱۸) که قبایا کاهن اعظم بود و در سال ۱۵ خلع شده بود هنوز نفوذ زیادی داشت و بدین سبب نام او در کتاب نام قبایا ذکر شده است (ر. ک یو ۱۳:۱۸؛ ۲۴:۶؛ ۲۴:۷).

b- تحت اللقطي: برروري يحسي. طرز دعوت يحسي با همان کلمات و عبارات از ۱:۱ (ترجمه یونانی) بیان شده تا جنبه پیامبری او نشان داده شود.

c- بنا به نوشته متنی و مرقس، یحیی در صحراء ندا می داد (ر.ک مت ۱:۳ توضیح e) در صورتی که به نوشته لوقا، یحیی صحراء را ترک کرد تا در ناحیه اردن موضعه می کند. منطقه ای که در آن ایام به سبب بناهایی که هیرودیس بزرگ و آرکلاتوس ایجاد کرده بودند نسبتاً مسکونی بود. به نظر لوقا این سرزمین حوزه مختص یحیی است چنانکه جلیل و یهودیه مختص عیسی می باشد (ر.ک تقسیم همین سرزمین بین لوط و ابراہیم در پید ۱:۱۰-۱۳).

d- این کلمه که به معنی اعلام کردن و جار زدن است نظر آنچه در گذشته جارچیان انجام می دادند (ر.ک مت:۳؛ ۱۰ توضیح جزو واژه های معمول در زبان میلغان و سخنرانان آغاز مسجیت می باشد (۱-تسا:۹؛۲۰۰۹). لوقا این کلمه را در مورد نخستین باری که عیسی اعلام می کند (۱۸:۴-۱۹:۱) و در مورد گفتارهای معمولی او (۴:۴؛۴:۳) همچنین گفتارهای رسولان (۹:۲؛۹:۲) و در مورد مبشران دیگر بکار می برد (لو:۸؛۹:۳).

e- ر. ک مت ۳:۲ توضیح .f- ر. ک مر ۴:۳ توضیح .h- f- ر. ک مر ۴:۳ توضیح .

آینده^m را نشان داده است؟ پس میوه‌های شایسته توبه بیاوریدⁿ و شروع نکنید که در بین خود بگوئید: ما ابراهیم را همچون پدر داریم. زیرا به شما می‌گوییم که خدا قادر بود^{۳۹-۳۳:۸} است از همین سنگها فرزندانی برای ابراهیم قائم سازد.^۹ هم اکنون تیشه به ریشه درختان نهاده شده است.^۰ پس هر درختی که میوه نیکو نیاورد بزیده شده در آتش افکنده خواهد شد.»

ثمرات توبه

^{۱۰} و جماعت از او^p پرسیده می‌گفتند: «پس ما چه باید بکنیم؟»^{۱۱} در پاسخ به ایشان می‌گفت: «هر کس دو ردا دارد به آن کسی بدهد که آن را ندارد و آن کس که حزق^{۷:۱۸} خوراکی دارد همین را بکند.»^{۱۲} هم چنین اع^{۴:۳۲} روم^{۸:۱۲} افس^{۲۸:۴}

اعیای پیامبر^g، نوشته شده است:
صدای آن کس که در صحراء فریاد
برمی‌آورد^h:
راه خداوند را آماده سازید،
کوره راههای او را راست گردانید،^۵
هر دره‌ای پرخواهد شد
و هر کوه و تپه‌ای پست خواهد گردیدⁱ
و گذرگاههای کج راست خواهند شد
وجاده‌های ناهموار، هموار خواهند شد.^j
و هر بشری^k نجات خدا را خواهد دید.^k

تهدید داوری (متی ۷:۳)

^۷ پس به جماعتی که برای تعیید گرفتن به نزدش می‌آمدند^۱ می‌گفت: «ای افعی زادگان چه کسی به شما گریز از خشم

^{۴۰-۳:۴۰} g- اش. در مورد اینکه انجلیل نظیر جگونه آیه اول را نقل کرده اند ر. ک مت ۳:۳ توضیح.ⁱ
h- تحتاللفظی: صدای آن که فریاد می‌زند. گاهی ترجمه می‌کنند: صدائی فریاد؛ صدائی در بیابان فریاد می‌زند

i- در نظر اشیا این تصویر به معنی آن است که خدا بزرگی و عظمت‌های زمینی را پست خواهد کرد (اش ۲:۲-۱۶:۶۸).^{۱۷}

j- تحتاللفظی: هر جسمی، اصطلاحی در زبان عبری برای اینکه گفته شود هر مخلوقی (پید ۶:۱۲...). کلمه sarx در زبان یونانی که در زبان عبری «بشر» است.

k- لوقا این آیه را از ترجمه یونانی عهد عتیق گرفته و آن را خلاصه کرده است. لوقا با ادامه دادن کتاب اشیا در مقایسه با نقل قول کوتاهتر می‌و مرقس دارد می‌خواهد نشان دهد که عیسی نجات را برای «همه» آدمیان اورده است و همین موضوع را مجدداً در پیان اعمال رسولان ذکر خواهد کرد (۲۸:۲۸).

l- تهدیدهای آیات ۹-۷ در انجلیل لوقا خطاب به همه مخاطبان یحیی است (در انجیلهای متی و مرقس این تهدیدها به فریسان و صدو قیان خطاب می‌شود). همگی گناهکارند و همگی باید در برابر داوری که فرا می‌رسد توبه کنند.

m- ر. ک مت ۷:۷ توضیح.^m
n- ر. ک مت ۳:۸ توضیح.ⁿ لوقا از ثمرات به صورت جمع سخن می‌گوید که معلوم است منظور اعمال واقعی و محسوسی است که در آیات ۱۰ الی ۱۴ ذکر خواهد کرد.

o- تحتاللفظی: تیشه بر ضد ریشه نهاده شده. یعنی تیشه به ریشه درختان رسیده است.

p- آیات ۱۰ تا ۱۴ قسمی است که مختص به انجلیل لوقا می‌باشد. جمعیت مردمان و کسانی که گناهکار بشمار می‌آیند در برابر تهدید داوری و محکومیت اظهار توبه کرده می‌پرسید: چه بایستی کرد؟ (ر. ک اع ۲:۲۲؛ ۱۶:۳۰؛ ۱۰:۲۲). یحیی به ایشان پیشنهاد می‌کند رفتار عدالت و برادرانه در پیش گیرند و حتی با جگیران و نظامیان را ملزم نمی‌کند شغل خود را ترک کنند با اینکه در آن دوران این مشاغل را بد می‌دانستند.

به آب تعمید می‌دهم اما او می‌آید، آن که از من تواناتر^t است و من لایق نیستم تا بند پای پوشاهایش را باز کنم^u، وی شما را در روح القدس^v و آتش^w تعمید خواهد داد. او چارشاخ در دستش دارد تا خرمگاه^{۱۷} خود را پاک کرده گندم را در انبار خود جمع کند اما کاه را در آتشی خاموش نشدنی خواهد سوزاند^x. »^{۱۸} همچنین با سخنان بسیار دیگری به قوم نوید می‌داد.

(متى ۱۴:۳-۴؛ مرقس ۶:۱۷-۱۸) پیان رسالت یحیی تعمید دهنده

۱۹ با وجود این هیرودیس تیترارک که توسط وی به خاطر هیرودیا، زن برادرش ^۷ و برای تمام شرارت‌هایی که مرتکب شده بود

باجگیران^۹ برای این که تعمید یابند آمدند و به وی گفتند: «ای استاد ما چه باید بکنیم؟»^{۱۰} و وی به ایشان گفت: «زیاده از آنچه بر شما مقرر است، نخواهید.»^{۱۱} سربازان نیز از وی پرسیده می‌گفتند: «و ما چه باید بکنیم؟» و وی به ایشان گفت: «به کسی آزار مرسانید و به کسی اجحاف مکنید و به دستمزد خود قانون باشید.»

اعلام آن کس که می‌آید

^{۱۵} چون قوم در انتظار می بود و همه در دلهای خود در بارهٔ یحیی می پرسیدند که آیا او مسیح^{۱۶} نیست؟ یحیی به سخن درآمده در پاسخ به همه ایشان گفت:^{۱۷} «من شما را

q- کلمه ای که اکثراً «باجگیران» ترجمه می کنند اشخاص مهمی هستند که در اس دریافت خراج و مالیات قرار دارند ولی آنچه در انجیلها ذکر شده زیرستان یهودی آنان هستند که در مراتب پائین قرار دارند. یهودیان به این افراد، به سبب همکاری با اشغالگران کافر و به سبب مطالبه بیش از حد مقرر، به نظر بد می نگریستند و در افکار عمومی آنان را جزو گناهکاران بشمار م آورند (۵: ۳۰؛ ۷: ۲۲؛ ۱۶: ۱-۴؛ ۷: ۹).

۲- کلمه یونانی کریستوس، تحت اللقطی به معنی کسی است که (بوسیله خدا) تدهین شده و مترادف کلمه عبری ماشیح است که در عربی مسیح می باشد. در اینجا منظور همان عنوانی است که یهودیان برای کسی قائل بودند که از نظر ملی و سیاسی انتظار آمدن او را داشتند (همچنین در ۶۷:۲۲؛ ۶۸:۲۳؛ ۳۵، ۳۶؛ و ۴۱:۲۰ و ۴۱:۲۱). در کشورهای غربی، در نوشته های مسیحیت با توجه به مفهوم جدید آن Christ ترجمه می کنند (۱۱:۲۶؛ ۲۰:۹؛ ۴۱:۴؛ ۲۶:۲۴ و ۴۶:۲۶).

شاگردان و پیروان یحیی تا مدت درازی از خود می پرسیدند آیا استادشان همان مسیح موعود است (ر. ک اع ۲۵:۱۳؛ یو ۱:۱۹-۲۰ و ۲۸:۳).

-8- این آیه و آیه بعدی نزدیک به مت ۱۱:۱۲ و مر ۱:۷-۸ می باشند (ر.ک به توضیحات آیات مذکور).

t- لوقا بعداً نیز عنوان مسیحائی توانا را ذکر خواهد کرد (۱۱:۲۲؛ ر.ک اش۹:۵؛ ۱۱:۲).

۵- این عمل را برگان انجام می‌دادند و بیک نفر یهودی نمی‌توانست خدمتگزار یهودی خود را وادار به چنین کاری بکند زیرا او هم جزو قوم برگردیده بود (زر. ک ۸۰: ۳۳).

۷- در اینجا و در اع۵:۱۶ و اع۱:۱۶ لوقا در برا بر تعمید آب (یا تعمید با آب) که یعنی انجام می داد تعمید در روح القدس را می آورد که در روز پنچاهه افتتاح خواهد شد. از این عبارت جنین بر می آید که به نظر او «در روح القدس» را نباید «با روح القدس» ترجیح کرد زیرا روح القدس و سلله و اینار نیست بلکه حضور فعلاً مر. باشد (۱:۴).

W- در مورد معنی اولیه و اصلی این کلمه ر.ک. م^ت:۱۱ توضیح ^۴. به احتمال قوی لوقا در این سخن اعلام وقایع پنجاهه را در نظر دارد زیرا آمدن روح القدس را به صورت زبانه های آتش روایت خواهد کرد (اع^{۳-۲}:۴) و در نظر او این تصویر حرستا به روح القدس ترجیح می دارد و بجز معرفت از آن می بیند (ر.ک. م^ت:۱۰۰).

X- پیامبران اکثرآ داوری خدا را با تصاویر مختلف صحنه های برداشت محصول در فلسطین اعلام کرده اند (ر. ک ۲:۱۰ توضیح Z: مثلاً با پارساخ بوجاری کردن (ار ۷:۱۵؛ ۷:۵۱؛ ۲:۵۱)، آتش زدن کاه (اش ۵:۲۴؛ ۷:۴۷؛ ۱۴:۴۷؛ یو ۲:۵؛ نج ۱۰:۱). در مورد آتش

خاموش نشدنی (ر. ک اش ۶۶: ۲۴: ۶۶: مر ۳: ۴۳: ۴۸). یعنی جنّه زمان آخر و داوری نهایی تصویر را نشان می دهد.
u- هیرودیا، نواده هیرودیس کبیر، شوهر خود را که یکی از افراد متعدد خانواده هیرودیس و عمومی خویش بود ترک کرده به
۵- هدایت آنتپلار، دهم ساله ۱۹۱۰

کبوتری^d بر او نازل شد و صدائی از آسمان رسید: «تو هستی آن پسر من، آن محبوب و از تو خشنودم».^e

سرزنش می شد^f این یکی را نیز به همه آنها اضافه کرد و یحیی را در زندان به بند کشید.^g

شجره نامه عیسی (متی ۱:۱۶-۲۳)
 و عیسی^f در آغاز امر در حدود سی سال داشت^g و آن چنان که خیال می کردند^h، پسر یوسف بود، پسر هالی^{۲۴} پسر متات، پسر لاوی، پسر ملکی، پسر بینا، پسر یوسف،^{۲۵} پسر متاتیا، پسر آموس،

تعمید عیسی
 (متی ۱:۹-۱۳؛ مرقس ۱:۹-۱۷)

باری^a چون همه قوم تعمید یافته بودند^b و عیسی هم که تعمید یافته، در نیایش^c می بود آسمان گشوده شد.^{۲۲} و روح القدس به صورت جسمانی، چون

- لوقا در اینجا پایان رسالت یحیی را روایت می کند، حتی پیش از آن که تعمید بافت عیسی را ذکر کرده باشد و بدین وسیله می خواهد نشان دهد که رسالت یحیی و رسالت عیسی دو دوران متمایز در تاریخ نجات هستند (ر. ک ۵۶:۵ توضیح a).

- عیسی با دریافت تعمید یحیی در نهضت توبه قوم خود وارد می شود. در هنگام این واقعه عمومی، مکافته ای اسرار میر دریافت می کند که نقطه آغاز رسالت و گفتارهای او است چنانکه پیامبران نیز دعوت خود را دریافت می کردند. او بیامبری است که روح القدس بر او است (ر. ک ۱۸:۴)، او پسر خدا و مسیح موعودی است که در ههد عینی اعلام گردیده است.

- b این عبارت را می توان چنین درک کرد: در مدتی که قوم تعمید یافته بود، چنین به نظر می رسد که لوقا می خواهد نشان دهد تعمید عیسی پایان تعمید یافتن قوم خدا است. همچنین لوقا تصریح تر و واضح تر از متی و مرقس یادآوری می کند که این تعمید آب فقط موقعیت برای مکافته ای است که در بی آن می آید.

- c لوقا اکثر از نیایش عیسی یاد خواهد کرد (۱۶:۵؛ ۲۹-۲۸؛ ۱۸:۹؛ ۱۲:۶؛ ۱۱:۱؛ ۲۱:۱۰؛ ۲۲:۲؛ ۳۲:۲؛ ۱:۱۱؛ ۴۰-۴۶؛ ۳۴:۲۳؛ ۴۲:۲۲؛ ۲۱:۱۰؛ ۳۴:۲۳). این نیایش محل ملاقات و دیدار او با پدر است (۴۶، ۳۴، ۲۳).

- d ر. ک مت ۱۶:۳ توضیح Z. لوقا تصریح می کند که کبوتر فقط صورت ظاهری است که روح القدس به آن صورت مشهود شده است.

- e در بسیاری از نسخه های خطی در اینجا همان عبارتی آمده که مرقس بکار برد است (مر ۱:۱۱). ولی گاهی ترجمه می کند: «تو پسر من هستی و من امروز ترا آورده ام» که در بعضی از نسخه های خطی قدیمی به این صورت آمده و مخصوصاً با فکر و اندیشه لوقا تطبیق می نماید. لوقا^{۲۷} را ذکر کرده که به معنی نائل شدن عیسی به مقام سیحائی و آغاز رسالت او نزد قوم خداست.

- f همین نکته که این عبارت را پدر بیان کرده است الهامی به اعلی درجه درباره راز عیسی می باشد (ر. ک ۳۵:۳ توضیح n).

- g چنین به نظر می رسد که بعضی از معاصران عیسی (یسوع به معنی خدا نجات می دهد) او را به عنوان پسر داؤد می شناختند (مر ۱:۱۱ و ۴۷:۱۰-۴۸). رسولان در طی گفتارهای خود او را به همین عنوان اعلام کرده اند (اع ۱:۱۳؛ ۲۹-۲۶؛ ۳۲:۳-۳۲).

- h ۲۳ همچنین در ضمن یک قانون ایمان که خیلی قبیلی است این عنوان ذکر شده است (روم ۳:۳-۴). در مت ۱:۱-۱۷ و در صورت اسامی که لوقا ارائه می کند نشان داده می شود که عیسی از نسل داؤد می باشد که حقانیت مسیحائی او را ثابت می کند. ولی با این که لوقا و متی تولد عیسی از باکره را روایت می کنند در هر دو مورد شجره نامه ای او از یوسف آغاز می شود زیرا در عهد عینی نسل و تبار هر کسی فقط با ذکر مردان تعیین می گردد. این دو شجره نامه با یکدیگر تقاضت داشته و تا حدی ساختگی هستند چنانکه اکثر شجره نامه های آن دوران بدین گونه بودند. ولی در مورد پدران ایزابراهم تا داؤد و از شلتیل و زربابل تا بازگشت از تعیید و درباره یوسف پدر عیسی با یکدیگر تطبیق می کنند. متی تعداد نسلها را ۳×۱۴ (برابر ۴۲ نسل) از ابراهیم تا عیسی بحساب آورده و در بین آنان پادشاهان یهودیه را نام برده است در صورتی که لوقا^{۷۷} (برابر ۱۱×۷) نسل) از عیسی تا آدم شمرده و از پادشاهان بجز داؤد نام نبرده است.

- i برخلاف متی که شجره نامه عیسی را در آغاز کتاب خود ذکر می کند لوقا تبار بشری عیسی را پس از روایت فرزندی وی نسبت به خدا می آورد (۲۲:۳؛ ۳:۱). لوقا علاوه بر این است شجره نامه عیسی را به جای ابراهیم تا آدم برساند و بدین وسیله ارتباط او را با تمام بشریت یادآوری کند (ر. ک ۱۷:۲۶، ۲۶:۱۷). وی از هیچ پادشاهی در فاصله بین داؤد و شلتیل یاد نمی کند بلکه نام پیامبران را می آورد و احتمالاً عکس العمل در مقابل نظریاتی بوده که به مسیح دنیوی و سیاسی معتقد بوده اند (ر. ک ۴:۶).

- g لوقا تنها انجیل نگاری است که این مطلب را ذکر کرده و شاید اشاره ای به داؤد است که سلطنت خود را در سی سالگی آغاز کرده بود (۲-۵:۵-۲).

- h این کلمات که در بعضی از نسخه های دست نوشته کهن در جاهای مختلف آمده است یادآوری می کنند که عیسی ثمره آبسن شدن عذرایی است.

عیسای پیروزمند در برابر وسوسه
(متی ۱۲:۱۱-۱۴؛ مرقس ۱:۱۲-۱۳)

۴ **عیسی اسرشار از روح القدس از**
اردن بازگشت و در صحراء تحت
هدایت روح می بود^k، **۲ مدت چهل روز**
و به وسیله ابليس تجربه می شد^l.
و در این روزها هیچ نخورد و وقتی
[روزها] به سر رسید گرسنه شد. **۳** **ابليس**
به وی گفت: «اگر^m تو پسر خدا هستی، به
این سنگ بگو تا نان شود.» **۴ **و عیسی به**
وی پاسخ داد: «نوشته شده است: آدمی **تث:۸**
فقط با نان زندگی نخواهد کرد.» **۵ **و**
ابليس او را به بالا برگرفتⁿ و در یک
لحظه تمام مملکت های جهان را به او نشان
داد^۶ و به وی گفت: «همه این ممالک و
شکوه آنها را به تو خواهم داد، زیرا به من
واگذار شده است و آن را به هر کس
بخواهم، می دهم.^۷ **۰ پس اگر تو، در برابر**
من سجده کنی^p، همه آنها از آن تو خواهد
بود.» **۸ **و عیسی به وی پاسخ داد: «نوشته** **تث:۶**
شده است: تو خداوند خدای خود را سجده
خواهی کرد و تنها وی را پرستش خواهی******

پسر ناحوم، پسر حسلی، پسر نجّای^{۲۶} پسر
مات، پسر متاتیا، پسر شمعین، پسر
یوسک، پسر یودا، **۲۷** **پسر یوحنا، پسر**
ریسا، پسر زربابل، پسر شالتئیل، پسر
نیری^{۲۸} پسر ملکی، پسر ادی، پسر قوسام،
پسر ایلمودام، پسر عیر^{۲۹} پسر یسوع، پسر
ایلعازر، پسر یوریم، پسر مات، پسر لاوی
۳۰ پسر شمعون، پسر یودا، پسر یوسف، پسر
یونام، پسر ایلیاقیم، **۳۱** **پسر مليا، پسر منا،**
پسر متانا، پسر ناتانا، پسر داود^{۳۲} پسر یسّا،
۱-تو۱:۱۵:۲-۳۴:۱۵:۲ **پسر عوبید، پسر بوعز، پسر شلمون، پسر**
خشون، **۳۳** **پسر عمیناداب، پسر آدمین،**
پسر آرنی^۱، پسر حصرون، پسر فارص، پسر
یهودا، **۳۴** **پسر یعقوب، پسر اسحاق، پسر**
ابراهیم، پسر تارح، **پسر ناحور^{۳۵} پسر**
پیدا:۱۰:۲۶-۱:۱۰:۴ **سروج، پسر رعو، پسر فالج، پسر عابر، پسر**
شالح، **۳۶** **پسر قنیان، پسر ارفکشاد، پسر**
سام، پسر نوح، پسر لامک^{۳۷} پسر متواشح،
پیدا:۱:۳۲-۵:۱۰:۱-۱:۱۰:۴ **پسر خنوخ، پسر یارد، پسر مهیلیل، پسر**
قیان، **۳۸** **پسر انوش، پسر شیث، پسر آدم،**
پسر خدا.

- ۱**- در مورد سه نام قبلی در نسخه های خطی مختلف تقاویت هایی وجود دارد (دو تا پنج نام ذکر شده و مخصوصاً نام آرام و بورام در بین آنها منظور گردیده است). در اینجا از متی که بیشتر پذیرفته شده بیرونی می کردد.
- ۲**- در مورد این روایت ر. ک مت ۱:۴ توضیح. لوقا که بلافضله قبول از این قسمت نام آدم را ذکر نموده شاید می خواهد یادآوری کند که مبارزه عیسی با ابليس پاسخ به مبارزه ای است که در کتاب پیدایش ذکر شده است.
- ۳**- همان طور که در انجیل متی و مرقس ذکر شده عیسی «به وسیله روح القدس» که در هنگام تعیید یافته است هدایت می شود. لوقا در مورد ابتکار عمل عیسی تأکید و اصرار می نماید که روح القدس را به تمامی دریافت نموده تا رسالت خود را به انجام رسانند (ر. ک ۱۸:۱۴) و قبل از هر چیز در مبارزه سرنوشت ساز اولیه با ابليس مقابله نماید.
- ۴**- لوقا متن مر ۱۳:۱۳ (وسوسه در طول چهل روز) را با متن مت ۲:۲ ذکر شده (سه وسوسه در پیان چهل روز) جمع کرده است.
- ۵**- معنی: حال که تو پسر خدا هستی، به این ترتیب ابليس به همان گفتار الهی که به هنگام تعیید عیسی بیان شده استناد می کند (۲۲:۳).
- ۶**- شاید منظور بالا بردن بر فراز زمین است چنان که در رؤیاهای مکاشفه ای یهودیان وجود دارد.
- ۷**- بنا به انجیل لوقا ابليس مدعی است قدرت سیاسی بر جهان دارد و پیشنهاد می کند که عیسی به همان گونه که معاصرانش انتظار دارند مسیح دنیوی و سیاسی باشد: ولی قدرت شیطان مورد تهدید (۱۰:۱۸) و مدت آن کوتاه است (۲۲:۲۹)؛ و عیسی اقتدار خود را فقط از جانب پدرش انتظار دارد (ر. ک ۱:۲۲-۲۲:۱۰).
- ۸**- ر. ک مت ۹:۴ توضیح **k**.

آغاز کارهای عیسی در جلیل (متی ۱۷:۴؛ مرقس ۱:۱۴-۱۵)

^{۱۴} و عیسی با نیروی روح^{۱۰} به جلیل بازگشت و در سراسر آن ناحیه شایعات درباره او پراکنده شد^{۱۵} و در کنیسه هایشان آموزش داده مورد تمجید همگان می بود.

نپذیرفتن گفتار عیسی در ناصره^۷ (متی ۱۳:۵۸-۵۴؛ مرقس ۶:۱-۶)

^{۱۶} و به نازارا^۸ که در آنجا پرورش یافته بود، آمد و طبق عادتش روز سبت به کنیسه^۹ داخل شده برای قرائت برخاست. ^{۱۷} و کتاب اشعاری پیامبر به وی داده شد و طومار را باز کرد، جائی را یافت^{۱۰} که نوشه شده بود:

نمود.»^۹ وی را به اورشلیم^۹ برده بر کنگره معبد^{۱۱} قرار داد و به او می گوید: «اگر تو پسر خدا هستی، خود را از اینجا به پائین مز ۱۲-۱۱:۹۱ افکن،^{۱۰} زیرا نوشته شده است: به خاطر تو به فرشتگانش فرمان خواهد داد تا تو را نگه دارند.^{۱۱} و تو را بر روی دستهایشان خواهند برد مبادا پایت به سنگی بخورد.^{۱۲} و عیسی به وی پاسخ می دهد: «گفته شده است: خداوند خدای خود را تجربه نخواهی کرد.^۸

^{۱۳} و این چنین، با به انجام رسیدن هر تجربه ای، ابلیس تا زمان مناسب^{۱۰} از وی دور شد.

Q- متی این وسوسه را به عنوان دومین وسوسه ابلیس ارائه می نماید و لوقا آن را سومین وسوسه ذکر می کند. در انجیل لوقا وسوسه ها در اورشلیم خاتمه می یابد و رنجهای عیسی، آخرین حمله ابلیس در آنجا خواهد بود (آیه ۱۳). و پیروزی او و شروع رسالت کلیسا نیز در اورشلیم خواهد بود (ر. ک ۴۲، ۱۲:۴؛ اع ۱۴:۲).

R- ک مت ۴:۵ توضیح h.

S- ر. ک مت ۴:۶ توضیح i: ۷:۴ توضیح j.

t- ترجمه دیگر: «تا موقع معین»، لوقا که پیروزیهای متعدد عیسی را بر دیوهای در موارد شفا دادن و راندن ارواح نایاک روایت خواهد کرد (۴:۳۱؛ ۶:۱۸؛ ۷:۱۸؛ ۱۱:۱۸؛ ۱۰:۲؛ ۲:۲۱؛ ۱:۲۱؛ ۱:۱۸...). پیش از فرا رسیدن رنجهای عیسی هیچ حمله دیگر شیطان را بر ضد او گزارش نمی کند (۳:۲۲). اما آمدن فرشته در اینجا ذکر نمی شود بلکه در آخرین حمله شیطان در باغ جتسیمانی که موضوع خاص لوقا است (۴:۲۲). بدین سان نخستین پیروزی عیسی را پیشاپیش به عنوان مقدمه پیروزی قاطعه رستاخیز ذکر می نماید.

U- تحتاللفظی: «در نیروی روح» ر. ک ۴:۱ توضیح k و ۱۸:۴ توضیح Z.

V- لوقا نخستین موضعه عیسی را در کنیسه ذکر نموده نظیر آنچه در مورد مبشرین در کتاب اعمال رسولان کرده است (۲۰:۹؛ ۱۳:۱۳؛ ۱۳:۴...). وی در این صحنه قسمتهایی از رسالت عیسی را که بعدها انجام خواهد شد در یکجا جمع کرده است (مثلاً مطالب آیات ۲۲، ۲۴ در مت ۱۳:۱۳، ۵۵:۵۷ و مر ۶:۳-۴-۳-۴-۳-۱:۴-۳۱ روایت شده انجام شده باشد). این قسمت پیشاپیش اعلام می کند که بخشی از قوم اسرائیل عیسی را نمی پذیرند و گفتار و موضعه نجات به مشرکان اعلام می شود (ر. ک ۲۸:۲۵؛ ۲۸:۲۸ توضیح s که تنبیه گیری اثر لوقا است).

W- ر. ک مت ۱۳:۴ توضیح q: مر ۱۰:۴۷ توضیح h: اع ۱۳:۲۶ توضیح w.

X- کنیسه در شهرهای فلسطین و در نقاط دیگر جهان که در آن دوران مهاجرنشینان یهودی وجود داشت محل اجتماع مذهبی یهودیان بشمار می آمد. در این کنیسه ها در روز سبت مراسم مذهبی بجامی آوردهند و در این مراسم ابتدا قسمتهایی از تورات و کتابهای پیامبران خوانده می شد و در پی آن موضعه انجام می گردید. هر فرد بالغ یهودی می توانست در کنیسه به سخن بپردازد و لی مقامات مستول کنیسه این کار را معمولاً به کسانی معمول می کردند که به نوشته های مقدس وارد بودند (ر. ک ۱۳:۱۵).

Y- آیا همان قطعه از کتاب مقدس است که در آن روز سبت برای قرائت پیش بینی شده بود یا اینکه عیسی طومار را گشوده و

Z- تصادفاً آن را یافته بود؟ به هر صورت چنین می نماید که لوقا نشان می دهد که این قطعه بنا به تقدیر و مشیت الهی به او داده شده است بدین معنی که عیسی آن را جستجو و انتخاب نکرده بلکه آن را تصادفاً یافته است.

هر آنچه به ما گفته اند در کفرناحوم^g انجام شده است همان را اینجا در موطن^h خود نیز انجام بده.^{۲۴} اما او گفت: «آمین به شما می‌گویم که هیچ پیامبری، در موطن خود پذیرفته نشده است.

^{۲۵} در حقیقت به شما می‌گویمⁱ: به روزگار الیاس بیوه زنان بسیاری در اسرائیل بودند، چون آسمان مدت سه سال و شش ماه بسته^{۱-۱۷:۱} شد، قحطی بزرگی تمام سرزمین را فراگرفت^{۲۶} و الیاس به سوی هیچ یک از آنان فرستاده نشد، ولی به جانب بیوه زنی در شهر صرفه صیدون،^{۱-۹:۱۷}

^{۲۷} و در روزگار اليشع پیامبر در اسرائیل جدامیان بسیاری بودند و هیچ یک از آنان پاک نگشتند ولی نعمان سوری.^{۲-۱۴:۵}

^{۲۸} و به شنیدن این سخنان، همه در کنیسه پر از خشم شدند^۹ و بر خاسته وی را به بیرون از شهر راندند و او را تا پرنگاه

^{۱۸} روح خداوند بر من است، زیرا مرا مسح کرده است.^j

مرا فرستاده تا بینوایان را نوید دهم^a،
تا آزادی را به اسiran و بینائی را به کوران ندا دهم،
ستمیدیگان را به آزادی بازگردانم^b و سال پذیره خداوند^c را نوید دهم.^{۶:۵۸}

^{۲۰} و طومار را پیچیده آن را به خادم داد و نشست. و چشمان همه در کنیسه بر روی دوخته بود.^d و به ایشان شروع به گفتن کرد^e که: «امروز این نوشته به گوشهای شما^f به تحقق رسید.»^{۲۲} و همه بر روی شهادت داده^{۱۰} برای سخنان سرشار از فیضی^{۱۱} که از دهانش خارج می‌شد تحسین می‌کردند و می‌گفتند: «آیا این همان پسر یوسف نیست؟»^{۲۳} و او به ایشان گفت: «مسلمان این ضرب المثل را به من یادآوری خواهید کرد که ای پیشک خود را شفاه،

- متنی که نقل شده (اش ۲-۱:۶۱) مسلمان درباره تقدیس و مسح پیامبری است (ر. ک ۱-پاد ۱۶:۱۶). در اینجا عیسی به روح القدس اشاره می‌کند که در هنگام تعیید دریافت کرد و منبع و سرچشمه پیام و عمل نجات او می‌باشد.

- این عبارت را می‌توان بدین گونه نیز ترجمه کرد: مرا مسح کرده است تا مزده را به بینوایان نوید دهم...

^a- تحتاللفظی: سالی پذیرا از خداوند. نقل قول از کتاب اشعا پیش از جمله تهدید آمیز پایانی قطع شده، در جائی که می‌گوید: یک روز انتقام برای خدای ما. منظور از سال پذیرا سال یوبیل است که برطبق تورات تعیین شده است (لاو ۱۰:۲۵-۱۳).

^b- ترجمه دیگر: شروع کرد با گفتن...

^c- ترجمه دیگر: برای اینکه شما بشنوید. عیسی آمدن خود را به عنوان دوران فیض معرفی می‌کند چنانکه پیامبر اعلام کرده بود. لوقا در نوشته‌های خود اکثراً از امروز نجات یاد کرده است (۱۱:۲؛ ۲۲:۳؛ ۹:۱۹؛ ۳:۲۲؛ ۱۳:۲۳؛ ۴:۲۳).

^d- این جمله در نوشته‌های لوقا به مفهوم آن است که شوندگان نظر موافق دارند (اع ۳:۶؛ ۲۲:۱۰؛ ۱۲:۲۲).

^e- تحتاللفظی: سخنان فیض. یعنی پیامی که از فیض سرچشمه می‌گیرد و یا پیامی که فیض را اعلام می‌نماید (ر. ک اع ۱۴:۳؛ ۳:۲۲؛ ۲:۲۰، ر. ک ۲۰:۲؛ ۲:۳۲).

^g- در تعداد زیادی از نسخه‌های خطی کاپرناحوم آمده که شاید تلفظ این کلمه به لهجه اهالی سوریه است.

^h- وطن عیسی ناصری (ر. ک آیه ۲۳) که در آنجا از عیسی به طرز شایسته ای پذیرا نشدن و پیش بینی می‌شد که ملت خودش او را طرد خواهد کرد و در مورد رأی عیسی ر. ک مت ۱۳:۵۷ توضیح.^e

ⁱ- آیات ۲۵-۲۶ و آیه ۲۷ که به طرز مشابهی تکراری هستند و قطعه متقابل را تشکیل می‌دهند (ر. ک ۱۳:۳-۲؛ ۵:۴-۳).

^j- در ۱-پاد ۱:۱۸ برای تاریخ الیاس مدت سه سال خشکسالی ذکر شده ولی در اینجا نظری آنچه در بع ۱۷:۵ آمده است مدت این آزمون شش ماه بیشتر طول کشیده است. در این افزایش مدت ممکن است از احادیث یهودیان الهام گرفته باشد که برطبق آنها در پی دان ۷:۱۲ و ۲۵:۷ برای آزمون پایان روزگار قائل بوده اند.

می‌گفتند: «این سخن چیست؟ با اقتدار و قدرت به ارواح ناپاک فرمان می‌دهد و آنان خارج می‌شوند!»^{۳۷} و در باره وی در سراسر آن ناحیه شایعات پراکنده می‌شد.

شفا دادن (متی ۱۴:۸-۱۷؛ مرقس ۱:۲۹-۳۴)

از کنیسه برخاسته به خانه شمعون^{۳۸} وارد شد. مادر زن شمعون به تبی^r شدید مبتلا می‌بود و برایش از وی تقاضا کردند^{۳۹} و بر روی او خم شده، تب را نهیب داد و تب او را ترک کرد، در همان دم برخاسته به آنان خدمت می‌کرد.^{۴۰} غروب آفتاب همه کسانی که افرادی مبتلا به بیماریهای گوناگون داشتند، ایشان را نزد وی آوردند و او با نهادن دست‌ها بر هر یک از آنان، ایشان را شفا می‌داد.^{۴۱} از بسیاری^s نیز دیوها بیرون می‌شدند که فریاد کنان می‌گفتند: «تو همانا پسر خدا هستی!» و آنان را نهیب زده نمی‌گذاشت حرف بزنند^t زیرا می‌دانستند که او مسیح^u است.

کوهی که شهرشان بر آن بنا شده بود^k بردنده تا از آنجا او را پرتاب کنند.^{۳۰} اما وی از میان ایشان گذشته به راه خود می‌رفت.^۱

عیسی در کفرناحوم. اقتدار گفتار وی

(متی ۷:۲۸-۲۹؛ مرقس ۱:۲۱-۲۸)
^{۳۱} و به کفرناحوم، شهری از جلیل فرود آمد و در روز سبت آنان را آموزش می‌داد.^{۳۲} و از آموزش وی شگفت‌زده بودند، زیرا سخن او با اقتدار می‌بود.^m^{۳۳} و در کنیسه مردی بود که روح دیوی ناپاک داشت وⁿ با صدایی بلند فریاد کرد:^{۳۴} «آه! از ما چه می‌خواهی ای عیسای ناصری^o آیا برای هلاک ما آمده‌ای؟ من می‌دانم تو کیستی. قدوس خدا!»^p و عیسی وی را نهیب داده گفت: «خاموش! و از وی بیرون شو.» و دیو او را در میان افکنده بدون آنکه به او گزندی برساند از وی بیرون شد.^{۳۶} و حیرت همه را فراگرفت و در بین هم

-k- این اطلاعات با وضع جغرافیایی ناصره تطبیق نمی‌کند. چنین می‌نماید که لوقا در این اطلاعات مبالغه نموده تا پیشاپیش قتل عیسی را به وسیله قوم اسرائیل اعلام نماید.

-l- در این عبارت مبهوم تصویر نشده است که این عمل معجزه‌آسا می‌باشد یا خیر. در نظر لوقا نکته اساسی آن است که نشان دهد عیسی به راه خود ادامه داده و این راه پایان خواهد یافت مگر در اورشلیم (۳۳:۱۳).

-m- لوقا اقتدار سخن عیسی را در آموزش‌هایش (آیه ۳۲) و در رابطه ارواح ناپاک (آیه ۳۶) نشان می‌دهد.

-n- ر. ک مر ۱:۳ h و مرقس از روح ناپاک سخن می‌گوید. لوقا گاهی این اصطلاح را بکار می‌برد (۴:۳۶؛ ۶:۱۸؛ ۸:۲۹؛ ۹:۴۲؛ ۱۱:۲۴). و در اینجا آن را با کلمه دیویک جا آورده که با آن آشناتر است (در ۲۳ مورد آن را بکار برده است).

-o- ر. ک مر ۱:۲۴ توضیح l و لو ۱:۲۸.

-p- ر. ک مر ۱:۲۴ توضیح j و لو ۱:۳۵.

-q- در انجیل لوقا اولین بار نام شمعون در اینجا آمده است. وی از ۱:۵-۱۱ بدنبال عیسی خواهد بود.

-r- در انجیل لوقا عیسی در اینجا طوری به تب خطاب می‌کند چنان که گوئی قدرتی شیطانی است (ر. ک آیات ۳۵ و ۴۱).

-s- تفاوتی که در اینجا با انجیل مرقس وجود دارد، لوقا دیو زدگان را جزو بیماران می‌آورد (ر. ک آیه ۳۹؛ ۱۱:۱۳؛ ۱۴:۱۱). اع ۱:۱۰؛ ۳:۱۲؛ ۱۹:۳۸).

-t- ر. ک مر ۱:۳۴ توضیح p.

-u- مرقس گفته دیوها را در ۱۱:۳ روایت کرده که می‌گویند تو پسر خدا هستی. لوقا عنوان پسر خدا را با عنوان مسیح یکی کرده (ر. ک اع ۹:۲۰، ۲۲:۱؛ و در ۱:۳۵، ۳۲:۲۲، ۶۷:۷۰) این دو عنوان را به ترتیب اهمیت یکی پس از دیگری آورده است.

صید معجزه آسا.

شمعون، یعقوب و یوحنا به دنبال عیسی می‌روند^z
 (متی ۴:۲۲-۱۸؛ مرقس ۱:۱۶-۲۰؛
 یوحنا ۱:۲۱-۱۱)

۵ اچون جمعیت او را احاطه کرده و کلام خدا را گوش می‌دادند، هنگامی که وی در کرانه دریاچه^۸ جنیسارت ایستاده بود^۹ دو قایق در کرانه دریاچه ایستاده دید، ماهیگیران پیاده شده تورهای خود را می‌شستند.^{۱۰} او به یکی از قایق‌ها که متعلق به شمعون بود سوار شده از وی خواهش کرد اندکی از خشکی دور شود و نشسته از قایق جماعت را آموزش می‌داد.^b وقتی از سخن گفتن باز ایستاد به

عزیت از کفرناحوم

(متی ۴:۲۳؛ مرقس ۱:۳۵-۳۹)

^{۱۱} روز که فرا رسید، بیرون شده و به صحراء رفت و جمعیت در جستجوی او می‌بودند و نزد او رسیدند و می‌خواستند وی را نگاه دارند تا از آنان دور نشود ^{۱۲} اماً به آنان گفت: «باید نوید فرمانروائی خدا^۷ را به شهرهای دیگر نیز برسانم زیرا برای همین فرستاده شده‌ام^w.» ^{۱۳} و در کنیسه‌های یهودیه^۸ ندا می‌داد.^x

۷- اصطلاح فرمانروائی خدا که عیسی غالباً ذکر می‌کند نخستین بار در انجیل لوقا در اینجا به کار برده شده است. این اصطلاح با نظریات مندرج در کتاب مقدس و سنت‌های یهودیان ارتباط داشته و پادشاهی جاودانی خدا را بر دنیا بیان می‌کند (منز ۱:۹۳-۲:۳؛ ۴:۹-۹:۳...). و تجلی پیروزمندانه آن را در دوران نجات اعلام می‌نماید (اش ۵:۲-۵؛ مز ۹:۶-۹؛ ۹:۷-۹:۸...). عیسی معمولاً در نوید خود مفهوم اخیر را می‌پذیرد. کلمه^۹ *basileia* که در متن اصلی بکار رفته و فرمانروائی ترجمه کرده‌ایم بایستی به مفهوم کشور پادشاهی درک شود، مخصوصاً در موارد مجازی که نجات به مانند جائی توصیف می‌شود که در آن وارد می‌شوند (۲۵:۲۴-۲۴:۲۵)، یا محلی که در آنجا اقامت می‌گریند (۷:۲۸)، یا در آنجا در ضیافت شرکت می‌نمایند (۱۳:۱۲-۲۸:۲۹؛ ۱۵:۱۴-۲۹:۲۶؛ ۱۶:۲۲-۱۶:۲۶) و همچنین موقعی که این اصطلاح در مثل ها بکار رده می‌شود، ولی در قسم‌تهائی که جنبه مجازی آن کمتر است و فرمانروائی خدا در دوران نجات متجلی و شناخته شده است بایستی پادشاهی ترجمه شود (۱۰:۹-۱۱؛ ۱۱:۲۱-۲۱؛ ۱۲:۲۰-۱۷؛ ۱۳:۳۱-۳۱؛ ۱۸:۲۲-۱۸:۲۳؛ ۵۱:۲۳-۵۱). در انجیل لوقا اکنون^{۱۰} مانند این متن، فرمانروائی خدا موضوع گفتار عیسی (۸:۱؛ ۹:۱۱؛ ۱۶:۱۶؛ ۱۶:۱۱) یا شاگردانش می‌باشد (۲۹:۶؛ ر. ک ۳:۳ توضیح g).

۸- در انجیل لوقا عیسی توضیح می‌دهد به علت رسالتی که از خدا دریافت کرده است از کفرناحوم عزیمت می‌نماید (ر. ک ۴:۱۸).

x- ترجمه دیگر: موعده می‌کرد، ر. ک ۳:۳ توضیح d.

y- در تعداد زیادی از نسخه‌های خطی به جای یهودیه، جلیل نوشته شده که از نظر جغرافیائی صحیح است و در متن مشابه مر ۱:۳۹ نیز جلیل آمده است. در نسخه‌های دیگر به درستی یهودیه نوشته شده و با زبان لوقا تطبیق می‌نماید. در این مورد ر. ک ۱:۵ توضیح m.

z- در انجیل لوقا گرایش نخستین شاگردان عیسی دری معجزه‌های کفرناحوم ذکر شده و در این مورد با انجیل‌های متی و مرقس تفاوت دارد. احتمالاً لوقا محل این روایت را تغییر داده (آیه ۳۸:۴ مناسب تر می‌بود که پس از این روایت بیاید) تا دلیل پاسخ شاگردان را بهتر توجیه نماید. ضمناً فقط لوقا به این واقعه صید معجزه آسا را افزوده است (در یو ۲۱:۲۰-۱۴:۱) روایت یک صید معجزه آسا پس از رستاخیز عیسی آمده است). این معجزه گفتار عیسی را در مت ۱۹:۴ و مر ۱:۱۷ تشریح می‌کند.

a- لوقا که به دنیای مدیترانه تعلق دارد هرگز به مانند متی و مرقس این دریاچه را به نام دریا نمی‌خواند.

b- صحنه مشابهی در مت ۱:۳-۲:۲ و مر ۱:۴-۱:۳ وجود دارد.

میباش، از این پس انسانها را صید خواهی کرد.^f »^{۱۱} و قایق‌ها را به خشکی آوردند و همه چیز را رها کرده^g به دنبال او رفتند.^h

تطهیر یک جُذامی

(متی ۱۴:۸؛ مرقس ۱:۴۵-۴۰) ⁱ
 باری چون وی در یکی از شهرها^{۱۲} می‌بود، اینک مردی پُر از جُذام^j با دیدن عیسی، به روی در افتاده و از وی تمتنای کرده گفت: «خداؤندا، اگر بخواهی می‌توانی مرا پاک گردنی^{۱۳} و اورا لمس کرده گفت: «می‌خواهم، پاک شو.» و همان دم جُذام وی را ترک کرد.^{۱۴} و به وی سفارش کرد چیزی به کسی نگوید: «اما برو و خود را به کاهن نشان بده و برای پاک شدن برابر آنچه موسی امر کرده است به جهت شهادت^k به آنان، تقديم کن.»^{۱۵} درباره او گفتگو بیش از پیش شایع می‌گشت^l و جمعیت‌های بسیاری برای شنیدن سخنان او

شمعون گفت: «به سوی آبهای عمیق جلو برو و تورهای خود را برای صید رها کنید.»^{۱۶} و شمعون در پاسخ گفت: «سرور^c، تمام شب را بدون آنکه چیزی بگیریم زحمت کشیده ایم اما برای سخن تو تورهای را رها خواهم کرد.»^{۱۷} و این کار را کرده، تعداد زیادی ماهی گرفتند که تورهایشان پاره می‌شد.^{۱۸} و آنها به شرکای خود در قایق دیگر اشاره کردند که به یاری ایشان بیایند و آمده هر دو قایق را به حدی پُر از ماهی گردند که فرو می‌رفتند.^{۱۹} شمعون پطرس^d با دیدن این به پاها عیسی افتاده گفت: «خداؤندا از من دور شو زیرا من مردی گناهکارم!^e»^{۲۰} زیرا حیرت، او و همه کسانی را که با او می‌بودند فراگرفته بود به سبب این صید ماهی که کرده بودند،^{۲۱} همچنین یعقوب و یوحنا، پسران زبدی را که شرکای شمعون بودند. و عیسی به شمعون گفت: «هرasan

c- کلمه یونانی *epistles* (سرور) که در این مورد بکار رفته عنوانی است که مختص انجیل لوقا است و به استثنای ۱۳:۱۷ همواره شاگردان با این عنوان عیسی را خطاب می‌کنند (۲۴:۸؛ ۲۴:۴۵، ۳۳:۹). این عنوان نشانه ایمان عمیق تری است که شاگردان نسبت به اقتدار عیسی ابراز می‌کنند و از کلمه *didaskalos* که مصطلح تراست و در انجیل دیگر آمده و استاد ترجمه می‌شود وزن و اهمیت بیشتری دارد.

d- این تنها موردی است که لوقا پطرس را با این نام (شمعون پطرس) ذکر می‌کند در صورتی که در مت ۱۶:۱۶ و معمولاً در انجیل یوحنا به این گونه نامیده می‌شود (مخصوصاً در ۲:۲۱، ۲:۳، ۷ و ۱۱).

e- کلمه گناهکار ترجمه تحتاللفظی است و با توجه به اوضاع و احوال ممکن است این کلمه مناسب نباشد. در مورد این کلمه توصیفی ر. ک مر ۱۵:۲ m. پطرس در این معجزه نیروی خدائی عیسی (خداؤندا) را تشخیص داده و اعتراض می‌کند که لائق نیست با او بماند.

f- ر. ک مر ۱۷:۱ توضیح.^c

g- لوقا تنها انجیل نگاری است که در اینجا و در روایت‌های مربوط به دعوت شاگردان یادآوری می‌کند که شاگردان بایستی همه چیز را رها کرده و به دنبال عیسی بروند (۲۲:۱۸؛ ۲۸:۵؛ ر. ک ۱۲:۱۲؛ ۳۳:۱۴).

h- ر. ک مت ۲۰:۴ توضیح X.

i- ترجمه دیگر: «یکی از این شهرها» و منظور شهرهایی است که در ۴:۴ ذکر گردیده‌اند.

j- ر. ک مت ۸:۲ توضیح I.

k- این شهادت هم درباره قدرت عیسی و هم اطاعت او از تورات است. احتمالاً این شهادت علاوه بر اینکه خطاب به کاهنی است که شفا یافتن جذامی را تشخیص می‌دهد (۱۴:۲-۳) به مقامات یهود نیز خطاب می‌شود. مفسران دیگری تصور می‌کنند که این شهادت خطاب به تمام قوم می‌باشد.

l- تحتاللفظی: گفتار درباره او باز هم بیشتر منتشر می‌شد.

گفت: «ای انسان^۵ گناهانت بخشیده شد.»^۱ و کاتبان و فریسان در دل خود به استدلال شروع کرده گفتند: «این دیگر کیست که کفرهائی بر زبان می‌آورد؟ چه کسی می‌تواند گناهان را ببخشاید، مگر تنها خدا!»^۲ عیسی با دانستن اندیشه هایشان جواب داده و به ایشان گفت: «در قلبها یتان به چه می‌اندیشید؟»^۳ کدام آسان تر است گفتن اینکه گناهان بخشیده شد یا گفتن اینکه قیام کن و راه برو؟^۴ پس برای آنکه بدانید که پسر انسان^۷ بر روی زمین اقتدار دارد که گناهان را ببخشاید به مفلوج گفت: به تو می‌گوییم قیام کن و بستر را برداشته به خانه خود برو.»^۵ و در همان لحظه، او در برابر شان برخاست و آنچه را که بر روی آن خوابیده بود برداشته درحالی که خدای را تحلیل می‌کرد^۸ به خانه خود رفت.^۹ شگفتی همه

و شفا یافتن از ناتوانی های خود گرد می‌آمدند.^{۱۰} اما وی خود در صحراء کناره گرفت و نیایش می‌کرد.^m

درمان مفلوج، نشانه بخشایشⁿ (متی ۹:۸-۱۰؛ مرقس ۲:۱-۴)

^{۱۷} باری در یکی از روزها که به آموش مشغول می‌بود، فریسان و عالمان شریعت از همه روستاهای جلیل و یهودیه و اورشلیم آمده^۰ نشسته بودند و قدرت خداوند^p در او می‌بود تا شفا دهد^{۱۸} و اینک ببر روی تختی^۹ مردی را آوردند که مفلوج می‌بود و می‌خواستند او را به داخل آورده و نزد او بگذارند^{۱۹} و به سبب ازدحام جمعیت راهی برای وارد کردنش نیایته به پشت بام بالا رفتهند و از میان سفالها^r وی را با بسترهش به پائین داده در میان [در برابر] عیسی نهادند.^{۲۰} و او با دیدن ایمان ایشان

m- این بادآوری درباره نیایش عیسی با آنچه مرقس در ۱:۳۵ را روایت کرده است تطبیق می‌نماید ولی در انجیل لوقا مشابه و نظیر آیه مذکور وجود ندارد. ضمناً لوقا نیایش را همچون یک عادت عیسی ارائه می‌نماید ر. ک لو:۳ توضیح ۲۱:۳.

n- در اینجا یک رشته بحث و مجادله آغاز می‌گردد که تا آیه ۶:۱۰ ادامه خواهد یافت.

o- تعداد حاضران خیلی بیشتر از آن است که در روایت های مشابه متی و مرقس ذکر گردیده و این نکته اهمیت اظهارات عیسی را نشان می‌دهد.

p- در اینجا کلمه خداوند به معنی خدا است. لوقا برای نشان دادن معجزه های باری تعالی (۳۵:۱) و عیسی (۳۶:۴) و عیسی (۱۹:۶).

q- تحتاللقطی: تاختخوابی. لوقا در اینجا همان کلمه ای را که متی آورده بکار می‌برد ولی در آیات ۱۹ و ۲۴ مصغّر این کلمه را بکار برده تا نشان دهد که نوعی برانکار یا تخت کوچک می‌باشد. ضمناً مانند متی از بکار بردن کلمه ای که مرقس در این مورد آورده و در زبان یونانی خیلی عامیانه است خودداری نموده است.

r- لوقا در اینجا خانه ای را توصیف می‌کند که به سبک یونان و رم یام آن با سفال پوشیده می‌شود.

s- کلمه ای که عیسی به مرد بیمار خطاب می‌کند و ای انسان ترجمه کرده این به صورت خطاب نمی‌توان ترجمه کرد. همین کلمه در ۱۴:۱۲ و ۵۸:۲۲، ۶۰، بکار برده شده است. در قسمتهای مشابه مت ۹ و مر ۲:۵ عیسی به بیمار خطاب می‌کند: پسرم (تحتاللقطی: کودک) ولی لوقا این عنوان را در گفتگوهای خودمانی برای خطاب بکار می‌برد (۴:۸؛ ۳۱:۱۵؛ ۲۵:۱۶).

در موارد دیگر دوست من خطاب می‌نماید (۱۱:۵؛ ۱۰:۱۴). بنابراین در متن بالا لوقا می‌خواهد تمایز و فاصله ای بین عیسی و مرد مفلوج قائل گردد.

t- نظریه کاتبان صحیح است ولی لازم بود بررسی کنند که آیا ادعای عیسی پایه و اساسی دارد یا خیر.

u- همچنین می‌توان ترجمه کرد: چرا می‌اندیشید؟...

v- ر. ک مت:۸ توضیح ۲۰:۸.

w- ر. ک ۲:۲ توضیح ۱.

سخن درآمده به ایشان گفت: «آنان که تندrstت هستند به پرشک نیاز ندارند بلکه کسانی که ناخوش هستند.^e ۳۲ من نیامده ام تا عادلان را بلکه گناهکاران را به توبه فراخوانم.^f»

سوال در باره روزه
(متی ۱۴:۹؛ مرقس ۱۵:۱۴؛^x مارکوس ۲:۱۸-۲۰)

ایشان به او گفتند:^g «شاگردان یحیی^h اغلب روزه می گیرند و نیایش می کنند، همچنین [شاگردان] فریسیان اما [شاگردان] تو می خورند و می نوشند!»ⁱ

عیسی به ایشان گفت: «آیا می توانید ساقدوش ها^j را تا زمانی که داماد با آنان است به روزه گرفتن و ادار کنید؟»^k

روزه های خواهد رسید... و وقتی داماد از آنان گرفته خواهد شد آنگاه در آن روزها روزه خواهند گرفت.^l

را فرا گرفت و خدای را تجلیل می کردند و ترسان شده می گفتند: «امروز چیزهای عجیبی دیدیم!»

دعوت از لاوی و فراخواندن گناهکاران

(متی ۹:۱۳؛ مرقس ۲:۱۳-۱۷)
۲۷ و بعد از آن، بیرون رفته، با جگیری^x به نام لاوی^y را دید که در باجگاه نشسته بود و به او گفت: «به دنبال من بیا»^{۲۸} و او همه چیز را رها کرده برخاست و به دنبال وی روان شد.^{۲۹} و لاوی از وی پذیرائی بزرگی در خانه خوبیش کرد^a و جمعیت بسیاری از باجگیران و دیگر افراد^b با آنان بر سر سفره می بودند.^{۳۰} و فریسیان و کاتبان^c بر ضد شاگردانش زمزمه کرده می گفتند: «چرا با باجگیران و گناهکاران می خورید و می نوشید؟»^d ۳۱ و عیسی به

X- ر. ک ۱۲:۳ توضیح.

y- در عهد جدید از آین شخص فقط در این صحنه در انجیل مرقس و لوقا نام برده شده است. در انجیل متی ۹:۹ بجای او نام متی ذکر گردیده است (ر. ک. مت ۹:۹ توضیح x).

z- در انجیل متی و مرقس در این مورد گفته شده که به دنبال او رفته و تفاوتی که در اینجا وجود دارد لوقا تأکید می کند که لاوی به صورت رسولی دائمی درآمده و همه چیز را رها کرده بود (ر. ک. ۵:۱۱ توضیح g).

a- از محتوای مت ۹:۱۰ و شاید مر ۲:۱۵ ممکن است چنین استنباط کرد که منظور خانه عیسی می باشد در صورتی که بنا به انجیل لوقا عسی هرگز خانه ای نداشته است (ر. ک. ۵:۸-۹).

b- متی و مرقس در مورد این افراد اند چنان که فریسیان هم در آیه ۳۰ آنان را چنین می خوانند در صورتی که لوقا از بکار بردن این کلمه خودداری کرده است.

c- در حقیقت بیشتر کاتبان جزو فرقه فریسیان بوده اند.

d- ر. ک مت ۱۱:۹ توضیح a. در انجیل لوقا سرزنش متوجه شاگردان است (و در این مورد با انجیل متی و مرقس تفاوت دارد) و احتمالاً به خاطر رعایت احترام استاد می باشد (ر. ک. ۶:۲).

e- عیسی گناهکاران را به صورت بیمارانی می نگرد که بیازمند شفا هستند و خود را چون طبیب بشمار می آورد (ر. ک. ۴:۲۳).

f- لوقا در اینجا کلمات فراخواندن به توبه را افزوده تا موضوعی را که خیلی به آن علاقمند است تصریح کرده باشد. در جاهای دیگر نیز در مورد اینکه عیسی به توبه دعوت می کند اصرار و تأکید نموده (۱:۱۳-۱:۱۹؛ ۵:۳۰-۵:۳۶؛ ۱۰:۲۳-۱۰:۱۹) و موقفیت این دعوت را یادآوری می نماید (۷:۴۰-۴۳). این دعوت خطاب به همه است زیرا عادلان واقعی وجود خارجی ندارند (ر. ک. به نکته متناقضی که در ۷:۱۵ ذکر شده است).

g- در انجیل لوقا مخاطبان عیسی، نظری صحنه قلی، باز هم فریسیان هستند و این نکته عجیب است زیرا در ضمن صحبت از شاگردان فریسیان پاد می کنند.

h- ر. ک ۱:۱۱. ۱. بعده لوقا از شاگردان یحیی تعمید دهنده سخن خواهد گفت (ر. ک ۷:۱۸-۱۹).

i- ر. ک مر ۲:۱۹ توضیح r.

j- ر. ک مت ۹:۱۵ توضیح h.

خوشه چینی در روز سبت

(متی ۱۲:۸؛ مرقس ۲:۲۳-۲۸)

۶ ^۱ باری یک [روز] سبت ^m چون از میان کشتزارها عبور می‌کرد، شگردانش خوشه‌ها را کنده در دستهایشان به هم مالیده و می‌خوردند. ^۲ برخی فریسان گفتند: «چرا کاری می‌کنید که در سبت جایز نیست؟» ^۳ و عیسی در پاسخ به آنان گفت: «مگر نخوانده اید ⁿ که داد و وقته خود و همراهانش گرسنه شدند چه کرد؟» ^۴ چگونه به خانه خدا وارد شد و نانهای تقدیمی را برداشته از آنها خورد و به همراهانش داد که خودنش مجاز نبود مگر تنها برای کاهنان». ^۵ و ^a به ایشان می‌گفت: «پس انسان خداوند سبت است». ^۶

نو و کهنه

(متی ۹:۱۶-۱۷؛ مرقس ۲:۲۱-۲۲)

^k ^{۳۶} و باز به آنان مثلی گفت: «هیچ کس تگه پارچه‌ای از جامه نورا پاره نمی‌کند تا جامه کهنه‌ای را وصله کند و گرنه البته هم نو پاره خواهد شد و هم وصله‌ای که از نو گرفته شده با کهنه جور در نخواهد آمد.^{۳۷} و هیچ‌کس شراب تازه را در مشکهای کهنه نمی‌ریزد و گرنه البته هم شراب تازه مشکها را دریده و به زمین خواهد ریخت و هم مشکها از بین خواهد رفت.^{۳۸} اما شراب تازه را باید در مشکهای نوریخت ^m ^{۳۹} و هیچ کس ⁿ پس از نوشیدن [شراب] کهنه ^a از تازه نمی‌خواهد. زیرا می‌گویند: «آن که کهنه است خوب است.^۰

- با ذکر این مقدمه لوقا صحنه قبلى را از سه مثل بعدی جدا می‌کند. در این مثل‌ها موضوع انتخاب بین کهن (که البته منظور شیوه‌های معمولی یهودیان است) و جدید (یعنی انجیل) می‌باشد.

- لوقا تصویری را که متی و مرقس ترسیم کرده‌اند تشدید نموده و می‌گوید که حیف است برای وصله کردن جامه کهنه تگه‌ای از جامه نو برداشته شود.

- این آیه که مختص به انجیل لوقا است در تعدادی از نسخه‌های خطی وجود ندارد ولی کاملاً مورد تائید است.

- در تعدادی از نسخه‌های خطی در اینجا عبارت «به زودی» اضافه شده است.

- کلمه «خوب» ترجمه تحت الفظی است ولی بطوری که از بعضی نسخه‌های خطی معلوم می‌شود منظور مقایسه است ولی در زبان آرامی این کلمه را «بهتر» ترجمه می‌کنند اما در بیان عیسی مقایسه وجود ندارد، چون در زمان عیسی، صفت تفضیلی وجود نداشته، از این رو در ترجمه تحت الفظی از کلمه «خوب» استفاده شده است.

- در بسیاری از نسخه‌های خطی این کلمه به صورتی است که ترجمه تحت الفظی آن «سبت دوم اول» می‌شود و این طرز بیان با روش بیان معمولی یهودیان تطبیق می‌کند. لازم به یادآوری است در این فصل که برداشت محصول نزدیک می‌شود خوردن دانه‌های تازه محصول قبل از دادن نوبر منتوغ است (لاو:۲۲-۱۴). با توجه به این نکته که با رسوم یهودیان و با وضعیت بالا تطبیق می‌کند مسلمان عبارت نسخه‌های مذکور خیلی قبیضی و احتمالاً متن اصلی می‌باشد و بعضی آن را «دو مین سبت اولین ماه» ترجمه کرده‌اند (ر.ک آداب و رسوم کلیساها قدمی در ارتباط با برداشت انگور در روز پانزدهم ماه اوت).

- در اینجا هم نظری آیه ۵:۳۰ لوقامی نویسد که فریسان شگردان عیسی را سرزنش می‌کردند و هر گاه عبارت آیه ۱ به طوری که عیسی به فریسان پاسخ می‌دهد (ر.ک یو:۱۴ توضیح ^j).

- ر.ک ۱-سمو:۲۱-۷-۲:۲۱ ر.ک قانونی که در لاو:۵-۹-۶ آمده است.

- در یکی از نسخه‌های قدیمی این آیه پس از آیه ۱۰ آمده و واقعه کوچکی بدین شرح در اینجا گنجانیده شده است: «در همین روز وقتی دید کسی در روز سبت کار می‌کند به او گفت: ای مرد اگر می‌دانی چه می‌کنی تو خوشبختی ولی اگر نمی‌دانی، ملعون و مختلف از تورات هستی.»

- ر.ک مر:۲۸ توضیح ^a.

گردانده به او گفت: «دستت را دراز کن» و او همان کرد و دستش به حالت اول برگشت.^۲ اما ایشان سرشار از جهالت بین خود صحبت می کردند تا چه می توانند بر سر عیسی بیاورند.^۳

گزینش دوازده رسول
(متی ۱:۵؛ ۱۰:۴؛ مرقس ۳:۱۹-۱۳)
۱۲ باری در آن روزها به سوی کوه بیرون شد تا نیایش کند و همه شب را به نیایش خدا می گذرانید.^۴ و وقتی روز فرارسید، شاگردانش را فراخوانده و از میان آنان دوازده تن برگزید، آنانی را که رسول^۵ خواند: «شمعون، همان کسی که او را پطرس^۶ نامید و آندریاس برادرش و یعقوب و یوحنا و فیلیپس و برتوالما^۷ و

شفای مردی با دست مفلوج در روز سبت

(متی ۱۲:۹-۱۴؛ مرقس ۳:۱-۶)

^۶ باری در سبت دیگری، به کنیسه وارد شده و آموزش می داد. و در آنجا مردی بود که دست راستش خشکیده بود.^۷ کاتبان و فریسیان متوجه بودند [تا بینند] آیا در سبت شفا می دهد^۸ تا چیزی برای متهم کردن او بیابند^۹ اما او از اندیشه های آنان آگاه بود. به آن مرد که دستش خشکیده بود گفت: «قیام کن و در این میان بایست» و او قیام کرده بایستاد.

^۹ عیسی به ایشان گفت: از شما آن را می پرسم: آیا در سبت نیکی کردن یا بدی کردن؟ نجات یک جان یا هلاکت آن جایز است؟^{۱۰} و نگاهش را به روی همه آنان

- ترجمه دیگر: فلچ شده.

^W- فریسیان منتشر عمل شفا دادن را حتی موقعی که به صورت معجزه انجام می شد یک عمل پژوهشکی می شمردند و بنابراین انجام آن را در روز سبت ممنوع می دانستند (ر. ک ۱۳:۱۴؛ ۲-۱).

^X- لوقا قبل از فراست عیسی را در آیه ۲۲ ذکر کرده پتانکه متی و مرقس نیز باد کرده اند ولی در اینجا و همچنین در ۴۷:۹ تنها لوقا این نکته را یادآوری می کند (ر. ک ۱۱:۱۷؛ ۹:۲۳).

^Y- ر. ک مر ۳:۴ توضیح.

^Z- ترجمه دیگر: شفا یافت.

^a- در اینجا متی و مرقس نیت جنایتکارانه فریسیان (و هیرودیان) را علیه عیسی ذکر می کنند در صورتی که لوقا قصد آنان را شخص نمی کند. شاید بدین سبب که هنوز زمان این تهدید نرسیده و همچنین بدین سبب که هرگز فریسیان را در مرگ عیسی دخالت نمی دهد و مسئولیت این عمل را به کاهنان اعظم نسبت می دهد.

^b- در باره نیایش عیسی در انجیل لوقا ر. ک ۳:۲۱ توضیح. در اینجا نیایش عیسی نشانه اهمیت گزینش دوازده رسول می باشد.

^c- لوقا یادآوری می کند که دوازده تن از بین شاگردان انتخاب شده اند (ر. ک ۲۴:۲؛ ۲۰:۲) و عنوان رسول یافته اند چون رسالت داشته اند (ر. ک مت ۰:۲؛ ۲:۱ توضیح^W): این عنوان کسانی است که عیسی می فرستد تا پیام نجات او را ببرند. لوقا این عنوان را ۶ بار در انجیل خود بکار برد (در اینجا: ۹:۱۰؛ ۱۱:۱۱؛ ۱۲:۴؛ ۱۳:۲۲؛ ۱۷:۵؛ ۲۲:۵؛ ۲۴:۱۰)، متی و یوحنا یک بار و مرقس دو بار این عنوان را ذکر کرده اند. لوقا برخلاف پولس این عنوان را فقط در مورد دوازده تن بکار می برد (به استثنای ۱۴:۳؛ ۱۴:۴).

^d- بنا به نظریه ای که در کتاب مقدس وجود دارد هرگاه کسی نام جدیدی را به کسی می دهد بر او قدرت و تسلط می باید (۲-۲:۳۴؛ ۳۴:۳۴) چنان که پدر به هنگام تولد پسرش بر او نام می گذارد. ضمناً با تأثیر این نام برای او سرنوشت جدیدی تعیین می کند، مخصوصاً موقعی که خدا نام جدید را تعیین می نماید (پید ۱۷:۵؛ ۱۵:۵؛ ۱۵:۱). تخصیص نام پطرس (یا کیفای به معنی صخره) برای شمعون در انجیل در موقع مختلفی ذکر شده است مثلاً متی نسبتاً دیرتر در ۱۶:۱۸ این موضوع را ذکر می نماید و پس از آن که شمعون، مسیح بودن عیسی را اقرار می کند. یو ۴۲:۳ این نکته را در نخستین برخورد شمعون با استاد ذکر کرده است و مر ۳:۱۶ و لوقا انتخاب این نام را در هنگام گزینش دوازده تن آورده اند، هر دو انجیل نگار مذکور این نکته را تایید کرده و تا آن لحظه او را شمعون می نامند (لو ۴:۳۸؛ ۵:۱۰-۱؛ ۵:۱-۱۰ به استثنای ۵:۸) و پس پطرس می خوانند (ولی لوقا در ۲۲:۳۱ و ۲۴:۳۴ اورا شمعون نامیده که حتماً این قسمت ها از منابع مخصوصی گرفته شده اند).

بیماری‌های خود آمده بودند. و آنان که به وسیله ارواح ناپاک رنج می‌کشیدند شفا می‌یافتد^{۱۹} و همه جمعیت در صدد لمس کردن وی می‌بودند زیرا نیرویی از او ساطع می‌شد^k و همه را شفا می‌داد.

گفتار خطاب به شاگردان.
خوشبخت‌ها و بدخت‌ها^۱
 (متی ۱۲:۵)
 ۲۰ او چشمان خود را بروی شاگردانش برگرداند می‌گفت:
«خوشای^m بر شما

متّی و توما و یعقوب [پسر]^e حلفی و شمعون مشهور به زیلوت^f و یهودا [پسر]^g یعقوب^h و یهودای اسخربوطیⁱ که یک خائن شد.

عیسی و جمعیت مردم

(متی ۴: ۲۵-۲۴؛ مرقس ۳: ۷-۱۱)
 ۱۷ و با آنان فرود آمده، در جای مسطحی ایستاد و جمعیت پیشماری از شاگردانش و مردمان بسیاری از سراسر یهودیه^j و اورشلیم و کرانهٔ صور و صیدون [در آنجا بودند]^k که برای شنیدن [سخنان] وی و شفای

e- یا برادر.

f- لوقا ترجمه کلمه‌ای آرامی را آورده و به یونانی *zelot* (یعنی غور) ذکر کرده در صورتی که مت ۴:۱۰ و مر ۳:۱۸ واژهٔ کعنانی را ذکر کرده‌اند (ر. ک مت ۴:۱۰ توضیح Z).

g- یا برادر.

h- این رسول با آن کسی که متی او را لبّه نامیده و مرقس وی را تدّی می‌خواند تطبیق می‌کند و نام او در اع ۱۳:۱ و یو ۴:۲۲ نیز ذکر شده است (ر. ک مت ۳:۱۰ توضیح y) در زبان یونانی نام او با نام یهودا یکی است و برای آن که از یهودا تشخیص داده شود او را یهودا پسر یعقوب می‌خوانند.

i- ر. ک مت ۴:۱۰ توضیح a.

j- در اینجا کلمهٔ یهودیه احتمالاً شامل تمام سرزمین فلسطین می‌شود (ر. ک ۵:۱ توضیح m).

k- ر. ک ۱۷:۵ توضیح p و ۴۶:۸ توضیح q.

۱- مجموعه آموزش‌هایی که در آیات ۴۹-۲۰ ذکر شده با گفتار عیسی بر روی کوه که در بابهای ۷-۵ انجیل متی آمده تطبیق می‌کند و در آنجا بیشتر مطالب انجیل لوقا را می‌توان یافت ولی در انجیل لوقا این آموزشها در زمان دیرتری در رسالت عیسی قرار گرفته است (اعمال وی قبل از گفتارهایش می‌باشد: لو ۱۹:۲۴؛ اع ۱۰:۱۱؛ ۱۱:۱۰؛ ۳۹:۱۰)، به علاوه این آموزشها خیلی کوتاه‌تر هستند. هتماً لوقا از منبع روایاتی که در اختیار داشته مطالبی را که مطلقاً مربوط به یهودیان بوده و ارتباطی به خوانندگانش نداشته کنار گذاشته است مثلاً مطالبی که در مت ۵:۱۷-۱۷:۳۸ می‌باشد. لوقا این آیات را به صورت گفتاری ارائه می‌کند که قبل از همه به شاگردان خطاب می‌شود تا طرز رفتار شاگرد کامل را تعیین نماید. در این مطالب پس از آنچه دربارهٔ خوشبختی‌ها و بدختی‌ها آمده (آیات ۲۰-۲۶) دعوت محبت نسبت به دشمنان (آیات ۲۷-۳۵)، جوانمردی نسبت به دیگران (آیات ۳۶-۴۲)، واقعیت گرایانه مؤثر در زندگی شاگردان (آیات ۴۳-۴۹) ذکر شده است و در برابر موهبت نجات که اعلام‌های سعادت ابدی را در بردارند کسی که پیرو واقعی عیسی است بایستی با محبت جوانمردانه و حقیقی پاسخ دهد.

m- این طرز گفتار که در طی آن سعادت ابدی اعلام می‌شود در روایت کتاب مقدس و روایات یهود معمول بوده و در مواردی است که پیامبری از شادی آینده خبر می‌دهد (اش ۱۸:۳۰؛ ۱۲:۳۲؛ ۲۰: ۱۲:۱۲...) یا در مورد سپاسگزاری به خاطر شادمانی زمان حاضر است (مز ۱:۲۲-۲:۱؛ ۱۲:۳۳؛ ۵:۸۴؛ ۱۲:۳۳...) یا در پند و اندرزهای حکما و اعلام و عده پاداش می‌باشد (امث ۳:۱۳؛ ۸:۳۲؛ ۳:۳۴؛ بنسی ۱:۱۳؛ ۲-۱:۱۲؛ ۲۰: ۲۵-۸:۹؛ ۱:۱۲؛ ۱:۹؛ ۳:۲۵-۸:۹...) منظور از این اعلام‌ها همواره شادمانی است که خدا عطا می‌کند.

در انجیل‌ها تعدادی از اعلام‌های سعادت که عیسی بیان نموده ذکر شده است. بعضی از آنها به خاطر موهبتی که عطا شده است تبریک می‌گویند (مت ۱۳:۱۶؛ ۱۶:۱۳؛ ۱۷:۱۶) و بیشتر آنها و عده به کسانی است که پیام را می‌پذیرند (مت ۱۱:۶؛ ۲۸:۱۱؛ ۱۲: ۳۷، ۳۸، ۴۳: ۱۴؛ ۱۴: ۴۳؛ ۲۰: ۱۷؛ ۱۳: ۲۰؛ ۲۹: ۱۴؛ ۱۳: ۱۷).

و به شما ناسزا گفته نامتنان را به بدی ببرند.^۹ آن روز شاد باشید و از شادی پایکوبی کنید چون که اجر شما در آسمان بزرگ است، زیرا پدران ایشان به این گونه با پیامبران رفتار می کردد.^{۱۰}

^{۱۱} اما وای بر شما^{۱۱} ای ثروتمندان، زیرا تسلّی خود را یافته اید.

فقیران^{۱۲} زیرا مملکوت خدا از آن شماست.
 ۲۱ خوشابرشما که اکنون گرسنه اید،
 زیرا سیرخواهید شد^{۱۳}،
 خوشابرشما که اکنون گربانید^{۱۴} زیرا خندان خواهید شد.

^{۱۵} ۲۲ خوشابرشما اگر به خاطر پسر انسان مردم به شما کینه ورزند و شما را طرد کنند

گفتار حاضر با اعلام‌های سعادت ابدی در انجیل لوقا و همچنین در انجیل متی آغاز می‌شود ولی لوقا فقط چهار مورد آنها را ذکر می‌نماید که برابر آنها را در نه موردی که متن آورده که متنی آورده می‌توان یافت (مت:۵:۱-۱۲). مواردی که لوقا ذکر کرده بیشتر به اوضاع فعلی و واقعیت‌های مربوط است، در صورتی که موارد مذکور در هنی بیشتر رفتار مبتنی بر عدالت و انصاف در نظر است. ممکن است متنی جنبهٔ پند و اندرز این گفتارها را تشید کرده و لوقا با توجه به علاقه‌ای که نسبت به فقیران دارد بیشتر به جنبهٔ اجتماعی این اعلام‌ها پرداخته باشد (ر.ک توضیح بعدی).

در انجیل لوقا در پی اعلام‌های مربوط به سعادت ابدی، چهار اعلام در مورد جنبهٔ مخالف آنها می‌آید که مرتبًا برای خوشبخت‌های این دنیا از بدبختی خبر می‌دهد. متن این موارد مخالف را ذکر نمی‌نماید و برخی تصویر کرده اند که لوقا رأساً آنها را نوشته است تا بر تعلیم مربوط به سعادتهاهای ابدی تاکید نماید. ولی این فرضیه مسلم نیست زیرا قبلًا در کتاب مقدس موارد مشابهی آمده که اعلام سعادتهاهای ابدی همراه با اعلام بدبختی‌ها است (طوب:۱۳:۸؛ امث:۱۴:۱؛ جا:۱۰:۱۶-۱۷؛ ارج:۱۱:۱۰-۱۷؛ ارج:۵:۸-۱۷). ضمناً لحن خشن این تهدیدها با نرمخوی رویه لوقا تطبیق نمی‌نماید.

نظریه کلی اعلام‌های سعادت ابدی در انجیل لوقا عبارت از وعدهٔ نجات به کسانی است که فقیر و اندوهگین هستند و در این اعلام‌ها مملکوت خدا مانند تغییر اوضاع کنونی نشان داده می‌شود (ر.ک لو:۱:۵۱-۵۳؛ ۱۹:۱۶؛ ۲۶:۲۴).

در انجیل یوحنا فقط دو بار اعلام سعادت وجود دارد (۲۹:۲۰؛ ۱۷:۱۳) اما در مکافیه موارد بسیاری ذکر شده است، هم در ارتباط با اعلام سعادت (۱۳:۱۴؛ ۱۵:۱۶؛ ۹:۹؛ ۶:۲۰) و هم در مورد اعلام بدبختی (۸:۱۳؛ ۹:۱۲؛ ۱۰:۱۸؛ ۱۱:۱۲) اما این اعلام‌ها مانند انجیل متی و لوقا پشت سر هم نیستند.

- به طوری که در اعلام‌های سعادت ابدی و بدبختی‌های مخالف آنها نشان داده شده در اینجا بدواند سخن دربارهٔ کسانی است که از نظر نعمتهاهای خود را برای آنان اظهار می‌کنند (در صورتی که در انجیل متی دربارهٔ کسانی می‌باشد که در روح فقیر می‌باشند). عیسی اکثرًا گفتارهای خود را برای آنان اظهار می‌کند (مر:۲۱:۱۰؛ ۴۳:۱۲ و ۴۳:۲۱؛ ۲۶:۱۶؛ ۱۹:۲۱؛ ۸:۱۹) و لوقا هم توجه مخصوصی به آنان دارد (۱۳:۱۴؛ ۲۱:۱۶؛ ۲۶:۲۰؛ ۹:۹؛ ۶:۲۰). وقتی که عیسی پیام خود را قبل از هر کس به فقیران خطاب می‌کند (۱۸:۴؛ ۲۲:۷) نظر به حقیران (۱۰:۱۲) و فروتنان نیز دارد (۱۴:۱۰؛ ۱۱:۱۲) که خودش نیز در میان آنان به دنیا آمده است. این توجه و ارج نهادن که نسبت به بینوایان و حقیران ابراز شده نشانهٔ اختیار بخشایش مطلق خدا و دعوی است بر این که از لطف و عنایت او می‌توان همه چیز انتظار داشت و نیز بیانگر همدردی و دلسوی برای فقیران است و لوقای طبیب به این نکته حساسیت دارد.

- این وعده انعکاسی از موضوع زمان آخر دارد. قبلاً در عهد عتیق سیر شدن گرسنگان اعلام می‌شد (اش:۱۰:۴۹؛ ۱۲:۳۱؛ ۲۵:۲۶؛ ۲۹:۳۴) و گاهی نظر این مورد اعلام خوشحالی را در بی اشکها اضافه می‌کرد (اش:۹:۶-۲۵).

p- اشکها و خنده‌ها اصطلاحات ملموس تری هستند و احتمالاً از آنچه متنی در ۴:۵ ذکر کرده قدیمی ترند و منظور وی اشخاص خوشبخت و بدبخت این دنیا می‌باشند. در سرتاسر بقیه انجیل نشان داده می‌شود که کافی نیست آدمی بدیخت یا خوشبخت باشد تا خوشبختی یا بدبختی ابدی بدست آورده بلکه باستی وضعیت خود را در پرتو نجات تشخیص دهد و آن را پیدا کند.

q- این عبارت اصطلاحی از زبان سامی است که در مت:۵ وجود ندارد و در اصل باستی به این مفهوم باشد: وقتی شما را بدنام کنند.

r- از دوران آنتیوخوس چهارم که در سال ۱۶۷ پیش از میلاد یهودیان را اذیت و آزار و شکنجه می‌کرد (۷-۶ مک-۲) یهودیان اکثرا بر زنجهای و مصائبی که پیامبران متهم شده و شهید می‌شدند تاکید کرده اند و عیسی هم اغلب از شهید شدن پیامبران یاد کرده است (لو:۱۱:۵۱-۴۷؛ ۱۳:۳۴-۳۳).

s- چهار اعلامی که در ادامه ذکر می‌شود و کاملًا به موازات و در مقابل اعلام سعادتهاهای ابدی آمده برای آن است که وعده‌ها و همچنین وظایف و الزامات را بطور برجسته نمایان کنند. شروع این عبارات به صورت نفرین (بدبختی بر شما باد) نیست و بیانگر محاکومیت مسلم و تغییرناپذیر نمی‌باشد (شما بدبخت هستید) و تهدید هم نیستند بلکه دعوت جدی به توبه هستند.

و از کسی که مال تورا برگیرد، آن را از او باز مخواه^{۳۱} و همان طوری که می خواهید مردم با شما رفتار کنند، به همان گونه با آنان رفتار کنید.^۷

^{۳۲} اگر به کسانی محبت نمائید که به شما محبت می کنند، چه فیضی^X برای شما خواهد بود؟ زیرا حتی گناهکاران هم کسانی که ایشان را محبت نمایند، محبت می کنند.

^{۳۳} و اگر به کسانی نیکی نمائید که به شما نیکی می کنند^۸، چه فیضی برای شما خواهد بود؟ گناهکاران نیز چنین می کنند.

^{۳۴} و اگر به کسانی وام دهید که از آنان امید باز پس گرفتن دارید، چه فیضی برای شما خواهد بود؟ گناهکاران نیز به گناهکاران به امید دریافت معادل آن وام می دهند.

^{۳۵} بر عکس به دشمنان محبت نمائید و نیکی کنید و بدون هیچ امید به باز پس گرفتن، وام دهید. و اجر شما عظیم خواهد بود^Z و شما پسران آن اعلی خواهید بود زیرا او نسبت به ناسپاسان و شریران، مهربان است.^۹

۱۴:۶۵-۱۳:۶۵ وای بر شما که اکنون سیر هستید زیرا گرسنه خواهید شد.

۱۴:۶۶ وای بر شما که اکنون خندانید زیرا ماتم گرفته و خواهید گردید.

۱۴:۶۷ وای بر شما اگر همه^۱ مردم از شما به نیکی سخن گویند زیرا پدران ایشان به این گونه با پیامبران دروغین رفتار می کردند.»

محبت به دشمنان (متی ۳۹:۵-۴۷)

۱۴:۶۸ «اما به شما که به من گوش می دهید^{۱۰} روم ۱۲:۲۱-۱۴:۲۱ می گویم: به دشمنان خود محبت کنید، به کسانی که به شما کینه می ورزند نیکی نمائید،^{۱۱} برای آنانی که شما را لعنت می کنند، برکت بخواهید، برای آنانی که به شما افtra می زند دعا کنید.

۱۴:۶۹ ۱-قرن ۶:۷ به هر کس که به گونه تو سیلی زند گونه دیگر را نیز عرضه کن و هر کس قبای تورا برگیرد، ردای خود را نیز از او دریغ مدار.^{۱۲} ۱۰:۴-۱۱:۲۲ به هر کس که از تو طلب کند بده

(ر.ک ۱۰:۱۱؛ ۱۳:۱۱؛ ۱۷:۵۲؛ ۲۱:۱؛ ۲۳:۲؛ ۲۲:۲).

t- کلمه «همه» در بعضی از نسخه های خطی وجود ندارد و همچنین در عبارت مشابهی که در آیه ۲۲ ذکر شده نیامده است.

u- عیسی پس از در نظر گرفتن اشخاص متنوع این دنیا، اکنون به شنوندگان خود خطاب می کند.

v- لوقا از ترتیب مطوفی تری از مت ۵:۴۰ پیشنهاد می کند، و انگهی موضوعی که متن مطرح می کند درباره دادرسی است در صورتی که لوقا از تجاوز و تعدی سخن می گوید.

w- متی در آیه ۷:۱۲ می گوید که این دستور بر طبق تورات و کتابهای پیامبران یعنی خلاصه اظهارات عهد عتیق است، در صورتی که لوقا این عبارت را نیاورده است. به نظر او تورات و کتابهای پیامبران اصولاً پیشگوئی درباره عیسی هستند (۲۴، ۲۷:۲۴).

x- به جای نظریه حقوقی اجر و پاداش که در انجیل متی آمده (مت ۵:۴۶)، لوقا حق شناسی و رضایت خاطر را نظیر آیه ۹:۱۷ ذکر کرده است. به نظر او این کلمه یادآور لطف و عنایت خدا است (ر.ک ۱:۳۰؛ ۲:۴۰، ۵۲). ضمناً بجای باگیران و مشرکان که در مت ۵:۴۶-۴۷ آمده لوقا گناهکاران را ذکر کرده است.

y- به جای موضوع سلام کردن اهالی مشرق زمین که متی در ۵:۴۷ ذکر کرده لوقا این عبارت کلی و اخلاقی را می آورد.

z- ترجمه دیگر: بدون این که از جزی نویسید شوید. در بعضی از نسخه های خطی نوشته شده است: بدون این که کسی را نویسید کنید یا از کسی نویسید شوید.

می توانی به برادرت بگوئی: برادر، بگذار کاه را که در چشم تو است درآورم، تو که تیرکی که در چشم خودت هست نمی بینی. ای ریاکار^g! اول تیرک را از چشم خود بسیرون بیاور آنگاه کاهی را که در چشم برادرت هست به خوبی خواهی دید.»

شاگرد واقعی

(متی ۱۲: ۳۷-۳۳؛ ۲۱-۱۶: ۷)

۴۳ البتہ درخت خوبی وجود ندارد که میوه فاسد آورد، نه بر عکس درخت فاسدی که میوه خوب آورد.^{۴۴} زیرا هر درختی از میوه خاص خود شناخته می شود، زیرا انجير را از روی خار برنمی چینند، همچنین از بوته خار انگور خوش چینی نمی کنند.^{۴۵} مرد نیکو، از گنجینه نیکوی قلب خویش آنچه نیکو است بسیرون می آورد و [مرد] بد از [گنجینه] بد خویش آنچه بد است بسیرون می آورد زیرا دهان از افزونی قلب سخن می گوید.^h

a- این کلمه را می توان رحیم نیز ترجمه کرد. مت در ۸:۵ می گوید کامل باشید که اصطلاحی در شعر بهود می باشد در صورتی که لوقا خدا را دلسوز یا رحیم توصیف می نماید و این اصطلاح در روایات عهد عتیق معمول است (خروج ۳:۳۴؛ تث ۴:۶؛ ۳۱:۴) مز ۳:۳۸؛ ۷:۷۸...). و ممکن است عیسی همین کلمه را بکار برد باشد. ضمناً این کلمه مفهوم تمام این بخش (آیات ۴۲-۳۶) را می رساند.

b- ر. ک مت ۷:۱ توضیح ۷. در این عبارات افعالی که به صورت مجھول بکار برد شده اند بیانگر داوری خدا هستند. c- خواهند ریخت تحت الفظی است. با این که این فعل به صورت جمع آمده و فاعل معینی ندارد بر طبق روش زبانهای سامی ممکن است بیانگر عمل خدا باشد (ر. ک ۲۰:۱۲؛ ۹:۱۶).

d- در کشورهای شرقی برای جمع کردن حبوبات از دامن بلند ردای خود استفاده می کردند (ر. ک روت ۳:۱۵).

e- کلمه «زیرا» در تعدادی از نسخه های خطی وجود ندارد.

f- مت در ۵:۱۴ این تصویر را در مورد فریسانی بکار می برد که قوم خود را گمراه می کنند. لوقا آن را به شاگردان خطاب کرده.

g- کلمه ریاکار ترجمه تحت الفظی است، ر. ک مت ۶:۲ توضیح ۷: ۷؛ ۲۸:۲۳؛ ۱۵:۱۲؛ ۲:۲۸. این کلمه که در انجیل لوقا فقط در ۱۲:۱۳ آمده در کتاب مقدس مفهوم وسعتی از معنای معمولی آن دارد. گاهی به معنی سریوش گذاشتن و کتمان عمدی بکار می رود (مت ۲۲:۱۸؛ ۱۸:۲۲) و گاهی نشان می دهد که بین رفتار ظاهری و افکار درونی تقاضوت وجود دارد (مت ۱۵:۱۵؛ ۲۷:۲۳؛ ۲۵:۲۳) یا چنان که در اینجا بکار رفته به مفهوم نادرستی اعم از عمدی یا غیرعمدی می باشد. در ضمن اغلب به معنی بی دین و هرزه است.

h- در آیه اخیر تمثیل درخت و میوه اش در مورد گفتار آدمی بکار برد شده چنان که متی نیز در ۱۲:۳۴ آورده است. ولی متی در ۷:۲۰-۱۶:۷ همین تصویر را بکار برد تا بگوید که آدمی بر طبق اعمال خود قضاؤت می شود و این موضوع بهتر با اوضاع و احوال تطبیق می نماید (ولی در مت ۷:۲۳-۱۵:۲۳ این درس فقط برای تشخیص پیامبران دروغین است).

سخاوت به همنوع

(متی ۱۴: ۱۵؛ ۱۲-۱: ۷؛ ۴۸: ۵)

(۵: ۲۴؛ ۲۵-۲: ۷)

^{۳۶} «دلسوز باشید، همان گونه که پدر

b- شما دلسوز است.^{۳۷} و قضاؤت نکنید

و درباره شما قضاؤت نخواهد شد؛

روم ۱۰:۱۳ محاکوم نکنید و محکوم نخواهید شد؛

ببخشید و بخشیده خواهید شد^{۳۸} بدھید

و به شما خواهند داد، پیمانه ای درست،

d- انباشته، تکان داده و لبریز در دامنه

مر ۲۴:۴ خواهند ریخت^c. زیرا^e با پیمانه ای که

پیمانه کنید در عوض برای شما پیمانه

خواهند کرد.»

^{۳۹} باز برای آنان مثالی زد: «آیا کوری

می تواند کوری را راهنمایی کند؟ آیا هر دو

به گودالی نخواهند افتاد؟^{۴۰} ۴۰ شاگرد برتر

از استاد نیست. چون آموزش بیند مانند

استادش خواهد شد.

^{۴۱} ۴۱ ۲۰:۱۵ یو ۱۳:۱۶ چرا به کاهی که در چشم برادرت است

نگاه می کنی؟ و تیرکی را که در چشم

خود است ملاحظه نمی کنی؟^{۴۲} ۴۲ چگونه

ایمان یک افسر رومی

(متی ۸:۱۳؛ یوحنا ۴:۵۴-۴۶)

^۱ پس از آنکه تمام سخنانش را به گوش قوم خوانده به پایان رسانید^۲ باری در آنجا به کفرناحوم وارد شد.^۳ برده‌ای داشت که حالش بد و یوزباشی^k مشرف به مرگ بود^۴ و براپش گرامی می‌بود.^۵ چون شنیده بود از عیسی حرف می‌زنند چند تن از مشایخ^m یهود را به سوی او فرستاد تا درخواست کنند بباید و برده‌اش را نجات دهد.^۶ چون نزد عیسی آمدند با اصرار از او درخواست کرده می‌گفتند: او شایسته آن است که این را فراهم آوری^۷ زیرا ملت ما را دوست دارد و هم او است که کنیسه را برای ما بنا کرده است.ⁿ عیسی با آنان راه می‌رفت و چون هنوز از آن خانه زیاد دور نبود، آن یوزباشی دوستانی فرستاد تا به او بگویند: «خداوندا به خودت زحمت مده زیرا من لایق آن نیستم که به زیر بام [خانه] من وارد شوی.^۷ همچنین خود را شایسته آن

^۶ چرا مرا خداوندا، خداوندا می‌نامید و آنچه را می‌گوییم انجام نمی‌دهید؟

(متی ۲۷:۷-۲۴:۷)

^۷ هر کس نزد من آید و سخنان مرا بشنو و آنها را بکار بندد به شما نشان می‌دهم به چه کس می‌ماند.

^۸ وی به مردی می‌ماند که خانه‌ای بنا می‌کند، [زمین را] کنده، گود کرده و پی‌ها را بر روی صخره نهاده است. طغیان آب فرا رسیده، سیل بر این خانه زده و ابدآ نتوانسته آن را متزلزل کند زیرا خوب بنا شده بود.^۱

^۹ اما آن کس که شنیده و بکار نبسته به مردی می‌ماند که خانه‌ای بدون پی‌ها بر خاک بنا کرده باشد. سیل بر آن زده و همان دم فروریخته و مصیبت این خانه عظیم بوده است!»

۱- لوقا همان منظره‌ای را که مربوط به فلسطین است و متی در ۲۴:۷-۲۵ ذکر کرده با دنیای یونانی منطبق می‌کند و سرزمینی را در نظر دارد که در آنجا برای پی‌ریزی ساختمان بایستی زمین را عمیق حفر نمود و در جائی که رودخانه‌ها دائمی هستند و فقط به هنگام طغیان و افزایش آب خانه‌ها را تهدید می‌کنند. منظور عیسی (متی) سیل و سیلا بهائی است که در هنگام رگبار شدید بر خانه می‌زند.

۲- تحت الفظی: «وقتی که تمام سخنانش را به گوش‌های مردم به کمال رساند.» این گفتار قبل از همه به شاگردان خطاب می‌شد (ر.ک ۶:۲۰ توضیح m). روایت شفا دادن که بعداً می‌آید کمتر درباره معجزه است (آیه ۱۰) و بیشتر بر ایمانی که موجب چنین شفا دادن شده تأکید می‌کند. لوقا نظر متی این واقعه را به عنوان مقدمه ورود غیریهودیان به کلیسا می‌بیند ولی فقط لوقا درباره روابط خوبی که این افسر با یهودیان داشته است اصرار می‌نماید (آیات ۳-۵) و فروتنی او را یادآوری می‌کند (آیات ۷-۶) و به خوبی می‌داند چقدر برای یک فرد یهودی دشوار است دعوت فردی غیریهودی را بیندیرد (اع ۲۸:۱۰؛ ۳:۱۱).

k- افسر ارش رومی که تقریباً بر یک صد نفر فرماندهی می‌کند. ضمناً او فردی غیریهودی است (ر.ک آیه ۹).

۳- چون اربابش غیریهودی است این کلمه را در این مورد «برده» ترجمه می‌کنند، در صورتی که در موارد دیگر «خدمتگزار» ترجمه می‌شود. در اینجا نظیر یو: ۴۹:۴ بیمار در خطر مرگ است و در این مورد با روایت متی تفاوت دارد.

m- تحت الفظی: قدماء. ترجمه دیگر: اشراف. n- لوقا نشان می‌دهد که این فرد مشرک نسبت به آئین یهود احساسات مساعدی دارد، نظیر افسری به نام کرنلیوس که در اع ۱۰:۲ ذکر شده است،

رستاخیز جوانی اهل شهر نایین

^{۱۱} باری بعد، به سوی شهری به نام نایین^r رهسپار شد و شاگردانش و جمیعتی بیشمار با او راه می‌رفتند^{۱۲} وقتی به نزدیک دروازه شهر رسید در آنجا مرده ای را می‌بردند، پسر یگانه ای^s که مادرش بیوه بود و جمیعت سیاری از شهر به همراه آن زن بودند.^{۱۳} و با دیدن آن زن، خداوند^t پاد ۱۷:۱۰-۱۰:۱۰ برا او ترحم کرده به او گفت: «گریه مکن»^{۱۴} و نزدیک شده، تابوت^u را لمس کرد و حاملان ایستادند و او گفت: «ای جوان به تو می‌گویم: قیام کن.^v»^{۱۵} و مرده نیم خیز شد و شروع به حرف زدن کرد و [عیسی] او را به مادرش داد.^w^{۱۶} ترس همه را فراگرفت و خدا را تجلیل کرده^x می‌گفتند:

نديدم که نزد تو بسيام، اما سخني بگو، باشد که برده ام شفا يابد^y زيرا من که فردي هستم زير اقتدار ديگري، در زير دست خود سربازاني دارم و به يكى مى گويم برو! و مى رود و به ديگري بيا! و مى آيد و به برده ام: اين را بكن و مى كند.^۹ با شيندن آن، عيسى او را تحسين کرد و رو برگردانده به جمیعتی که به دنبال او مى آمدند گفت: «اين را به شما مى گويم: حتی در اسرائيل هم، چنین ايماني نيافته ام.^P»^{۱۰} و کسانی که فرستاده شده بودند، در بازگشت به خانه، برده^۹ را سالم یافتند.

- ۰- در تعداد زیادی از نسخه‌ها، همانند مت ۸:۸ در اینجا نوشته شده است: «شفا خواهد یافت.»
- p- «ایمان» یوزباشی رومی عبارت از این است که اقتدار عیسی را بدون قید و شرط می‌پذیرد (ر. ک مت ۸:۱۰ توضیح ۹). ضمناً عبارتی که لوقا آورده در مقایسه با آنچه متی نسبت به اسرائیل گفته است شدت کمتری دارد.
- q- در تعداد زیادی از نسخه‌های خطی به جای برده کلمه «بیمار» یا «برده بیمار» آمده است.
- r- لوقا این روایت را که مختص به خود او است در اینجا آورده تا سخن عیسی را که در ۲۲:۷ می‌آید آمده نماید (برا بر این آیه در مت ۱:۵ بوسیله آیات ۹-۲۳:۲۶-۲۳:۹ آمده شده است). به طوری که اغلب در انجیل لوقا دیده می‌شود روایتی که درباره عیسی است نشانه‌هایی از زندگی الیاس دارد (۱-پاد ۱۷:۱۰، ۱۲:۱۷-۱۷:۱۰).
- s- فقط لوقا این نکته را که مشابه ۴:۸-۹ و ۳۸:۹ می‌باشد ذکر کرده و احتمالاً یادآوری معجزه الیاس می‌باشد (۱-پاد ۱۷:۱۰-۱۲:۱۰).
- t- لوقا در قسمتهایی از انجیل که به صورت نقل روایت است حدود بیست بار این عنوان را برای عیسی قائل شده است البته غیر از مواردی که عنوان «خداوند» خطاب به عیسی بوده و مفهوم ضعیف تری دارد. لوقا بدین وسیله سلطنت اسرارآمیز عیسی را نشان می‌دهد. متی و مرقس هر کدام فقط یک بار عیسی را با عنوان «خداوند» می‌نامند (مت ۳:۲۱؛ مر ۳:۱۱).
- u- بر طبق عادات و رسوم فلسطینیان جسد را مستقیماً بر روی تخت روان می‌گذاشتند ولی لوقا نظری آیه ۱۹:۵ وضعیت را با اوضاع و احوال یونانیان و رومیان توصیف می‌کند.
- v- فعل egerein که معنی اصلی آن «بلند کردن» و «بلند شدن» است چنان که در آیه ۱۶ به این معنی بکار برده شده (ر. ک لو ۱:۶-۹؛ ۲:۳؛ ۲:۵؛ ۲:۶؛ ۲:۹؛ ۸:۶؛ ۸:۹؛ ۸:۱۰؛ ۸:۱۱؛ ۸:۱۲؛ ۸:۱۳؛ ۸:۱۴؛ ۸:۱۵؛ ۸:۱۶؛ ۸:۱۷؛ ۸:۱۸؛ ۸:۱۹؛ ۸:۲۰؛ ۸:۲۱؛ ۸:۲۲؛ ۸:۲۳؛ ۸:۲۴؛ ۸:۲۵؛ ۸:۲۶؛ ۸:۲۷؛ ۸:۲۸؛ ۸:۲۹؛ ۸:۳۰؛ ۸:۳۱؛ ۸:۳۲؛ ۸:۳۳؛ ۸:۳۴؛ ۸:۳۵؛ ۸:۳۶؛ ۸:۳۷؛ ۸:۳۸؛ ۸:۳۹؛ ۸:۴۰؛ ۸:۴۱؛ ۸:۴۲؛ ۸:۴۳؛ ۸:۴۴؛ ۸:۴۵؛ ۸:۴۶؛ ۸:۴۷؛ ۸:۴۸؛ ۸:۴۹؛ ۸:۵۰؛ ۸:۵۱؛ ۸:۵۲؛ ۸:۵۳؛ ۸:۵۴؛ ۸:۵۵؛ ۸:۵۶؛ ۸:۵۷؛ ۸:۵۸؛ ۸:۵۹؛ ۸:۶۰؛ ۸:۶۱؛ ۸:۶۲؛ ۸:۶۳؛ ۸:۶۴؛ ۸:۶۵؛ ۸:۶۶؛ ۸:۶۷؛ ۸:۶۸؛ ۸:۶۹؛ ۸:۷۰؛ ۸:۷۱؛ ۸:۷۲؛ ۸:۷۳؛ ۸:۷۴؛ ۸:۷۵؛ ۸:۷۶؛ ۸:۷۷؛ ۸:۷۸؛ ۸:۷۹؛ ۸:۸۰؛ ۸:۸۱؛ ۸:۸۲؛ ۸:۸۳؛ ۸:۸۴؛ ۸:۸۵؛ ۸:۸۶؛ ۸:۸۷؛ ۸:۸۸؛ ۸:۸۹؛ ۸:۹۰؛ ۸:۹۱؛ ۸:۹۲؛ ۸:۹۳؛ ۸:۹۴؛ ۸:۹۵؛ ۸:۹۶؛ ۸:۹۷؛ ۸:۹۸؛ ۸:۹۹؛ ۸:۱۰۰؛ ۸:۱۰۱؛ ۸:۱۰۲؛ ۸:۱۰۳؛ ۸:۱۰۴؛ ۸:۱۰۵؛ ۸:۱۰۶؛ ۸:۱۰۷؛ ۸:۱۰۸؛ ۸:۱۰۹؛ ۸:۱۱۰؛ ۸:۱۱۱؛ ۸:۱۱۲؛ ۸:۱۱۳؛ ۸:۱۱۴؛ ۸:۱۱۵؛ ۸:۱۱۶؛ ۸:۱۱۷؛ ۸:۱۱۸؛ ۸:۱۱۹؛ ۸:۱۲۰؛ ۸:۱۲۱؛ ۸:۱۲۲؛ ۸:۱۲۳؛ ۸:۱۲۴؛ ۸:۱۲۵؛ ۸:۱۲۶؛ ۸:۱۲۷؛ ۸:۱۲۸؛ ۸:۱۲۹؛ ۸:۱۳۰؛ ۸:۱۳۱؛ ۸:۱۳۲؛ ۸:۱۳۳؛ ۸:۱۳۴؛ ۸:۱۳۵؛ ۸:۱۳۶؛ ۸:۱۳۷؛ ۸:۱۳۸؛ ۸:۱۳۹؛ ۸:۱۴۰؛ ۸:۱۴۱؛ ۸:۱۴۲؛ ۸:۱۴۳؛ ۸:۱۴۴؛ ۸:۱۴۵؛ ۸:۱۴۶؛ ۸:۱۴۷؛ ۸:۱۴۸؛ ۸:۱۴۹؛ ۸:۱۵۰؛ ۸:۱۵۱؛ ۸:۱۵۲؛ ۸:۱۵۳؛ ۸:۱۵۴؛ ۸:۱۵۵؛ ۸:۱۵۶؛ ۸:۱۵۷؛ ۸:۱۵۸؛ ۸:۱۵۹؛ ۸:۱۶۰؛ ۸:۱۶۱؛ ۸:۱۶۲؛ ۸:۱۶۳؛ ۸:۱۶۴؛ ۸:۱۶۵؛ ۸:۱۶۶؛ ۸:۱۶۷؛ ۸:۱۶۸؛ ۸:۱۶۹؛ ۸:۱۷۰؛ ۸:۱۷۱؛ ۸:۱۷۲؛ ۸:۱۷۳؛ ۸:۱۷۴؛ ۸:۱۷۵؛ ۸:۱۷۶؛ ۸:۱۷۷؛ ۸:۱۷۸؛ ۸:۱۷۹؛ ۸:۱۸۰؛ ۸:۱۸۱؛ ۸:۱۸۲؛ ۸:۱۸۳؛ ۸:۱۸۴؛ ۸:۱۸۵؛ ۸:۱۸۶؛ ۸:۱۸۷؛ ۸:۱۸۸؛ ۸:۱۸۹؛ ۸:۱۹۰؛ ۸:۱۹۱؛ ۸:۱۹۲؛ ۸:۱۹۳؛ ۸:۱۹۴؛ ۸:۱۹۵؛ ۸:۱۹۶؛ ۸:۱۹۷؛ ۸:۱۹۸؛ ۸:۱۹۹؛ ۸:۲۰۰؛ ۸:۲۰۱؛ ۸:۲۰۲؛ ۸:۲۰۳؛ ۸:۲۰۴؛ ۸:۲۰۵؛ ۸:۲۰۶؛ ۸:۲۰۷؛ ۸:۲۰۸؛ ۸:۲۰۹؛ ۸:۲۱۰؛ ۸:۲۱۱؛ ۸:۲۱۲؛ ۸:۲۱۳؛ ۸:۲۱۴؛ ۸:۲۱۵؛ ۸:۲۱۶؛ ۸:۲۱۷؛ ۸:۲۱۸؛ ۸:۲۱۹؛ ۸:۲۲۰؛ ۸:۲۲۱؛ ۸:۲۲۲؛ ۸:۲۲۳؛ ۸:۲۲۴؛ ۸:۲۲۵؛ ۸:۲۲۶؛ ۸:۲۲۷؛ ۸:۲۲۸؛ ۸:۲۲۹؛ ۸:۲۳۰؛ ۸:۲۳۱؛ ۸:۲۳۲؛ ۸:۲۳۳؛ ۸:۲۳۴؛ ۸:۲۳۵؛ ۸:۲۳۶؛ ۸:۲۳۷؛ ۸:۲۳۸؛ ۸:۲۳۹؛ ۸:۲۴۰؛ ۸:۲۴۱؛ ۸:۲۴۲؛ ۸:۲۴۳؛ ۸:۲۴۴؛ ۸:۲۴۵؛ ۸:۲۴۶؛ ۸:۲۴۷؛ ۸:۲۴۸؛ ۸:۲۴۹؛ ۸:۲۵۰؛ ۸:۲۵۱؛ ۸:۲۵۲؛ ۸:۲۵۳؛ ۸:۲۵۴؛ ۸:۲۵۵؛ ۸:۲۵۶؛ ۸:۲۵۷؛ ۸:۲۵۸؛ ۸:۲۵۹؛ ۸:۲۶۰؛ ۸:۲۶۱؛ ۸:۲۶۲؛ ۸:۲۶۳؛ ۸:۲۶۴؛ ۸:۲۶۵؛ ۸:۲۶۶؛ ۸:۲۶۷؛ ۸:۲۶۸؛ ۸:۲۶۹؛ ۸:۲۷۰؛ ۸:۲۷۱؛ ۸:۲۷۲؛ ۸:۲۷۳؛ ۸:۲۷۴؛ ۸:۲۷۵؛ ۸:۲۷۶؛ ۸:۲۷۷؛ ۸:۲۷۸؛ ۸:۲۷۹؛ ۸:۲۸۰؛ ۸:۲۸۱؛ ۸:۲۸۲؛ ۸:۲۸۳؛ ۸:۲۸۴؛ ۸:۲۸۵؛ ۸:۲۸۶؛ ۸:۲۸۷؛ ۸:۲۸۸؛ ۸:۲۸۹؛ ۸:۲۹۰؛ ۸:۲۹۱؛ ۸:۲۹۲؛ ۸:۲۹۳؛ ۸:۲۹۴؛ ۸:۲۹۵؛ ۸:۲۹۶؛ ۸:۲۹۷؛ ۸:۲۹۸؛ ۸:۲۹۹؛ ۸:۲۱۰؛ ۸:۲۱۱؛ ۸:۲۱۲؛ ۸:۲۱۳؛ ۸:۲۱۴؛ ۸:۲۱۵؛ ۸:۲۱۶؛ ۸:۲۱۷؛ ۸:۲۱۸؛ ۸:۲۱۹؛ ۸:۲۲۰؛ ۸:۲۲۱؛ ۸:۲۲۲؛ ۸:۲۲۳؛ ۸:۲۲۴؛ ۸:۲۲۵؛ ۸:۲۲۶؛ ۸:۲۲۷؛ ۸:۲۲۸؛ ۸:۲۲۹؛ ۸:۲۲۱۰؛ ۸:۲۲۱۱؛ ۸:۲۲۱۲؛ ۸:۲۲۱۳؛ ۸:۲۲۱۴؛ ۸:۲۲۱۵؛ ۸:۲۲۱۶؛ ۸:۲۲۱۷؛ ۸:۲۲۱۸؛ ۸:۲۲۱۹؛ ۸:۲۲۲۰؛ ۸:۲۲۲۱؛ ۸:۲۲۲۲؛ ۸:۲۲۲۳؛ ۸:۲۲۲۴؛ ۸:۲۲۲۵؛ ۸:۲۲۲۶؛ ۸:۲۲۲۷؛ ۸:۲۲۲۸؛ ۸:۲۲۲۹؛ ۸:۲۲۲۱۰؛ ۸:۲۲۲۱۱؛ ۸:۲۲۲۱۲؛ ۸:۲۲۲۱۳؛ ۸:۲۲۲۱۴؛ ۸:۲۲۲۱۵؛ ۸:۲۲۲۱۶؛ ۸:۲۲۲۱۷؛ ۸:۲۲۲۱۸؛ ۸:۲۲۲۱۹؛ ۸:۲۲۲۲۰؛ ۸:۲۲۲۲۱؛ ۸:۲۲۲۲۲؛ ۸:۲۲۲۲۳؛ ۸:۲۲۲۲۴؛ ۸:۲۲۲۲۵؛ ۸:۲۲۲۲۶؛ ۸:۲۲۲۲۷؛ ۸:۲۲۲۲۸؛ ۸:۲۲۲۲۹؛ ۸:۲۲۲۲۱۰؛ ۸:۲۲۲۲۱۱؛ ۸:۲۲۲۲۱۲؛ ۸:۲۲۲۲۱۳؛ ۸:۲۲۲۲۱۴؛ ۸:۲۲۲۲۱۵؛ ۸:۲۲۲۲۱۶؛ ۸:۲۲۲۲۱۷؛ ۸:۲۲۲۲۱۸؛ ۸:۲۲۲۲۱۹؛ ۸:۲۲۲۲۲۰؛ ۸:۲۲۲۲۲۱؛ ۸:۲۲۲۲۲۲؛ ۸:۲۲۲۲۲۳؛ ۸:۲۲۲۲۲۴؛ ۸:۲۲۲۲۲۵؛ ۸:۲۲۲۲۲۶؛ ۸:۲۲۲۲۲۷؛ ۸:۲۲۲۲۲۸؛ ۸:۲۲۲۲۲۹؛ ۸:۲۲۲۲۲۱۰؛ ۸:۲۲۲۲۲۱۱؛ ۸:۲۲۲۲۲۱۲؛ ۸:۲۲۲۲۲۱۳؛ ۸:۲۲۲۲۲۱۴؛ ۸:۲۲۲۲۲۱۵؛ ۸:۲۲۲۲۲۱۶؛ ۸:۲۲۲۲۲۱۷؛ ۸:۲۲۲۲۲۱۸؛ ۸:۲۲۲۲۲۱۹؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۰؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۱؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۳؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۴؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۵؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۶؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۷؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۸؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۹؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۱۰؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۱۱؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۱۲؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۱۳؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۱۴؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۱۵؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۱۶؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۱۷؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۱۸؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۱۹؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۰؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۱؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۳؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۴؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۵؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۶؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۷؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۸؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۹؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۱۰؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۱۱؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۱۲؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۱۳؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۱۴؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۱۵؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۱۶؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۱۷؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۱۸؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۱۹؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۰؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۱؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۳؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۴؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۵؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۶؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۷؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۸؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۹؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۱۰؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۱۱؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۱۲؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۱۳؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۱۴؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۱۵؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۱۶؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۱۷؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۱۸؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۱۹؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۰؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۱۱؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۳؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۴؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۵؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۶؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۷؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۸؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۹؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۱۰؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۱۱؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۱۲؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۱۳؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۱۴؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۱۵؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۱۶؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۱۷؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۱۸؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۱۹؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۰؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۱؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۳؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۴؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۵؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۶؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۷؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۸؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۹؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۱۰؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۱۱؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۱۲؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۱۳؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۱۴؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۱۵؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۱۶؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۱۷؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۱۸؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۱۹؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۰؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۱۱؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۳؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۴؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۵؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۶؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۷؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۸؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۹؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۱۰؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۱۱؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۱۲؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۱۳؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۱۴؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۱۵؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۱۶؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۱۷؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۱۸؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۱۹؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۰؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۱۱؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۳؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۴؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۵؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۶؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۷؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۸؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۹؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۱۰؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۱۱؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۱۲؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۱۳؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۱۴؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۱۵؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۱۶؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۱۷؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۱۸؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۱۹؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۰؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۱۱؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۳؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۴؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۵؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۶؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۷؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۸؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۹؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۱۰؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۱۱؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۱۲؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۱۳؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۱۴؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۱۵؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۱۶؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۱۷؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۱۸؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۱۹؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۰؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۱۱؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۳؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۴؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۵؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۶؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۷؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۸؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۹؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۱۰؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۱۱؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۱۲؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۱۳؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۱۴؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۱۵؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۱۶؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۱۷؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۱۸؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۱۹؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۰؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۱۱؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۳؛ ۸:۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲۴؛ ۸:۲۲۲۲۲

از مردمان را از بیماریها، از بلاها و از ارواح شریر شفا داد و به بسیاری از کوران بینائی عطا کرد.^{۲۲} و در پاسخ [به فرستادگان] گفت: «بروید به یهی آنچه را دیده و شنیده اید نوید دهید: کوران بینائی را باز می یابند، لنگان راه می روند، جذامیان پاک می شوند و ناشنوایان می شنوند، مردگان قیام می کنند^f و به فقیران نوید داده می شود.^{۲۳} و خوش به آن کس که درباره من لغتش نخورد!^h»

داوری عیسی درباره یهی تعمید دهنده (متی ۱۱:۱۱-۱۲)

^{۲۴} چون فرستادگان یهی رفتند، [عیسی] در باره یهی آغاز به سخن کرده به مردم گفت: «چرا به صحراء بیرون

«در میان ما پیامبری بزرگ^{۲۵} لا قیام کرده و خدا از قوم خود دیدار نموده است.^{۲۶}»^z این سخن در باره او در سراسر یهودیه و همه منطقه^a پراکنده شد.

پرسش یهی تعیید دهنده درباره عیسی (متی ۱۱:۱۱-۱۲)

^{۱۸} و شاگردان یهی به او از همه اینها خبر دادند و یهی دو تن از شاگردانش را خوانده^b آنان را فرستاد تا به خداوند^b بگویند: «آیا تو «آنی» که می آید^c، یا باید در انتظار دیگری باشیم؟^d»^{۲۰} این مردان نزد او آمده گفتند: «یهی تعیید دهنده ما را فرستاده به تو بگوئیم: «آیا تو «آنی» که می آید، یا باید در انتظار دیگری باشیم؟^e»^{۲۱} در آن ساعت، بسیاری

y- در عهد عتیق فقط در مورد دو پیامبر گفته شده که کسی را از میان مردگان برخیزانده اند: یکی الیاس (۱-پاد ۱۷:۲۴-۲۴:۱) و دیگری الشع (۲-پاد ۱۸:۴-۲۰:۳-۳۷:۱۳).

z- ر. ک ۶۸:۱ توضیح t.

a- در نوشته های لوقا اکثر^{۲۷} منظور از «يهودیه» تمام کشور یهودیان است و شامل جلیل هم می شود که نانین نیز جزو آن است (ر. ک ۱:۵ توضیح m)، کلمه «منطقه» ممکن است سرزمین مشرکان باشد که در اطراف آن قرار دارد.

b- در تعدادی از نسخه های قدیمی در اینجا کلمه «عیسی» اضافه شده است ولی عنوان «خداآنده» کاملاً تأیید شده و مختص به انجیل لوقا است (ر. ک آیه ۱۳ توضیح t).

c- این عبارت در انجیل ها برای تعیین مسیح موعود است (مر ۱:۷-۱۱:۹//؛ مت ۱:۲۳-۲۹:۳۹؛ لو ۱:۱۳-۳۵؛ یو ۱:۶-۱۴؛ ۲:۷-۱۱:۲۷).

d- «یهی» که به وسیله هیرودیس زندانی شده^{۲۸} (۲۰:۳) متوجه می شود که عیسی غیر از آن مسیح موعودی است که داور و تصفیه کننده اسرائیل خواهد بود و در انتظار اوست (۲۰:۳-۱۶:۱۷) چنان که معاصرانش نیز انتظار دارند. چنین به نظر می رسد پیامی که برای عیسی می فرستد کمتر جبئه سؤال داشته و بیشتر دعوت به مداخله کردن و وارد شدن در عمل است.

e- این آیه که در انجیل متی وجود ندارد (۱:۳-۲:۳) و قبل^{۲۹} معجزه هائی از این قبیل را روایت کرده بوسیله لوقا در اینجا وارد شده است تا اظهاراتی را که در آیه بعدی می آید^{۳۰} پی ریزی نماید (ر. ک ۷:۱۱ توضیح g).

f- عیسی معجزات و گفتارهای خود را با عباراتی ارائه می کند که اشعا، دوران نجات را اعلام می کرد: اش ۱:۲۶؛ ۱۹:۲۶؛ ۲۹:۱۸.

g- لوقا قبل^{۳۱} در ۸:۴، در موعده به فقیران قسمتهای اساسی رسالت عیسی را نشان داده است که پیام اشعا را ۱:۶۱ تحقق می بخشد.

h- عیسی می داند که برای معاصرانش و حتی برای یهی دشوار است که او را به عنوان مسیح موعود بشناسند. اعلام سعادت ابدی که در اینجا آمده دعوت به ایمان بر مبنای نشانه هائی است که ارائه می نماید.

استقبال مردم از یحیی تعمید دهنده و عیسی (متی ۱۱:۱۶-۱۹)

۲۹ و همه مردم که گوش داده اند و حتی با جگیران با تعمید گرفتن از یحیی عدالت مت ۲۱:۲۲ خدا را شناختند.^۰ ۳۰ اما فریسیان و عالمان شریعت^p، چون به سیله او تعمید نیافتدند، مشیت خدا را نسبت به خود نپذیرفتند.^۹ ۳۱ «مردان این نسل را به چه کسی می توانم تشبیه کنم و به چه کسی می مانند؟^{۱۰} ۳۲ ایشان به کودکانی می مانند که در میدان نشسته یکدیگر را صدا کرده می گویند: برایتان نی زدیم و نرقیصیدید!
نوحه سرائی کردیم^r و گریه نکردید!^{۱۱} ۳۳ زیرا یحیی تعمید دهنده آمده که نه نان می خورد و نه شراب می آشامید و شما می گوئید: دیو دارد!^s ۳۴ پسر انسان آمده

شده اید؟ برای اینکه یک شاخه نی را که باد تکان می دهد تماشا کنید!^{۱۲} پس برای چه بیرون شده اید؟ برای دیدن مردی که جامه لطیف از در بر کرده است؟ اینک آنان که لباس فاخر در بردارند و زندگی را خوش می گذرانند در کاخهای سلطنتی هستند^{۱۳} پس برای چه بیرون شده اید؟ برای دیدن یک پیامبر؟... آری، این را به شما می گوییم و برتر از یک پیامبر^k^{۱۴} او آن کسی است که در باره اش نوشته شده است: اینک من نوید دهنده خود را پیش روی تو می فرستم تا راه تورا در برابر قوم هموار سازد!^{۱۵} به شما می گوییم: از بین کسانی که از زنان زاییده شده اند هیچ^m کس بزرگتر از یحیی نیست، با این همه کوچکترین در ملکوت خدا از او بزرگتر استⁿ.»

۱- یحیی به سبب سختگیری درباره عدالت زندانی شده است (۲۰:۱۹-۲۰) بنا براین همچون «شاخه نی» نیست که بر اثر وزش باد خم شده و سر فرود آورد.

۲- یحیی زاهدی ریاضت کش است (۱۵:۱، ۸۰:۷) و شخصیتی درباری نیست.

۳- در آن دوران بعضی از محاذیک یهودیان در انتظار «آن پیامبر پیشگام روز خداوند» بودند (یو ۲۱:۶؛ ۱۴:۶؛ ۴۰:۷) یعنی موسای نوین طبق ثبت ۱۸:۱۸.

۴- در ملا ۳:۱ خدا آمدن پیام آوری را اعلام می کند که راه «پیش اورا» هموار می نماید (متینی که نزدیک به خروج ۲۰:۲۳ است). در اینجا عیسی این متن را نقل می کند تا پیشگام خود را معرفی نماید (ر.ک ۱۷:۱).

۵- در تعداد زیادی از نسخه های خطی در اینجا کلمه «پیامبر» افزوده شده ولی این کلمه در متن مشابه در انجیل مت ۱۱:۱۱ وجود ندارد.

۶- ر.ک مت ۱۱:۱۱ توضیح b. در انجیل لوقا این مطالب که به صورت اثبات و متناقض آن اظهار شده است دوران یحیی و دوران عیسی را کاملاً از یکدیگر متمایز می سازد (ر.ک ۳:۲۰ توضیح Z: ۱۶ توضیح a).

۷- تحتاللفظی: «خدا را عادل شناختند» یا «خدا را به عدالت شناختند» یعنی اراده و مشیت خدا را شناخته و آن را انجام دادند. به نظر لوقا همه قوم، حتی گناهکاران رسالت یحیی را پذیرفته بودند (۲۱:۱۰-۱۴؛ ۲۰:۳) و این نظریه خوش بین تراز آن است که در ۳۱:۷ می آید.

۸- لوقا اکثرا این کلمه را بکار برده (۱۰:۲۵؛ ۱۱:۴۵، ۱۲:۵۲، ۱۳:۳) در صورتی که متی فقط یک بار در ۲۲:۳۵ آورده است. در حقیقت کلمه ای که «ملعمنین شریعت» ترجمه کرده ایم کاتبان هستند که در مسائل شرعی اظهار نظر می کردند (۵۲:۱۱-۴۶).

۹- ترجمه دیگر: «مشیتی را که خدا برای ایشان داشت نپذیرفتند» (درباره «مشیت خدا» ر.ک اع ۲۳:۲ توضیح k). بر طبق مت ۷:۲ پس از فریسیان برای تعمید نزد یحیی آمده بودند.

۱۰- در چندین نسخه خطی در اینجا اضافه شده است: «برای شما» (ر.ک عبارت قبلی).

۱۱- ترجمه دیگر: دیوانه شده است. این عبارت به صورت استعاره و مجازی بکار رفته نظری ۲۰:۱۰ و ۲۰:۱۱ و منظور آن نیست که «شیطان او را تسخیر کرده است.»

شیشه‌ای عطر^b آورد.^{۳۸} و از پشت گربان نزد پاهایش قرار گرفته^c، با اشک‌هایش شروع به خیس کردن پاهای او می‌نمود و با گیسوانش آنها را خشک کرده پاهای او را غرق در بوسه می‌کرد و با عطر تدهین می‌نمود.^d

^{۳۹} فریسی که اورا دعوت کرده بود با دیدن این با خود گفت: «اگر او پیامبر^e می‌بود، می‌دانست زنی که او را لمس می‌کند کیست و اینکه گناهکاری است!»^f و عیسی به سخن درآمده به او گفت: «ای شمعون می‌خواهم چیزی به تو بگویم.»

است که می‌خورد و می‌آشامد و می‌گوئید: اینک مردی شکم باره و شرابخواره^g، دوست با جگیران و گناهکاران!^{۳۵} اما حکمت^h به وسیله تمام فرزندان خود^w به عدالت شناخته شده است.^v»

عیسی و زن گناهکار^x

^{۳۶} یک فریسی از او خواهش می‌کرد تا با او غذا بخورد^y و به خانه^z فریسی وارد شده بر سر سفره نشست.^{۳۷} و اینک زنی که در مت^{۷:۲۶}: شهر گناهکار می‌بود^a و می‌دانست که او مر^{۳:۱۴}: در خانه^{۳:۱۲} فریسی بر سر سفره نشسته است

-t- این گفته که از روی کینه و عناد به عیسی تهمت می‌زدند نشان می‌دهد که معاصران عیسی وی را برخلاف یحیی زاحد و مرتاض نمی‌شمردند (ر. ک. تقاوی که در ۱:۸۰ و ۲:۴۰ وجود دارد).

-u- لوقا چندین بار روابط بین «حکمت» خدا و عیسی را ذکر کرده که پیام او را می‌آورد (۴۰:۲، ۵۲:۳۱، ۱۱:۲۱، ۱۵:۱۰). در اینجا نظیر ۱۱:۴۹ وقتی که عیسی از حکمت خدا سخن می‌گوید نظری اصطلاحی که بین یهودیان معمول است سخن از خدا و مشیت او است.

-v- تحت اللفظی: «عادل شمرده شده است». ر. ک. آیه ۲۶ توضیح ۰.

-w- در مت ۱:۱۱ گفته شده است: «اعمال خود» و ممکن است از متن اصلی که به زبان سامی بوده به دو طرز مختلف ترجمه شده باشد. به نظر لوقا سخن از فرزندان حکمت می‌باشد یعنی کسانی که عیسی را بوسیله ایمان پذیرفته و بدین وسیله به مشیت خدا پاسخ می‌دهند (ر. ک. آیه ۳۰) و واقعاً فرزندان خدا هستند (ر. ک. یو ۱:۲۶).

-x- تدهین عیسی در اینجا شبیه تدهین در بیت عنیا است که انجیل دیگر آن را به وقایع رنجها و مصروف شدن عیسی ربط داده اند (مت ۱۳:۶-۹؛ مر ۲۶:۹-۱۳؛ یو ۱:۸-۱۲) ولی در اینجا تدهین مفهوم دیگری دارد، بدین معنی که صحنه‌ای از توبه و بخشایش است و احتمالاً به سبب آیه ۷:۳۴ آورده شده است. لوقا در اینجا موضوع مورد علاقه خود یعنی ترجم عیسی نسبت به گناهکاران را ارائه می‌نماید (۵:۱۰-۱:۱۹؛ ۲۳:۴-۴۰؛ ۵:۱۱-۱:۱۰).

-y- لوقا تنها انجیل نگاری است که نشان می‌دهد «فریسیان» تا اندازه‌ای با عیسی موافق هستند به طوری که او را سفره خود دعوت کرده (۱۱:۱۴؛ ۳۷:۱۱) و او را از تهدید هیرودیس آگاه می‌نماید (۱۳:۳۱). به احتمال قوی این نظریه نسبت به دیدگاه مرقس و مخصوصاً متی به واقعیت تاریخی تزدیکتر است. به نظر متی فریسیان پس از جدال و مبارحه در مورد کلیسای جدید همواره دشمنان عیسی بشمار آمده اند. طرز قضاؤت لوقا که با دیگران تقاوی دارد ممکن است تحت تاثیر پولس رسول بوده که به سابقه فریسی بودن خود می‌باليده است (۵:۳؛ ۶:۲۳؛ ۱۰:۱-۱:۱۰؛ ۵:۵).

-z- تحت اللفظی: «دراز کشید». برای صرف غذا در مهمانی بر روى تشک دراز می‌کشید (ر. ک. ۱۱:۱۱؛ ۱۲:۳۷؛ ۱۲:۱۳؛ ۲۹:۱۷؛ ۱۰:۷؛ ۱۷:۷؛ ۱۴:۲۲؛ ۴۶:۲۰؛ ۳۰:۲۴).

-a- به احتمال قوی این زن، مریم خواهر مرتا (یو ۱۰:۳۹) و مریم مجده لیه نبوده اند. در خانه‌ای که مهمانی برای صرف غذا است می‌توان آزادانه وارد شد.

-b- می‌توان گفت که به علت آب و هوای این منطقه مصرف «عطر» زیاد بوده است.

-c- عیسی بر روی تشكی در برابر سفر دراز کشیده (آیه ۳۶) و آن زن در پشت سر او است.

-d- نکته عجیب تر در اینجا نه رفتار محبت آمیز زن نسبت به عیسی بلکه وضعیت اجتماعی و گناهکار بودن او است.

-e- بعضی از نسخ می‌گویند: «آن پیامبر» (ر. ک. ۷:۲۶ توضیح k).

-f- از نظریک فرد فریسی این زن شرعاً گناهکار بوده و یک پیامبر واقعی بایستی او را از خود دور کند.

عکس، او پاها ^{یم}^ز را به عطر تدهین کرده است.^{۴۷} به خاطر این، به تو می گویم، گناهان بسیارش بر او بخشیده شده زیرا بسیار محبت کرده است^k. اما آن کس که به او کم بخشیده شود، کم محبت می کند»^{۴۸} به [زن]^{۴۹} گفت: «گناهانت بخشیده شد».

^{۴۹} و کسانی که با او برسر سفره می بودند بین خود شروع به گفتن کردند: «این کیست ^{۲۱:۵} که حتی گناهان را می بخشد؟»^{۵۰} به زن گفت: «ایمان تورا نجات داده است! در ^{۴۸:۸} آرامش برو!»

همراهان عیسی در مأموریت او

^۱ باری بعد، شهرها و دهات را ^۲ می پیمود و مژده فرمانروائی خدا را ^۳ نداده اعلام می کرد و دوازده تن با وی ^m می بودند.^۴ و همچنین چند تن از

و او گفت: «ای استاد بگو.»^{۴۱} «طلبکاری دو بدھکار داشت، یکی پانصد دینار^g و دیگری پنجاه دینار به او بدھکار بودند ^{۴۲} چون چیزی برای پس دادن نداشتند، هر دو را بخشید. حال کدام یک از آن دو او را بیشتر محبت خواهد نمود؟»^{۴۳} شمعون در پاسخ گفت: «به گمان آن که به او بیشتر بخشید.» [عیسی] به او گفت: «به درستی داوری کردي.»

^{۴۴} و رو به جانب زن کرده، به شمعون گفت: «این زن را می بینی؟ من به خانه تو وارد شدم تو برای شستن پاها می به من هیچ آب ندادی^h، بر عکس، وی پاها مرا با اشکهایش خیس کرده و با گیسوانش آنها را خشک نمود.^{۴۵} تو مرا هیچ بوسه ای ندادی، بر عکس، از وقتی که وارد شدمⁱ، او از بوسه زدن بر پاها می باز نایستاده است.^{۴۶} سرم را هیچ به روغن تدهین نکردي، بر

g- ترجمه دیگر: «پانصد سکه نقره». کلمه ای که دینار ترجمه شده پولی برابر مزد روزانه کارگر کشاورزی است (ر.ک مت ۲:۲۰).

h- ترجمه دیگر: «بر روی پاها می آب نریختی.» شستن پاها می آب نریختی. در مورد مهمان نوازی مریم و مرتا (۴:۱۸-۲:۱۹). لوقا در مورد مهمان نوازی مریم و مرتا (۴۲-۳۸:۱۰) و زکی (۱۰:۱-۱۹) نسبت به عیسی تأکید می کند.

i- در بیشتر نسخه های خطی به همین ترتیب نوشته شده است: «از وقتی که وارد شدم»^j و لی در تعدادی از نسخ قدیمی آمده است: «از وقتی که وارد شده است» و برعکس تصور می کنند که مورد اخیر بیشتر با محتواهای متن روایت تطبیق می نماید. j- در بعضی از نسخه های قدیمی «پاها می را» حافظ شده و بنابراین باید ترجمه کرد: «آن را به عطر تدهین کرده است.» در این صورت نظری بر ۱:۲ موضع تدهین سر می باشد.

k- اکثر این سخن عیسی را به همین ترتیب ترجمه می کنند: اگر به تو بگوییم که گناهان بی شمار او بخشیده شده برای آن است که محبت بسیار کرده است. بنابراین گاهی نظری ترجمه بالا بخشش گناهان را نتیجه محبت می دانند و گاهی با توجه به آیات ۴۳-۴۱ محبت را نتیجه و نشانه بخشیدن می شمارند (ر.ک ۹:۸-۱۹). در قسمت اول این آیه، ظاهرآ محبت دلیل بخشش است، هر چند در قسمت دوم محبت نتیجه بخشش است. دلیل این تضاد آن است که این متن از تداخل دو روایت بوجود آمده است. در آیات ۳۷ و ۳۸ و همچنین ۴۶-۴۴ رفتار این زن نشان دهنده محبت عظیم اوست که یاعث بخشایش گناهان وی می شود و در نتیجه در قسمت او آیه ۴۷ به خاطر محبت، گناهانش بخشیده شده است و لی در آیات ۴۳-۴۰ مثل دیگری گنجانده شده که نتیجه اش بر عکس است. بخشش بزرگتر یاعث محبت عمیق تر می شود، همان طور که در قسمت دوم آیه ۴۷ توضیح است.

l- این زن با آمدن نزد عیسی علناً ایمان خود را نشان داده و از گناه روى گردان شده است و بدون اینکه برای عیسی زیانی ایجاد نماید پاک و ظاهرگر دیده است. ضمیناً کلمه ای که در متن اصلی آمده و «در آرامش برو» ترجمه شده به معنی نعمت الله^z: صلح، سلامتی و... می باشد ولی در کتاب مقدس به مفهوم تمامیت زندگی و نجات می باشد و صلح و آرامش روانی مورد نظر نیست: ر.ک ۱:۷۹ توضیح ز.

m- عیسی رسالت خود را به همراه گروهی از شاگردان انجام می دهد چنانکه بعداً نیز مبشرین مسیحی به همین گونه رفتار می کنند (اع:۸:۱۱؛ ۱۳:۲۶؛ ۱۳:۲-۳...) ولی دوازده تن مسئولیت رسالت را تنها پس از ۲-۱:۹ دریافت خواهد کرد.

پرندگان آسمان همه آنها را خوردند.
⁶ مقداری دیگر بر سنگ^u افتاد و پس از
روئیدن خشک شد زیرا رطوبت نداشت.
⁷ و مقداری دیگر در میان خارها افتاد و با
آنها رشد کرده، خارها آنها را خفه کردند.
⁸ مقداری دیگر در خاک خوب افتاد،
روئیده و صد برابر میوه داد.^v با گفتن
این بانگ برآورد: «هر که برای شنیدن تث^w
گوش دارد بشود».

دلیل این مثل^x

(متی ۱۳:۱۰-۱۳؛ مرقس ۴:۱۰-۱۲)
⁹ شاگردانش از او می‌پرسیدند این مثل
چه معنایی دارد.^y وی گفت: «شناختن

زنانیⁿ که از ارواح شریر و از ناتوانی‌ها
مر ۹:۱۶ شفا یافته بودند: مریم موسوم به مجذلیه^o که
از او هفت دیو بیرون شده بود.^p ۳ و یونا
زن خوزا مبادر^q هیرودیس و سوسن و
بسیاری [زنان] دیگر که با اموالشان به
ایشان کمک می‌کردند.^r

مثل بذر

(متی ۱۳:۹-۱؛ مرقس ۴:۹-۱۰)

۱ در حالی که جمعیتی بیشمار گرد آمده و
از همه شهرها به سویش می‌آمدند، به مثل^t
گفت:^s «بذر افshan برای افshanند بذرش
بیرون شد و چون بذر می‌افshanند مقداری از
دانه‌ها در کنار راه افتاد و لگدمal شد و

n- حضور «این زنان» در پیرامون عیسی که مت ۵۵:۲۷ و مر ۵:۱۱ تائید کرده‌اند واقعه‌ای استثنایی در دنیای فلسطین است (ر.ک بیو ۴:۲۷).

o- مریم مجذلیه را مجدداً در پای صلیب (مت ۲۷:۵۶-۲۷)، همچنین در تدفین عیسی (مت ۲۷:۶۱-۶۲) و در هنگامی که قبر باز شده است (لو ۱۰:۲۴-۲۵) خواهیم دید و بنا به نوشته یو ۱۸-۲۰ در اینجا نخستین کسی است که مسیح برخاسته از مرگ را می‌بیند.

p- این نظریه که «چندین دیو» یک نفر را در تصرف داشته باشد مجدداً در ۸:۲۷، ۳۰ و ۱۱:۲۶ ذکر شده است و این نظریه به احتمال قوی تصور یهودیان از قدرت تسلط شیطان بوده تا نفوذ و تسلط شیطان را بر کسی که در تصرف او است نشان دهد (مخصوصاً با ذکر عدد هفت که به معنی تمامیت است). لوقا در مورد مریم مجذلیه تصریح نمی‌کند که آیا او بیماری داشته یا دیو زدگی. همچنین نمی‌گوید آیا همان زن گناهکاری است که در ۷:۳۶-۳۷ ذکر شده، چنان که گاهی چنین تصور کرده‌اند.

q- وظیفه مشخص این کارمند و اهمیت مقام او روش نشده، نظری نقش مناحم در نزد هیرودیس که در ۱۳:۱ ذکر شده است. اشخاص زیادی تصور کرده‌اند بین نام اطرافیان هیرودیس که لوقا ذکر می‌نماید و اطلاعاتی که درباره حکمران رومی و خانواده اش می‌دهد (لو ۳:۱۳؛ ۱۳:۲۳؛ ۱۹:۱۲-۲۷؛ ۲۳:۱۴-۱۵؛ ۲۷:۱۵؛ اع ۴:۲۷؛ ۱۲:۲۷) ارتباطی وجود دارد.

r- در نسخه‌های دیگری نوشته شده است: «به او کمک می‌کردد».

s- لوقا به موازات مت ۱۳:۱-۱۰ و مر ۴:۱-۳۴ گفتاری به صورت مثل دارد (ر.ک مر ۴:۲ توضیح h) ولی این روایت در انجیل لوقا خلاصه تر بیان شده است. شاید دو مثلی را که در ۱۳:۱۰-۱۱ آورده از این گفتار جدا کرده است، ولی مخصوصاً چنین به نظر می‌رسد که محور این گفتار درباره دو نکته متمم باشد: یکی این که راز عیسی در مدت رسالتش منحصر به شاگردان است (۱۰:۸) و این راز در گفتار عیید گذر به همگان اعلام می‌شود (۱۶:۸).

t- در مورد این مثل ر.ک مت ۱۳:۱۳ توضیح w.

u- در قسمتهای مشابه در انجیل‌های متی و مرقس سخن از جاهای سنگلاخی است که در آنها خاک زیادی وجود ندارد و به این ترتیب منظره‌ای که توصیف می‌شود نزدیک به حقیقت و شباهت بیشتری با مناطق فلسطین دارد.

v- لوقا از مثل هایی که متی و مرقس روایت کرده اند فقط حداکثر بهره برداری از محصول را ذکر کرده است.

w- ر.ک مر ۹:۴ توضیح I.

x- مانند مرقس (ر.ک مر ۱۱:۱۱ توضیح p و q) لوقا در آیات ۹-۱۰ معنای کاربرد مثل‌ها را مشخص می‌کند، اما نسبت به قوم بنی اسرائیل سخت‌گیری کمتری می‌کند (ر.ک آیه ۴ توضیح s، آیه ۱۰ توضیح y).

نمی‌رسند.^e آنچه در خاک خوب است
آنانی هستند که با قلبی نیکو و شریف^f
سخن را شنیده، آن را حفظ کرده و با
پایداری^g میوه می‌آورند.»

نور برای همگان. نتیجه گفتارها (مرقس ۲۵:۴-۲۱:۲۵)

^{۱۶} «هیچ کس چون چرانگی^h را روشن کرد
با ظرفی نمی‌پوشاند یا زیر تختخوابی
نمی‌گذارد بلکه آن را بر چراغدان می‌نهد
تا کسانی که وارد می‌شوند نور را ببینند.
^{۱۷} زیرا هیچ چیز پنهانی نیست که آشکار
نگردد و هیچ راز پوشیده ای نیست که
نباید شناخته شده و به روشنائی درآید.
^{۱۸} پس مراقب باشید که چگونه می‌شونید!
زیرا آن که دارد به وی داده خواهد شد و آن
که ندارد حتی آنچه می‌پندارد دارد، از وی
گرفته خواهد شد.^k

رازهای مملکوت خدا^z به شما داده شده^y،
اما برای دیگران، به مثل‌ها است تا با
دیدن نبینند و با شنیدن نفهمند.^a

توضیح درباره مثل بذر

(متی ۱۳:۱۸-۲۳؛ مرقس ۴:۲۰-۱۳)

^{۱۱} «اینک معنی مثل^b: بذر، سخن خدا
است. آنها یکی که در کنار راه هستند
آنانی می‌باشند که شنیده اند، بعد ابلیس
می‌آید و سخن را از قلبشان می‌رباید مبادا
ایمان آورده^c نجات یابند.^{۱۳} آنانی که بر
سنگ هستند کسانی می‌باشند که سخن را
با شادی می‌پذیرند چون آن را شنیده اند،
اما ریشه ندارند: تا زمانی ایمان می‌آورند
و در زمان تجربه^d، منحرف می‌شوند.
^{۱۴} آنچه در خارها افتد، آنانی هستند که
شنیده اند و در راه به وسیله نگرانی‌ها و
ثروت و لذت‌های زندگی خفه شده و به بار

y- ر. ک مت ۱۱:۱۳ توضیح b.

z- ر. ک مت ۱۱:۱۳ توضیح c.

a- لوقا مانند مرقس عین مطالب سخت و خشن اش ۱۰:۶ را نقل نمی‌کند ولی در اع ۲۷-۲۶ آن را به طور روشن و کامل ذکر
خواهد کرد، هنگامی که امتناع اکثر قوم اسرائیل مسلم و قطعی می‌شود.

b- تحتاللفظی: «مثل این است». عسی اکنون به سوالی که شاگردان در آیه ۹ کرده بودند پاسخ می‌دهد (ر. ک مر ۴:۴). t۱۴:۴).

c- فقط لوقا تصریح می‌کند که باستی سخن خدا را در «ایمان» پذیرفت (ر. ک آیه ۱۳). در اینجا نظر پولس می‌افزاید که این
ایمان دسترسی به «نجات» را مقدور می‌سازد.

d- متی و مرقس از بدیختی و فلاکت در زمان آخر (ر. ک مت ۲۴:۲۹، ۲۱:۲۹؛ مر ۱۳:۲۴) و از جفای مسیحیان سخن می‌گویند
در صورتی که منظور لوقا زندگی روزمره مسیحیان است (ر. ک ۲۳:۹).

e- ترجمه دیگر: وزیر بار نگرانی‌های زندگی می‌رون: خفه شده و به رشد نمی‌رسند...

f- تحتاللفظی: «زیبا و خوب». در زبان یونانی هنگامی که این دو صفت با هم آورده شود به مفهوم انسان کامل می‌باشد.

g- این کلمه به معنی مقاومت در برابر خطراتی است که سخن را تهدید می‌کنند و کلمه‌ای مختص به لوقا است که در اینجا و در
۱۹:۲۱ بکار برده شده است. ضمناً در نوشته‌های پولس بکار می‌رود: ۱-تسا ۱:۳؛ ۲-۳:۱؛ ۶:۶؛ ۴:۶؛ ۱۲:۱۲؛

روم ۷:۲؛ ۳:۵؛ ۴:۴؛ ۲۵:۸؛ ۵:۴-۳:۵؛ کول ۱:۱۱.

h- به طوری که از آیه ۱۷ استبیان می‌شود لوقا تاریکی و گمنامی کنونی عیسی را در برابر درخشندگی آینده موضعه و بشارت
رسولان قرار می‌دهد (ر. ک مر ۴:۲۱). توضیح ⁱ و بدین طریق آنچه را در آیه ۱۰ گفته شده است تکمیل می‌کند.

i- لوقا برخلاف مر ۲۴:۴ «روش و هنگار» کسی را که «گوش می‌دهد» قضاؤت می‌نماید و در انجیل لوقا این قسمت
نتیجه گیری سخن گفتن با مثل‌ها است.

j- لوقا با افزودن فعل «فکر می‌کند» عجیب بودن این قضاؤت را تخفیف می‌دهد ولی در عبارت مشابهی که در ۱۹:۲۶ آمده این
کلمه را نیاورده است (ر. ک مر ۴:۲۵؛ مت ۱۳:۱۲؛ ۲۵:۲۵).

k- ر. ک مت ۱۲:۱۳ توضیح d.

دریاچه فرود آمد و ایشان را آب فرا گرفته و در نظر بودند.^{۲۴} به نزدش آمدند و او را برخیزانده گفتند: «ای سرور، ای سرور^r هلاک می شویم.» او قیام کرده به باد و تلاطم امواج نهیب زد^s و آنها فروکش کردند و آرامش برقرار شد.^{۲۵} به ایشان گفت: «ایمانتان کجاست؟» ایشان را ترس فرا گرفته با شگفتی^t به هم می گفتند: «پس این کیست که حتی به بادها و آب^v فرمان می دهد و آنها از او اطاعت^۶ می کنند؟»^{۱۷}

شفای دیوانه در سرزمین مشرکان
(متی ۲۸:۸-۳۴؛ مرقس ۵:۱-۲۰)
و به سرزمین جدیران^w که در مقابل جلیل است به ساحل رسیدند.^{۲۶} چون از قایق پیاده می شد مردی از شهر^x که چندین دیو^y داشت به دیدار او آمد و او از مددتی

خانواده راستین عیسی^۱
(متی ۱۲:۴۶-۵۰؛ مرقس ۳:۳۱-۳۵)
^{۱۹} مادرش و برادرانش^m نزد او آمدند ولی به سبب جمعیت نمی توانستند به وی نزدیک شوند.^{۲۰} به او خبر دادند: «مادرت و برادرانت در بیرون ایستاده می خواهند تو را ببینند.ⁿ»^{۲۱} در پاسخ به ایشان گفت: «مادرم و برادرانم آنانی هستند که سخن خدا را شنیده و به کار می بندند.^۰»

عیسی طوفان را فرو می نشاند
(متی ۱۸:۸، ۲۳-۲۷)

مرقس ۴:۳۵-۴۱

^{۲۲} باری در یکی از آن روزها او با شاگردانش سوار قایقی شدند و به ایشان گفت: «به آن ساحل دریاچه برویم.^p» و به پیش رفتند.^{۲۳} در حالی که قایق را می راندند، او خوابید. و تندبادی^q بر

۱- متی و مرقس این قسمت را پیش از گفتار با مثل ها ذکر کرده اند. لوقا محل آن را تغییر داده تا در گفتار مثل ها بکار گیرد.

۲- ر. ک مت ۱۲:۲۶ توضیح.^r

۳- لوقا برخلاف مرقس ۲۱:۲۱ نمی گوید که بستگان عیسی می آیند تا اورا با خود بپرند.
۴- ر. ک مت ۱۲:۵۰ توضیح.^s لوقا در ادامه گفتار قبلی تصریح می کند که بایستی در ایمان به سخن «گوش فرداد» و آن را «به کار بست» (ر. ک آیه ۱۵). لوقا مجدداً این نکته را در مورد مادر عیسی ذکر خواهد کرد. (ر. ک ۱:۲۱ توضیح^t).

۵- عیسی می خواهد به سرزمین مشرکان که در طرف دیگر دریاچه قرار دارد برود (در مورد کلمه دریاچه ر. ک ۵:۱ توضیح^a).
۶- ر. ک مر ۳:۳۷ توضیح.^g

۷- ر. ک ۵:۵ توضیح.^c «برخیزاندن» تحتاللفظی: «قیام بخشیدن» مانند قیام کردن در ادامه همین آیه.
۸- مت ۲۶:۸ توضیح.ⁱ

۹- در اینجا لحن سرزنشی که عیسی نسبت به شاگردان ادا می کند ملایم تر از آن است که در مر ۴:۴۰ آمده، بدین معنی که شاگردان ایمان دارند ولی نمی دانند چگونه از آن استفاده کنند.

۱۰- لوقا «ترسیدن» شاگردان را مثل مر ۴:۴۱ ذکر کرده و «تعجب و شگفتی» آنان را نظیر مت ۸:۲۷ و این واکنش ها را در پایان روایت چندین معجزه یادآوری می نماید (ر. ک ۱:۱۲ توضیح^X و ۶۳:۱ توضیح^k).

۱۱- ترجمه دیگر: «امواج».

۱۲- در برخی نسخه های خطی در اینجا و در آیه ۳۷ کلمه «جدیران» یا «جرسینان» نوشته شده که به نظر می آید به ترتیب متن اصلی انجیل متی و انجیل مرقس می باشد. به هر صورت منظور منطقه غیریهودیان است که در ساحلی شرقی دریاچه قرار دارد.

۱۳- ر. ک آیات ۳۴ و ۳۹ منظور از شهر در این منطقه محلی غیر از ده کوچکی نیست.

۱۴- ر. ک ۲:۸ توضیح^p. تحتاللفظی: دیوها.

گله از بالای پرتگاه به درون دریاچه پریده
غرق گردید.

^{۳۴} خوک چرانان که آنچه را انجام شده
بود دیدند فرار کردند و آن را به شهر و
دهات اعلام کردند ^{۳۵} مردم بیرون شدند تا
آنچه را انجام شده بود ببینند و به نزد
عیسی آمدند و آن مرد را که دیوها از وی
خارج شده بود، لباس در بر کرده و معقول
به پای عیسی نشسته ^۶ یافتند و ترسیدند.
^۴ آنانی که آن را دیده بودند به ایشان نوید
دادند چگونه آن مردی که دیوانه بود نجات
یافته بود. ^۷

^{۳۷} و همه جمیعت ناحیه جدریان از عیسی
خواستند از ایشان دور شود زیرا ترسی
شدید آنان را فرا گرفته بود. او سوار قایق
شده از آنجا بازگشت.

^{۳۸} مردی که دیوها از او خارج شده
بودند، از وی می خواست با او باشد. اما او
را روانه کرده گفت: «به خانه خود برگرد
و همه آنچه را خدا برای تو کرده است
تعریف کن.» او رفت و آنچه را عیسی

دراز لباس نپوشیده و در خانه ای نمی ماند
مگر در قبرها^۸. ^{۲۸} به دیدن عیسی فریادها

برآورد و در برابرش افتاده با صدای بلند
گفت: «ای عیسی، پسر خدای متعال از من
چه می خواهی؟^۹ از تو خواهش می کنم ^{۱۰} مرا
عذاب نده!» ^{۲۹} زیرا او به روح ناپاک

دستور می داد از این مرد خارج شود.
چون که بارها او را تسخیر کرده و برای

نگهداشتن او را با غل و زنجیر می بستند و
او بندها را شکسته به وسیله دیو به طرف

صحراء^{۱۰} رانده می شد. ^{۳۰} عیسی از او
پرسید: «نامت چیست؟»^{۱۱} گفت: «لژیون»

زیرا دیوها زیادی در او داخل شده بودند.

^{۳۱} و از او درخواست می کردند تا به آنها
دستور ندهد به هاویه^{۱۲} بروند.

^{۳۲} باری در آنجا گله های زیاد خوک^f
می بود که در کوهستان می چریدند و
[دیوها] از او درخواست کردند تا به آنها
اجازه داده شود در این [خوکها] داخل
شوند و به آنها اجازه داد. ^{۳۳} دیوها از آن
مرد خارج شده و به خوکها داخل شدند و

- ر. ک مر:۵ ۲ توضیح .m

- ر. ک مر:۴ ۳ و مر:۱ ۲۴ توضیح .i

b- در انجیل لوقا دیوها از عیسی خواهش می کنند در صورتی که در مر:۵ ۷ سعی می کنند با قدرت نام خدا او را دور کنند.

c- «بیان» در عهد عتیق و در بین اقوام سامی مسکن دیوزدگان بشمار می رفت (لاو:۱۰؛ اش:۲۱؛ ۱۳:۳۴؛ ۱۴، ۱۲:۳۴). طو:۸: بار:۴ ۳۵). در انجیل گاهی از این تصویر استفاده شده است (ر. ک لو:۱: ۱۱؛ ۱:۱۰).

d- ر. ک مر:۵ ۶ توضیح .p

e- در انجیل لوقا دیوها می ترسند به هاویه اسفل فرستاده شوند در صورتی که بنا به انجیل مرقس از این که از آن سرزمین رانده شوند واهمه دارند. ر. ک مکا:۹ ۱:۹ توضیح .o ۳، ۱:۲۰. در آیه ۳۳ دیوها به جایگاه دیگر خود یعنی دریا به عنوان جایگاه قدرت شرارت برگردانده می شوند (ر. ک مت:۸ ۲۶ توضیح .j).

f- ر. ک مر:۱ ۱۱ توضیح .r

g- به نظر لوقا این طرز رفتار شاگرد در برابر استاد است. ر. ک ۳۹:۱۰ و اع:۲۲ توضیح .r

h- ترجمه دیگر: «آنایی که دیده بودند چگونه آن شخص که دیو داشت نجات یافته بود، به ایشان نوید دادند.» لوقا در پایان عبارت «نجات یافته بود» را آورده است که هم به معنی شفا یافتن و هم حفظ تمامیت جسم می باشد (۶:۶؛ ۹:۹؛ ۸:۴؛ ۵:۵؛ ۱۷:۱۹؛ ۱۸:۴۲؛ ۲۳:۳۵؛ ۲۳:۳۷). ضمناً این عبارت به معنی احیای مجدد زندگی روحانی نیز آمده است (۷:۷؛ ۸:۵؛ ۷:۱۲؛ ۸:۱۰) و در اینجا نجات یافتن هر دو معنی مذکور را در بر دارد.

خونریزیش بند آمد.^{۴۵} و عیسی گفت: «چه کسی مرا لمس کرد؟» چون همه انکار می کردند، پطرس^p گفت: «ای سرور جمعیتی که ازدحام کرده به تو فشار می آورد.»^{۴۶} اما عیسی گفت: «کسی مرا لمس کرده است زیرا دانستم که نیروئی از من خارج شده است.^{۴۷}»^{۴۷} زن که دید پنهان نمانده است، لرزان پیش آمد و نزد او افتاده در برابر همه مردم نوید داد که به چه علت او را لمس کرده و چگونه در همان دم شفا یافت.^{۴۸} به او گفت: «دخترم، ایمان تورا نجات داده است، در آرامش برو!^r»^{۴۸}

^{۴۹} هنوز عیسی سخن می گفت که کسی از خانه رئیس کنیسه آمده گفت: «هم اکنون دخترت مرد، دیگر به استاد زحمت مده.»^{۵۰} عیسی که شنیده بود به او پاسخ داد: «مترس. فقط ایمان بیاور و او نجات خواهد یافت.»^{۵۱} چون به آن خانه آمد

برایش انجام داده بود، در تمام شهر^۱ اعلام می کرد.

شفای یک زن

و زنده کردن دختر یائیروس^s (متی ۱۸:۹-۲۶؛ مرقس ۵:۲۱-۴۳)

^{۴۰} چون عیسی برمنی گشت جمعیت او را پذیرفتند زیرا همه در انتظار او بودند.^{۴۱} و اینک مردی به نام یائیروس که رئیس کنیسه^t می بود آمد و به پاهای عیسی افتاده از او درخواست می کرد به خانه او وارد شود.^{۴۲} زیرا یگانه دخترش^k که تقریباً دوازده سال داشت در حال مرگ بود. چون [عیسی]^{۴۳} به آنجا می رفت جمعیت بر او فشار می آورد.

^{۴۳} اینک زنی بود که دوازده سال خونریزی داشت^m و هیچ کس نتوانسته بود او را شفا دهد.^{۴۴} از پشت سرⁿ نزدیک شده لب^۰ رداش را لمس کرد و همان دم اعد ۱۵:۳۸-۳۹؛ تث ۱۲:۲

۱- لوقا در اینجا «شهر» ذکر کرده (ر. ک آیات ۳۴، ۲۷) در صورتی که مر ۵:۲۰ استان دیکابولس نوشته است (یعنی شهرهای دهگانه مهاجرنشین یونانی). در هر دو مورد منظور اعلام نجات به مشرکان فقط بعد از رستاخیز مسیح آغاز خواهد شد.

۲- ر. ک مر ۵:۲۲ توضیح Z.

۳- ر. ک ۱۲:۷ توضیح S.

۴- در بعضی از ترجمه ها برای روشنی مطلب در اینجا جمله «در آنجا زنی بود» را که در متن یونانی وجود ندارد می افزایند. در مورد طرز رفتار زن ر. ک مر ۵:۲۸ توضیح b.

m- در بعضی از نسخه های خطی در اینجا اضافه شده است: «تمام دارائی خود را به بزشکان خرج کرده بود.»

n- این زن به علت پیماریش شرعا ناپاک است و ناپاکی او مسری می باشد (لاو ۱۵:۱۸-۲۷) و نبایستی به میان جمعیت مردم بیاید و مخصوصا به پیامبر نزدیک شود، بدین سبب مخفیانه عمل کرده است (ر. ک مت ۵:۱۱ توضیح O).

o- ر. ک مت ۵:۲۰ توضیح k.

p- فقط لوقا در اینجا نام «پطرس» را ذکر می کند. در بسیاری از نسخه های خطی آمده است: «و همراهانش».»

q- لوقا قبل این عمل قدرت خدا را در عیسی ذکر کرده است (۱۷:۵-۱۸:۶) و در اینجا این قدرت را چون نیروئی معرفی می کند که ممکن است مستقل از اراده عیسی عمل کند ولی عیسی بدان واقف است.

r- ر. ک مت ۹:۲۲ و لو ۷:۵۰ توضیح I.

s- در انجیل لوقا فعلی که در این مورد بکار رفته نشان می دهد که عیسی به یائیروس می گوید که «ایمان بیاورد» در صورتی که در مر ۳۶ از یائیروس می خواهد به ایمان خود ادامه دهد.

و شفا بخشند^۳ و به آنان گفت: «برای راه هیچ چیز بر ندارید، نه چوبیدست، نه خورجین، نه نان و نه پول و هر کدام دو ردا نداشته باشید.^۴ و در هر خانه که وارد می شوید در آنجا بمانید و از آنجا خارج خواهد شد^۵ و آنان که شما را پذیرا نشوند در خروج از آن شهر، گرد پاها یتان را به شهادت علیه آنان بتکانید.^۶ ایشان رفته از روستائی به روستای دیگر می گذشتند و نوید می دادند و در همه جا شفا می دادند.

تشویش هیرودیس به سبب شهرت عیسی

(متی ۱۴:۲-۱؛ مرقس ۶:۱۴-۱۶)

^۷ هیرودیس تیترارک^b، آنچه را انجام می شد، شنیده و متوجه می بود^c زیرا برخی می گفتند: «این یحیی است که از میان مردگان قیام کرد است.»^d برخی دیگر: «این الیاس است که ظهور کرده است!»^e دیگران: «این یکی از پیامبران پیشین است که رستاخیز کرده است.»^f اما هیرودیس

نگذاشت هیچ کس با او وارد شود مگر پطرس و یوحنا و یعقوب^t و پدر و مادر کودک.^{۵۲} همه گریه می کردند و به خاطر دختر به سینه خود می زدند. او گفت: «گریه نکنید، او نمرده بلکه خوابیده است.^{۵۳}» و آنان که می دانستند آن دختر مرده است او را ریشخند می کردند.^{۵۴} اما وی دست دختر را گرفته او را صدا کرده گفت: «ای کودک قیام کن.^۷»^{۵۵} و روحش باز آمد^w و همان لحظه برخاست و او دستور داد تا به وی خواراک دهنند.^{۵۶} والدینش شگفت زده شدند و به آنان دستور داد از آنچه انجام شده به هیچ کس چیزی نگویند.^x

رسالت دوازده تن

(متی ۱۰:۱۱-۹؛ ۱۶-۲)

مرقس ۶:۶-۱۳

^۹ ^۱ دوازده تن را فرا خوانده به ایشان نیرو و اقتدار بر همه دیوهای و بیماریها داد^۹ تا آنان را شفا دهند.^۲ و آنان را فرستاد^Z تا فرمانروئی خدا را اعلام کنند

- «این سه شاگرد» شاهد تجلی عیسی خواهند بود (۲۸:۹). مت ۳۷:۲۶ و مرقس ۱۴:۳۳ ذکر می کنند که این سه در جتیسمانی نزد عیسی بوده اند. این سه نفر مخصوصاً در اعمال و راز استاد خود سهیم هستند. لوقا برخلاف مرقس نام یوحنا را در آینجا و در ۲۸:۹ واع ۱۳:۱ پیش از نام یعقوب می آورد و این امر به سبب مقام خاصی است که برای یوحنا در اعمال رسولان قائل است.
- کودک کاملاً مرده است (آیه ۵۳) ولی از نظر عیسی مرگ قطعی نیست زیرا خدا می تواند مردگان را «بیدار کند» (یا برخیزاند) و بدین گونه مرگ را فقط به صورت «خوابی» در آورد (یو ۱۱:۱۱؛ ر.ک ۱:۱۳؛ ۳۶:۶؛ ۱-۱۳:۴-۱-۱۵:۱۸-۲۰).
- «ضمناً شاید در آینجا عیسی می خواهد جنبه نمایشی وافعه را کاهش دهد.

۷- ر.ک ۱۴:۷ توضیح.^v

۸- ر.ک معجزه الیاس در ۱-۱ پاد ۱۷:۲۱-۲۲-۲۱:۲۲.

۹- ر.ک ۴:۳-۵ توضیح لوقا در پایان این روایت ترکیب عبارات مرقس را تغییر داده تا نتیجه رسمی تری ارائه دهد.

۱۰- ر.ک مت ۱:۱۰ توضیح.^y

۱۱- ر.ک ۱۳:۶ توضیح^c و مت ۱۰:۵ توضیح.^b

۱۲- ر.ک مت ۱۰:۱۰ توضیح^h و اجرای این دستور در اع ۱۳:۱۳-۱۵:۱-۱۵:۱۸-۱۷ توضیح.^u

۱۳- ر.ک لو ۱:۳ توضیح.^x

- در مت ۱۴:۲ و مرقس ۱۶:۶ گفته شده که هیرودیس معتقد بود یحیی تعیید دهنده در شخص عیسی رستاخیز کرده است: ولی به نظر لوقا این پادشاه که نظریات و عقاید یونانی کرایی داشت دیر باورتر از آن بوده که امکان چنین چیزی را بپذیرد (ر.ک ۱۷:۱۸ توضیح).
- چنان که در ملا ۲۳:۲۳ اعلام شده است (ر.ک مت ۱۰:۱۷؛ مر ۹:۱۱).

گفت: «خودتان چیزی به ایشان بدهید تا بخورند.» گفتند: «ما بیش از پنج قرص نان و دو ماهی چیزی نداریم. مگر شاید خودمان رفته برای تمام این مردم خوارکی بخریم.» زیرا آنان در حدود پنج هزار مرد بودند.

او به شاگردانش گفت: «آنان را در گروههای تقریباً پنجاه نفری^k بنشانید.^l» و ایشان چنین کردند و همه را نشاندند.^{۱۵} پنج قرص نان و دو ماهی را گرفته، به سوی آسمان نگریسته، [دعای] برکت مت ۲۶:۲۶ خواند و آنها را پاره کرد^۱ و به شاگردان می‌داد تا با آنها از جمعیت پذیرائی کنند. مز ۲۹:۷۸ و ایشان خورند و همه سیر شدند و پاره‌های را که باقی مانده بود جمع کردند. دوازده سبد بود.^m

ایمان پطرس.

عیسی از مرگ خود خبر می‌دهدⁿ (مت ۱۶:۱۳-۲۱؛ مرقس ۸:۲۷-۳۱)

چون تنها^p به نیایش^o مشغول می‌بود و شاگردان همراه او می‌بودند از ایشان پرسیده

گفت: «من دستور دادم سر یحیی را بریدند. پس این چه کسی است که درباره اش چنین چیزهایی می‌شنوم؟» و در جستجوی دیدن او می‌بود.^e

عیسی جمعیت زیادی را خوراک می‌دهد

(مت ۱۴:۲۱-۱۳؛ مرقس ۶:۳۰-۴۴)

^{۱۰} و رسولان در بازگشت خود آنچه را انجام داده بودند برای او تعریف کردند و او ایشان را با خود برداشته در مکانی خلوت به جانب شهری به نام بیت صیدا^g کناره گرفت.^{۱۱} چون جمعیت فهمیدند به دنبال او رفته و ایشان را به خوبی پذیرفته از فرمانروائی خدا سخن گفته کسانی را که نیاز داشتند شفا می‌بخشید.^h

^{۱۲} چون روز رو به پایان می‌بود آن دوازده پیش آمده به او گفتند: «جمعیت را روانه کن تا به روستاهای اطراف و دهکده‌ها بروند و در آنجا مسکنⁱ و خوارکی بیابند زیرا اینجا در صحراء هستیم.» ^{۱۳} بدیشان

e- در اینجا لوقا زمینه ۸:۲۳ را آمده می‌کند.

f- ر. ک مر ۳۵:۶ توضیح q.

g- لوقا محل این واقعه را نزدیک شهر بیت صیدا تعیین می‌کند و در مر ۴۵:۶ شاگردان پس از تکثیر نانها به طرف این شهر می‌روند.

h- در اینجا عیسی نظری مر ۳۴:۶ «آموزش می‌دهد» و همانند مت ۱۴:۱۴ و ۱۵:۵ «شفا می‌بخشد».

i- موضوع مسکن دادن مردم در انجیل متی و مرقس ذکر نشده و با رسوم و عادات فلسطینیان تطبیق نمی‌کند. حتماً لوقا به عنوان فرد یونانی این نکته را وارد کرده است.

j- تحت اللفظی: «بگوئید بر بسترها پنجاه نفری دراز بکشند.» ر. ک ۷:۳۶ توضیح Z.

k- ر. ک مر ۴:۳۰ توضیح W.

l- عیسی بنا به رسم یهودیان غذا را با دعای برکت آغاز می‌کند. رفتار و سخنانش با همان کلمات آئین سپاسگزاری در شب دستگیری اش بیان شده است. ضمناً در اینجا سخن از «برکت دادن» نانها است و در ۱۹:۲۲ سپاسگزاری است.

m- ر. ک مت ۱۴:۲۰ توضیح W.

n- عیسی که با شاگردانش تنها است آنان را وادار می‌کند درباره رسالت او اظهار نظر نمایند. پطرس به نام همه شاگردان او را به عنوان مسیح می‌شناسد. بالاصله عیسی با اعلام مرگ قریب الوقوع خود موضوع مهم مسیحیانی دنبیوی را منفی می‌کند. در انجیل لوقا و همچنین انجیل یوحنا (یو ۶:۶۷-۷۱) اعلام این موضوع مهی و قطعی در بی معجزه تکثیر نانها می‌آید در صورتی که متی و مرقس در بین این دو واقعه سفری نسبتاً طولانی در سرزمین مشرق کان (مت ۱۴:۲۲؛ ۱۶:۲۲؛ مر ۴:۴۵؛ ۸:۲۶) را روایت کرده‌اند.

o- ر. ک ۲۱:۳ توضیح C.

p- بنا بر مت ۱۶:۱۳ و مر ۸:۲۷ این اتفاق در منطقه قیصریه فیلیپیس روی می‌دهد. یو ۶:۵۹ محل آن را در کفرناحوم ذکر کرده است. اما فقط لوقا به این اکتفا کرده که بگوید عیسی با شاگردانش تنها بوده است.

انکار کند و هر روز^۶ صلیبیش^x را برداشته ۲۷:۱۴ به دنبال من بسیاید.^{۲۴} زیرا کسی که می خواهد جان خود را نجات دهد^۷ آن را از ۳۳:۱۷ ۲۵:۱۲ بیشین که خواهد داد، اما آن کسی که جان خود را به خاطر من از دست بدهد آن را نجات خواهد داد.^{۲۵} درواقع چه فایده دارد برای انسانی که سراسر جهان را به دست آورده اما خود را هلاک ساخته یا به خود زیان رسانده است؟^۸ زیرا آن کس که از من و سخنان من شرمگین باشد، پسر انسان هم ۹:۱۲ چون در شکوه خویش^b و [شکوه]^c پدر و فرشتگان مقدس درآید، از آن کس شرمگین خواهد بود.^{۲۷} به راستی به شما می گویم: حتی در همین جا کسانی حضور دارند که پیش از دیدن فرمانروائی خدا^d، مرگ را نخواهند چشید.^c

q- ترجمه دیگر: بعضی (از شاگردان) پاسخ دادند: «یحیی تعیید دهنده»، بعضی دیگر: «الیاس» بعضی دیگر: «می گویند که تو...».

r- لوقا این عنوان را در ۳۵:۲۳ تکرار خواهد کرد. وی قبلًا نشان داده که فرشتگان عیسی را به عنوان مسیح اعلام کرده اند (۱۱:۲: ۳۳-۳۲:۱) چنانکه شمعون (۳۰:۲) و دیوها (۴۱:۴) اعلام کرده بودند ولی پطرس نخستین شاگردی است که این عنوان را به عیسی می دهد. (در مورد معنی کلمه «مسیح» ر. ک ۱۵:۳ توضیح r).

s- لوقا توصیه عیسی به شاگردان که درباره مقام مسیحیانی او سکوت کنند و موضوع اعلام مرگ قریب الوقوع او را به یگدیگر مربوط می کند و فقط پس از آن که از بیان مردگان برخاست دوازده تن علناً عیسی را مسیح اعلام خواهند کرد (اع ۳۶:۲).

t- این سه نوع شخصیت مقاماتی هستند که سانه‌دیرین (دادگاه عالی یهود) را تشکیل می دهند.

u- ر. ک مت ۲۱:۱۶ تو توضیح r. لوقا دخالت پطرس برای اینکه عیسی را از مرگ منصرف نماید روایت نمی کند (مت ۲۳-۲۲:۱۶ و مر ۳۲:۸: ۳۴:۱۸) ولی در ۴۵:۹ و اصرار خواهد کرد که شاگردان عیسی مفهوم این اعلام را درک نکرده اند.

v- یک سنت قدیمی این سخنان مختلف عیسی را که در جاهای مختلف انجیل آمده (مت ۰:۳۳، ۳۹-۳۸:۱: ۳۳: ۲۷:۱۴: ۱۲) جمع آوری کرده تا سخن مسیح درباره مرگ خود را به شاگردان ربط دهد (ر. ک بو ۲۶-۲۵:۱۲).

w- لوقا با ذکر این مقدمه نشان می دهد که این سخنان نه تنها به دوازده تن بلکه به تمام شاگردان عیسی خطاب می شود (ر. ک مر ۳۴:۸).

x- ر. ک مر ۳۴:۳۴ توضیح q.

y- دو کلمه ای که لوقا در اینجا آورده (ر. ک ۳:۱۱) نشان می دهد که این قانون در زندگی فرد مسیحی دائمی می باشد.

z- ر. ک ۱۹:۱۲ توضیح q. تحت الفظی: جان خود را به هلاکت خواهد رسانید یا [جان خود را بر باد خواهد داد].

a- اصطلاح «به خود زیان رسانیده» برابر عبارتی است که متنی و مرقس نوشته اند و می توان ترجمه کرد (با جان خود) بهای آن را پرداخته است. به نظر لوقا این عبارت خیلی ضعیف بوده و آن را بدلین صورت آورده است.

b- در مت ۲۷:۱۶ و مر ۸:۳۸ فقط سخن درباره شکوه پدر است. لوقا شکوه شخص پسر را می افزاید که عیسی آن را به زودی توسط تجلی خود آشکار می سازد (۳۲:۹) که تجلی رستاخیز را از پیش اعلام می نماید (۲۶:۲۴).

c- «مرگ را نخواهند چشید» ترجمه تحت الفظی و اصطلاحی یهودی است.

d- به نظر لوقا «دیدن فرمانروائی خدا» به احتمال قوی شناختن اقتدار عیسی برخاسته از مرگ است (۳۶:۲۲:۶۹:۲۲) که تجلی مسیح آن را اعلام می کند، ر. ک مر ۹:۱ توضیح v.

شکوه او و آن دو نفر را که با او بودند، دیدند.^{۳۳} باری، چون آنان از او دور می شدند^m، پطرس به عیسی گفت: «ای سرور، خوب است که در اینجا هستیمⁿ پس سه خیمه درست کنیم^o، یکی برای تو، یکی برای موسی، یکی برای الیاس.»^{۵۱:۸} نمی دانست چه می گفت.

^{۳۴} در حالی که این را می گفت، ابری فرارسید و آنان را زیر سایه خود گرفت.^p و چون وارد ابر می شدند ترسیدند.^{۳۵} و صدائی از ابر رسید که می گفت: «این است پسر من، آن برگزیده^q: به او گوش فرا دهید!^r»^{۳۶} و چون صدا در رسید،

تجالی پسر خدا^e

(متی ۱۷:۱-۸؛ مرقس ۹:۲-۸)

^{۲۸} باری، تقریباً هشت روز پس از این سخنان، پطرس و یوحنا و یعقوب را با خود برداشته به کوه^f بالا رفت تا نیایش کنند.^{۲۹} باری چون نیایش می کرد نمای چهره اش دگرگون شد^h و لباس او به سفیدی درخشانی درآمد.^{۳۰} و اینک دو نفر با او سخن می گفتند: موسی و الیاسⁱ بودند^{۳۱} که در شکوه^j پیدیار شده، از گذر^k وی که در اورشلیم به تحقق خواهد رسید سخن می گفتند.^{۳۲} پطرس و آنان که با او بودند به شدت خواب آلود بودند، بیدار شده^l

- ر. ک مت ۱:۱۷ توضیح^a. لوقا درباره گفتگوی عیسی و دو پیامبری که در عهد عتیق از پیش راز او را اعلام کرده اند تأکید می کند: ایشان درباره واقعه رستاخیز و گذر که در اورشلیم تحقق می پذیرد گفتگو می کنند. در اینجا این واقعه با «شکوهمندی» عیسی اعلام می شود که فقط لوقا در آیه ۳۲ از آن نام برده است (ر.ک ۲۶:۲۴).

- ر. ک مت ۱:۱۷ توضیح^b.

- ر. ک ۲۱:۳ توضیح^c.

- لوقا از بکار بردن کلمه یونانی که می توان «تغییر شکل یا تغییر هیئت» ترجمه کرد (مت ۱۷:۲؛ مر ۹:۲) و در انجیل متی و مرقس بکار رفته و لحن بت پرستان را دارد اجتناب می کند و بیشتر از «شکوه» عیسی سخن می گوید (آیه ۳۲).

- ر. ک مت ۳:۱۷ توضیح^d.

- «موسی و الیاس» شکوهمند هستند زیرا در عمل خدا سهیم بوده اند (خروج ۳۴:۳۵-۲۹؛ قرن ۳:۲-۳۵) و به طرز اسرار آمیزی به سوی او باز گشته اند (تث ۵:۳۴-۶:۵-۱۱:۲-۲-پاد ۱۲:۱۱-۱۲). ضمناً به تمام کسانی که در دنیا آینده پذیرفته می شوند «شکوه» عطا خواهد شد (۱-تسا ۱۲:۱-۲-تسا ۱۴:۲-۱-۱-قرن ۷:۲-۱۵:۴-۲-۴۳:۱۵-۷:۲-۱۸:۳-۱۷:۴؛ فی ۲:۳؛ روم ۵:۲-۲۷:۱-۲۱، ۱۸:۸؛ کول ۴:۳؛ ۲:۲). در اینجا عیسی پیش از رستاخیز خود شکوهمند است (آیه ۳۲؛ ر.ک ۹:۲ توضیح^y).

- تحت اللفظی: «خروج». عیسی باستی خروج جدید را بر مارگ، رستاخیز و صعود خود تحقق بخشد که بدین وسیله شاگردانش به همراه او به خدا خواهند رسید. این راز در اورشلیم به تحقق می پیوندد که مرکز تاریخ نجات است.

- همچنین می توان ترجمه کرد: «بیدار ماندند».

- لوقا صریحاً پیدیار شدن موسی و الیاس را از سخن خدا تمایز می کند و در این مورد صریح تراز متی و مرقس است. پیامبران گواهی کرده اند که عیسی و عده های عهد عتیق را به تحقق می رساند. خدا اعلام خواهد کرد که عیسی پسر او است.

- این عبارت مبهم است: آیا وضعیت برای پطرس «خوب» است زیرا اکنون شادمان است یا اینکه وضع برای شخصیت های اسرار آمیزی که پطرس می خواهد به آنان خدمت کند خوب است؟! به هر صورت پطرس موقعیت را به خوبی درک نمی کند و آزومند است که این وضع ادامه یابد.

- ر. ک مت ۴:۴ توضیح^f.

- عبارت یونانی که «زیر سایه خود گرفت» ترجمه کرده ایم نظری لو ۱:۳۵ نشانه آمدن خدا است به همان گونه که در دوران خروج از مصر بر قوم اسرائیل ظاهر می شد (خروج ۴:۳۵؛ اعد ۱۰:۲۱، ۹:۱۸).

- لوقا باز هم در ۲:۳-۳۵ این عنوان را به عیسی خواهد داد، عنوانی که از اش ۷:۴۹ می آید و در روایت های مکافه ای یهودیان وجود دارد.

- ر. ک مت ۱۷:۵ توضیح^h.

عیسی روح ناپاک را نهیب زده کودک را
شنا داد و او را به پدرش داد.^x ^{۴۳} و همه از
بزرگی خدا در شگفت بودند.^y

دومین اعلام رنج و مرگ عیسی
(متی ۱۷: ۲۲-۲۳؛ مرقس ۹: ۳۰-۳۲)
چون همه از آنچه وی انجام می داد در
شگفت می بودند به شاگردانش گفت:
^{۴۴} «سخنانی را که اینک می گوییم، به گوش
بسیارید^z: پسر انسان نزدیک است به
دستهای آدمیان تسليم شود.^a ^{۴۵} اما ایشان
این سخن را درک نمی کردند و برایشان
پوشیده بود تا معنی آن را نفهمند^b و
می ترسیدند در باره این سخن از او سؤال
کنند.

چه کسی بزرگترین است؟
(متی ۱۸: ۵-۱۸؛ مرقس ۹: ۳۳-۳۷)
^{۴۶} و بین آنان استدلای در گرفت^c: چه
کسی می توانست در بین ایشان بزرگترین
باشد؟ ^{۴۷} عیسی از استدلای قلبشان آگاه
بود^d. کودکی را گرفته نزد خویش قرار داد.

تث ۱۵:۱۸ عیسی تنها شد و ایشان سکوت را حفظ
کرده از آنچه در آن روزها^e دیده بودند به
کسی هیچ نگفتند.^f

شفای کودک دیو زده

(متی ۱۷: ۱۴-۱۸؛ مرقس ۹: ۶-۱۴)

^{۳۷} باری، روز بعد چون از کوه پائین
می آمدند جمعیتی بسیار به پیشوازش آمد.
^{۳۸} و اینک مردی از میان جمعیت فریاد
برآورد: «ای استاد از تو خواهش می کنم
نگاهی بر پسرم بیفکنی زیرا یگانه^g من
است.^{۳۹} و ناگاه روحی او را می گیرد و
ناگهان فریاد می کشد^۷ و او را به شدت
تکان داده کف بر لبانش می آورد و او را در
هم شکسته به زحمت بسیار از او دور
می شود.^{۴۰} و از شاگردان خواهش کرده ام
او را برانند و نتوانستند.^{۴۱} عیسی در
تث ۳۲:۵ پاسخ گفت: «ای نسل بی ایمان و منحرف
تا به کی نزد شما خواهم بود^۷ و شما را
تحمل خواهم کرد؟ پسرت را اینجا بیاور.^{۴۲}
وی هنوز نزدیک نشده بود که دیو او را
در هم شکست و به شدت تکانش داد اما

- لوقا بنا بر عادت خود دوران رسالت عیسی را بر زمین از دوران پس از رستاخیز او که رسولان راز او را ندا می دهند متمایز می سازد.

- لوقا از گفتگوی شاگردان با عیسی درباره یکی بودن یحیی تعمید دهنده و الیاس سخنی نمی گوید (مت ۹:۶؛ مر ۹:۱۳-۹:۱۷).

-^t (۱۳) به نظر او الیاس بیشتر پیش نمود عیسی است (ر. ک ۱۷:۱ توضیح h).

-^u ر. ک ۱۲:۷ توضیح s.

-^v در بسیاری از نسخه های خطی این فریاد کشیدن حذف شده و احتمالاً بدین سبب که مربوط به روح ناپاک است.

-^w ر. ک مت ۱۷:۱۷ توضیح m.

-^x ر. ک ۱۵:۷ توضیح w.

-^y لوقا این روایت را به روش روایت های معجزات نتیجه گیری کرده و به پایان می رساند (ر. ک ۶۳:۱ توضیح k).

-^z تحتاللطی: «این سخنان را در گوشها بتان بگذارید زیرا...» (ر. ک لو ۱۱:۲۱؛ اع ۴:۴؛ ۲۲:۱۱). بسیاری از مفسران چنین درک می کنند: «آنچه به شما گفته ام به خاطر بسیارید زیرا...»

-^a لوقا برخلاف متی و مرقس در اینجا اعلام رستاخیز عیسی را ذکر نمی کند و احتمالاً برای این است که نشان دهد عدم ادراک شاگردان (آیه ۴۵) مربوط به رنج و مرگ عیسی است.

-^b این جمله را می توان ترجمه کرد: «به طوری که نمی توانستند معنی آن را دریابند.»

-^c همچنین می توان ترجمه کرد: «مباحثه ای بین آنان در گرفت» ولی آیه ۴۷ نشان می دهد که مباحثه ای درونی است.

-^d گاهی ترجمه می کنند: «سئوالی به خاطرشان رسید» (ر. ک ۸:۶ توضیح x).

عزیمت عیسی به اورشلیم.
عدم استقبال در سامره^a
^{b۱}باری چون روزهایی که وی می بایست
[از این دنیا] برگرفته شود، به کمال ۲-پاد ۱:۲۰
می رسید، مصمم راه اورشلیم را در پیش
گرفت.^{k۲} و پیام آورانی پیش از خود^a
فرستاد و به راه افتاده به یکی از روستاهای
سامریان وارد شدند تا برایش [همه چیز
را] آماده کنند.^{m۳} و او را نپذیرفتند زیرا
به سوی اورشلیم می رفت.^{n۴} شاگردان،
یعقوب و یوحنا که این را دیدند گفتند:
«خداوندا، آیا می خواهی که به آتش فرمان
دهیم تا از آسمان فرود آمده آنان را نابود
کند؟»^{o۵} عیسی روی برگردانده ایشان را
نهیب زد.^{p۶} و به سوی روستای دیگری
به راه افتادند.

^{e۴۸} و به ایشان گفت: «هر که این کودک^e
را به حاطر نام من بپذیرد، من پذیرفته و هر
که منا بپذیرد، آن که منا فرستاده است
می پذیرد زیرا آن که از همه شما کوچکتر
است، او بزرگ است.»

هر که بر ضد شما نیست با شماست
(مرقس ۴۱-۳۸:۹)

^{q۴۹} یوحنا در پاسخ گفت: «ای سرور،
کسی را دیدیم که دیوها را به نام تو^f می راند
و می خواستیم او را مانع شویم^g زیرا با ما
[از تو]^h پیروی نمی کند.»^{i۵۰} عیسی به او
گفت: «ممانتعت نکنید، زیرا هر کس بر
ضد شما نیست، با شماست.»^h

- ر. ک مت ۱۸:۳ توضیح^u.

^f- لوقا در کتاب اعمال رسولان ۱۸:۱۶ و ۱۳:۱۹ خواهد گفت که چگونه پولس «به نام عیسی دیوها را رانده است.»
^g- در تعداد زیادی از نسخه های خطی نوشته شده است: «او را این کار مانع شده ایم.»
^h- این قضاوت خوش بینانه (ر. ک مر ۴۰:۶) با نظریه ای که عیسی ضمن بحث و مجادله آیه ۱۱ ابراز می نماید مباینت دارد
ⁱ- در اینجا لوقا بخش طولانی روایت فزار آمدن عیسی به اورشلیم را آغاز می کند (۹:۵-۱۵:۲۸) و طرح متی و مرقس را ترک
کرده مجدداً در آیه ۱۸ به آن طرح خواهد پیوست (مت ۱۳:۱۹؛ مر ۱۰:۱۳). لوقا در این بخش موضوعات متعددی ارائه
می دهد که مختص به خود است، ولی در مطالب سیار دیگری با انجیل متی مشترک است و چند مطلب که در انجیل مرقس
نیز وجود دارد. در این بخش دو نکته مورد توجه و شایان اهمیت است: وقایع گذر او که در اورشلیم تحقق خواهد یافت در
پیش است و توجه و انتقام عیسی برای این است که شاگردانش را برای انجام رسالت آنان پس از عزیمت خود آمده نماید.
^j- تحتاللفظی: «چون روزهایی برگرفتن او به کمال می رسید.» منظور از کلمه برگرفتن ممکن است مرگ و صعود به آسمان
باشد (ر. ک ۳۱:۹ توضیح k درباره خروج او).

^k- تحتاللفظی: «چهره خود را سخت کرد...» (ر. ک اش ۷:۵). ترکیب عبارات این آیه که لحنی رسمی دارد نشانه اهمیت
عزیمت عیسی به سوی آن شهر قدسی است که در آنجا راز گذر او به سوی پدر به تحقق خواهد پیوست.
^l- تحتاللفظی: «پیش روی خود.» این اصطلاح که اشاره به کتاب اشیاع در آیه قبلی را به باد می آورد مجدداً در آیه ۵۳ و در
۱:۱ خواهد آمد. این لحن کلام که مخصوص به کتاب مقدس است مفهوم مسافرت مقدس عیسی را تعیین می کند.
^m- تحتاللفظی: «به جهت آماده کردن برای او.» یهودیان از داشتن روابط با «سامریان» اجتناب می کردند. به سبب اصل و
نسب سامریان که از اقوام مختلف بوده و به سبب اختلاف دینی و عقاید مذهبی از آنان نفرت داشتند (بنسی ۵:۲۵-۲۶؛
یو ۴:۹). عیسی این کشمکش ها را لغو می کرد (ر. ک ۱۰:۱۷-۳۷؛ ۱۶:۱۷-۳۳). لوقا این نکته را احتمالاً مقدمه رسالت
فیلیپس در سامریه می داند (اع ۵:۵-۸؛ ر. ک ۴:۳-۴).
ⁿ- تحتاللفظی: «در حالی که چهاره اش راه می پیمود...» (همین روش رسمی و باشکوه در نگارش که قبلاً استفاده کرده بود).
^o- الیاس دشمنانش را بدین گونه کیفر داده بود (۲-پاد ۱۰:۱۲) چنانکه در تعدادی از نسخه های خطی این نکته در اینجا
افروزه شده است.
^p- در تعدادی از نسخه های خطی اضافه شده است: و به ایشان گفت: «شما نمی دانید چه روحیه ای دارید (زیرا) پسر انسان
نیامده است تا جانهای آدمیان را هلاک سازد بلکه تا آنان را نجات بخشد» (ر. ک لو ۱۰:۱۹).

برای پیروی از عیسی باید همه چیز را ترک کرد^۹
(متی ۲۲:۱۹)

^{۵۷} و در حالی که راه می‌پیمودند، کسی در راه به او گفت: «به هر جا که بروی به دنبال تو خواهم آمد»^{۵۸} و عیسی به او گفت: «روبا همان لایه و پرنزدگان آسمان آشیانه دارند اما پسر انسان جائی ندارد تا سرش را بگذارد.^{۱۰}

^۹ و به یکی دیگر گفت: «به دنبال من بیا.^{۱۱} آن کس گفت: «اجازه بدء اول رفته پدرم را به خاک بسپارم.»^{۱۲} به او گفت: «بگذار مردگان، مردگان خود را به خاک بسپارند^{۱۳}، اما تو برو فرمانروائی خدا را نوید بد.^{۱۴}

۱۰ **۱۱-۸:۶** مارقس (۵-۳:۹) لوقا (۳۷:۹؛ ۳۸-۳:۸) متنی (۱۶-۷:۱۰) مأموریت هفتاد و دو شاگرد
ایشان می‌گفت: «محصول فراوان است اما بیوه:۴؛ ۳۸:۴

۹- در بین گفتگوهایی که عیسی در اینجا انجام می‌دهد دو گفتگوی اولی در اینجا متنی آمده است. گفتگوی سوم مختص به انجیل لوقا است. لوقا با آوردن این گفتگوها در استانه عزیمت عیسی و قبل از اعزام هفتاد و دو تن به مأموریت، برای هر سه گفتگو مفهوم خاصی قائل می‌شود.

۱۰- لوقا برخلاف متنی و مارقس هرگز عیسی را در خانه‌ای نشان نمی‌دهد که خانه خود او با خانه یکی از شاگردانش باشد (ر.ک ۲۹:۵ توضیح a).

۱۱- در این مورد در متن ۲۲-۲۱:۸ ابتدا شاگرد، خود را معرفی می‌نماید. در انجیل لوقا عیسی آغاز به سخن کرده و او را می‌خواند چنانکه در متن ۱۷:۱ نیز به همین گونه است. عیسی اورا می‌فرستد تا پادشاهی خدا را ندا دهد.

۱۲- ر.ک مت ۸:۲۲ توضیح d.

۱۳- این دو آیه مختص به انجیل لوقا و یادآور فراخواندن اليشع به وسیله الیاس می‌باشد (۱-پاد ۱۹:۱۹؛ ۲۱:۱۹؛ ر.ک لو ۱۷:۱ توضیح h). ولی الزام عیسی سخت تراز الیاس است زیرا الیاس اجازه داد شاگردش برود و با کسان خود وداع کند.

۱۴- به اینجا وارد شود (بنابراین «ملکوت» خدا ترجمه می‌شود) مگر اینکه نظری آیه ۶۰ منظور اعلام «پادشاهی خدا» باشد (ر.ک ۴۳:۴ توضیح v).

۱۵- در تعدادی از سخنه‌های خطی نوشته شده است: «هفتاد تن» (هیچین در آیه ۱۷) و احتمالاً منظور از این ارقام در هر دو مورد تعداد ملتهای بت پرست است که یهودیان طبق باب ۱۰ کتاب خروج می‌شناختند، ضمناً در متن عبری هفتاد و در ترجمة یونانی هفتاد و دو ملت آمده و لوقا طبق متن یونانی ذکر کرده است. لوقا به خوبی می‌داند که رسالت در بین بت پرستان فقط پس از وقایع گذر و پیطیکاست آغاز خواهد شد (۴۷:۲۴؛ ۱۴:۸) ولی علاوه‌نی است در اینجا پیش نمود سمبیک آن را ارائه نماید.

۱۶- تحت اللفظی: «پیش روی خود» ر.ک ۵۲:۹ توضیح i.

۱۷- این رسالت را فقط لوقا روایت می‌کند ولی ممکن است اطلاعات مربوطه را از روایت موثقی گرفته باشد. بیشتر سخنان عیسی که در اینجا ذکر شده از گفتار به دوازده تن در لوقا ۵-۲:۹ مشروح تر است و در انجیل متنی ضمن گفتار به دوازده تن (۳۷:۹؛ ۳۸:۳۸؛ ۱۶-۷:۱۰، ۱۶-۷:۴۰) وجود دارد، هیچنین در مطالبی که بر ضد شهرهای کنار دریاچه گفته شده است (۲۱:۱۱؛ ۲۴-۲۱:۱۱). لوقا در روایت این رسالت دو منظور دارد: اول می‌خواهد نشان دهد که انجام رسالت منحصر به دوازده تن نیست و دوم اینکه رسالت در فلسطین پیش نمودی از رسالت در میان مشرکان می‌باشد (ر.ک توضیح w در بالا). البته این دو نکته بر اثر تجربه‌ای که بعدها لوقا در بشارت انجیل حاصل نمود به او القا شده است.

شما را می پذیرند، آنچه را پیش شما
می گذارند بخورید،^۹ و مرضان آن را شفا^{۱۰} - قرن ۱۰:۱-۲

دهید و به مردم بگوئید: «فرمانروائی خدا
خیلی به شما نزدیک است».^۸^{۱۱} اما در هر
شهری که وارد شده و شما را نمی پذیرند،
به هنگام خروج در میدان هایش بگوئید:
«حتی غباری را که از شهر شما به پاهای
ما چسبیده است می زدائیم که برای شما
[بساند].^۹ با این همه بدانید که
فرمانروائی خدا خیلی نزدیک است.»

(متی ۱۱: ۲۴-۲۳)

^{۱۲} «به شما می گویم^۱ برای سدوم در آن
روز، قابل تحمل تر خواهد بود تا برای این
شهر.^{۱۳} وای بر تو ای خوزین! وای بر تو

کارگران اندک، پس از خداوند محصول
خواهش کنید کارگرانی برای محصول خود^۲
بفرستد.^۳ بروید! اینک شما را چون
برههایی به میان گرگان می فرستم.^۴ با
خودتان تقاضینه، خورجین و پاپوش برندارید
و به هیچ کس در راه سلام نکنید.^۵
^۶ «در هر خانه ای^b که وارد می شوید اول
بگوئید: «آرامش^c بر این خانه باد!» و
اگر پسر آرامشی^d در آنجا باشد، آرامش
شما بر او قرار خواهد گرفت و گرنه مسلمان
به خود شما باز خواهد گشت.^۷ در همان
خانه بمانید، از آنچه دارند بخورید و
بنوشید زیرا کارگر مستحق اجرت خود
می باشد.^e از خانه ای به خانه ای نگذرید.^f
^۸ «و به هر شهری که وارد می شوید و

^Z- پیامبران عهد عتیق غالباً تصویر محصول را در مورد «داوری» خدا بکار برده اند (بول ۱۳:۴) چنانکه تصویر کوییدن خرم (اش ۱۳:۱۱؛ ارش ۱۵:۱)، غله پاک کنی (اش ۱۱:۹؛ ارش ۱۳:۳) از ۱۶:۴؛ ۱۶:۴؛ ۱۶:۵؛ ۲۴:۱) را در همین مورد آورده اند و در نظر آنان عالی ترین عمل خدا بوده است. یعنی تعیید دهدۀ این عمل را وظیفه کسی اعلام می کند که بسیار نیرومندتر است (۱۶:۳-۱۷:۳). در اینجا عیسی شاگردان خود را بوسیله نبایش و گفتار در این عمل که مربوط به زمان آخر است و اکنون در مأموریت وی وجود دارد سهیم می سازد (ر.ک مت ۳۷:۹ توضیح ^{۱۱}).

^a- «سلام و تعارف» در کشورهای شرقی پایان ناپذیر است در صورتی که رسانیدن پیام فوریت دارد (ر.ک ۲-پاد ۲۹:۴).
^b- تقاویتی که با مت ۱۰:۱۱-۱۴:۱ وجود دارد این است که در اینجا لوقا طرز رفتار رسولان را «در هر خانه» (آیات ۷-۵) و «هر شهر» به طور مجزا تعیین می نماید (آیات ۸-۱۱).

^c- لوقا برخلاف متی طرز درود گفتن معمولی در عهد عتیق را ذکر می نماید (۱-سمو ۲:۵-۶...) که عبارت از آرزوی موفقیت و سلامتی و دعای خیر و برکت است. در اینجا منظور «آرامش» مسیحائی است که انجیل می آورد (ر.ک ۱:۷۹ توضیح ^۱) و این دعا برای کسی که آن را دریافت می کند موثر است (به همین دلیل در آیه ۶ ذکر شده است که به شما بازخواهد گشت و بی فایده نخواهد بود).

^d- تحت اللفظی: «یک پسر آرامش» (که اصطلاحی معمولی در زبانهای سامی است) و به معنی کسی است که آرامش خدا را می پذیرد و به فرمانروائی او تعقل دارد.

^e- پولس بعداً این مقررات را به عنوان قانون رسالت ذکر خواهد کرد، ضمن این که خود استفاده از آن را نخواهد پذیرفت (۱-۱۴:۹-۱۸:۱-۲-قرن ۱۱:۷-۱۱:۱-تیمو ۵:۱۸).

^f- اختنالاً منظور عیسی آن است که مبشرین در جستجوی مهمان نوازی راحت تر و بهتری نباشند و تمام کوشش خود را در راه مأموریت و رسالت بکار گیرند.

^g- تحت اللفظی: «تا به شما نزدیک شده است». اینجا اولین باری است که در انجیل لوقا موضوع «نزدیک شدن» فرمانروائی خدا ذکر می شود، ر.ک مت ۳:۲ توضیح ^{۱۱}.

^h- ر.ک ۵:۹.
ⁱ- به طوری که از محتوای مطالب این متن بر می آید آیات ۱۲-۱۵ به صورت بیان افسوس عیسی بر آینده هر شهری است که پیام رسولانش را نپذیرد. نخستین آیه به همان معنی که در مت ۱۰:۱۵-۱۱:۲-۲ بهتر حفظ شده است زیرا ترکیب عبارات بیشتر با قوانین توازنی تطبیق می کند. در این پیام اصلی عیسی در مت ۱۱:۱-۲-۱۲:۲ بهتر حفظ شده است زیرا ترکیب عبارات بیشتر با قوانین توازنی تطبیق می کند. در این پیام شهرهای ساحل شمالی دریاچه جلیل سرنشی می شوند که نشانه های عیسی را نپذیرفته اند.

ایشان گفت: «من شیطان را نگاه کردم که چون آذربخش^{۱۱} از آسمان سقوط می‌کرد! ^{۱۹} اینک به شما اقتدار داده‌ام تا مارها و عقربها و همه نیروی دشمن^۵ را به زیر پاها لگدمال کنید و هیچ چیز به شما گزندی نخواهد رسانید^p. ^{۲۰} با این همه شادی نکنید که ارواح^۹ به اطاعت شما در آمده‌اند بلکه شادی کنید که نامهای شما در آسمانها^r نوشته شده است.»

الهام به کودکان: راز پدر و پسر^s (متی ۱۱: ۲۵-۲۷)

^{۲۱} در همان ساعت در^t روح القدس به وجود آمده گفت: «ترًا ستایش می‌کنم، ای پدر، خداوند آسمان و زمین، زیرا این را از

ای بیت صیدا! زیرا [اعمال] مقتدرانه ای که در نزد شما شده اگر در صور و صیدون انجام می‌شد از مدت‌ها پیش در بلاس و بر خاکستر نشسته توبه کرده بودند.^k ^{۱۴} پس به هنگام داوری برای صور و صیدون قابل تحمل تر خواهد بود تا برای شما.^{۱۵} و تو ای کفرناحوم، آیا به آسمان بالا برده یو^{۳۸:۴} می‌شوی؟ به هادس پایین خواهی رفت!

^{۱۶} «هر که به شما گوش دهد، به من

گوش می‌دهد و هر که شما را طرد کند، مرا طرد می‌کند، اما هر که مرا طرد کند کسی را طرد می‌کند که مرا فرستاده است.^۱

^{۱۷} هفتاد و دو تن با شادمانی بازگشته گفتند: «خداؤندا، حتی دیوها به نام تو به اطاعت ما درمی‌آیند!^m» ^{۱۸} عیسی ب

۱- مفهوم این سخنان نفرین براین شهرها نیست بلکه آه و افسوس به حال آنان و به صورت آخرین دعوت به توبه است (ر.ک ۲۴:۶ توضیح s). در مورد «خوزین و بیت صیدا» ر.ک مت ۲۱:۱۱ توضیح h.

۲- ر.ک مت ۱۱:۱۱ توضیح i. عیسی تصدیق می‌کند که معجزه‌هایش موجب توبه شهرهای مذکور نشده است (ر.ک ۳۱:۱۶).

۳- با بیان این رای گفتار عیسی به پایان می‌رسد (ر.ک مت ۱۰:۱۰) ^{۴۰} در حالی که عظمت وظيفة مبشرین را در شرکت در رسالت عیسی نشان می‌دهد. این موضوع به صورتهای مختلفی در انجیلها بیان شده است: مثلاً به صورت مثبت در مت ۱۰:۱۰؛ ^{۴۰:۵} و م-tone متوon موازی و در یو^{۲۰:۱۳} ذکر شده و به صورت منفی در متن بالا و در یو^{۵:۲۳} آمده است (به علت عبارات و مطالبی که جنبه بحث و مشاجره دارد).

۴- ر.ک ۴۹:۹ توضیح f.

۵- کمتر احتمال می‌رود که عیسی درباره رویائی که دیده است سخن گفته باشد زیرا هرگز چنین تجربه‌ای را اظهار نکرده است بلکه بیشتر عبارت و اصطلاحی مجازی (نظیر ۱۰:۱۵) و اشاره به موقوفیت شاگردان بر شیطان بوسیله راندن ارواح نایاک بوده و به مفهوم آن است که ملکوت خدا فرا رسیده است (ر.ک ۱۱:۲۰).

۶- شیطان (ر.ک مت ۱۳:۲۹).

۷- همچنین می‌تواند به شما در هیچ مورد آسیب برساند.

۸- در تعدادی از نسخه‌های خطی در اینجا نظری آیه ۱۷ کلمه «دیوها» آمده است ولی در مقابل مطالبی که در آیه ۲۱ خواهد آمد بایستی «ارواح» ذکر شود.

۹- «کتابهای آسمان» که در آنها نام مقدسان نوشته شده باشد تصویری معمولی در نوشته‌های مکافهه‌ای است. (دان ۱۲:۱؛ مکا ۳:۵؛ ۵:۸؛ ۸:۱۳؛ ۸:۱۷؛ ۲۰:۱۲؛ ۱۵:۱؛ ۲۱:۲۷؛ ۲۱:۲۷؛ ۲۰:۲۴).

۱۰- در اینجا لوقا آیات ۲۱-۲۲-۲۳ و ۲۴-۲۵ را گردآورده که صریح ترین گفتار عیسی درباره روابط او با «پدر» می‌باشد. ضمناً نشان می‌دهد به کسانی که این الهام اظهار شده لطف شکوهمند و بی‌پایانی عطا گردیده است.

۱۱- تحتاللفظی: «به وسیله روح القدس» یا «در روح القدس» (صورت اخیر در بعضی از نسخه‌های خطی آمده است). لوقا که بر عمل روح القدس در عیسی تأکید کرده است (۱:۴؛ ۳۵:۱؛ ۱۴، ۱۸) در اینجا دخالت روح القدس را در شادمانی عیسی و در نیایش او به پدر یادآوری می‌کند.

شما می بینید ببینند و آن را ندیدند و آنچه را شما می شنوبید بشنوند و آن را نشنیدند!»^a

محبت، راه زندگانی جاودان^a
 (متی ۲۲:۴۰-۴۴؛ مرقس ۱۲:۲۸-۳۱)
 و اینک عالم شریعتی^b بر خاسته برای اینکه او را آزمایش کند^c به او گفت: «ای استاد چه باید بکنم تا زندگانی جاودانی را به میراث داشته باشم؟»^d به او گفت: «در تورات چه نوشته شده است؟ تو چگونه می خوانی؟»^e او در پاسخ گفت: «خداوند خدای خود را با تمام قلب خود و با تمام جان خود و با تمام توان خود و با

حکیمان و عاقلان پنهان داشته و به بچه ها^u مکشوف کرده ای. آری ای پدر، زیرا خوشنودی تو چنین بوده است.^v ^w همه چیز از سوی پدرم به من سپرده شده است و هیچکس نمی داند پسر کیست مگر پدر، و نه پدر کیست مگر پسر، و به کسی که پسر می خواهد آن را مکشوف سازد.^x

(متی ۱۶:۱۳-۱۷)

^۳ و عیسی رو به شاگردان کرده و در کناری به ایشان گفت: «خوشاب چشمانی که می نگرند آنچه را شما می نگردید!^y ^۴ زیرا به شما می گوییم که بسیاری از بیامبران و پادشاهان^z خواسته اند آنچه را

- ر. ک مت ۱۱:۲۵ توضیح ز.

۷- از محتوای این متن بر می آید که عیسی تصدیق می کند پیامی را که هفتاد و دو تن برد و مورد پذیرش قرار گرفته است نتیجه لطف والای پدر است و همچنان که در باره وعده های سعادت ابدی گفته بود اعلام می کند که «لطف» مخصوص خدا بیش از آن که برای بزرگان این جهان باشد برای کوچکان و حقیران است.

W- در تعدادی از نسخه های خطی، آیه ۲۳ به عنوان مقدمه در اینجا آورده شده است: «بعد رو به سوی شاگردان کرده به ایشان گفت...». این تغییر جزئی نکته ای فرعی است ولی تغییر موضوع مابین نیایش عیسی در آیه ۲۱ و گفتار او در باره الهام در آیه ۲۲ را به خوبی نشان می دهد.

X- این گفتار که در پایان رسالت شاگردان آمده نکته اصلی پیام انجیل را نشان می دهد که عبارت از مکافه پدر در پسر می باشد (عبارتی که در اینجا به کار برده شده: «شناختن او که کیست» مختص لوقا است و طرز بیان یونانیان برای تعیین موضوعی است که بایستی شناخته شود. طرز بیان و عبارتی که متی در این مورد بکار برده بیشتر جنبه سامی دارد).

Y- اعلام سعادت ابدی مشابهی که در مت ۱۳:۱۶ آمده فقط مربوط به شاگردان است که شاهد مکافه عیسی می باشند (خوشاب چشمان شما!) در صورتی که لوقا تعداد شاهدان را افزوده است. این تهییت که در پایان آیات ۲۱-۲۴ آورده شده نشان دهنده لطف و مرحمتی است که به ایندaran عطا شده است، زیرا از تحقیق یافتن وعده های عهد عتیق بهره مند می شوند.

Z- در مت ۱۳:۱۷ سخن از «عادلان» است.

-a متنی و مرقس زمان و قوع این واقعه را در آخرین روزهای زندگی عیسی در اورشلیم تعیین می کند در صورتی که لوقا آن را در ایندادی مسافرت عیسی و در آغاز تعلیمات به شاگردان قرار می دهد. لوقا با ذکر مثل سامری نیکو که بلافضله در بی آن می آورد این درس را تکمیل می کند. مثل سامری نیکو نشان می دهد که شاگرد عیسی چگونه بایستی همنوع همه مردمان باشد.

-b ر. ک ۷:۳۰ توضیح p.

-c بنا بر آنچه در مر ۳۴:۱۲ آمده عیسی اعلام می کند که این کات از ملکوت خدا بدور نیست. بر طبق مت ۳۵:۲۲ معلم شریعت مذکور دامی برای گیر انداختن عیسی می گسترد. همچنین در اینجا با اینکه عیسی او را مخاطبی موافق و مساعد تشخیص داده (آیات ۲۷، ۲۸، ۳۷) اما می خواهد عیسی را به آزمایش بگذارد.

-d در مت ۳۶:۲۲ و مر ۲۸:۲۸ به روش یهودیان موضوع سوال درباره تحstین یا بزرگترین فرمان است. لوقا ترجیح می دهد سؤال را طور دیگری مطرح کند که برای خوانندگانش بهتر مفهوم باشد (ر. ک ۱۸:۱۸).

-e در انجیل لوقا عیسی بوسیله طرح سؤال پاسخ می دهد (ر. ک ۳:۲۰) و بدین وسیله مخاطب خود را مجبور می کند موضع و موقعیت خود را مشخص نماید.

لخت کردن و زخم زدن او را نیمه مرده رها کرده رفتند.^{۳۱} از قضا کاهنی از این راه پایین می‌رفت و او را دیده از طرف دیگر گذشت.^{۳۲} همچنان یک لاوی به این محل رسیده با دیدن او از طرف دیگر گذشت.^{۳۳} آما مردی سامری^m که در سفر بود به نزدیک اوⁿ رسید و با دیدنش بر او ترحم کرد.^{۳۴} و پیش آمده، زخمهاش را بسته بر آن روغن و شراب^o ریخت، بعد او را بر مرکب خود سوار کرده به مسافرخانه ای برد و از او مراقبت کرد.^{۳۵} و فردای آن روز دو دینار درآورده آنها را به مسافرخانه دار داده

تمام ادراک خود دوست خواهی داشت^f و همسایه‌ات را چون خودت^g ». به او گفت:
^{۲۸} «درست پاسخ دادی، همین کار را بکن و زندگانی خواهی کرد».

چه کسی همنوع من است؟ مثل سامری نیکو

^{۳۹} آما او که می‌خواست خود را عادل نشان دهد^h به عیسی گفت: «و همسایه من کیست؟ⁱ ». عیسی به سخن ادامه داده^j گفت: «انسانی از اورشلیم به اریحا^k پایین می‌رفت و به میان راهزنان افتاد که پس از

f- این عبارت نقل قول از تث:۵ است ولی در عبارت مذکور اصطلاح «با تمام ادراک خود» در متن عبری کتاب تثنیه وجود ندارد و فقط در یکی از نسخه‌های خطی ترجمه یونانی آمده است. در ترجمه یونانی عهد عتیق معمولاً این کلمه برای ترجمه «قلب» به کار برد می‌شود و لوقا مطابق زبان دوران خود آن را به مفهوم «ادراک و اندیشه» درک می‌کند.

g- نقل قول از لاو:۱۸؛۱۹:۱۲. برابر این متن معلم شریعت به سوالی که عیسی طرح کرده پاسخ می‌دهد در صورتی که برابر مت:۲۴؛۲۷:۳۷ و مر:۲۹:۱۲ عیسی پاسخ سوال را می‌گوید. احتمالاً ری‌های آن دوران قادر بودند هر دو متن را یکی پس از دیگری بیان کنند ولی معلوم نیست که برای متن دومی همان اهمیت متن اولی را قائل می‌شدند. لوقا در اینجا نشان می‌دهد که چگونه پیام عیسی در عهده عتیق آمده شده بود.

h- در اینجا معلم شریعت می‌خواهد سوال خود را توجیه کند یا بهتر بگوئیم اهمیت و جدی بودن بررسی خود را نشان دهد.
i- به نظر یک فرد یهودی در آن دوران اصولاً این سوال مطرح نیست زیرا به استثنای بیگانگان، تمامی افراد قوم او «همنوع» او بشمار می‌آیند (خروج:۲۰-۱۶؛۱۷:۲۱؛۱۸،۱۴:۲۱؛۱۳،۱۱:۹؛۱۰-۱۵...). چنین به نظر رسید که لوقا این سوال را طرح نموده تا نظریه معمول و مرسوم را بوسیله عیسی وسیع تر گردد. اما مخصوصین تورات و فریسیان به این سوال چنین جواب می‌دادند: همنوع فریسیان اول فریسی می‌بود، سپس تک تک یهودیان مؤمن و وفادار، ولی اینکه آیا یهودیان گناهکار یا یهودیانی که با ارتضی روم همکاری می‌کردند می‌توانستند همنوع شخص فریسی باشد جای تردید دارد. با این حال تردیدی نیست که سامریان و بت پرستان به هیچ وجه همنوع بشمار نمی‌آمدند.

j- در اینجا عیسی نظیر:۷؛۴۳-۴۰:۴؛۲۴:۱۶؛۱۵:۲؛۳۲-۳:۱۵؛۲۴:۱۶؛۱۵:۲ با ذکر یک مثل باش می‌دهد. این مثل برای مقایسه نیست بلکه نمونه‌ای است که نشان می‌دهد چه رفتاری باید کرد و چه نبایستی کرد (ر. ک:۱۲:۱۶؛۲۱:۱۶؛۲۸:۱۴؛۲۱-۲۸:۱۴؛۲۲-۲۸:۱۴؛۲۱-۲۸:۱۶؛۱۴-۹:۱۸)؛ به این ترتیب یهودی معلم شریعت و ادار خواهد شد از نظریه و فکر کوتاه خود فراتر رود.

k- راهی که تقریباً ۲۵ کیلومتر است و از صحرای یهودیه می‌گذرد و در آن دوران محل عبور و فعالیت راهزنان بوده است. چون اورشلیم در محل مرتفعی است بدین سبب به اورشلیم بالا می‌روند و از آنجا پائین می‌آیند.

l- ضرورتی ندارد حدس بنیم به چه دلیل کاهن یا لاوی که پس از او آمد چنین رفتار کرده است. ذکر این دو مورد برای آن است که ارزش مرد سامری بهتر نشان داده شود.

m- برابر آنچه در مثل‌ها معمول است در اینجا سه شخص وجود دارد (ر. ک مخصوصاً در لو:۱۴-۱۸؛۲۰:۱۶؛۲۰:۱۲-۱۰). در مورد سامریان ر. ک ۵۲:۹ توضیح m.

n- با توجه به وضعیت و محل واقعه، احتمال می‌رود که شخص مجروح یهودی بوده باشد، ولی متن تنها با عنوان انسان چهار بار از او یاد می‌کند (آیات ۳۰، ۳۳، ۳۶) بدون اینکه از قوم و قبیله او سخن بگوید. در نظر یهودیانی که از زیارت اورشلیم برمی‌گشتبند، این شخص ناپاک بشمار می‌رفت زیرا بدنش بوشیده از خون بود.

o- در آن روزگار پزشکان برای معالجه جراحات از «روغن» برای تسکین دردها (اش:۶:۱) و از «شراب» برای ضد عفونی کردن زخمها استفاده می‌کردند.

گفت: «خداوندا، آیا برای تو اهمیتی ندارد که خواهرم مرا در خدمت تنها گذاشته است؟ پس به او بگو مرا کمک نماید.»^{۴۱} اما خداوند در پاسخ به او گفت: «مرتا، مرتا، تو برای خیلی چیزها نگران و پرهیاوه هستی.^{۴۲} با این همه تنها یک چیز لازم است.^۱ مریم قسمت ۳۱:۱۲ خوب^۷ را انتخاب کرده است: از او باز گرفته نخواهد شد.»

آموزش‌هایی درباره نیایش. نیایش شاگردان^۷ (متی ۱۳:۹-۶)

۱۱ باری چون او در جائی نیایش می‌کرد^۸ وقتی تمام کرد یکی از شاگردانش^۹ به او گفت: «خداوندا به ما

گفت: «از او مراقبت کن و هر چه بیشتر از این خرج کنی، خود به هنگام بازگشتم به تو پس خواهم داد.»^{۳۶} می‌پنداری کدامیک از این سه نفر خود را همسایه انسان افتاده به میان راهزنان نشان داده است?^{۳۷} گفت: «آن کس که بر وی رحمت کرده است^P.» عیسی به او گفت: «برو و تو هم به همین گونه بکن.^۹»

در خانه مرتا و مریم^۱

۳۸ چون راه می‌پیمودند به روستائی وارد شد و زنی به نام مرتا او را در خانه خویش پذیرفت.^{۳۹} او خواهی داشت به نام مریم که به پاهای خداوند^۸ نشسته به سخن او گوش می‌داد.^{۴۰} مرتا که به انواع خدمات مشغول بود به سخن در آمده

P- تحتاللفظ: که با او خوبی کرده است (اصطلاحی از ترجمه یونانی عهد عتیق؛ ر. ک ۷۲:۱). یهودی معلم شریعت از کلمه «سامری» استفاده نمی‌کند، بلکه همان پاسخی را می‌دهد که عیسی به وسیله مثل تلقین کرده است: بدین معنی همنوع کسی است که با محبت به دیگران نزدیک می‌شود حتی اگر خارجی، بیگانه یا کافر باشند. دیگر نباید مثل این معلم شریعت پرسید: «همنوع من چه کسی است؟» بلکه باید سوال کرده: «چگونه می‌توانم همنوع هر انسانی باشم؟» بدین گونه نظریات کهنه انحصار کرایانه‌ای که محدود به قوم اسرائیل بود و شریعت گرایی و تعصّب افراطی مجتهدان یهود در برابر انجیل محو می‌شود.

Q- فعل «کردن» که دوبار در این آیه آمده و همچنین در سوال اول (آیه ۲۵) و نخستین پاسخ عیسی (آیه ۲۸) بکار رفته نشان می‌دهد که محبت شاگردان بایسی جنبه واقعی و واقع بینانه داشته باشد.

۱- محور این واقعه سخنی است که در پایان آن ذکر می‌شود. این دو خواهر احتمالاً همان کسانی هستند که در انجیل یوحنا از آنان یاد شده است یو ۱:۱۱ و ۱:۱۲-۳ زیرا به همان گونه توصیف شده‌اند: «مرتا» در حال خدمت (یو ۱۱:۲۰) و «مریم» به پاهای عیسی نشسته و گوش می‌دهد (یو ۱۲:۳۲-۱۱).

R- ک ۳۵:۸ توضیح g.
۴- در تعدادی از نسخه‌های خطی این عبارت حذف شده و در نسخه‌های دیگری به جای آن آمده است: «چیز کمی لازم است» (منظور غذا است و چنین به نظر می‌رسد که این تفسیر جنبه رهد و ریاضت دارد؛ در نسخه‌های زیادی هر دو عبارت ذکر شده و بدین صورت در آمده است: «چیز کمی و حتی یک چیز لازم است») (که البته تلفیق دو عبارت مذکور می‌باشد). در بیشتر نسخه‌های خطی به ترتیبی است که در این ترجمه ذکر شده و دارای این مزیت است که این واقعه نتیجه گیری عیقی به عمل آمده و گفته می‌شود که سخن عیسی ماورای هر گرفتاری دنیوی است (ر. ک ۳۱:۱۲ و در کتاب دیگر لوقا متن مشابه اع ۲:۶). اکنون در تفسیر عیقی تری چنین درک می‌کنند که منظور برتری سیر تأمل بر عمل می‌باشد ولی در حقیقت در اینجا سخن از سیر و تأمل بوده بلکه «کوش دادن» به کلامی که دعوت به سوی ایمان و تهدید است.

U- ر. ک ۳۹:۵ توضیح q.
۷- همچنان که در مت ۵:۱۵ آمده است لوقا نیز چندین نکته را که عیسی به شاگردان درباره طرز نیایش آموزش داده یک جا در آیات ۱۳-۱ جمع کرده است که عبارتند از: نمونه دعای ایشان، مثلی که به آنان می‌آموزد در استغاثه خود پاسخاری کنند و بالآخره توصیه می‌نماید که با کمال اطمینان رو به پدر آورند.

W- ر. ک ۲۱:۳ توضیح c.
X- لوقا به این درخواست شاگردان در ۳۳:۵ اشاره می‌کند (ر. ک توضیح g و h).

مَثَل دوستی که تقاضا را می‌پذیرد
⁵ و به ایشان گفت: «اگر یکی از شما
دوستی دارد^۶ که نیمه شب نزد او آمده به او
بگویید: ای دوست من، سه نان به من قرض
بده، ^۷ زیرا یکی از دوستانم از سفر نزد من
آمده و چیزی ندارم پیش او بگذارم ^۸ و آن
دیگری از اندرون پاسخ داده بگویید: مزاحم
نشو، اکنون در بسته است و من و کودکانم
در بستر هستیم، نمی‌توانم برای دادن [نان]
به تو بلند شوم... ^۹ لین را به شما
می‌گویم، حتی اگر برای دادن آن برنخیزد به
علت اینکه دوست او است، ولی به علت

بیاموز نیایش کنیم، همان گونه که یحیی آن
را به شاگردان خود آموخته است. »^{۱۰} به
آنان گفت: «وقتی نیایش می‌کنید
بگوئید لا:

ای پدر^{۱۱}

نام تو تقدیس شود^a!

^b فرمانروائی تو فرا رسد!

^c نان روزانه ما را هر روز به ما بده

^d و گناهان^e ما را ببخش

^f زیرا ما نیز هر مدیون خود را می‌بخشم،

و ما را در وسوسه می‌اوریم.^g »

y- درباره این نیایش ر. ک مت ۶:۶ توضیح b. جمله‌ها و عباراتی که لوقا بکار برده کوتاه‌تر از انجیل متی است و تفاوت‌های با هم
دارند (ر. ک توضیحات بعدی).

z- طرز خطاب اولیه در اینجا ساده‌تر از خطاب در انجیل متی است. این نحوه خطاب در انجیل لوقا در آغاز نیایش‌های عیسی
آمده است، لو ۲۲:۴۲-۴۳:۴۳ (ر. ک ۲۱:۱۰).

a- در مورد این تقاضا ر. ک مت ۶:۶ توضیح c.

b- در مورد این تقاضا ر. ک مت ۶:۱۰ توضیح d. در بعضی از نسخه‌های خطی انجیل لوقا نوشته شده است: «فرمانروائی خود را
بر ما فرا رسان». در نسخه‌های دیگری که جدیدتر هستند بجای این درخواست یا درخواست اولی آمده است: «روح القدس
خود را بر ما بیاور تا ما را پاک گرداز». ممکن است این عبارت بعدها و تحت تاثیر آئین نیایش تعمید به متن انجیل لوقا
افروزه شده باشد.

c- درباره این درخواست ر. ک مت ۱۱:۶ توضیح g. تفاوتی که وجود دارد در انجیل متی نان امروز خواسته می‌شود در صورتی که
لوقا نان را برای هر روز درخواست می‌کند زیرا نظر مورد ۲۳:۹ زندگانی فرد مسیحی را در سراسر عمر در نظر می‌گیرد (ر. ک
۲۳:۹ توضیح y) و این طرز تفکر بیش از آنکه جنبه فلسطینی داشته باشد یونانی است (ر. ک مت ۳۴:۶).

d- در مورد این تقاضا ر. ک مت ۱۲:۶ توضیح h.

e- لوقا تصویر وام را که متی در مورد مشابه بکار برده است ترجمه و تفسیر می‌کند ولی آن را در قسمت دوم درخواست ذکر
می‌نماید. به همین گونه تصویر بدھکاری و وام را در آیه ۱۳ و ۱۳:۴-۱۳:۲ بکار خواهد برد.

f- تحتاللفظی: «هر انسانی را که به ما بدھکار است.» بنابر انجیل متی این بخشش برادرانه فقط مربوط به لحظه قبل از نیایش
است ولی لوقا بخشش را به طول عمر فرد مسیحی بسط می‌دهد (ر. ک توضیح آیه قبلی).

g- درباره این تقاضا ر. ک مت ۱۳:۶ توضیح i. لوقا قسمت دوم این تقاضا را که متی روایت کرده است ذکر نمی‌نماید ولی او هم
تجربه را به شیطان نسبت می‌دهد (ر. ک ۲۱:۱۲-۱۲:۸؛ ۱۳:۶-۱۲:۳).

h- اوضاع و شرایط و مطالب این مثل و طرز استفاده لوقا از آن در آیات ۹-۱۳ نشان می‌دهد که موضوع دعویی برای دعا کردن و
نیایش است. خود مثل که در آیات ۵-۸ آمده نکات مشترکی با مثل ۱۸:۲-۵ دارد و لوقا برای آن مثل هم معنی مشابهی قائل
می‌شود (۱:۱۸) و محتمل است که در اصل این دو مثل به صورت زوج بوده باشد (۵:۳۶-۳۸؛ ۱۳:۳-۳۸؛ ۲۱:۱۴-۱۸:۲؛ ۱۲:۸-۱۳:۲؛ ۱۰-۴:۱۵-۵:۱-۱:۱۳-۵).

i- تحتاللفظی: «کدام یک از بین شما دوستی خواهد داشت.» در تعداد زیادی از مثل‌هایی که لوقا روایت می‌کند شروع عبارت
به صورت استفهامی است (۴:۳۱، ۲۸:۱۴؛ ۸:۱۵؛ ۴:۱۵؛ ۷:۱۷؛ ۸:۱۷؛ ۷:۱۷؛ ر. ک ۱۱:۱۱؛ ۱۱:۱۲؛ ۲۶-۲۵:۱۲؛ ۵:۱۴). این روش در تأثید طرز
آموخته عیسی است (ر. ک ۱۰:۲۶ توضیح e).

j- در تعدادی از نسخه‌های خطی در آغاز اضافه شده است: «و هر گاه این شخص به کوییدن در ادامه دهد.»

چیزهای خوبی به فرزندان خود بدھید پدر آسمانی^۹ چقدر بیشتر روح القدس^{۱۰} را به کسانی خواهد داد که از وی بخواهند!^{۱۱}

عیسی عامل بعلزیول؟ (متی ۹:۳۴-۳۲؛ ۱۲:۳۰-۲۲)

^{۱۲} او دیوی را می‌راند و این [دیو] لال بود^{۱۳}. باری چون دیو بیرون شد لال به سخن درآمد و جماعت متعجب شدند.^{۱۴} برخی از میان آنان گفتند: «او بوسیله بعلزیول^{۱۵}، رئیس دیوها، دیوها را می‌راند.» ^{۱۶} دیگران برای آنکه او را آزمایش کنند از او نشانه ای مرت^{۱۷} از آسمان^{۱۸} درخواست می‌کردند.

^{۱۷} اما او با آگاهی از افکارشان به ایشان گفت: «هر مملکتی که بر ضد خود تجزیه

بی‌شرمی او بخواهد خاست و هر آنچه نیاز دارد به او خواهد داد.^{۱۹}

هر که درخواست کند، دریافت می‌کند (متی ۷:۱۱-۱۲)

^۹ «و من به شما می‌گویم^{۲۰}: درخواست کنید و به شما داده خواهد شد^{۲۱}، جستجو کنید و خواهید یافت، بکویید و بر شما گشوده خواهد شد.^{۲۲} زیرا هر که درخواست کند، دریافت می‌کند و هر که جستجو کند، می‌یابد و بر کسی که بکوبد گشوده می‌شود.^{۲۳} کدام پدر از میان شما اگر پرسش از او ماهی بخواهد^{۲۴} به جای ماهی به او ماری خواهد داد^{۲۵} یا باز اگر تخم مرغی بخواهد، به او عقربی^{۲۶} خواهد داد?^{۲۷} پس اگر شما با اینکه بد^{۲۸} هستید می‌دانید

k- این دوست به سبب دوستی با درخواست او موافقت نمی‌کند بلکه چون می‌خواهد از دست او راحت شود چنانکه قاضی بی عدالت هم در ۱۸:۴-۵ به همین طریق رفتار این دو نفر رفتار خدا را به طور برجسته نمایان می‌کند زیرا به سبب آنکه عادل و پدر است نیایش را اجابت می‌نماید.

l- لوقا با این عبارت (ر.ک ۹:۱۶) سخنان بعدی را به مثلی که قبل^{۲۹} ذکر شده ارتباط داده و آن را به صورت کاربرد مثال نشان می‌دهد.

m- در زبان عیسی، فعلی که به صورت مجھول بکار برده شده روشنی برای نشان دادن عمل خدا است بدون اینکه نام خدا ذکر شود.

n- در تعداد زیادی از نسخه های خطی در اینجا اضافه شده است: «نان بخواهد و به او سنگی خواهد داد.» احتمالاً این عبارت از روی مت ۷:۹ است.

o- عقرب که در برابر تخم مرغ آمده مختص به انجیل لوقا است که به جای «نان در برابر سنگ» در مت ۷:۶ ذکر گردیده است. ممکن است متن لوقا از موضوع مارها و عقرب ها که در ۱۹:۱۰ ذکر شده الهام گرفته باشد و بدین صورت تضادی که لوقا آورده است از متی شدیدتر است.

p- صفت بد که در اینجا بکار برده شده در برابر چیزهای خوبی است که پدران زمینی می‌دهند و احسان و نیکوئی پدر آسمانی است و نیایستی آن را به عنوان قضاوت اخلاقی درباره فساد آدمیان گرفت.

q- تحت لفظی: «پدر که در آسمان است.» در تعدادی از نسخه های خطی نوشته شده: «پدر از آسمان خواهد داد.»

r- در مت ۱۱:۷ سخن از چیزهای خوب است. لوقا روح القدس را ذکر کرده که به نظر او والاترین عطیه است و اکثراً در کتاب خود، اعمال رسولان عطا می‌شود.

s- همچنین می‌توان ترجمه کرد: «به کسانی که به او نیایش می‌کنند.»

t- در اینجا لال بودن به دیو نسبت داده شده چنانکه در ۱۱:۱۳، ۱۶ نیز چنین است (ر.ک ۳۹:۴ توضیح t) در صورتی که در مت ۱۲:۲۲ (ومت ۹:۳۲) شخص دیو زده بیمار است.

u- ر. ک مت ۱۲:۴ توضیح c.

v- ذکر کلمه آسمان برای یهودیان آن دوران روشنی بود تا بدین وسیله نام خدا را که ناگفتنی است بر زبان نیاورند و در عین حال به او اشاره نمایند (دان ۴:۲۳؛ ۱:۱۸-۳:۱۱...). همین روش در ۱۵:۷، ۱۸:۲۱، ۷:۲۰ بکار برده شده است. این آیه در انجیل لوقا مطالب مربوط به ۱۱:۳۶-۲۹ را آماده می‌کند (ر.ک آیه ۲۹ توضیح k).

بررصد من است و هر که با من جمع
نمی کند، می پراکند.^d

خطرات سقوط مجدد (متی ۱۲: ۴۳-۴۵)

^{۲۴} «چون روح نایاک از انسان بیرون شود^e جاهای بایر^f را در جستجوی راحتی درمی نوردد و چون نمی یابد می گوید به خانه خود که از آنجا بیرون آمده ام بازخواهم گشت^{۲۵} و وقتی می آید آنجا را شسته و روپته می یابد. ^{۲۶} آنگاه رفته هفت^g روح شریرتر از خود را برداشته به آنجا وارد می شوند و در آنجا خانه می کنند و وضع واپسین این انسان بدتر از او^{۲۷} لش می شود.»

خشبختی حقیقی

^{۲۷} باری چون این را می گفت، زنی از میان جمعیت صدا بلند کرده به او گفت:

شود، ویران شده و خانه بر روی خانه می افتد.^w ^{۱۸} اگر شیطان نیز بر ضد خود تجزیه شده است چگونه مملکت او بربا خواهد ماند؟ ... چون شما می گوئید که من دیوها را به وسیله بعلزبول می رانم. ^{۱۹} اما اگر من به وسیله بعلزبول دیوها را می رانم، پسران شما^x به وسیله چه کسی آنها را می رانند؟ ^{۲۰} بدین سبب ایشان داور شما خواهند بود ^{۲۱} بر عکس اگر من با انگشت خدا^z دیوها را می رانم، پس فرمانروائی خدا بر شما فرارسیده است.^a وقتی که [مرد] توانا، سرایا مسلح، کاخ خود را حراست می کند، اموالش در امنیت است ^{۲۲} اما چون یکی تواناتر^b از او فرارسید و او را مغلوب کند، اسلحه او را که به آن اعتماد می کرد می گیرد و اموال غارت شده اش را ^{۲۳} تقسیم می کند. هر که با من نیست^c،

^w- به نظر لوقا بناها ویران می شوند در صورتی که در متن مشابه انجیل متی ۱۲: ۲۵ می توان کلمه خانه را به مفهوم خاندان درک نمود.

^x- ترجمه دیگر: «شاگردان شما» و «پسران شما». در انجیل متی منظور، شاگردان فریسان است و حال آنکه منظور لوقا یهودیان به طور کلی می باشد.

^y- ر. ک مت ۱۲: ۲۷ توضیح.^e لوقا از یهودیانی یاد می کند که در افسس ارواح نایاک را می رانندند، ر. ک اع ۱۳: ۱۹.

^z- این اصطلاح که مخصوص به لوقا است که در آنجا بداؤ^{۱۵} معجزه های موسی مورد بحث و جدال بوده و سپس ساحران فرعون آنها را به عنوان عمل انگشت خدا بذیرفتند. در اینجا عیسی بعنوان موسی جدید است که دیوها را بواسیله قدرت خود می راند (در مت ۱۲: ۲۸^{۲۸}: ۲۸) گفته شده که آنها را بواسیله روح خدا می راند).

^a- ر. ک مت ۱۲: ۲۸ توضیح.^g

^b- فقط لوقا در اینجا از کسی سخن می گوید که تواناتر است و این کلمه ای است که یحیی تعمید دهنده در توصیف مسیح بکار می برد؛ لو: ۳.

^c- این رأی محکومیت که در مت ۱۲: ۳۰ نیز آمده خیلی شدیدتر از آن است که در ۵۰: ۹ و مشابه آن در مر: ۴۰ ذکر گردیده است. شدت این عبارت با اوضاع و شرایط بحث و مجادله ای که متی و لوقا ذکر کرده اند تطبیق می نماید.

^d- ر. ک مت ۱۲: ۳۰ توضیح.^j

^e- عیسی با اقتباس از تصورات یهودیان آن دوران درباره شیطان، حالت رنج آور کسی را تشریح می کند که بعد از آزاد شدن از شیطان، دوباره تحت سلطه او قرار می گیرد ولی عیسی چون کاملاً یقین دارد که بر نیروی شریر پیروز خواهد شد این وضعیت را مقدّر و حتمی نمی داند (ر. ک ۲۰: ۱۱؛ ۱۸: ۱۰). با این حال کسانی را که به او گرویده اند از خطری که تهدید می نماید آگاه می کند. در مت ۱۲: ۴۳-۴۵ این آیات در مورد نسل شریر به کار برده شده است (ر. ک مت ۱۲: ۴۵ توضیح^q).

^f- ر. ک ۲۹: ۸ توضیح.^c

^g- ر. ک ۲: ۸ توضیح.^p

نینوا نشانه ای گردید، به همین گونه پسر
انسان نیز برای این نسل همان خواهد بود.^۱
۳۱ ملکه جنوب، به هنگام داوری^m با مردان ۱-پاد:۱۰-۱:۱۰
این نسل قیام خواهد کرد و ایشان را
محکوم خواهد نمود زیرا او از اقصی نقاط
زمین آمد تا حکمت سلیمانⁿ را بشنود و در
اینجا کسی هست که برتر از سلیمان است!^۲
۳۲ مردان نینوا، به هنگام داوری با این نسل
قیام خواهند کرد و ایشان را محکوم خواهند
نمود، زیرا آنان به ندای یونس^۳ توبه یو:۳-۱۰
کردن و در اینجا کسی هست که برتر از
یونس است!^p

«خوشابه آن بطنی که تو را حمل کرده
است و پستان هائی که تو مکیده ای!^h^۴
اما او گفت: «بیشتر خوشابه آنانی که
سخن خدا را می شنوند و آن را بکار
می بندند!»

نشانه پسر انسان (متی ۱۲: ۳۸-۴۲)

۱-قرن ۲۲: ۲۲ چون جماعت از دحام می کردند سخن
گفتن آغاز کرد: «این نسل، نسلی شریر
است، در پی نشانه ای است و نشانه ای به
او داده نخواهد شد^k مگر نشانه یونس،^۵
۳۰ زیرا همان گونه که یونس برای اهالی

-h این جمله تحت اللفظی اصطلاحی یهودی است (ر. ک. ۲۳: ۱۰ و مت ۱۳: ۱۶ یا لو: ۲۹: ۲۳).

-i این سخن که مختص به انجیل لوقا است تکرار ۲۱: ۸ می باشد. عیسی در مقابل بارداری جسمانی مادرش، عظمت ایمان را
بادآوری می کند. منظور او کلیه ایماندارانی است که در آیات ۱۴-۲۳ آنان را در برابر دشمنانش ذکر می کند. در اینجا لوقا
از مریم انتقاد نمی کند چون قلباً او را ایماندار اعلام کرده (۴۵: ۱) که در دل خود درباره آمدن عیسی فکر می کند (۲: ۱۹).

-j شنوندگان عیسی از او نشانه ای خارق العاده درخواست کرده اند (آیه ۱۶) زیرا به نظر آنان شانها باید نظری و قایع
شگفت انگیز در سفر خروج یا نشانه های الیاس باشد. عیسی اجرای چنین شگفتی هایی که مردم را مجبور کند ایمان بیاورند را
نمی پذیرد زیرا والترین نشانها شخصیت او (آیه ۳۰) و گفتارهای او است (آیه ۳۲). در برابر معاصران خود که از پذیرفتن
او خودداری می کنند از مشرکان دوران گذشته یاد می کند که سخن سلیمان و یونس را پذیرفتند.

-k پس از اینکه عیسی معجزه های خود را به عنوان نشان ارائه می نماید (۲۲: ۷-۱۱) عجیب است که گفته می شود این نسل
 فقط یک نشان خواهد داشت (و یا اینکه حتی هیچ نشان ای نخواهد داشت مر: ۸). ولی تمام اینها فقط یک نشان بشمار
می آیند که عبارت از شخصیت خود عیسی و اعمال او است.

-l در آیه ۳۲ توضیح داده خواهد شد که یونس با گفتار خود یعنی اعلام داوری واپسین و دعوت به توبه، نشانه ای برای مردم نینوا
بوده است (یو: ۲-۵). در مورد پسر انسان نیز موضوع نشانه باید به همین گونه درک و استباط شود. احتمالاً مفهوم اصلی
این سخنان چنین بوده است. ولی لوقا که این مطالب را پس از رستاخیز عیسی می نویسد برخاستن عیسی از میان مردگان را
برترین نشانه عیسی می بیند (ر. ک. فعلی که به صورت زمان آینده بکار رفته است: نشانه ای خواهد بود). متی (۱۲: ۴) حتی
از این هم فراتر رفته و توضیح می دهد که یونس با گذراندن سه روز در بطن موجود دریائی، پیش نمودی از سه روز ماندن پسر
انسان در «بطن» زمین بوده است.

-m در انجیل متی این آیه پس از آیه بعدی آمده و شکی نیست که جای اصلی آن می باشد زیرا در اینجا مثال ملکه سیا ذکر شده
در صورتی که در آیات دیگر سخن از نشان یونس است. محتمل است لوقا جای دو آیه آخری این قسمت را تغییر داده تا در پی
گفتارها این قسمت را با توبه پایان دهد.

-n در کتاب مقدس این پادشاه به داشتن حکمت و فرزانگی شناخته شده است (۱-پاد: ۳: ۵-۹: ۵) ولی حکمت عیسی برتر از
حکمت او است و لوقا مخصوصاً این حکمت را بادآوری کرده است (۲: ۲۱، ۵: ۲۱، ۴۰: ۲، ۵۲، ۱۵: ۲) و در ورود عیسی به عنوان مسیح به
اورشلیم تقدیس و تبرک سلیمان را به عنوان پادشاه بادآوری می کند (۱۹: ۳۵-۳۸).

-o ر. ک ۳: ۳ توضیح d و در اینجا آیه ۳۰ توضیح l.
-p یحیی تعمید دهنده با نقشی که در اعلام زمان آخر داشته بیش از پیامبر بوده است (۷: ۲۶-۲۷) و عیسی باز هم بیشتر و برتر از
او بوده است.

نور ایمان

(متی ۱۵:۵؛ مرقس ۲۱:۴؛
لوقا ۱۶:۸)

روشن خواهد بود همان گونه که چراغ تو را
با تابش خود روشن می کند.^x

حمله به فریسیان و عالمان شریعت^y
(متی ۴:۲۳، ۷-۶، ۱۳، ۲۷-۲۵،
۳۱-۲۹) (۳۶-۳۴)

چون سخن می گفت یک فریسی او را
برای ناهار نزد خود دعوت کرد.^z داخل
شده بر سر سفره نشست. ^{۳۸} فریسی با دیدن
اینکه پیش از ناهار [دستهای] خود را
نشسته^a تعجب کرد.
۳۹ اما خداوند به او گفت: «اینک شما
فریسیان این گونه هستید! بیرون بشقاب و
پیاله را پاک می کنید در حالی که درونتان پر
از حرص و شرارت است.^b ۴۰ ای
بی شوران! آن که بیرون را درست کرده آیا

^{۳۳} «هیچ کس پس از روشن کردن
چراغی^۹، آن را در پستو^{۱۰} یا زیر ظرف پیمانه
نمی گذارد، بلکه بر چراغدان، تا آنان که
وارد می شوند روشنایی را بینگرند.^d

(متی ۲۳-۲۲:۶)

^{۳۴} چراغ بدن چشم تو است^c. وقتی چشم
تو سالم است^{۱۱}، آنگاه سراپای بدن تو
روشن است اما وقتی که شریر است بدن تو
نیز تاریک است.^{۱۲} پس بین تا
روشنایی که در تو است، تاریکی نباشد!^w
^{۳۵} پس اگر تمام بدن تو روشن است بدون
آنکه جائی تاریک داشته باشد، سراپایت

^q- در این متن که لوقا عیسی را به عنوان نشانه ای ارائه کرده و آیات ۳۳-۳۶ دعوت می کند برای اینکه این نشانه را تشخیص دهند بهتر نگریسته و روشن تر بینند یعنی ایمان آورند.

^r- در بعضی از نسخه های خطی عبارت «یا زیر ظرف پیمانه» وجود ندارد و تصور می کنند افزودن این عبارت با توجه به مت ۱۵:۵ یا مر ۲۱:۴ بوده است. در انجیل لوقا این آیه تکرار آیه ۱۶:۸ و مقدمه آیه بعدی است که با کلمه چراغ به یکدیگر می پیوندند.

^s- گاهی ترجمه می کنند: تابش، ولی در نسخه های خطی کهن کلمه روشنایی آمده است (مت ۲۳-۲۲:۶).

^t- چشم آدمی به چراغی تشبیه شده است زیرا بوسیله چشم می بینند ولی چشم ممکن است روشن بین بوده و یا تار و غیر شفاف باشد.

^u- ر. ک مت ۲۲:۶ توضیح m.

^v- در بسیاری از نسخه های خطی کهن آیات ۳۵-۳۶ یا یکی از دو آیه مذکور وجود ندارد.

^w- در اینجا درسی به صورت تصویر داده می شود، بدین معنی که چشم نبایستی تاریک باشد تا بتوان دید. لوقا پس از آیات ۳۲-۲۹ به تاریکی های بی ایمانی می اندیشد که مانع شده اند این نسل نجات خود را در عیسی بینند.

^x- ترجمه این آیه تحت الفظی است و دشواری درک و تعبیر آن در تکرار مطلبی بدیهی است ولی اگر توجه شود که کلمه روشن در زبانهای سامی به دو معنی است و در اینجا به شکل جناس بکار برده شده پنین در که خواهد شد: هر گاه بدن تو کاملاً به روشنی گشاده باشد (یا به روشنی تعلق داشته باشد) سرتاسر بدن تو غرق در روشنی خواهد بود چنان که ...

^y- بیشتر مطالی که به صورت سرزنش در این قسمت ذکر شده در باب ۲۳ انجیل متی آمده ولی آن را علیه کاتیان و فریسیان آورده است. لوقا حمله بر ضد فریسیان (آیات ۳۹-۴۴) را از حمله علیه معلمان شریعت (آیات ۴۶-۵۲) تقسیک کرده است.

^z- ر. ک ۳۶:۷ توضیح y.

^a- در نوشته ها و مدارک یهودیان آن دوران برای آئین های طهارت و تطهیر اهمیت زیادی قائل بوده اند (مر ۴:۳-۷). عیسی این رسوم را نباید رفت (مت ۲۰:۱۵) و شاگردانش نیز رعایت نمی کردند (مت ۲:۱۵؛ ۲:۷؛ مر ۵:۲-۵).

^b- در نظر لوقا عیسی دین ظاهری و تشریفاتی فریسیان را مخالف و در مقابل دین باطنی قلب قرار می دهد که مهمترین انتظار خدا می باشد (۱۶:۱۵؛ ر. ک مت ۱:۱۵-۲۰؛ مر ۱:۷-۲۳). در مورد کلمه قلب ر. ک لوقا ۶:۶؛ ۷:۲۷؛ ۱۰:۴؛ ۱۲:۳؛ ۲۱:۳؛ ۲۵:۲۴

^{۴۵} یکی از عالمان شریعت^a به سخن درآمده به او گفت: «ای استاد با این حرفها به ما نیز توهین می‌کنی». ^{۴۶} او گفت: «ای عالمان شریعت، وای بر شما نیز زیرا بارهای سخت برای بردن بردوش مردمان می‌گذارید و خودتان با یکی از انگشتانتان این بارها را لمس نمی‌کنید!» ^{۴۷} وای بر شما زیرا قبرهای پیامبران را بنا می‌کنید^b و آنکه پدران شما آنان را کشته‌اند! ^{۴۸} پس، شما شاهد هستید و پدرانتان را تأیید می‌کنید: ایشان آنان را کشته و شما ^{۴۹} بنا می‌کنید^m. ^{۵۰} و بدین سبب حکمت خداⁿ گفته است: برایشان پیامبران و

درون را هم درست نکرده است؟ ^c ^{۵۱} آنچه دارید^e بهتر است به صدقه بدهید^d و آنگاه همه چیز برایتان پاک است.

^{۵۲} اما ای فریسیان، وای بر شما زیرا که عشریه نعناع و سُداب^f و همه سبزی‌ها را می‌دهید اما از عدالت و محبت^g خدا غافل هستید! این را می‌بايست انجام دهید و آن را ترک نکنید^h. اما ای فریسیان، وای بر شما زیرا در کنیسه‌ها نخستین جایگاه را و در میدانهای عمومی سلام کردن‌ها را دوست دارید! ^{۵۴} وای بر شما زیرا چون قبرهای نامعلوم هستید که مردم ندانسته بر آنها راه می‌روند!»

c- این آیه که مختص به انجیل لوقا است توضیح می‌دهد به چه دلیل خدا از دین ظاهری و شریعت گرامی آن راضی نخواهد بود.

d- این موضوع مخصوصاً مورد علاقه لوقا است و تنها او در اینجا موضوع را ارائه کرده است چنان‌که در ^{۱۶:۳۳؛ ۱۶:۹؛ ۱۶:۸؛ ۲۱:۲۲؛ ۱۸:۳۰؛ ۶:۲۲} نیز ذکر نموده است (در مقایسه با متی و مرقس در ^{۱۶:۲۲؛ ۱۸:۳۰؛ ۶:۲۲}) (۴-۱).

بنابراین ممکن است که آیه مشابه مت ۲۶:۲۳ را تغییر داده باشد.

e- گاهی این جمله را ترجمه می‌کنند: آنچه در درون است به صدقه بدهید.

f- گیاهی از نوع علف‌های خودروی صحراei است. کاهنان یهود برابر مقررات تث ^{۱۴:۲۲-۲۳} برای کلیه سبزی‌ها و گیاهان مزروع پرداخت عشریه مقرر می‌کردند ولی در مورد پرداخت عشریه گیاهان صحراei بحث و مجادله داشتند. بسیاری از کاهنان سداب را از این عشریه معاف می‌دانستند و فقط لوقا آن را در اینجا ذکر می‌نماید.

g- در مت ۲۳:۲۳ سخن از رحمت است و لوقا از محبت سخن می‌گوید.

h- جمله آخری این آیه در تعدادی از نسخه‌های خطی کهن وجود ندارد، احتمالاً بدین سبب که برای رسوم شرعی مذکور باز ارزش قائل می‌شود.

i- متی در آیه ^{۲۷:۲۳} زیبائی ظاهری مقبره‌ها را در مقابل نایاپکی داخل آنها آورده است. لوقا اصرار می‌کند که این نایاپکی باطنی را مردم نمی‌شناسند و هدف او نشان دادن کتمان نایاپکی فریسیان می‌باشد؛ ولی خدا قلب آنان را می‌شناسد (^{۱۵:۱۶}).

j- ر. ک ^{۷:۳۰} توضیح p. معلمین شریعت و فریسیان ضمن اینکه مجزا هستند در اینجا با یکدیگر شراکت و هماهنگی دارند. عیسی معلمین شریعت را به عنوان متفکران و رهبران مذهبی یهودیت مورد حمله قرار داده و بدین وسیله اختلاف آن با فریسیان را مشخص می‌سازد.

k- ر. ک مت ^{۴:۲۳} توضیح b.

l- بررسی‌های باستان‌شناسی جدید واقعیت این موضوع را تأیید کرده‌اند، بدین معنی که از زمان سلطنت هیرودیس کبیر در فلسطین مقبره‌های عظیم و باشکوهی برای پیامبران ساخته شده است.

m- رهبران یهود در دوران عیسی نشان می‌دهند که نظیر پدران خود قادر به شناختن پیامبران نیستند (ر. ک ^{۷:۳۰؛ ۱۳:۳۳}). ^{۸-۱:۲۰}.

n- به طوری که در مت ^{۲۳:۲۳} ذکر شده، عیسی شخصاً فرستادن پیامبران را اعلام می‌کند در صورتی که در انجیل لوقا حکمت خدا یعنی خود خدا آن را اعلام می‌نماید و امکان دارد که این عبارت که لحن بیان یهودی دارد عبارتی کهن و قدیمی باشد (ر. ک ^{۷:۳۵} توضیح u) و ممکن است از کتابی یهودی به نام یوبیل ^{۱:۱۲} نقل شده باشد.

وی به حرف زدن درباره بسیاری از نکات کردنده.^{۵۴} و توطئه کردند تا [سخنی] از دهان وی را غفلتاً بگیرند.

شهادت علني به پسر انسان (متى ۱۰: ۲۶-۳۳، ۱۹-۲۰)

۱۲ در این بین ده ها هزار نفر جمعیت گرد آمده بودند به طوری که یکدیگر را لگدمال می کردند. او شروع کرد نخست به شاگردانش^۷ بگوید^۸: «از خمیر مایه یعنی از ریاکاری^۹ فریسیان بر حذر باشید. هیچ پوشیده ای نیست که آشکار نشود و هیچ سری نیست که شناخته نگردد.^{۱۰} برای همین است که هر آنچه در

رسولان^{۱۱} خواهم فرستاد و بعضی از آنان را کشته یا شکنجه خواهند کرد^P.^{۱۲} تا از این نسل، حساب خون همه پیامبران که از پی فکنی جهان ریخته شده است خواسته شود.^۹ از خون هابیل گرفته تا خون زکریا که میان قربانگاه و خانه^{۱۳} [خداد] از بین رفت. آری به شما می گویم که از این نسل^{۱۴} حساب اینها پس گرفته خواهد شد.^{۱۵} ای عالمان شریعت وای بر شما، زیرا کلید دانش^{۱۵} را برداشته اید!^{۱۶} خودتان داخل نشده اید و کسانی را که می خواستند وارد شوند، مانع شده اید.^{۱۷}

۱۳ و وقتی از آنجا خارج شد، کاتبان^۷ و فریسیان شروع به ضدیت با او و واداشتن

^۰- در مت ۲۳:۳۴ سخن از حکیمان و کاتبان است و لوقا از رسولان سخن می گوید و بدیهی است که منظور او بیام آوران انجلی می باشد که اکنون نام می برد (ر.ک ۱۳:۶ توضیح c).

^P- ر. ک ۲۳:۶ توضیح q.

^q- ترجمه تحت اللطفی: که (به وسیله خدا) خون بازخواسته شود. از بین نویسندهای عهد جدید لوقا تنها کسی است که این عبارت از ترجمه یونانی کتاب مقدس را می آورد (پید ۵:۹؛ ۲۲:۴۲؛ ۲:۵؛ ۴:۲۲-۲۰) مز ۹:۱۳؛ حرق ۳۳:۸)، عبارتی که محاکومیت آدم کشی را اعلام می کند.

^{۱۰}- قتل هابیل و قتل زکریا نخستین و آخرین جنایاتی هستند که در کتاب مقدس عبری روایت شده است (پید ۴:۸-۱۰؛ ۲:۲۰-۲۲) و مظہر جنایاتی بشمار می روند که در تاریخ مقدس وجود دارد، البته بدون اینکه شهادای جدیدتر نظری شهیدان دوران مکابیان به حساب آید که در ترجمه یونانی عهد عتیق ذکر گردیده است. ضمناً این طرز برداشت مربوط به یهودیان فلسطینی است (ر.ک مت ۳۵:۲۳ توضیح W).

^{۱۱}- بر طبق نظریه ای که در کتاب مقدس ذکر شده و ارثان خانواده با در گذشتگان وابستگی مشترک دارند و بنابراین باید کیفر تمام خطاهای گذشته را تحمل کرده در آنها شریک شناخته شوند (آیات ۴۸-۴۹).

^t- در تعدادی از نسخه های خطی کهن آمده است: پنهان کرده اند.

^{۱۲}- در مت ۲۳:۲۳ کاتبان و فریسیان ملامت می شوند زیرا در مقابل آدمیانی که می خواهند به ملکوت وارد شوند آن را با قفل بسته اند. لوقا معلمین شریعت را سرزنش می کند که کلید دانش را برداشته و به خود منحصر کرده اند. به نظر لوقا کلید دانش راه دسترسی به ملکوت است.

^{۱۳}- در تعداد زیادی از نسخه های خطی کلمه معلمین شریعت هم با کاتبان یا به جای آن ذکر شده است.

^W- در اینجا لوقا چندین قسمت از سخنان عیسی را ارائه می نماید که در انجیل متی بطور پراکنده در جاهای مختلف آمده است. هدف از کلیه این سخنان آن است که شاگردان چگونه درباره استاد خود شهادت دهند.

^X- گاهی ترجمه می کنند: شروع کرد به شاگردانش بگوید: نخست از... ولی لوقا چندین بار مطالب خود را با کلمه «نخست» آغاز می کند (۹:۱۰؛ ۱۷:۵؛ ۶۱:۹).^{۱۷}

^{۱۸}- ر. ک ۴۲:۶ توضیح g. کلمه ریاکاری ترجمه تحت اللطفی است و بعضی این کلمه را «نادرستی» ترجمه می کنند. بسیاری از مفسران با توجه به این که رأی محاکومیت درباره فریسیان است این قسمت را به قسمت قلی متصّل می کنند ولی در ابتدای این آیه صحنه جدیدی ارائه شده و قسمت بعدی اخطار و دعوی است بر اینکه در سخن گفتن راستی و صراحت داشته و توجّهی به نظریه و غاییه مردمان نکنند. در مورد خمیر مایه فریسیان ر. ک مت ۱۶:۶ توضیح g.

^۸ این را به شما می‌گویم: هر که در برابر انسانها مرا اقرار کند^d، پسر انسان نیز در برابر فرشتگان خدا او را اقرار خواهد کرد.^e ^۹ اما آن که مرا در برابر انسانها انکار کند در برابر فرشتگان خدا انکار خواهد شد.^{۱۰} و هر که سخنی بر ضد پسر انسان بگوید، بر او بخشیده خواهد شد، اما آن که بر ضد روح القدس کفر بگوید بر او بخشیده نخواهد شد.^f ^{۱۱} چون شما را در برابر کنیسه‌ها و قضایات و مقتدران^g حاضر کنند، نگران نباشید چگونه^h و چه پاسخ دهید یا چه بگوئید،ⁱ ^{۱۲} زیرا روح القدس در همان ساعت به شما خواهد آموخت چه باید گفت.

تاریکی گفته اید، در روشنائی کامل، شنیده خواهد شد^۲ و آنچه در گوش پستوئی به گوش کسی گفته اید، بر بامها^a ندا داده خواهد شد.^۳ به شما ای دوستان من می‌گویم: مترسید از آنان که جسم را می‌کشند و بیش از آن کاری نمی‌توانند بکنند.^۴ حال به شما نشان می‌دهم از که باید ترسید. از آن کس بترسید که پس از کشتن قدرت دارد به جهنم بیندازد.^b آری به شما می‌گویم از او بترسید.^c آیا پنج گنجشک به دو فلس فروخته نمی‌شود؟^d و حتی یکی از آنها در برابر خدا فراموش نمی‌شود!^e بلکه حتی تمام موهای سر شما شمرده شده است. ترسی نداشته باشید: ارزش شما بیش از انبوه گنجشکان است.

^{۱۳:۲۱}-^{۱۰} در مت ۲۷:۱۰ سخن امروزی عیسی را که در خفا گفته می‌شود در مقابل موعظه شاگردان که بعداً در ملاعام خواهد بود می‌آورد. لوقا در اینجا فقط درباره شاگردان سخن می‌گوید و گفاری ایشان را که در گذشته بدون انکاس بوده در مقابل اعلام علمی آینده آنان می‌آورد و بدین سان روحیه ملاحظه کاری و پنهان کاری که بیش از عید پیجاهه داشته‌اند از گفتارها و سخنان بعدی متمایز می‌کند.

-^a در مشرق زمین رسم چنین است که پشت بام جای معمولی برای گفتگو و مبادله و اشاعه اخبار است.

-^b فقط خدا چنین قدرتی دارد. لوقا اصرار دارد که بایستی از او ترسید و غالباً در این باره تاکید کرده است (۱:۵۰؛ ۲:۱۸؛ ۴:۲۳).

-^c کلمه «دوفلس را گاهی «دوشاهی» یا «دوغاز» می‌توان ترجمه کرد. ر.ک مت ۲۹:۱۰ توضیح ۵. در مت ۲۹:۱۰ گفته شده است: دو گنجشک به یک فلس... ولی لوقا قیمت آنها را پایین تر آورده است تا این تصویر را تشدید کند، چنان که در ۳۶:۵ و ۱۲:۱۱ نیز به همین گونه رفتار کرده است.

-^d یا مرا تأیید کند، ر.ک مت ۳۲:۱۰ توضیح ۹.

-^e موضوع داوری زمان آخر است که به وسیله خدا در حضور فرشتگانش انجام می‌شود (۲۶:۹) ولی بر طبق روش فلسطینیان از خدا به طور ضمنی یاد شده (ر.ک ۱۰:۱۵) در صورتی که در مت ۳۲:۱۰ صریحاً ذکر گردیده است. در اینجا پسر انسان به عنوان داور ظاهر نمی‌شود بلکه برخلاف مت ۳۱:۲۵ چون شاهدی به نفع شاگردان و پیروان خود می‌باشد.

-^f ر.ک مت ۳۲:۱۲ توضیح. ناسزاهاشی که علیه پسر انسان گفته می‌شود قابل بخشاش است ولی کفرگوئی بر ضد روح القدس بخشیده نخواهد شد. لوقا که این دو مورد را از یگدیگر تفکیک می‌کند دوران رسالت عیسی را بپروردی زمین (حتی مرگ او) قابل بخشش است (۳۴:۲۳؛ ۱۷:۳؛ ۲۷:۱۳) در مقابل دوران رسالت رسولان می‌آورد که بواسطه روح القدس الهام می‌باشد و آخرین مهلت برای توبه اسرائیل است (اع ۲:۲۸؛ ۲:۲۸؛ ۱۳:۹؛ ۱۳:۲۸؛ ۶:۲۵؛ ۱۸:۴؛ ۴:۴۶؛ ۲:۲۸). مت ۱۲:۳۲ و مر ۳:۲۹-۲۲ این سخن را در اوضاع و شرایط دیگری روایت کرده‌اند که به آن مفهوم دیگری می‌دهد.

-^g منظور لوقا مقامات قضائی بتبرستان است.

-^h در بسیاری از نسخه‌های خطی کلمه «چه» وجود ندارد و این جمله به این صورت آمده است: نگران نباشید چگونه پاسخ دهید.

-ⁱ در مت ۱۰:۲۰ و مر ۱۳:۱۱ خود روح القدس از زبان شاگردان سخن خواهد گفت. لوقا نقش فعال تری برای شاهدان عیسی قائل شده و می‌گوید روح القدس به ایشان خواهد آموخت (ر.ک روم ۱۵:۸ در کنار عبارت و اصطلاح یهودی که در غال ۶:۴-۶ آمده است). در ۱۵:۲۱ آین وعده را به صورت دیگری ارائه نموده و انجام آن را در اع ۸:۴؛ ۳۲:۵؛ ۷:۵۵ نشان می‌دهد.

کوپیده و بزرگتر بنا خواهم کرد و تمام گندم
و دارائی خود را در آنجا جمع نموده^{۱۹} و به
جان خود^{۲۰} خواهم گفت: ای جان من، جا^{۲۱}
دارائی بسیار برای سالهای بسیار اینجا
داری، بیاسای، بخور، بنوش، شادی کن».
اما خدا به او گفت: «ای بی شعور،
همین امشب جانت را خواهند طلبید^{۲۱}. و
آنچه آماده کرده ای برای که خواهد بود؟
چنین است حال کسی که برای خود گنج
می‌اندوزد به جای آنکه برای خدا^{۲۲} ثروتمند
باشد^{۲۳}».

با فیض خدا زندگی کردن (متی ۶: ۲۵-۳۳)

و به شاگردانش گفت: «بدین سبب
به شما می‌گویم: برای زندگی نگران

ثروتهاي اين دنيا

اکسی از میان جمعیت به او گفت: «ای استاد به برادرم بگو ارشیه را با من تقسیم کند^{۲۴}.» به او گفت: «ای انسان^{۲۵} چه کسی مرا داور و مقسم بر شما قرار داده است؟»^{۲۶} به ایشان گفت: «دقت کنید! از هرگونه حرص بر حذر باشید، زیرآدمی هر چند در فراوانی بسر برد، زندگانیش به اموالش بستگی ندارد^{۲۷}.»

مثل ثروتمند بی شعور

برایشان این مثل را گفت^{۲۸}: «مردی ثروتمند بود که زمین هایش بار زیاد آورد
بود.^{۲۹} و از خود می پرسید^{۳۰}: چه کنم؟ زیرا
نمی‌دانم محصول خود را در کجا جمع کنم
و گفت: چنین می‌کنم: انبارهای خود را

ز- در آیات ۱۳ الی ۳۴ آموزشای مختلف عیسی در یک جا جمع شده است که در برابر شروت این دنیا چه رفتاری باید اتخاذ شود: اول اخطار کلی در مورد درخواست مخصوصی که شده است (آیات ۱۵-۱۳) مثل ثروتمند ناخرد (آیات ۲۱-۱۶)، اخطار به شاگردان که درباره خواراک و پوشاک نگران نباشند (آیات ۳۲-۲۲) و بالاخره توصیه و اندرز درباره صدقه دادن (آیات ۳۴-۳۲).

k- معمولاً خیلی آسان از ربی ها درخواست می کردند چنین داوری هایی انجام داده و رأی دهند.

l- این عبارت ترجمه تحت اللفظی است، ر. ک: ۵: ۲۰ توضیح^{۲۹}.

m- در اینجا از عیسی درخواست می شود وظیفه ای دنیوی انجام دهد و او نبی پذیرد و بدین گونه خود را از موسی متمایز می کند که به عنوان رئیس و قاضی عمل می کرد (خروج: ۱۴:۲؛ ر. ک: ۲۷:۷-۳۵).

n- تحت اللفظی: زندگی او نتیجه اموالش نمی باشد. با این بیان کلی این قسمت به پایان می رسد و تشریح می شود به چه سبب عیسی به مسائل مالی نمی پردازد زیرا منبع و سرچشمه زندگی نیست.

o- این مثال (ر. ک: ۱۰: ۳۰ توضیح) به طور بر جسته نشان می دهد و نتیجه گیری می کند (آیه ۲۱) که ثروت واقعی چیست به همین گونه در ۱۲: ۱۸؛ ۲۲: ۱۸؛ ۳۳: ۱۲؛ ر. ک: ۹: ۱۶ دعوت می شود برای خود گنجینه ای در آسمان بیندوزند.

p- در مثل هایی که لوقا روایت می کند غالباً اشخاص اندیشه خود را با سخن گفتن با خود بیان می کنند (۱۵: ۱۷؛ ۱۶: ۱۹-۱۷؛ ۱۶: ۳؛ ۱۷: ۱۸؛ ۱۸: ۴؛ ۲۰: ۱۳). همین روش را در مت ۳۸: ۲۱ و ۲۸: ۲۴ (لو ۴۵: ۱۲) می توان یافت.

q- ترجمه این جملات تحت اللفظی است. کلمه ای که در اینجا جان ترجمه شده پتانکه غالباً در عهدت عیق نیز آمده به معنی تمامی وجود فرد زنده با شخص می باشد. بنا بر این می توان آن را زندگی ترجمه کرد (۱۶: ۲۳، ۲۲، ۲۰: ۱۲؛ ۲۳: ۲۲؛ ۱۴: ۹؛ ۹: ۶) یا می توان صمیری به جای آن آورد.

r- تحت اللفظی: از تو باز می خواهند. فعل این فعل که به صورت نامعین و جمع آمده خدا است (ر. ک: ۶: ۳۸ توضیح^{۳۰}): خداوند به وسیله مرگ، ثروتمندان این دنیا را بازیس می گیرد.

s- این آیه در بعضی از نسخه های خطی وجود ندارد.

t- گاهی ترجمه می کنند: به نزد خدا (ر. ک آیه ۱۶ توضیح^{۳۱}). به احتمال قوی در اینجا موضوع گنج آسمانی است.

u- در بعضی از نسخه های خطی در اینجا افزوده شده است: با گفتن این فریاد می کشید: آن که گوشهاي برای شنیدن دارد بشنود (ر. ک: ۸: ۸؛ ۱۴: ۳۵).

ایمان! ۲۹ و شما در بی آن نباشید که چه خواهید خورد و چه خواهید نوشید، و نگران نباشید. ۳۰ زیرا همه اینها را ملت‌های جهان جستجو می‌کنند، اما پدر شما می‌داند که به اینها نیاز دارید. ۳۱ به جای آن ملکوت او را بجوئید و این برای شما افروده خواهد شد. ۳۲ ای رمه^a کوچک متربس زیرا خوشنودی پدر شما بوده است که ملکوت را په شما عطا کند.^b

گنج پايدار
(متى ۱۹:۶-۲۱)

اموال خود را بفروشید و به صدقه بدھید.^{۳۳} برای خود نقدینه هائی درست کنید که کھنه نمی شوند، گنجی تمام ناشدنی در آسمانها، که در آنجا نه دزد نزدیک می شود، نه موریانه خراب می کند.^{۳۴} زیرا در جایی که گنج شما است قلب شما نیز در آنجا خواهد بود.

نباشید^۷ که چه خواهید خورید و نه برای
تن که چه خواهید پوشید.^{۲۳} زیرا زندگی
بیش از خوراک است و تن بیش از
پوشانک.^{۲۴} کلاغها را ملاحظه کنید: نه
می کارند و نه می دروند. نه مخزنی دارند و
نه انباری و خدا به آنان خوراک می رسانند.
شما چقدر بیشتر از پرندگان ارزش دارید!^{۲۵}
چه کسی از میان شما با ناراحتی ها
می تواند یک ذراع به سن خود بیفزاید.^w
^{۲۶}

پس اگر حتی لوچکترین چیز فراز
قدرت شما است چرا برای بقیه چیزها
نگرانید؟^{۲۷} سومن هارا ملاحظه کنید. نه
می‌رسند و نه می‌بافنده^{۲۸}، باری به شما
می‌گوییم، حتی سلیمان با تمام شکوهش به
مانند یکی از اینها پوشیده نشده بود.
پس اگر در دشت گیاهی را که امروز
هست و فردا به تنور^{۲۹} افکنده خواهد شد
خدا این چنین لباس می‌پوشاند، برای شما
چقدر بیشتر خواهد کرد ای مردمان کم

۲۵:۶ توضیح - ر. ک مت

W- تحت اللقطي: یک ذراع به هستی خود بفرازید. کلمه ای که در بالا سن ترجمه شده هم به معنی قُد می باشد (چنانکه در ۵۲:۲ و ۳:۱۹ بکار برده شده) و هم به معنی سَن است. الیته معنی اولی در اینجا مورد ندارد زیرا افزودن یک ذراع (تقریباً ۵۰ سانتیمتر) به قُد مقدار کمی نیست (آیه ۲۶).

X- این آیه مختص به لوقا است و همان بی علاقگی به دنیا را که در ۱۰:۱۶ و ۱۷:۱۹ ذکر شده است نشان می دهد.

۷- در تعداد زیادی از نسخه های خطی نوشته شده است: سوسن ها را ملاحظه کنید چگونه نمودی کشند و نه می ریستند. ولی این عبارت احتمالاً از مت ۲۸:۶ گرفته شده و عبارت تعدادی از نسخه های خطی کهنه که در اینجا ذکر شده ترجیح دارد.

Z- کلمه تنور ترجمه تحت الفظی است و گاهی آتش ترجمه می‌کنند.

b- این نتیجه‌گیری مختص به لوقا است و این سؤال را پیش می‌آورد که اعطای ملکوت آیا هم اکنون حاضر است یا اینکه وعده اعطای آن مسلم می‌باشد.

۱۶- توصیه و اندرزی که لوقا در آغاز اخطباری می‌آورد تقریباً با بیان خلاصه تری در مت ۲۱:۶-۱۹ آمده است (ر. ک آیه ۱۶ توضیح). در مورد اصرار و تاکید لوقا در باره صدقه دادن ر. ک ۱۱:۴۱ توضیح d.

مثل هایی درباره بیداری^d
(متی ۴۳:۲۴-۵۱)

خداوند گفت: «پس کدام مبادر و فدار و هوشیار است که خداوند بر خدمتگزاران خود قرار دهد تا در موقع معین سهم گندم را بدهد؟^{۴۳} خوشابحال این برده که چون خداوندش بباید او را چنین مشغول یابد.^{۴۴} به راستی به شما می‌گویم که وی را بر تمام اموالش قرار خواهد داد، اما اگر این برده در دل خود بگوید^a که خداوند من در آمدن تأخیر می‌کند و شروع به زدن غلامان و کنیزان کرده و به خوردن و نوشیدن و مستی بپردازد،^{۴۵} خداوند این برده، در روزی که انتظار ندارد و در ساعتی که نمی‌داند خواهد آمد و او را جدا کرده^k قسمتش را با بی ایمانان^۱ قرار خواهد داد.^{۴۶} این برده که بدانستن اراده خداوندش، چیزی را آماده نکرده یا به اراده خود عمل نموده ضربه‌های بسیار خواهد خورد.^{۴۷} اما آنکه ندانسته با رفتارش سزاوار ضربه‌هایی باشد، ضربه‌های کمی خواهد خورد. به هر که زیاد

^{۳۵} کمرهایتان بسته و چراگهایتان روش باشد^e و همچون مردانی باشید که در انتظار بازگشت خداوندشان از عروسی هستند^f تا همان دم که بباید و بکوید، بر او بگشایند.^{۳۷} خوشابحال این برده‌گان که خداوندشان در بازگشت آنان را بیدار بباید. آمین به شما می‌گویم که وی کمر بسته ایشان را برسرسفره نشانده و به خدمت ایشان خواهد پرداخت.^{۳۸} اگر در پاس دوم یا سوم بباید و چنین بباید، خوشابحال آنها.

^{۳۹} این را نیک بدانید: اگر صاحب خانه ۱-تسا:۵ می‌دانست که در چه ساعتی دزد خواهد آمد، نمی‌گذشت به خانه اش نقب بزند.^g مر ۳۵:۱۳ شما هم آماده باشید زیرا در ساعتی که نمی‌پندرید پسر انسان خواهد آمد.»

^{۴۱} پطرس گفت: «خداوند آیا این مثل را برای ما می‌گوئی یا برای همه^h?^{۴۲} و

d- لوقا در آیات ۴۸-۳۵ یک رشته مثل گرد آورده و طی آنها به شاگردان توصیه می‌شود در انتظار بازگشت خداوند مراقب و هوشیار باشند.

e- این عبارت ترجمه تحتاللفظی است و گاهی ترجمه می‌کنند: در لباس کار بمانید و چراگهای خود را روشن نگاه دارید. همچنان که در آیه ۳۷ و در آیه ۸:۱۷ ذکر شده است بایستی آماده کار باشند و به این منظور دامن ردای خود را بلند کرده و به کمربند نیز در برگزاری عید گذر لباس مسافرت می‌پوشند (خرج ۱۱:۱۲) و آمدن مسیح موعد را انتظار می‌کشند.

f- چنین به نظر می‌رسد که ذکر این نکته فقط برای آن است که نشان داده شود بازگشت او در ساعتی نامعین و دیر وقت است و به نیماد و معنی جشن عروسی در کتاب مقدس اشاره نمی‌کند.

g- تحتاللفظی: خانه اش را سوراخ کند. در خانه‌های فلسطین دزد به آسانی می‌توانست دیوارها را که نازک بودند سوراخ کند (ایوب ۱۶:۲۴).

h- این سؤال فقط در انجیل لوقا آمده است و لوقا با طرح این سؤال از اندرزهائی که به تمام شاگردان خطاب شده (آیات ۳۵-۳۰) به دستورات و توصیه‌های می‌پردازد که مربوط به کسانی است که به عنوان مبادر مسئول برادران خود هستند (آیات ۴۸-۴۲).

i- از بین انجیل نگاران فقط لوقا این کلمه را بکار برده است (ر.ک ۱:۱۶، ۳:۸) که نشان می‌دهد وی شخصیت مهمی است (ر.ک ۱-۴:۲-۱).

j- ر.ک ۱۷:۱۲ توضیح p.

k- تحتاللفظی: او را به دو نگه خواهد کرد. ر.ک مت ۵۱:۲۴ توضیح g.

l- کلمه بی ایمانان ترجمه تحتاللفظی است. گاهی ترجمه می‌کند بی وفایان. متی می‌گوید: ریاکاران.

خانواده پنج نفری، تفرقه خواهد بود، سه نفر علیه دو نفر و دو نفر علیه سه نفر.^{۵۳} پدر علیه پسر و پسر علیه پدر، مادر علیه دختر و دختر علیه مادر، مادر شوهر علیه عروس خود و عروس علیه مادر شوهر تفرقه خواهد داشت.^{۵۴}

تصمیم‌گیری. تشخص نشانه‌های این دوران^t (متی ۳-۲:۱۶)

^{۵۴} باز به جماعت می‌گفت: «وقتی می‌بینید ابری از باختر بلند می‌شود همان دم می‌گوئید که باران می‌آید و چنین می‌شود.^{۵۵} وقتی باد جنوب می‌وزد می‌گوئید که گرم سوزان خواهد شد و چنین

داده شده باشد از او زیاد مطالبه خواهد شد و به هر که زیاد سپرده شده باشد از او بیشتر خواهند خواست.^m

چرا عیسی آمده استⁿ

^{۴۹} من آمده ام تا آتشی بر زمین بیندازم و چقدر می‌خواستم که هم اکنون افروخته شده مر. ۳۸:۱۰ باشد!^{۵۰} باید به تعییدی، تعیید یا بم و چقدر در فشار هستم^۹ تا آنکه همه چیز به پایان رسد!

(متی ۱۰: ۳۶-۳۴)

^{۵۱} آیا می‌پندارید که آمده ام تا بر زمین آرامش را بدهم؟ خیر! به شما می‌گویم، بلکه تفرقه^r را،^{۵۲} زیرا از این پس در

- آیات ۴۸-۴۷ فقط در انجیل لوقا آمده و مخصوصاً قسمت دوم آیه ۴۸ مسئولیت روسای کلیسا را یادآوری نموده و نتیجه‌گیری آیات ۴۸-۴۱ می‌باشد.

- در این قسمت لوقا چندین گفتار از عیسی را جمع کرده که درباره رسالت خود بیان نموده است. بین گونه قسمت بعدی را (۹:۱۳ - ۵:۴) آمده می‌کند که درباره فوریت اتخاذ تصمیم و انتخاب راه خود در برابر او است.

- همچنین می‌توان ترجمه کرد: چه میل دارم اگر هم اکنون افروخته شده است، ولی با توجه به آیه ۵۰ به خوبی برمی‌آید واقعه‌ای است که بعد از خواهد داد. آتشی که عیسی در اینجا ذکر می‌کند آتشی است که در تصاویر مربوط به زمان آخر به همراه داوری خدا است (اش ۱۵:۶۶؛ حرق ۱۶:۱۵؛ ملا ۳:۳۹؛ ۲۲:۳۸؛ ۶:۳۹؛ ۱۹:۳؛ یهودیه ۱۶:۱۷). احتمالاً لوقا به تعیید روح القدس و آتش که در روز پنجاهه افتتاح شده است می‌اندیشد (ر. ک ۷۱:۳؛ اع:۲؛ ع:۳؛ ۱۹:۳، ۲:۴).

- در مر ۳۸:۱۰ تعیید عیسی به موازات جام در دنگی که سر می‌کشد ذکر شده تا شهید شدن او را یادآوری نماید. در اینجا تعیید به موازات آتش و در عبارتی که مربوط به داوری است ذکر می‌شود. ذکر آب با آتش به عنوان وسائل داوری و کیفر مجدداً در ۷:۲۶-۲۹ خواهد آمد (ر. ک ۲-پطر ۵:۶-۳؛ ۷:۶-۳). عیسی در مقابل داوری که به آدمیان خواهد رسید از داوری که بر خودش خواهد شد یاد می‌کند.

- اکثر آین جمله را ترجمه می‌کنند: چقدر نگران هستم؟ ولی در اینجا با توجه به آنچه در آیه ۴۹ آمده بر می‌آید که عیسی بیش از آنکه اضطراب و نگرانی داشته باشد عجله دارد مأموریت نجات بخش خود را به انجام رساند.

- تحتاللفظی: تجربه. متی در ۳۴:۱۰: واژه محسوس و مادی شمشیر را آورده که حتماً کلمه ابتدائی و اصلی است. لوقا اکثراً آرامش را والاترین عطیه مسیحیانی می‌داند (ر. ک ۷۹:۱ توپیح). در اینجا که عیسی آن را به طور عجیبی نفی می‌کند اعلام می‌نماید که این آرامش، آرامش جسمانی و سهل الوصول نیست که پیامبران دروغین تصور می‌کردند (ار ۱۴:۶؛ حرق ۱۱:۸؛ ۱۰:۱۳، ۱۰:۱۶).

- تفرقه خانواده‌ها در روایات پیامبران یکی از آثار مصادیب زمان آخر می‌باشد (میک ۷:۷؛ ۲۲:۲؛ ملا ۳:۲۴). عیسی مجدداً در این باره سخن خواهد گفت: لو ۱۶:۲۱ و متون موازی.

- از ۵۴:۱۲ الی ۹:۶ لوقا سلسه‌ای از آموزش‌های عیسی را روایت می‌کند که درباره لزوم و فوریت توبه است: دعوت به جهت تشخیص نشانه‌های دوران حاضر را تشخیص دهنند (آیات ۵۴-۵۶)، مثلی درباره لزوم سر و سامان دادن به اوضاع خود قبل از داوری (آیات ۵۷-۵۹)، تفسیر وقایع روزمره در خصوص دعوت به توبه (۱:۱۳) و یک مثل درباره آخرین مهلت داده شده برای شمر آوردن (۹:۶-۱۲).

سخن درآمده بدیشان گفت: «آیا می پندارید که این جلیلیان چون متهم چنین سرنوشتی شدند گناهکارتر از [دیگر] جلیلیان بودند؟^۳ به شما می گویم خیر، اما اگر توبه نکنید، همگی به همین گونه هلاک خواهید شد.^۴ یا آن هیجده تن که برج سلام با افتادنش آنان را کشت، آیا می پندارید که دین ایشان^۵ از همه مردمانی که در اورشلیم ساکن هستند بیشتر بوده است؟^۵ به شما می گویم خیر، اما اگر نمی خواهید توبه کنید، همگی این چنین از بین خواهید رفت.

مثل درخت انجیر بی ثمر^a
و این مثل را می گفت: «کسی درخت انجیری در تاکستان خود کاشته بود و آمد در آن میوه جستجو کند و نیافت.^۷ به کارگر تاکستان گفت: اینک سه سال است که می آیم تا میوه ای در این درخت انجیر جستجو کنم و نمی یابم. آن را قطع کن. چرا زمین را عاطل می گذارد.^۸ در پاسخ او گفت: ای خداوند، امسال هم این را بگذار

می شود.^۹ ای ریاکاران^{۱۰}، می توانید صورت زمین و آسمان را تشخیص دهید ولی چگونه این دوران^۷ را تشخیص نمی دهید؟

پیش از داوری امور خود را سامان دهید (متی ۲۵:۵-۲۶)

^{۱۱} و چرا خودتان داوری نمی کنید که چه چیزی عدالت است؟^{۱۲} مثلاً^w وقتی با مدعی خود نزد رئیسی می روی، در راه کوشش نمای با او تمام کنی، مبادا وی تو را نزد قاضی کشانده و قاضی تو را به داروغه تسلیم کند و داروغه تو را به زندان افکند.^{۱۳} به تو می گویم. از آنجا بیرون نخواهی آمد تا آخرین پیش را پس داده باشی.»

تعجیل در توبه^x

۱۳ در همین موقع مردانی سر رسیدند که در باره اهالی جلیل خبر آوردند که پیلاطس خون آنان را با خون قربانیانشان به هم آمیخته بود.^y و او به

^{۱۰}- ریاکاران ترجمه تحتاللفظی است. گاهی ترجمه می کنند: ای ارواح فاسد: ر. ک ۴۲:۶ توضیح g.
^{۱۱}- این دوران را که دوران عیسی است به آسانی می توان شناخت زیرا نشانه های آن واضح و روشن است (۲۲:۷؛ ۲۰:۱۱). این نظریه با آنچه در ۲۹:۱۱ ذکر شده است تفاوت دارد.

^w- در انجیل متی این مثل برای بیان رحمت و احسان برادرانه است. در اینجا اصرار می شود که پیش از فرا رسیدن داوری با یگدیگر آشتبندی نمایند. این نکته که از نظر زمان آخر تقاضت جزئی دارد احتمالاً انتظار و هدف اصلی این مثل بوده است.
^x- عیسی در مورد دو واقعه در دنیا کی که جدیداً رخ داده نتیجه گیری کرده و دو اظهار مشابه می نماید. بر طبق نظریه ای که در آن زمان رایج بود، سزا و پاداش در این دنیا داده می شود و لذا شوندگان تصور می کردند که این وقایع چون کیفر الهی بر گناهکاران نازل شده است و چون خودشان از این کیفر معاف شده اند از درستی و عدالت خود اطمینان حاصل کرده اند. ولی عیسی این نظریه را که بیش از حد ساده است رد می کند (ر. ک ۹:۲-۳): و نشان می دهد که این مصیبت ها اعلام خطی برای همگان است بدین معنی که همه گناهکارند و همه باستی توبه کنند.

^y- بر طبق گزارش های تاریخی، پیلاطس چندین بار در اورشلیم مرتكب اقدامات منجر به خونریزی شده بود.
^z- تحتاللفظی: بدھی ایشان. گاهی ترجمه می کنند: جرم ایشان، ر. ک مت ۱۲:۶ توضیح h: لو ۱۱:۴ توضیح f.
^a- در این مثل مجدداً موضوع تهدید درختی که ثمر نمی دهد ذکر شده است (۹:۸-۹؛ ۴:۳-۶)، ولی در اینجا اعلام آخرین مهلت اضافه شده است. در این عبارات دعوت به توبه و فوریت آن آشکار است.

یافتن بیائید و نه در روز سبت!»
 ۱۵ خداوند در پاسخ به او گفت: «ای ریاکاران! مگر در روز سبت هر یک از شما گاو یا الاغش را از آخر را باز نمی کند تا برای آب دادن ببرد؟^{۱۶} و این دختر ابراهیم که شیطان مدت هیجده سال است در بند کرده، نباید در روز سبت^۱ از این بندرها شود!»^{۱۷} و چون این سخن را می گفت همه رقیباً نش شرمگین شدند در حالی که همه جمعیت از کارهای برجسته ای که او انجام می داد شادمان بودند.

مثل‌های دانه خردل و خمیرمایه^m

(متی:۱۳:۳۱-۳۳؛ مرقس:۴:۳۰-۳۲)

^{۱۸} پس می گفت: «ملکوت خداⁿ به چه شبیه است و آن را به چه می توانم تشبيه کنم؟^{۱۹} شبیه دانه خردلی است که مردی گرفته در باغ خود می افکند، رشد کرده و

تا زمانی که دورادورش را بکنم و کود بدhem،^۹ شاید در آینده^b میوه دهد... والله،^c البته آن را قطع خواهی کرد.

شفای زن علیل در روز سبت^d

^۱ در یک روز سبت در کنیسه ای آموزش می داد.^{۱۱} و آنگاه زنی که از هیجده سال پیش روحی داشت که او را ناتوان می کرد^e و او کاملاً خمیده شده و مطلقاً نمی توانست راست بایستد.^f با دیدن وی عیسی او را خطاب کرده گفت: «ای زن اینک از ناتوانی خود رها شدی.»^{۱۲} و دستهایش را بر زن نهاد و در همان لحظه آن زن راست بایستاد^g و خدا را تجلیل می کرد.^h

^{۱۳} رئیس کنیسه، از اینکه عیسی در روز سبتⁱ شفا داده است، برآشفته به سخن درآمد و به جمعیت گفت: «مدت شش روز باید کار کرد، پس در این روزها جهت شفا

- بعضی به جای کلمه آینده ترجمه می کنند: سال آینده (که در آن سالی که در بند قبلی آمده است یادآوری می شود).

- در بعضی از نسخه های خطی چین نوشته شده است: میوه؟ و گرنه در آینده...

- این بحث و جدل در مورد شفا دادن ها که عیسی در روز سبت از همان نوع نوشته هائی است که در ۱۱:۶ و ۱۴:۶ آمده است.

- تحت اللفظی: تحت تسلیط یک روح ناتوانی بود. این بیماری به عمل شیطانی نسبت داده است (ر. ک بند ۱۶ و ۱۱:۱۴).

-f می توان ترجمه کرد: نمی توانست کاملاً راست بایستد.

-g تحت اللفظی: راست ایستاده شد.

-h ر. ک ۲۰:۲ توضیح i.

-i ر. ک ۷:۶ توضیح w.

-j گاهی ترجمه می کنند: ای ارواح فاسد (ر. ک ۴۲:۶ توضیح g). در تعداد زیادی از نسخه های خطی این کلمه به صورت مفرد آمده است: ای ریاکار، که با وضعیت روایت بهتر تطبیق می کند.

-k عیسی رفقار عمومی دهقانان و عقل سلیم آنان را ذکر کرده و نتیجه می گیرد که به دلیل قوی تر اتخاذ چینن روشنی در نجات و شفای بیماران صحیح است.

-l ر. ک ۳:۳ توضیح e. در نظر عیسی روز سبت روز خداوند و بلکه عالی ترین روز برای نجات می باشد.

-m در اینجا دو مثل آمده (ر. ک ۵:۱۱ توضیح h) که متی آنها را زودتر ارائه می کند (نظیر مرقس که فقط مثل اولی را روایت می نماید). در انجیل لوقا نخستین بخش فراز آمدن عیسی به اورشلیم با این دو مثل به پایان می رسد و در طی آنها فکر شونده را متوجه موضوع ملکوت خدا می کند. لوقا با ذکر این مثل ها می گوید ملکوت خدا به طور مقاومت ناپذیری توسعه می یابد و قدرت دارد افراد را تغییر دهد چنان که در تجربه مبشرین در رسالت ملاحظه می شود.

-n این دو مثل تنها مواردی است که لوقا در آنها از ملکوت خدا به طور صريح یاد می کند.

کوشش خواهند کرد وارد شوند و موفق نخواهند شد^t.

(متی ۱۰:۲۵) ^{۴۵} همین که صاحب خانه، قیام کرده در را بینند شما که در بیرون مانده اید به در کوپیده خواهید گفت: خداوندا برای ما بگشای. او به شما پاسخ خواهد داد: نمی دانم از کجا هستید.

(متی ۲۲:۷) ^{۴۶} آنگاه شروع به گفتن خواهید کرد: ما در برابر تو خورده و نوشیده ایم و تو در میدان های ما تعلیم داده ایم.^u ^{۲۷} و او به شما خواهد گفت: نمی دانم^w از کجا هستید: از من دور شوید، همه شما ای عمله ظلم!^x

درختی می شود^۰ و پرندگان آسمان در شاخه هایش پناه می گیرند.^p » ^{۲۰} و باز گفت: «ملکوت خدا را به چه می توانم تشبیه کنم؟^{۲۱} شبیه خمیر مایه ای است که زنی گرفته در سه پیمانه آرد پنهان می کند، تا اینکه همه تخمیر شود^۹. »

آیا قوم اسرائیل وارد ملکوت می شود؟ ^{۲۲} و از شهرها و روستاهای عبور کرده در حالی که آموزش می داد و به سوی اورشليم راه می پیمود.^r

(متی ۱۳:۷)

^{۲۳} کسی به او گفت: «خداوندا آیا نجات یافتنگان اندک خواهند بود؟» وی بدیشان گفت: ^{۲۴} «کوشش کنید از در تنگ وارد شوید^s زیرا به شما می گوییم، بسیاری

۰- در تعداد نسبتاً زیادی از نسخه های خطی درخت بزرگی نوشته شده است ولی این توصیف در مورد بوته خردل تطبیق نمی کند. ضمناً لوقا بر تفاوت بزرگی درخت و کوچکی دانه تاکیدی نکرده است در صورتی که در مت ۳۲:۱۳ و مر ۴:۳۱-۳۰ این نکته بادآوری شده است.

p- این تصویر که دان ۹:۴ (و حرق ۲۳:۱۷ و ۶:۳۱) در مورد قدرت پادشاهان بزرگ بکار می برند ممکن است در نظر لوقا توسعه و انتشار انجیل در پین ملت های جهان باشد.

q- در مورد این مثل که تقریباً مبنی انجیل متی است، ر. ک مت ۳۳:۱۳ توضیح.^۸

r- چنین به نظر می رسد که یادآوری مجدد فراز آمدن عیسی به سوی اورشليم (آیه ۲۲) آغاز بخش جدیدی از مسافرت می باشد (۱۰:۱۷-۲۲:۳۰). در آیات ۲۲:۱۳ سخنان مختلف عیسی درباره ورود به ملکوت جمع اوری شده است (متی این سخنان را به شکل دیگر و در اوضاع و احوال دیگری ارائه می کند). لوقا آنها را بر ضد یهودیانی که به عیسی ایمان نخواهند آورد بکار می برد. یعنی زمانی که غیریهودیان به نجات وارد شوند، یهودیان اخراج خواهند شد. بعضی از یهودیانی که ابتدا دعوت شده بودند در جایگاه آخر خواهند بود، زمانی که خواهند دید بت پرستان در ضیافت مسیحیانی جای ایشان را می گیرند (۳۰-۲۸).

s- عیسی در اینجا نمی خواهد توضیحاتی درباره تنازع داوری نهائی بدهد چنان که در جای دیگر درباره تاریخ داوری هم توضیحاتی نمی دهد (۱۲:۱۰، ۴۰:۱۲، ۴۶:۱، اع ۷-۶:۱) بلکه فقط از شنوندگان دعوت می کند برای رسیدن به ملکوت کوشش نمایند (ر. ک ۱۶:۱۶).

t- در تعدادی از نسخ خطی این عبارت به قسمت اول آیه بعدی متصل شده و فقط بین آنها علامت فاصله (،) آمده است.

u- تحتاللفظی: آموزش داده ای. کسانی که در اینجا سخن می گویند یهودیانی هستند که شاهد رسالت عیسی بوده اند (در مت ۷:۲۲-۲۳:۲۳ پیامبران و مسیحیانی هستند که به نام عیسی نبوت می کنند).

v- در تعدادی از نسخه های خطی نوشته شده است: خواهد گفت: به شما می گوییم... در اینجا کسی که سخن می گوید داور زمان آخر است در صورتی که در مت ۲۳:۷ عیسی به عنوان متكلم سخن می گوید.

w- در تعداد زیادی از نسخه های خطی نوشته شده است: شما، نمی دانم... چنانکه در آیه ۲۵ نیز به همین صورت است.

x- تحتاللفظی: کارگران بی عدالتی. داور، یهودیان بدلکار را به عنوان واپسگان خود نمی شناسد: بدین معنی که برای تعلق به قوم خدا کافی نیست که از نسل ابراهیم باشند (ر. ک ۸:۳، یو ۴۱-۳۳:۸). بلکه باید عیسی را بپذیرند و توسط او که داور است شناخته شوند (آیات ۲۷-۲۵).

بکشد.»^{۳۲} و بدیشان گفت: «بروید به آن روباه^d بگوئید: اینک من دیوها را می‌رانم و امروز و فردا شفا دادن‌ها به انجام می‌رسانم و روز سوم^e برای من تمام می‌شود.^f اما امروز و فردا و روز بعد باید راه خود را دنبال کنم زیرا مناسب نیست که پیامبری بیرون از اورشلیم هلاک گردد.^g

مرشیه برای اورشلیم (متی ۳۹-۳۷:۲۲)

ای اورشلیم، ای اورشلیم، تو که پیامبران را می‌کشی و کسانی را که بسوی تو فرستاده شده اند سنگسار می‌کنی، بارها خواستم فرزندان را همانند مرغ غی که جوجه هایش را زیر بالهایش گردآوری می‌کند گردآورم و نخواستید!^h اینک

(متی ۱۱، ۱۲:۸)

^{۲۸} در آنجا گریه و فشار دندانها خواهد بود چون ابراهیم، اسحاق، یعقوب و همه پیامبران را در مملکوت خدا و خود را بیرون رانده ببینید^{۲۹} و از خاور و از باختر، از شمال و از جنوب آمده^{۳۰} در مملکوت خدا بر سر سفره خواهند نشست.

(متی ۱۹:۳۰؛ ۱۶:۲۰؛ مرقس ۱۰:۳۱)

۳۰ و آنگاه بعضی از آخرین‌ها اولین و بعضی از اوّلین‌ها آخرین خواهند بود.^a

عیسی رو در رو با مرگ^b

^{۳۱} در همان ساعت، تنی چند از فریسیان^c بیش آمده به او گفتند: «روانه شده از اینجا برو، زیرا هیرودیس می‌خواهد تورا

y- عیسی در اینجا مملکوت را به روش یهودیان به عنوان ضیافت مسیحائی معرفی می‌کند (اش ۶:۲۵؛ لو ۱۵:۱۴، ۱۶:۲۴-۲۶) که در آنجا برگزیدگان در اطراف پیامبران و بدران قوم جمع شده‌اند (ر. ک ۲۲:۱۶). کسانی که به دعوت عیسی پاسخ نداده باشند از آن ضیافت طرد خواهند شد. متی این تهدید را به کلیه یهودیان خطاب می‌نماید (ر. ک ۱۲:۸ توضیح r) در صورتی که منظور لوقا فقط شنوندگان بی ایمان عیسی می‌باشد.

z- منظور غیریهودیانی است که در مملکوت پذیرفته خواهند شد (ر. ک اش ۲:۲-۵؛ ۶:۲۵-۲۶؛ ۸:۶۶-۸:۲۱). a- ر. ک مت ۹:۳۰ توضیح i. این رأی قاطع در مت ۳۰:۱۹ و مر ۳۱:۱ و مخصوصاً مت ۱۶:۲۰ قدری خفیف تر است: (بسیاری از...).

b- لوقا در مطالب قبلي (آیات ۳۰-۲۳) بی ایمانی اسرائیل را در دوران عیسی یادآوری کرده و با توجه به این موضوع در اینجا دو گفتار عیسی را درباره مرگ خود می‌آورد: یکی آیات ۳۱ که مختص به خود لوقا است و دیگری آیات ۳۴-۳۵ که متی آن را در تاریخ دیرتری روایت نموده است.

c- ظاهراً این فریسیان موافق عیسی هستند (ر. ک ۷:۳۶ توضیح y). به هر صورت بعضی از مفسران اقدام آنان را خصوصت آمیز می‌دانند.

d- هیرودیس در نظر عیسی نه مانند شیری خطرناک بلکه چون روباهی حیله گر است. (ربی‌های یهودی معمولاً برای نشان دادن شخص خطرناک، تصویر شیر بکار می‌برند).

e- یعنی در مدت کوتاهی (اصطلاح معمول در زبان آرامی).

f- تحت اللطفی: من به پایان هستم که عبارتی مبهم بوده و ممکن است به مفهوم زمان و مطلق کلمات باشد (یعنی رسالت من پایان یافته است) یا اینکه اعلام نتیجه حاصل تعییر شود (یعنی به هدف خود رسیده‌ام) نظری آنچه در ۳۵:۲۲ و همچنین در یو ۷:۷ و ۲۰:۸ ذکر شده است: تا زمانی که ساعت او نرسیده باشد دشمنان عیسی نمی‌توانند بر او دست یابند.

g- عیسی مرگ خود را در اورشلیم اعلام کرده و آن را با مرگ پیامبرانی که بنی اسرائیل کشته است مقایسه می‌نماید (ر. ک ۶:۲۳ توضیح r).

h- برابر این سخنان که متی آنها را در ضمن گفتار عیسی در اورشلیم آورده است چنین بر می‌آید که عیسی قبل از «هفته مقدس» رسالت خود را در اورشلیم انجام داده است. این موضوع ظاهراً خیلی نزدیک به حقیقت است (ر. ک یوحنا). ضمناً نشان می‌دهد که طرح انجیل نظری و مخصوصاً شرح مسافرت به اورشلیم در انجیل سوم بعدها آمده شده است (ر. ک مقدمه).

او را گرفته شفای داد و روانه کرد.^۵ و به آنان گفت: «کدام یک از شما اگر پسر^m یا گاوش در چاهی بیفتند، همان روز سبت فوراً او را از آن بیرون نخواهد کشید؟ⁿ»^۶ و نتوانستند به آن پاسخ دهند.

انتخاب پایین ترین جایگاه

^۷ و مثلی^r برای مهمانان می‌گفت چون مشاهده می‌کرد که چگونه نخستین نشیمنگاه‌ها^s را برمی‌گزینند. به ایشان می‌گفت: ^t«چون به عروسی دعوت شدی، مرو در نخستین جایگاه دراز بکش، مبادا شایسته ترا از تو هم دعوت شده باشد.»^۸ و امث^{۲۵:۶-۷}

کسی که شما را، تو و او را دعوت کرده است آمده به تو بگوید: جایت را به او بده،

خانه شما به شما واگذاشته شده است.^۹ به شما می‌گوییم: دیگر مرا نخواهید دید تا [روزی] فرارسد که بگوئید^{۱۰} مبارک باد آن که به نام خداوند می‌آید!^k»^{۱۱}

شفای بیمار مبتلا به استسقا در روز سبت^۱

^{۱۲} باری چون در یک روز سبت برای صرف غذا^m به خانه یکی از رؤسای فریسیان آمده بود، ایشان در کمین او می‌بودند.^{۱۳} و حال یک انسان مبتلا به استسقا در برابر او بود.^{۱۴} و عیسی به سخن درآمده به عالمان شریعتⁿ و فریسیان مت^{۱۲:۱۲} گفت: «آیا در روز سبت^{۱۵} شفا دادن مجاز مر^{۳:۴} است یا خیر؟»^{۱۶} و ایشان خاموش ماندند و

i- ر. ک ار ۷:۱۲. خدا معبد خود را ترک نموده آن را دستخوش ویرانی خواهد کرد (ر. ک ۶:۲۱) تا بر قوم خود کیفر نازل سازد و این تهدید در الہامات پیامبران معمول بوده است (میک ۱۲:۳؛ ۱۵:۲۶؛ ۱۷:۲۶؛ حرق ۸-۱۱).

j- در چندین نسخه خطی نظیر مت^{۱۷:۲۳} نوشته شده است: تا اینکه بگوئید... k- در اینجا لوقا اعلام می‌کند که شنوندگان با تحسین و هلهله مسیحائی که در مز ۱۱:۲۶ آمده (ر. ک لو ۱۹:۳۸) به عیسی درود خواهند گفت، بنابراین چنین به نظر می‌رسد که لوقا پذیرفته است قوم اسرائیل در زمان آخر توبه کرده به عیسی ایمان خواهد آورد (ر. ک ۲۱:۲۴؛ روم ۱۱:۲۵؛ ۲۷:۲۵).

l- لوقا در طی روایت صرف غذا چندین نکته را ارائه می‌کند (۱۴:۱-۶) و تمام این مطالب خطاب به فریسیان است که به نظر لوقا نماینده واقعی افکار و نظریات قوم اسرائیل هستند. اولین قسمت روایت، شفا دادن در روز سبت است که نظیر ۶:۱۱-۱۳ می‌باشد. استسقا از نظر لغوی به معنی آب خواستن، طلب آب کردن یا جمع شدن آب در شکم و نام مرضی است که بیمار آب زیاد خواهد.

m- ر. ک ۷:۳۶ توضیح y.

n- ر. ک ۷:۳۰ توضیح p.

o- ر. ک ۶:۷ توضیح w و ۱۳:۱۶ توضیح l.

p- در چندین نسخه خطی به جای این کلمه، الاغ نوشته شده یا به آن اضافه گردیده است که احتمالاً تحت تاثیر ۱۳:۱۵ می‌باشد. q- لوقا در اینجا هما گفتار عیسی را ارائه می‌کند که متنی در ۱۲:۱۱ آورده است (ر. ک توضیح u) ولی معلوم می‌شود که درباره عادات و رسوم اهالی فلسطین اطلاعات کمتری دارد، مثلاً متنی نوشته است اگر در سوراخی بیفتند در صورتی که لوقا از چاهی سخن می‌گوید که در کشورهایی که می‌شناخته وجود داشته است: مخصوصاً ذکر می‌کند که پس یا گاوی در آن افتاده باشد که از نظر عالمان شریعت و کسانی که شرع یهود را موبه مو رعایت می‌کردند دو مورد کاملاً مختلف است. بنابراین استدلال متنی از آچه لوقا گفته است قوی تر می‌باشد.

r- در اینجا کلمه مثل نظیر مر ۷:۱۷ به معنایی است که در کتاب مقدس بکار می‌رود و به مفهوم اندرز حکیمانه است. در نظر اول در آیات ۸-۱۰ عیسی درباره زیرکی در اجتماع می‌دهد، مانند آنچه در امث ۷-۶ ذکر شده ولی اندرز او در آیه ۱۱ با درس تواضع و فروتنی پایان می‌یابد، درسی که با اشتغال خاطر دنیای یهود درباره رعایت سلسله مراتب اختلاف دارد (ر. ک مدارک قمران).

s- تحت الفظی: رخخواب‌ها (ر. ک ۷:۳۶ توضیح z)، عیسی به همین گونه در ۲۰:۴۶ کاتبان را سرزنش می‌کند.

پذیرائی می کنی، فقیران، ناقص العضوها، لنگان و کوران^۷ را دعوت کن^{۱۳} و خوشبخت خواهی بود که چیزی ندارند به تو پس بدھند^۸ زیرا در روز رستاخیز عادلان، به تو پس داده خواهد شد^۹.

مثل مهمانانی که به جای آنان بینوایان می آیند^a (متی ۲۲:۱-۱۰)

^{۱۵} با این سخنان، یکی از مهمانان به او گفت: «خوشا به حال آن که غذاش^{۱۰} را در ملکوت خدا صرف خواهد کرد!»^{۱۶} به او گفت: «مردی مهمانی شام بزرگی می داد که بسیاری از مردم را بدان دعوت کرد.^{۱۷} و در ساعت شام برده اش را فرستاد تا به مهمانان بگوید: بیایید^b زیرا اکنون آماده است.^c

^{۱۸} اما همه یک صد^d شروع به عذرخواهی کردند. نخستین به وی گفت:

و آنگاه تو سراپا شرمگین گشته رفته آخرین جایگاه را اشغال خواهی کرد. ^{۱۹} اما چون دعوت شدی، برو در آخرین جایگاه دراز بکش، به طوری که آن کس که تو را دعوت کرده است آمده به تو بگوید: ای دوست من، بالاتر بفرمائید. آنگاه در برابر همه کسانی که با تو بر سر سفره هستند براحت افتخار خواهد بود. ^{۲۰} زیرا هر که خود را بالا مت ۱۲:۲۳ برد، پائین آورده خواهد شد ولی هر که خود را پائین آورد، بالا برد خواهد شد.^e

دعوت از بینوایان

^{۱۲} باز به آن کسی که از او دعوت کرده بود^{۱۱} می گفت: «وقتی ناهار یا شامی می دهی، دوستانت، برادرانت، بستگانت و نزدیکان ثروتمند خود را دعوت مکن مبادا ایشان هم به نوبه خود تو را دعوت کنند و همانند آن را به تو پس بدھند. ^{۱۳} اما وقتی

t- این سخن حکیمانه که از حرق ۳۱:۲۱ الهام یافته اعتماد متکبرانه فریسیان را محکوم می کند (ر.ک ۱۵:۱۶) و همین نکته مجدداً در ۱۴:۱۸ خواهد آمد.

u- موضوع اول صرف غذا بوده و حال موضوع دوم یعنی دعوت کردن مطرح می شود. عیسی با استفاده از این فرصت دعوت می کند که نسبت به بینوایان گذشت و بخشیدگی داشته و در پی منافع شخصی خود نباشند.

v- نصیحتی که عیسی می کند برخلاف تمام آداب و رسوم و عادات معمولی است. کلیه مردمانی که در اینجا دعوت شده اند افراد بیچاره و بینوا هستند (ر. ک ۲۰:۶ توضیح).

w- عیسی برای کسانی که در پی منافع خود نیستند و عده ای می دهد (ر. ک ۳۴-۳۲:۶).

x- تعدادی از مفسران با تکیه به این متن و آیه ۳۵:۰ تصور کرده اند که لوقا رستاخیز گناهکاران را قبول ندارد (این نظریه در بعضی از مخالف یهودیان آن دوران وجود داشته است) ولی لوقا در اع ۱۵:۲۴ از رستاخیز عادلان و گناهکاران سخن می گوید. بیانات او را در اینجا و در آیه ۳۵:۲۰ می توان چنین توضیح داد که فقط عادلان به زندگی واقعی می رستند.

y- این مثل در انجیل متی پس از ورود عیسی به اورشلیم ذکر شده و به صورت دیگری است. لوقا این مثل را به عنوان اعلام دعوت قوم جدید که از بینوایان یهودی و نیز غیریهودی تشکیل می شود ذکر می نماید.

z- تحتاللغطی: که نان خواهد خورد.

a- این جمله که نظیر مکا ۹:۱۹ نوید سعادت ابدی است، امید به شرکت در ضیافت مسیحائی را بیان می نماید (در مورد ضیافت مسیحائی ر.ک ۲۸:۱۳ توضیح y).

b- در تعدادی از نسخه های خطی نوشته شده است: همه چیز آماده است (ر. ک مت ۴:۲۲).

c- بر طبق رسوم اهالی مشرق زمین به مهمانان از مدت‌ها پیش خبر داده شده است و در آخرین لحظه میزبان خدمتکاری را به دنبال ایشان می فرستد (ر. ک استر ۸:۶-۱۴) تا آنان را به مجلس ضیافت هدایت نماید.

d- دعوت شدگان بسیارند (آیه ۱۶) اما مثل طبق قاعده معمول بیش از سه تن را نشان نمی دهد (ر. ک ۳۳:۱۰ توضیح) سومین فرد حتی عذرخواهی هم نمی کند.

دعوت شده بودند از شام من نخواهند
چشید.^۱

چشم پوشی از همه چیز به خاطر پیروی از عیسی

^{۲۵} جماعت بسیاری ^۱ با او راه می پیمودند
ورو برگردانده به ایشان گفت: «اگر
کسی به سوی من آید و پدر و مادر و زن^۱ و
فرزندان و برادران و خواهران و حتی جان
خود را منفور ندارد^۲ نمی تواند شاگرد من
^{۲۶} باشد^{۲۷} هر که صلیبیش را برندارد و به
دنبال من نیاید نمی تواند شاگرد من باشد.

^{۲۸} زیرا^m کدام یک از بین شما اگر
بخواهد برجی بنا کند شروع نمی کند که
بنشیند تا هزینه آن را حساب کند که ببیند
آیا برای اتمام آن دارد؟^{۲۹} مماداً اگر پی‌ها
را بریزد و نتواند تمام کند همه کسانی که
نگاه می کنند او را تمسخر کرده بگویند:

من کشتزاری خریده ام و باید رفته آن را
ببینم، خواهشمندم مرا معذور بداری^{۱۰} و
دیگری گفت: من پنج جفت گاو خریده ام و
می روم تا آنها را بیازمایم، خواهشمندم مرا
معذور بداری.^{۱۱} و دیگری گفت: من تازه
زن گرفته ام و برای همین نمی توانم بیایم.^{۱۲}
^{۱۳} و برده در بازگشت خود، این را به
خداآوندش گفت. آنگاه خداوند خانه
خشمنگین به برده اش گفت: سریعاً به
میدانها و کوچه‌های شهر برو و فقیران و
ناقض‌العضوها و کوران و لنگان^f را به
اینجا بیاور.^{۱۴} و برده گفت: خداوند آنچه
فرمان داده ای انجام شده ولی هنوز هم جا
هست.^{۱۵} و خداوند به برده گفت: به سر
کوره راهها و کنار پرچین ها^g بیرون برو و
برای آنکه خانه من پُر شود مجبور کن^{۱۶}
اشخاص وارد شوند،^{۱۷} زیرا به شما
می گویم، هیچ یک از این انسان‌هایی که

e- لوقا شاید کنایه‌ای از واقعه در ۱۴:۲۶ دارد.

f- فهرست این بیختنان همان است که در ۱۴:۱۳ در شهر گردآوری شده‌اند و لوقا در آنان به چشم درماندگان بی اسرائیل می نگرد (ر. ک ۲۰:۶ توضیح).

g- تحت اللفظی: حصارها. در این مورد با مت ۱۰:۹-۲۲ تفاوتی وجود دارد، بدین معنی که به جای مهمنانی که نیامده اند لوقا دسته دیگری از جایگزینان را پیش آورده و آنان را از بیرون شهر وارد می کند و احتمالاً غیریهودیان را در نظر دارد.

h- منظور از مجبور کردن شدت عمل نیست بلکه دعوی فوری و از روی عجله است (ر. ک ۲۹:۲۴؛ اع:۱۶:۱۵). در بعضی از تفسیرهایی که بعدها شده است خواسته اند با توجه به این متن، گراشتهای اجباری را شرعاً جلوه دهنند ولی این مثل تفسیر مذکور را توجیه نمی کند و مخصوصاً اینکه با روح انجیل مغایرت دارد.

i- ر. ک ۱۳:۲۸-۲۹.

j- این قصست به جمعیت مردمان خطاب می شود یعنی تمام پیروان عیسی که حضور داشته یا بعداً پیرو عیسی خواهند شد. در این قصست آموزش‌های مختلفی درباره شرایط شاگرد بودن گردآوری شده و موضوع اصلی این آموزشها بر محور از خود گذشتگی می باشد (آیات ۲۵-۲۶: ۲۶-۲۷).

k- فعلی که در اینجا بکار رفته نظر لحن عهد عتیق که در آن صفت تفضیلی وجود ندارد به معنی کمتر دوست داشتن است (ر. ک پید: ۲۹:۳۱، ۳۱:۲۹؛ تث ۱۶:۱۵-۲۱؛ اش ۱۵:۶۰؛ ملا ۳:۱؛ اع ۱۶:۱۳)؛ چنان که در مت ۱۰:۳۷ نیز چنین در ک شده است. از سوی دیگر لوقا در ۲۰:۱۸ ده فرمان را در مورد وظایف فرزندان نسبت به والدین یادآوری خواهد کرد (خروج ۲۰:۱۲؛ تث ۱۶:۵).

l- برخلاف مت ۱۰:۳۷ در اینجا لوقا محبت نسبت به زن را یادآوری می کند که آن هم بایستی پس از محبت مسیح باشد (ر. ک ۱۴:۲۰؛ ۱۸:۲۹).

m- دو مثلی که در آیات ۲۸-۲۹ و ۳۱-۳۲ (ر. ک ۱۱:۵ توضیح h) آمده مختص به انجیل لوقا است. چنین به نظر می رسد که در اصل نمونه‌ای بوده تا نشان دهد که پیش از هر اقدام مهمی بایستی تفکر نمود و احتمالاً منظور از اقدام مهم، تعهد به پیروی از عیسی می باشد. لوقا آیه ۳۳ را به عنوان نتیجه گیری افزوده و آن را به صورت دعوت به از خود گذشتگی در آورده است.

خواهند زد؟^{۳۵} دیگر نه برای خاک و نه برای کود مناسب است. آن را بیرون می‌افکنند.^p هر که برای شنیدن گوش دارد، بشنود.^q»

عیسی و گناهکاران^r
۱۵ ^۱ باجگیران و گناهکاران^s همگی^t نزد او می‌آمدند تا از او بشنوند.
^۲ فریسان و کاتبان زمزمه کرده می‌گفتند: «او گناهکاران را می‌پنیرد و با ایشان غذا می‌خورد!^u»^۳ به ایشان این مثل را گفت:

مثل بره بازیافته^v
(متی ۱۸:۱۴-۱۲)
^۴ کدام یک از بین شما اگر صد بره حرق^{۳۴} داشته باشد و یکی را گم کند، آن نود و نه را

^{۳۰} اینک مردی که آغاز به بنا کرده و نتوانسته آن را تمام کند!

^{۳۱} یا کدام پادشاهی است که برای رفتن به جنگ پادشاهی دیگر شروع نمی‌کند که بنشیند تا بررسی کند آیا قدرت دارد با در هزار مرد به مقابله آن کسی ببرود که در برابرش با بیست هزار می‌آید؟^{۳۲} و گرنه البته در وقتی که آن دیگری هنوز دور است هیئتی می‌فرستد تا شرایط صلح را بپرسد.

^{۳۳} پس هم چنین، هر که از بین شما اگر از همه اموال خود صرف نظر نکند نمی‌تواند شاگرد من باشد.ⁿ

مثل فک بی مزه

(متی ۱۳:۵؛ مرقس ۹:۵۰)

^{۳۴} نمک چیز خوبی است، اما اگر نمک، خود بی مزه شود چه چاشنی به آن

- در این آیه نتیجه‌ای که در آیات ۲۷، ۲۶ گرفته شده مجددًا ذکر گردیده و از دو مثل قبلی به طرز جدیدی استفاده می‌کند و آنها را به صورت دعوت به صرف نظر کردن از تمام اموال خود ارائه می‌نماید، آموزشی که مورد علاقه لوقا می‌باشد (۱۳:۱۲-۳۴:۱۳-۱:۱۶؛ ۲۴:۱۸-۲۴:۱۳؛ ر.ک ۱۱:۵ توضیح).

- ر.ک مت ۱۳:۵ توضیح ۱ و مر ۹:۹ توضیح.

- مفهومی که لوقا برای نماد نمک قائل می‌شود روشن نیست. به هر صورت آن را چون اخطاری به شاگردان ارائه می‌کند که بی خاصیت نشوند و نسبت به خود و مخصوصاً به پیام انجیل وفادار باشند.

- لوقا با تکرار اخطاری که در ۸:۸ آمده اهیت دعوت عیسی را بادآوری و تأکید می‌نماید.

- این باب با توجه به مقدمه و سه مثل درباره شادی بازیافتن آنچه گم شده است، نوشتة ادبی منسجم و محکمی به شمار می‌آید (ر.ک نتیجه آیات ۶، ۹، ۲۴، ۲۶). در این مثل‌ها ترتیب توالی تدریجی روشن و صریح است بدین معنی که یک بره از صد بره، سپس یک سکه از ده سکه و بالاخره یک فرزند از دو فرزند گم شده است. عیسی در مقابل عادلانی که خشمگین هستند چون وی گناهکاران را می‌پنیرد از مسرت خدا سخن می‌گوید که فرزندان گمشده‌اش را باز می‌یابد و از فریسان دعوت می‌کند در این شادی شرکت کنند (مخصوصاً در صحنه آخری آیات ۲۵-۳۲). دو مثل اولی که کاملاً موانعی هستند (ر.ک ۱۱:۵ توضیح) نشان می‌دهد که پدر، گناهکار را جستجو می‌کند و در مثل سومی گناهکاری را که به سوی او برمی‌گردد با چه روحیه‌ای می‌پنیرد.

- نظیر ۳۰:۵ و ۳۴:۷ نام باجگیران با گناهکاران علی‌که فریسان محکم می‌کرند ذکر شده است.

- در بعضی از نسخه‌های خطی در اینجا کلمه همگی وجود ندارد ولی در نسخه‌های قدیمی نوشته شده است.

- ر.ک ۳۰:۵ توضیح.

- تصویر شبان و گله او موضوعی رایج در نوشته‌های عهد عتیق است تا روابط خدا را با قوم خود نشان دهد (ر.ک ۱۲:۳۲؛ ۱۱:۳۴ توضیح-a). تصویر بازیافتن برآی که گم شده است تشبیه معمولی نجات می‌باشد (میک ۶:۶؛ ۷:۶؛ ار ۲۳:۴-۴؛ حرق ۱۶-۱۱:۳۴). میل مشابهی نظیر این مثل در انجیل متی آمده ولی متی آن را در مورد مسئولیت رهبران کلیسا نسبت به افراد حقیر جمعیت خود به کار برد است، در صورتی که لوقا در ضمن مثل نشان می‌دهد که خدا در جستجوی گناهکاران است و این نکته احتمالاً نزدیکتر به معنی اولیه این مثل می‌باشد.

کرده به آنان می‌گوید: با من شادی کنید زیرا در همی را که گم کرده بودم یافته ام! ^a به شما می‌گوییم: این چنین در نزد فرشتگان خدا ^b تنها برای یک گناهکار که توبه می‌کند شادی بوجود می‌آید.»

مثل پسر بازیافته^c

^{۱۱} باز گفت: «انسانی دو پسر داشت. ^{۱۲} و کوچکتر به پدرش گفت: ای پدر، سهم مرا از دارائی که به من می‌رسد بده ^d. وی مایملک زندگی خود را بین ایشان تقسیم کرد. ^{۱۳} و چند روز بعد، پسر کوچکتر همه چیز را جمع کرده به سوی سر زمینی دور دست عزم سفر نمود و در آنجا با زندگی در بی بند و باری ^e دارائی خود را پراکنده کرد. ^{۱۴} وقتی همه را خرج کرد قحطی سختی در آن سرزمین روی داد و نیازمندی

در صحراء^w نمی‌گذارد و به دنبال آن یکی که گم شده است نمی‌رود تا آن را بباید؟ ^۵ و چون آن را یافت شادمان بر روی دوشایش می‌نهد ^۶ و در بازگشت به خانه خود، دوستان و نزدیکان را دعوت کرده به ایشان می‌گوید: با من شادی کنید^x زیرا بر ام را که گم شده بود یافته ام! ^۷ به شما می‌گوییم: این چنین در آسمان^۸ تنها برای یک گناهکار که توبه می‌کند شادی بیشتری خواهد بود تا برای نود و نه عادل که نیازی به توبه ندارند^۹.

مثل سکه بازیافته

^{۱۰} یا کدام زنی اگر ده درهم^a دارد و یک درهم گم کند، چراغی روشن نمی‌سازد و خانه را جاروب نمی‌کند و با دقت نمی‌گردد تا آن را بباید؟ ^۹ و چون آن را یافت، دوستان و نزدیکان خود را دعوت

^w- صحرا چراغ‌آگاه معمولی گله‌ها در فلسطین است و با کوهستانی که در مت ۱۲:۱۸ آمده است تطبیق می‌کند.

^x- دعوت به شرکت در شادی که در آیات ۹، ۲۴-۲۳ و ۳۲ آمده به نظر لوقا نکته‌ای اساسی است و پاسخ نهائی عیسی را به زمزمه‌های فریسیان آماده می‌کند (آیات ۷، ۱۰؛ ر. ک آیه ۳۲).

^y- در آسمان یعنی برای خدا. ر. ک ۱۶:۱۱ توضیح.

^z- اگر منظور لوقا عادلان واقعی باشد این اظهارات عجیب و بی سابقه است زیرا شادمانی خدا را در برابر توبه گناهکار و توجه او را به این امر بیان می‌کند. ولی شرایطی که لوقا برای این مثل قائل شده و انتقاداتی که از عدالت فریسی می‌کند (۵:۳۲؛ ۱۵:۱۶؛ ۱۹:۱۸؛ ر. ک ۲۰:۲) نشان می‌دهد که منظور او در اینجا بیشتر عادلان دروغینی است که بایستی لزوم توبه را دریابند.

^a- این پول یونانی برابر دینار رومی است (ر. ک ۷:۴ توضیح) و برای زنی خانه دار که فقط ده سکه دارد گم کردن یکی از آنها مهم است.

^b- منظور شادمانی خدا است (ر. ک ۱۲:۸ توضیح) که فرشتگان در آن سهیم هستند.

^c- این مثل مشهور مختص به لوقا است (و شیاهت اندکی با مثل مت ۲۱:۲۱-۲۸ دارد) و شامل دو قسم است که به وسیله شخصیت مرکزی پدر و رفشار کریمانه او کاملاً به یگدیگر مرتبط هستند و همچنین به وسیله یک دعوت نهائی (آیات ۲۴، ۳۲) که در شادی او شریک شوند (بدین سبب از عنوان «پسر گمشده» که معمولاً به این مثل داده می‌شود احتراز می‌گردد) قسمت دوم مثل که روایت را به پایان می‌رساند و به موضع اولیه این باب پاسخ می‌دهد (آیات ۱-۲) درس اساسی را که باید از این مثل فراگرفت آشکار می‌کند: بدین معنی که از فریسیان دعوت می‌نماید در شادی خدا شریک شوند و در پذیرش گناهکارانی که به او روی می‌آورند قلبی به بزرگی قلب او داشته باشند.

^d- این درخواست بی سابقه نیست (ر. ک بنی ۳۳:۲۰-۲۴) ولی به نظر مورخان، مشروع بودن این تقاضا قابل بحث و تردید است. پسر جوان بعداً اقرار می‌کند که علیه پدر خود مرتکب گناه شده است (آیات ۲۱، ۱۸) ولی نوع گناه او مشخص نشده است.

^e- عبارت لوقا به خوبی مشخص نیست، گاهی تحت تأثیر آیه ۳۰ آن را فسق ترجمه می‌کنند ولی آیا در آن آیه اظهارات برادر بزرگتر اغراق آمیز نیست؟

نامیده شوم.^m اما پدر به برگان خود گفت: زود زیباترین رداهاⁿ را آورده و به او بپوشانید و انگشتی به انگشتش و پاپوشهایی به پاهایش بکنید.^o و گوشه^p پرواری را آورده ذبح کنید، بخوریم و جشن بگیریم.^q زیرا این پسر من که مرده بود، به زندگی باز آمده است، گم شده بود، بازیافته شده است^r و آغاز به جشن کردند.^s پسر بزرگش^t در کشتزارها بود. در بازگشت، چون به خانه نزدیک شد صدای موسیقی و رقص شنید.^u و یکی از خدمتگزاران را صدا کرده پرسید چه خبر است.^v به او گفت: «این برادر تو است که برگشته و پدرت گوشه را پرواری را ذبح کرده زیرا او را سلامت باز یافته است.^w وی به خشم آمده از داخل شدن امتناع می وزید. پدرش خارج شده از او خواهش کرد،^x اما او در پاسخ به پدرش گفت: اینک سالهاست بی آنکه هرگز یکی از

او شروع شد.^y وی به یکی از شهروندان آن سرزمین متولّ شد، که او را برای نگاهداری خوکهای^z به کشتزارهایش فرستاد.^{۱۶} و آرزویش این بود که شکمش^{۱۷} را با خرنوبی^h که به خوکان می دادند پر کند و کسی به او نمی داد.^{۱۷} به خود باز آمده گفت:^۱ چقدر اجرت بگیران پدرم نان به وفور دارند و من در اینجا از گرستگی هلاک می شوم!^{۱۸} می خواهم برخاسته نزد پدرم بروم و به او بگویم: ای پدر علیه آسمان^k و نسبت به تو گناه کرده ام،^{۱۹} دیگر سزاوار نیستم که پسر تو نامیده شوم. با من چون یکی از اجرت بگیران خود رفتار کن.^{۲۰} برخاسته به سوی پدرش وی را دیده چون هنوز دور می بود، پدرش وی را ترجم کرد، دویده او را در آغوش خود گرفت^۱ و غرق در بوسه کرد.^{۲۱} پسر به او گفت: ای پدر علیه آسمان و نسبت به تو گناه کرده ام، دیگر سزاوار نیستم که پسر تو

f- به نظر یک فرد یهودی نگهداری از خوکها منتهای پستی و بی آبروئی است زیرا خوک را حیوان نجس می دانند (تث ۴:۸).

g- در بسیاری از نسخه های خطی به جای: شکمش را پر کند، نوشته شده است: خود را سیر کند و مسلمان^۱ برای آن است که شدت و تندی این عبارت کاهش یابد.

h- میوه درختی است که در اطراف مدیترانه می روید و برای خوراک دامها به کار می رود.

i- ر. ک ۱۷:۱۲ توضیح p.

j- در اینجا عیسی نمی خواهد احساسات این بد بخت را پاک جلوه دهد و موضوع مثل، توبه فرزند نیست بلکه بر محبت پدری متصرکز است.

k- آسمان معنی خدا. ر. ک ۱۱:۱۶ توضیح v.

l- دویدن و شتاب در مورد یک فرد شرقی رفتاری استثنائی است ولی این عمل و تمام مطالب این آیه و دنباله^۲ مثل محبت پدر را نشان می دهد. بوسه های او نشانه بخشش و گذشت است (۳:۳۳-۴:۱۳).

m- در تعداد زیادی از نسخه های خطی در اینجا اضافه شده است: با من چون یکی از مزد بگیران خود رفتار کن. چنان که در آیه ۱۹ هم این جمله آمده است ولی متنی که کوتاهتر است بیشتر مورد تأیید می باشد زیرا عجله پدر را نشان می دهد و اینکه طرز پذیرفتن او مانع از آن شده که پرسش به منتهی درجه تحقیر گردد.

n- تحت اللطفی: اولین ردا.

o- انگشتی نشانه اقتدار می باشد (بید ۴:۴۲؛ استر ۱۰:۲؛ ۲:۸؛ ۲:۲؛ بع ۲:۲)؛ پاپوش جزو پوشش افراد آزاد بوده و از این حیث با برگان تقاضا دارد.

p- این نکته که در آیات ۶ و ۹ ذکر شده و در اینجا تکرار می شود نشانه پایان صحنه اول مثل است.

q- رفتار این شخص که گفتگوی او با پدرش دومن می صحنه مثل را تشکیل می دهد کاملاً با رفتار فریسیانی که در آیه ۲ ذکر شده است تطبیق می کند.

مباشر هوشیار^x

۱۶ ^۱همچنین به شاگردان می‌گفت: «مرد شروتندی بود که مباشری ^۲داشت و اتهاماتی نزد او مطرح کردند که این [مرد] اموالش را پراکنده می‌سازد.^۳ و او را فراخوانده به او گفت: درباره تو چه حرفی می‌شنوم؟ حساب مباشرت خود را پس بده زیرا دیگر نمی‌توانی مباشرت کنی.^۴ مباشر به خود گفت^۵: چه کنم، زیرا خداوندم مباشرت را از من می‌گیرد. آیا بیل بزنم؟ توانش را ندارم. گدائی کنم؟ خجالت می‌کشم...^۶ می‌دانم چه کنم تا وقتی از این مباشرت برکنار شوم کسانی مرا

دستورهای تو را زیر پا نهم به تو خدمت کرده ام^۷ و تو هرگز به من بزغاله ای نداده ای تا با دوستانم جشن بگیرم.^۸ و چون این پسرت^۹ پس از آنکه مایملک زندگی تو را با روپیان بلعیده برگشته است، به خاطر او گوساله^{۱۰} پرواری را ذبح می‌کنی!^{۱۱} به او گفت: ای فرزند، تو همیشه با من هستی^{۱۲} و هر آنچه از آن من است از آن تو است.^{۱۳} آما بایستی جشن گرفته شادی می‌کردیم^{۱۴} زیرا برادرت^{۱۵} که اینجا است، مرد بود و زندگی را از سر گرفته، گم شده بود و باز یافته شده است.^{۱۶}»

^۲- این اظهارات مسلمًا صحیح است زیرا نظیر همان اعتمادی است که فریسیان به خود داشتند چون تمام مقررات تورات را انجام می‌دادند (ر.ک ۹:۱۸).

^۳- نمی‌خواهد او را به عنوان برادر خود بشناسد و درباره او با تحقیر سخن می‌گوید (ر.ک ۹:۱۸).

^۴- شادی و مسرت اصلی همین است و دعوتی است بر این که نباید فقط جنبه های شرعی و قانونی مورد توجه قرار گیرد بلکه قلب خود را برای قبول محبت بگشایند.

^۵- در تعداد زیادی از نسخه های خطی آمده است: می‌بایست جشن گرفته شادی می‌کردی.

^۶- پدر طرز خطاب تحقیرآمیزی را که در آیه ۳۰ آمده تصحیح می‌کند: یعنی پسری که بازگشته همچنان برادر پسر بزرگتر است.

^۷- این پایان و نتیجه گیری صحنه دوم مثل که به وسیله آیات ۹:۶، ۹:۲۴، ۹:۲۳ آمده شده است پاسخ عیسی به زمزمه های فریسیان می‌باشد. وقتی که می‌بینند گناهکاران نزد عیسی می‌آیند آیا در شادی خدا که فرزندانش را باز می‌یابد شرکت می‌کنند؟

^۸- برای توضیح این مثل غالباً اشکالاتی به وجود می‌آید زیرا مانند این است که شخص متقلی به عنوان نمونه و سرمشق ارائه شده باشد، ولی باید دانست که عیسی در مثل های دیگر تردیدی نکرده است که داوری خدا را به داوری یک قاضی بی عدالت تشبيه کند (۸:۱۰-۸)، یا اینکه به شاگردانش توصیه کند مثل مار هوشیار باشند (مت ۱۰:۱۰). بدیهی است که اطرافیانش را به ظلم و شرارت توصیه نمی‌کند. ضمناً در این مثل توجه داشته است مباشر را نادرست توصیف نماید (آیه ۸). بنابراین اگر به عنوان نمونه و سرمشق معرفی شده (ر.ک ۱۰:۳۰ توضیح ^۹) فقط هوشیاری او مد نظر بوده است.

^۹- در دنباله مثل به صورت کنونی که در متن آمده، یک رشته احکام و دستورات درباره بکار بردن پول ذکر شده است (آیات ۹-۱۳). گاهی نمی‌توان دقیقاً تعیین نمود که مثل در کجا پایان یافته و توضیح و تفسیر آن از کجا شروع می‌شود. با این همه در انجیل لوقا می‌توان این نقطه را بین آیات ۸ و ۹ قرار دارد زیرا در آیه ۹ عیسی به عنوان متكلم وحده به سخن پرداخته و از بحث هوشیاری به موضوع پول تغییر یافته است. به این ترتیب آیه ۸ نتیجه گیری و پایان مثل است و از شاگردان نادرست، هوشیاری به خرج می‌دهند.

^{۱۰}- خدمت ملکوت به همان اندازه زیرک باشند که افراد متقلب این دنیا در معاملات نادرست، هوشیاری به خرج می‌دهند. طبق آداب و رسومی که گاهی در فلسطین آن زمان رایج بود، مباشر حق داشت که از دارائی اربابش قرض بدهد و چون خود حقوق ثابتی نداشت، با افزودن بر قرض رسید، مبلغ قرض را اضافه می‌کرد تا هنگام وصول از مابه التفاوت آن سودی ببرد. در این مثل به احتمال قوی فقط پنجاه رطل روغن و هشتاد کیل گندم قرض داده بود و اکنون با کم کردن قبض رسید به مبلغ واقعی آن، خود را از منافع حاصله محروم می‌کنند. نادرستی او در آیه ۸ در کم کردن از قبض نیست که فقط چشم پوشی از منافع فوری شخصی می‌باشد. این همان رفتار هوشیارانه ای است که اربابش آن را می‌ستاید. درواقع نادرستی و رفتار ناشایست او قبل از اخراج وی شده بود.

^y- کلمه یونانی که در اینجا مباشر ترجمه شده گاهی کارپرداز، ناظر یا مدیر ترجمه می‌کنند (ر.ک ۱۲:۴۲ توضیح ^۱).

^z- ر.ک ۱۷:۱۲ توضیح p.

کرده بود تحسین نمود. زیرا پسران این دنیا^g، از پسران نورⁱ نسبت به هم سلان^h خود هوشیارتر هستند.

دریارهٔ پول فریبند و ثروت واقعی^j

و من به شما می‌گویم: برای خودتان به وسیلهٔ ممونای^k بی عدالتی دوستانی پیدا کنید، تا اگر کم شود^l اینان شما را در خیمه‌های جاودانی^m بپذیرند.ⁿ

در خانهٔ خود بپذیرند.^o و یکایک

بدهکاران خداوندش را نزد خود فراخوانده

به اوّلی گفت: چقدر به خداوند من

بدهکاری؟^p او گفت: صد رطل^b روغن. به

او گفت: رسیدت را بگیر، بنشین و زود

بنویس پنجاه.^q بعد به یکی دیگر گفت: و

تو چقدر بدهکاری؟ او گفت: صد کیل^c

گندم. به او گفت: رسیدت را بگیر و

بنویس هشتاد.^d و خداوند^d مبادر

بی عدالت^e را از اینکه هوشیارانه^f عمل

a- ترجمه دیگر: برای این که وقتی از مدیریت معزول شوم مردمانی باشند که مرا در خانه‌های خود بپذیرند.

b- کلمه یونانی که در اینجا رطل ترجمه شده واحد سنجش مایعات بوده و امروزه بین ۲۱ الی ۴۵ لیتر در نوسان است.

c- کلمه‌ای که کیل ترجمه شده برابر دو واحد قبلی یعنی ۲۱۰ الی ۴۵۰ لیتر می‌باشد.

d- احتمالاً منظور لوقا از کلمه خداوند، ارباب مبادر می‌باشد زیرا عیسی در آیه ۹ به صورت متکلم دخالت کرده به سخن می‌پردازد ولی تعریفی که ارباب از این مرد دزد می‌کند شکفت انگیز است زیرا به حیف و میل اموال خود توجهی ندارد. باز احتمال دارد در مثل اولیه منتظر از کلمه خداوند عیسی بوده که از مثل نتیجه‌گیری می‌نماید.

e- تحتاللفظی: مبادر بی انصاف، که البته کلمه اخیر در توصیف مبادر است و او را به بی انصافی منسوب می‌کند ولی با توجه به زمینهٔ متن، این کلمه را باید نادرستی ترجمه کرد زیرا در آیات ۱۰-۱۲ این کلمه در مقابل درستی و امانت و اعتماد توصیف شده است.

f- این کلمه در نوشته‌های عهد عتیق در مورد هر نوع کارданی و مهارت بکار رفته، اعم از اینکه در درستکاری یا در نادرستی باشد (ر.ک پیدا:۱).

g- پسران این دنیا یعنی گروهی از مردم که چیزی جز دنیای کنونی نمی‌شناستند و فقط برای این دنیا کار می‌کنند.

h- ترجمه دیگر: نسبت به همنوعان خود. این اصطلاح که مختص به زبان عبری است در متون قبران بکار برده شده و به معنی طبقهٔ خود می‌باشد.

i- ترجمه دیگر: آنان که به نور تعلق دارند. گروهی که نور خدا را دریافت می‌کنند. در قمران این افراد اعضای جمعیت هستند و در مقابل پسران ظلمت که رقبیان ایشان می‌باشند بکار رفته است.

j- احکام و آرائی که در آیات ۹-۱۳ امده مطالبی مجری از یکدیگر هستند که در اینجا جمع شده تا مثل قبلی را به عنوان درسی دربارهٔ جنبه‌های مختلف پول تفسیر کنند. این مطالب مجری با یک رشته کلمات سامی که به صورت جناس آمده به یکدیگر پیوسته‌اند، مثلاً کلمه پول (ممونا که بت است: آیات ۹، ۱۱، ۱۳) و امین (آیات ۱۰، ۱۱) و واقعی (آیه ۱۱). کلمات اخیر از ریشهٔ کلمه عبری «آمان» مشتق شده‌اند. همچنین این آیات با کلمات منضادی که در مقابل یکدیگر آمده به هم پیوسته‌اند، مثلاً نادرستی با امانت و حقیقت که در آیات ۱۰-۱۲ آمده است. در آغاز این ۱۲-۱۰ مجدداً به سخن در آمده تا مثل را تفسیر نماید.

k- کلمه ممونا (که در آیات ۱۱ و ۱۳ نیز بکار رفته) ممکن است در اصل از سیرده‌ای که به امانت گذاشته شود آمده باشد و در اینجا به معنی پول است و به صورت قادری که دنیا را اسیر کرده نشان داده شده است.

l- در تعدادی از نسخه‌های خطی نوشته شده است: تا وقیعی از بین بروید.

m- این فعل که به صورت جمع آمده می‌توان فعل مفردی دانست که فاعل آن خدا است ولی از ذکر نام او احتراز می‌شود (ر.ک ۳۸:۶ توضیح e).

n- خیمه‌های جاودانی ترجمه تحتاللفظی است و گاهی آن را مسکن‌های جاودانی ترجمه می‌کنند. اصطلاح خیمه‌های جاودانی که به مفهوم جایگاه نجات است نه در عهد عتیق، نه در ادبیات یهود و نه در عهد جدید وجود ندارد و ممکن است از تصویر جشن خیمه‌های یهودیان الهام شده باشد که پیش نمود دوران نجات است (ر.ک ۲۱-۱۶:۱۴). تمام آیه ۹ به نمونه‌آیه ۴ بینا شده و دعوتی است که برای خود گنجی در آسمان بیندوزن (ر.ک ۱۲:۱۶ توضیح ۵) و این امر به وسیلهٔ صدقه دادن می‌پرس می‌شود (موضوعی که مورد توجه و علاقهٔ لوقا است، ر.ک ۱۱:۴۱ توضیح d).

خواهد شمرد. شما نمی توانید هم خدا و هم مسونا را خدمت کنید.^۵

تورات و ملکوت

^{۱۴} فریسیان^t که دوستدار پول هستند^{۱۰}، همه^۷ اینها را می شنیدند و او را مسخره می کردند.^{۱۵} و به ایشان گفت: «شما از کسانی هستید که خود را در برابر مردم عادل جلوه می دهند.^w اما خدا قلب‌های شما را می شناسد^x، زیرا آنچه در نظر^y مردم^{۱۱:۱۲} وال است در برابر خدا قبیح است.^z

(متی ۱۳:۱۱، ۱۲)

^{۱۶} تورات و پیامبران تا یحیی^a می رساند، از آن پس ملکوت خدا نوید داده شده است و هر کس [بر آن] زور می آورد.^b

۰ آن که در مورد کم امین^۰ است در مورد زیاد نیز امین است و هر که در مورد کم بی عدالت^p است در مورد زیاد نیز بی عدالت است.^{۱۱} پس اگر خود را در مسونای بی عدالتی امین نشان نداده اید چه کسی ثروت واقعی را به شما خواهد سپرد؟^{۱۲} و اگر درباره ثروت کس دیگری خود را امین نشان نداده اید، چه کسی مال خودتان را به شما خواهد داد؟^۹

(متی ۲۴:۶)

^{۱۳} هیچ خدمتگزاری نمی تواند دو خداوند را خدمت کند، زیرا یا یکی را منفور داشته و دیگری را محبت خواهد کرد یا به یکی علاقمند شده و دیگری را خوار

۰- یا: وفادار.

p- ر. ک آبه ۸ توضیح^c.

۹- در چندین نسخه کهن نوشته شده است: مال خودمان را... که البته منظور عطیه ملکوت است (و احتمالاً در نسخه های خطی مذکور به مفهوم عطیه کلیسا می باشد). بنابراین در آیات ۱۰-۱۲ پول و سلیه آزمایش شاگردان و پیروان است.

۸- در اینجا کلمه خدمت کردن به معنی آئین عبادت و پرستش می باشد چنان که معمولاً در کتاب مقدس به این معنی آمده است. در برابر خدا، پول، خدامی دروغین می باشد و بر طبق مقاد این آیه خطر پول جدی تر از آن است که در آیات قبلی ذکر شده است زیرا می توان آن را به صورت بت پرستید.

t- احکام مختلفی که در آیات ۱۳-۱۴ ذکر شده منظور و هدف مشترکی دارند، بدین معنی که در این احکام وضع عیسی در برابر آئین یهود و تورات تعیین می شود؛ همچین نتیجه مثل بعدی آماده می شود (آیه ۳۱). ضمناً در اینجا فریسیان به عنوان نماینده افکار و نظریات یهود ظاهر می شوند.

۱۱- عیسی در ۴۷:۲۰ سرزنش مشابهی به کاتیان خطاب خواهد کرد. ضمناً صحیح نیست که این سرزنش خطاب به تمام فریسیان محسوب گردد (ر. ک ۳۶:۷ توضیح y). در آیات ۱۴-۱۵ موضوع آیات ۹-۱۳ که درباره پول است تغییر یافته و به احکام که بعداً می آید پرداخته می شود.

v- این کلمه در تعدادی از نسخه های خطی وجود ندارد.

W- ر. ک ۹:۱۸ و عالم شریعتی که در ۲۹:۱۰ ذکر شده، همچنین ۱۰:۲۰ توضیح W.

X- موضوعی از کتاب مقدس (۱- سمو ۱۶:۱۷؛ مت ۲۴:۲۰؛ ۱۵:۸؛ ۱۱:۲۴) که لوقا در اع:۲۴؛ ۱۵:۸ بکار برده است.

y- یا: در بین.

z- این عبارت نظریه ای از کتاب مقدس است: ر. ک امث ۱۶:۵.

a- تفاوتی که در این مورد با مت ۱۱:۱۲ وجود دارد این است که به نظر لوقا یحیی تعمید دهنده مربوط به دوران عهد عتیق است (ر. ک ۲۰:۳ توضیح z) و آن دوران به پایان رسیده است.

b- این عبارت را می توان ترجمه کرد: که به زور وارد آن می شوند. تفسیر این عبارت مورد بحث می باشد (ر. ک مت ۱۱:۱۲؛ ۱۳:۲۴ توضیح c). در اینجا با توجه به تمایلات لوقا که به تقاو و تقاض تشویق می نماید و با توجه به متنی که در ۱۳:۱۳ آورده می توان چنین درک کرد که به کوشش روحانی دعوت می نماید.

شکوه بربرا می‌کرد.^{۲۰} فقیری به نام ایلعاڑ^h به نزدیک دروازه او دراز کشیده بود که سراپا پوشیده از زخم بود^{۲۱} و بسیار آرزو داشت که از آنچه^۱ از سفره مرد شروتمند می‌افتد خود را سیر کند. علاوه بر آن سگان^۲ هم آمده زخمهاش را می‌لیسیدند.

^{۲۲} باری آن فقیر مرد و به وسیلهٔ فرشتگان به آغوش^k ابراهیم برده شد. شروتمند نیز مرد و دفن گردید.^{۲۳} و در واپسی مردگان، هنگامی که گرفتار عذابها می‌بود چشمها را بلند کرده از دور ابراهیم و در آغوش وی ایلعاڑ را می‌بینند.^{۲۴} و فریاد برآورده

(متی ۱۸:۵)

^{۱۷} آسان تر است که آسمان و زمین بگذرد تا اینکه خط کوچکی^c از تورات بیفتند.

[متی ۱۱:۹-۱۲:۵] مرقس ۱۰:۹-۳۲

^{۱۸} هر که زنش را طلاق دهد و با دیگری ازدواج کند مرتكب زنا می‌شود و هر که با زنی که شوهرش طلاق داده ازدواج کند، مرتكب زنا می‌شود.^d

مثل مرد شروتمند و ایلعاڑ^e

^{۱۹} انسان شروتمندی^f بود که ارغوان و کتان ظریف^g می‌پوشید و هر روز جشنی با

^c- تحتاللغظی: فقط یک خط (از حرفی). این رأی که رأی قبلى را تکمیل می‌کند در تأیید دائمی بودن تورات می‌باشد. منظور لوقا ارزش پیامبری این قانون است (ر. ک ۲۷:۲۴، ۲۷:۴۴) و بدین ترتیب نتیجه مثل بعدی را آمده می‌کند (ایه ۳۰).

^d- ممنوعیت طلاق که قبل^۱ طبق روایات یهود مجاز بوده یکی از موارد جدائی قاطعه عیسی از قانون موسی می‌باشد (ر. ک مت ۳۱:۵ توضیح g).

^e- این مثل نظری مثل ۱۱:۱۵-۳۲ از دو قسم تشکیل می‌شود: در آیات ۱۹-۲۵ از موضوعی الهام گرفته شده که در مصر قدیم و در یهودیت شناخته شده بود و عبارت از تغییر وضعیتی است که گذشتن از این دنیا به دنیای آینده به وجود می‌آورد، همان نکته‌ای که در گفتار راجع به سعادتهاي ابدی در ۶:۲۰-۲۴ ذکر شده است. آیات ۲۷-۳۱ مهمترین درسی است که از این مثل گرفته می‌شود و بیان می‌کند که مهمترین نشانه‌ای که انسان را به طور قاطعه به توبه هدایت می‌کند نوشه‌های مقدس است. درسی که از این مثل گرفته می‌شود روشن است: موضوع توبه فوریت دارد و به این منظور باید از آنچه موسی و پیامبران گفته‌اند تبعیت کرد.

^f- در تعدادی از نسخه‌های خطی نام او را تعیین کرده و «نوس» نوشته‌اند.

^g- ترجمه دیگر: لباس زیر لطیف.

^h- این مورد تنها موردی است که برای شخصی در مثل نامی تعیین شده است: ضمانت^۱ نام ایلعاڑ از نظر لغوی یعنی «خدایاری می‌کند» و نام کاملاً مناسبی برای این مرد بینواست. چون در این روایت موضوع دوباره زنده شدن او مطرح است (آیات ۲۷-۳۱) بسیاری از مفسران تصویر کرده اند که بین این مثل واقعه‌ای که در باب ۱۱ انجیل یوحنا ذکر شده ارتباطی وجود دارد ولی در آنجا ایلعاڑی که ذکر شده بینوا نیست (ر. ک ۱۱:۱۱ توضیح g).

ⁱ- در تعداد نسبتاً زیادی از نسخه‌های خطی اضافه شده است: تکه‌هایی (ر. ک مت ۱۵:۲۷).

^j- در کتاب مقدس، سگها چون حیواناتی نفرت انگیز و شریر بشمار آمدند (مز ۲۲:۱، ۱۷:۲۱، ۲۱:۲۶؛ امث ۱۱:۱؛ ر. ک مت ۷:۶).

^k- کلمه آغوش ترجمة تحتاللغظی است و به معنی آن است که در ضیافتی که ابراهیم میزبان آن است به جایگاه والائی برده شده است (در مورد این ضیافت ر. ک ۱۳:۲۸ توضیح Z). این اصطلاح یونانی مجدداً در یو ۲۳:۱۳ در مورد شام آخر عیسی بکار رفته است.

^l- تصویر وادی مردگان بر طبق تصویر بعضی از محافل یهود می‌باشد (ر. ک مت ۱۸:۱۵، ۲۱:۲۲-۲۱)، بدین معنی که مردگان پیش از داوری (ر. ک آیه ۲۸) به طبقات مختلفی تقسیم شده و برای وصول به سعادت ابدی یا کیفر جاودانی تعیین می‌گردند (ر. ک ۲۳:۴۳ توضیح g). لوقا تنها انجیل نگاری است که وضعیت افراد را در دنیای دیگر بدین گونه ارائه می‌نماید. ولی با بکار بردن این تصاویر که در دوران او مرسوم بوده در بی آن نیست که درباره دنیای دیگر اطلاعاتی به خواندنگان خود بدهد بلکه تنها هدف او نشان دادن راه نجات به ایشان می‌باشد.

به موسی و پیامبران گوش نمی دهند، حتی اگر کسی از میان مردگان برخیزد، قانع نخواهد شد.^p

اخطار به شاگردان^۹ (متی ۱۸: ۷-۶؛ مرقس ۶: ۴۲)

۱۷ ^۱ به شاگردانش گفت: «محال است^r که لغزش‌ها فرانرسد^s، اما وای بر آن کسی که به وسیله او فرار سند، ^۲ برای او بهتر است که سنگ آسیابی به گردنش آویخته و به دریا افکنده شود تا این که موجب لغزش یکی از این کوچکان گردد. ^۳ مواطن خودتان باشید!»

(متی ۱۸، ۱۵: ۲۱-۲۲)
اگر برادرت گناهی کند^t او را نهیب بزن و اگر توبه کرد او را ببخش. ^۴ و اگر در روز^۵ هفت بار علیه تو گناه کند و هفت بار به سوی تو بازگردد و بگوید: توبه کردم، تو او را خواهی بخشید.»

می گوید: ای ابراهیم، ای پدر، بر من رحم کن و ایلعازر را بفرست تا سرانگشتش را به آب تر کرده زبان مرا خنک سازد، زیرا در این شعله رنج می کشم. اما ابراهیم گفت:
^۵ ای فرزند من، به یاد بیاور که تو نیکی ها را در زندگی خود دریافت کرده ای، به همین گونه الیعازر بدی هارا. اکنون وی اینجا تسلي یافته^m و تو در رنج هستی.
^۶ و دیگر اینکه بین ما و شما ورطه بزرگی قرار گرفته تا کسی که بخواهد از اینجا به سوی شما عبور کند نتواند و نیز از آنجا به طرف ما عبور نکند.ⁿ گفت: پس ای پدر، از تو خواهش دارم او را به خانه پدرم بفرستی، ^۷ زیرا پنج برادر دارم، که به آنان شهادت بدهد تا آنان نیز به این جایگاه عذاب نیایند. ^۸ و ابراهیم گفت: آنان موسی و پیامبران را دارند، به آنان گوش کنند. ^۹ اما او گفت: نه ابراهیم، ای پدر، اگر کسی از نزد مردگان به سوی ایشان برود توبه خواهد کرد. ^{۱۰} ولی به او گفت: چون

m- در تعداد زیادی از نسخه های خطی نوشته شده است: در اینجا تسلي می یابد.

n- ابراهیم اصل وارونه شدن وضعیت را پس از مرگ اعلام می نماید. این موضوع که معمولاً در دیگر مکاشفه های مربوط به زمان آخر تشریح شده حاوی تمام اندیشه عیسی نیست. مثل با ذکر ضرورت توبه و ایمان برای فرار از محکومیت پایان می یابد.

o- این تصویر در صحنه های کتاب مقدس و نوشته های یهودیان که دنیای دیگر را ترسیم می نمایند وجود ندارد و نشان می دهد که سرنوشت آدمیان پس از مرگ برای همیشه تعیین و قطعی می شود.

p- این آیه نکته اصلی مثل است. قاطع ترین نشانه ای که موجب ایمان آوردن می شود نه معجزه ای مهم و برجسته بلکه نوشته های مقدس است (ر. ک ۲۷: ۲۴، ۴۴)، یعنی نکات مذکور در بیام الهام شده، انسجام و ارتباط داشته باشد. عیسی در جای دیگری می گوید معجزات تأثیری بر شهرهای جلیل نداشته اند (ر. ک ۱۳: ۱۰ توضیح k) و نشانه های روحانی بر نشانه های مادی برتری دارند (بیو ۱۱: ۲۰؛ ۲۹: ۲۰).

q- لوقا در اینجا چندین گفتار عیسی درباره زندگی در جامعه مسیحیان را جمع کرده است که عبارتند از: علل لغزش، بخشش برادرانه و ایمان.

r- متی با لحن جدی و خشکی که مختص زبان سامی است می گوید: لازم است؛ ولی لوقا با احتیاط بیشتری بیان می کند.

s- ر. ک مت ۲۹: ۵ توضیح e.

t- در تعدادی از نسخه های خطی عبارت «علیه تو» افزوده شده است و بعضی از مفسران معتقدند با توجه به پایان این آیه و جمله مشابهی که در آیه ۴ آمده است افزودن این کلمه ضروری است.

u- می توان ترجمه کرد: در همان روز.

که آنچه را دستور داده انجام داده است؟^a
 ۱۰ هم چنین شما: وقتی همه آنچه را که به شما دستور داده شده به انجام رساندید بگوئید: ما برده‌گانی بی فایده^b هستیم و آن کاری را کرده‌ایم که می‌بایست کرده باشیم.»

(متی ۱۷:۲۰) ^c
 ۵ و رسولان^d به خداوند گفتند: «به ایمان ما بیفزای^e.»^f خداوند گفت: «اگر به اندازه دانه خردلی^g ایمان می‌داشتید، به این درخت توت^h می‌گفتید: از ریشه کنده شده در دریا کاشته شو و از شما اطاعت می‌کرد!»

شفای ده جذامی و نجات تنها یک سامری

^{۱۱} باری چون به سوی اورشلیم راه می‌پیمود از حدود سامرہ و جلیلⁱ می‌گذشت. ^{۱۲} و به هنگام ورودش به یک روستا، ده جذامی به پیشواز او آمده از دور ایستادند.^j ^{۱۳} و صدای خود را بلند کرده گفتند: «ای عیسی، ای سرور^k بر ما رحم کن!» ^{۱۴} با دیدن این، به ایشان گفت: «بروید و خود را به کاهنان نشان دهید^l.» باری همین که می‌رفتند پاک شدند. ^{۱۵} یکی از آنان چون دید که شفا یافته

خادمی که فقط وظیفه خود را انجام داده است

^۷ کدام یک از میان شما، اگر برده‌ای داشته باشد که شخم می‌زنند یا دامها را می‌چراند، در بازگشتش از کشتزار به او خواهد گفت: زود باش بیا بر سر سفره بنشین؟^m آیا برعکس به وی نخواهد گفت: چیزی برای شام من تهیه کن و برای خدمت به من کمر خود را ببندⁿ تا اینکه خورده و ^{۳۴-۳۲:۶} نوشید؟^o آیا از آن برده قدردانی می‌کند

v- ر. ک ۱۳:۶ توضیح^c.

w- همچنین می‌توان ترجمه کرد: به ما ایمان ببخش.

x- کوچکترین دانه از بین همه بذرها (مت ۱۳:۳۲؛ مر ۳:۳۱؛ مز ۳:۴).

y- در ترجمه یونانی عهد عتیق این کلمه معمولاً در مورد درختی بکار برده می‌شود که در این مقایسه با خردل، تمایز بسیار زیادی دارد ولی در زبان یونانی معمول آن دوران می‌توان درخت توت نیز ترجمه کرد که در این صورت اختلاف آن با دانه خردل کمتر خواهد بود.

z- ترجمه دیگر: لباس لازم برای خدمت کردن به من بیوشان. ر. ک ۱۲:۳۵ توضیح^c.

a- «قدرتانی»، تحتاللفظی: «فض». در تعدادی از نسخه‌های خطی اضافه شده است: «فکر نمی کنم.»

b- تحتاللفظی: برای هیچ چیز خوب نیستیم (ر. ک مت ۳۰:۲۵). زمینه این مثل که وجود برده تا حدودی مفید می‌باشد نشان می‌دهد که در بکار بردن این عبارت مبالغه شده است، با این همه در مورد شاگردان کاملاً تطبیق می‌نماید، زیرا کار هیچکس برای خدمت خداوند ضروری محسوب نمی‌شود.

c- انتظار می‌رود که در این عبارت نام جلیل بیش از سامرہ ذکر شده باشد و البته نمی‌توان آن را بین سامرہ و جلیل ترجمه کرد زیرا این دو مطغیه هم مز بوده و فاصله‌ای بین آنها وجود ندارد. ذکر راه پیمودن به سوی اورشلیم بخش جدیدی از مسافت را آغاز می‌کند (۷:۱۱-۱۹؛ ۲۸:۱۹) چنانکه در ۹:۵۱ و ۱۳:۲۲ نیز قبلایاد آوری شده است.

d- جذامیان قانونی را که در لاو ۱۳:۴۶ ذکر شده است رعایت می‌کنند.

e- کلمه سرور را بارها در انجیل لوقا شاگردان به عیسی خطاب می‌کنند (ر. ک ۵:۵۵) و در اینجا تنها موردی است که فرد دیگری غیر از شاگردان با این کلمه خطاب می‌نماید.

f- ر. ک ۱۴:۵ (لاو ۳-۲:۱۴).

آنجا است! زیرا اینک فرمانروائی خدا در
میان شما است!»

روز پسر انسان^k

^{۲۲} و به شاگردان گفت: «روزهای خواهد
آمد که آرزوی دیدن یکی از روزهای^۱ پسر
انسان را خواهید کرد و آن را نخواهد دید.

(متی ۲۶:۲۷-۲۷)

^{۲۳} و به شما خواهند گفت: اینک آنجا
است!^m اینک اینجا است! آنجا نروید و
اینجا شتاب نکنیدⁿ، ^{۲۴} زیرا همان گونه که
آذربخش رخشندۀ از یک نقطه آسمان به
نقطه دیگر^۰ می درخشد، پسر انسان نیز در
روز خود این چنین خواهد بود. ^{۲۵} اما اول
باید رنج زیادی کشیده به وسیله این نسل
رانده شود. ^{۲۶:۹}

است، با صدای بلند خدا را ستایش کنان
برگشت.^۸ ^{۱۶} و به پاهای [عیسی] به سجده
افتاد در حالی که به وی شکرگزاری می کرد
و او یک سامری بود!^{۱۷} عیسی به سخن
درآمده گفت: «مگر هر ده تن پاک نشده
بودند؟ پس نه تن دیگر کجا هستند?^{۱۸}
پس برای برگشتن و ستایش خدا جز این
بیگانه یافت نشد!» ^{۱۹} و به او گفت:
«برخیز و برو، ایمان تورا نجات داده
است!» ^{۴۸:۸} ^{۴۰:۷}

فرارسیدن پادشاهی خدا

^{۲۰} چون فریسیان از او می پرسیدند که چه
وقت فرمانروائی خدا فراخواهد رسید^h به
ایشان پاسخ داده گفت: «فرمانروائی خدا
به طریقی که بتوان ملاحظه کردⁱ نمی آید.
^{۲۱} و نخواهند گفت: همانا اینجا است یا

g- ر. ک ۲۰:۲ توضیح .

h- تعیین تاریخ فرارسیدن فرمانروائی خدا مسئله مهم یهودیان آن دوران است (ر. ک دان ۲:۹). ربی ها و نویسنده‌گان ادبیات
مکاشفه‌ای در جستجوی نشانه‌هایی هستند که به وسیله آنها تاریخ فرارسیدن فرمانروائی خدا را بدانند.

i- عیسی می گوید نشانه‌های فرارسیدن فرمانروائی خدا را با حواس ظاهری نمی توان ملاحظه کرد بلکه باید بوسیله ایمان
دریافت. کافی است اورا پذیرند تا فرمانروائی را دریابند (ر. ک ۵۴:۱۲-۵۶:۱۲).

j- ترجمه دیگر: در دسترس شما است. ولی این اشکال را دارد که فرمانروائی خدا تنها به صورت واقعیتی باطنی و خصوصی
در ک خواهد شد، در صورتی که بر طبق گفتار عیسی فرمانروائی خدا که مربوط به تمام قوم خدا است حقیقتاً در عمل نجات
خود حاضر است (ر. ک ۱۱:۲۰) و در دسترس شما است.

k- لوقا پس از اینکه اظهار می کند فرمانروائی خدا در رسالت عیسی حاضر است (ایه ۲۱) جنبه تکمیلی این فرمانروائی را به این
صورت ارائه می نماید: تحقق یافتن نهایی فرمانروائی که غیرقابل پیش بینی است در باز آمدن پسر انسان در روز خود او
خواهد بود. تعداد زیادی از مطالب مربوط به این صحنه در باب ۲۴ انجیل متی در گفتار مربوط به زمان آخر آمده است
(۲:۲۲، ۲۷-۲۶:۳۷، ۳۹-۳۷، ۴۱، ۱۸-۱۷، ۲۸)، چنین به نظر می رسد که روی هم رفته لوقا شکل منع اصلی این مطالب را بهتر

حفظ کرده است، شاید به استثنای آیات ۲۵ (= لوقا ۳۲:۲۱)، (که در باب ۲۴ متی بهتر قرار دارد) و ۳۳ (= لوقا ۹:۲۴).

l- اغلب تصوّر کرده اند منظور روزهای گذشته‌ای است که عیسی در میان بستگان خود زندگی می کرده ولی با توجه به معنی کلی

این گفتار و آنچه در آیه ۲۶ گفته شد در اینجا سخن از دوران باز آمدن نهایی پسر انسان می باشد.

m- در نسخه های خطی اکثراً جای این عبارات تغییر یافته و عبارات مختلفی افزوده شده است.

n- در نسخه های خطی معدودی یکی از این جمله ها حذف شده است. در اینجا نظری ۱۱:۹ و ۸۹:۲۱ لوقا بر ضد این تصوّر که به
زودی زمان آخر فراخواهد رسید هشدار می دهد.

o- تحت لفظی: از زیر آسمان به زیر آسمان. بنا بر آنچه در آن دوران معتقد بودند نقاطی است که در آن نقاط پایه های گنبد
آسمان بر روی زمین قرار دارد، بنا بر این منظور آفاق می باشد.

به پائین نرود و هم چنین کسی که در
کشتزار باشد سر به عقب برنگرداند.^۱ پیدا
۱۷:۱۹ زن لوط را به یاد آورید.^۲ هر که در پی پیدا
۲۶:۱۹ حفظ^۳ جانش باشد، آن را از دست خواهد
۲۴:۹ داد و هر که آن را از دست بدده آن را زنده بود.^۴ مت:۳۹:۱۲
۲۵:۵ خواهد کرد.^۵ این را به شما می‌گویم: در
آن شب دو نفر در یک بستر خواهند بود،
یکی برگرفته^۶ و دیگری گذاشته خواهد
شد.^۷ دو [زن]^۸ با هم آسیاب خواهند کرد، مت:۴۱:۲۴
یکی برگرفته و دیگری گذاشته خواهد
شد.^۹ [...]^{۱۰}
۱۱:۳۷ و در پاسخ به او می‌گویند: «خداندا
در کجا؟» به ایشان گفت: «تن در هر
کجا باشد، کرکسان^{۱۱} هم در آنجا جمع
خواهند شد.»

(متی ۳۹-۳۷:۲۴)

۱۲ و همان گونه که در روزگار نوح انجام
شد، باز در روزهای پسر انسان نیز این چنین
خواهد شد.^{۱۲} می خوردن و می نوشیدن و
زن یا شوهر می گرفتند^{۱۳} تا روزی که نوح
پیدا ۷:۷ و طوفان فرارسید که همه را
هلاک کرد.^{۱۴} به همین گونه، همان طور که
در روزهای لوط انجام شد: می خوردن،
می نوشیدن، خرید و فروش می کردند،
می کاشتند و بنا می کردند.^{۱۵} اما در روزی
که لوط از سدوم بیرون شد، از آسمان آتش
و گوگرد بارید^{۱۶} که همه را هلاک کرد.^{۱۷}
۱۸ هم چنین خواهد بود روزی که پسر انسان
بایستی پدیدار شود.

۱۹ در آن روز کسی که بر پشت بام و
۱۶-۱۵:۱۳ وسایلش در خانه باشد برای برداشتن آنها

- p- تحتاللفظی: مردان ازدواج می کردند، زنان به ازدواج در می آمدند (ر. ک. ۳۴:۲۰).
- q- تحتاللفظی: بارانید. در پیدا ۲۴:۱۹ که در اینجا نقل شده خدا می باراند ولی عیسی بنا بررسوم اهالی فلسطین نام خدا را ذکر نمی کند، وانگهی این متن شناخته شده و مشهور بوده است.
- r- این هشدارها نشان می دهد که آن روز اجتناب ناپذیر و وحشتناک خواهد بود (ر. ک ارج:۶:۶؛ ۸:۴۹؛ ۱:۶؛ ۴:۴۸؛ ۶:۴۹؛ ۳۰:۶:۵۱). «وسائل»، تحتاللفظی: «آشیا».
- s- در تعدادی از نسخه های خطی نوشته شده است: نجات دادن، چنان که در لو ۲۴:۹ و متون موازی آن نیز چنین است. در اینجا لوقا کلمه ای را که در ترجمه یونانی عهد عتیق آمده بکار می برد که به معنی لغوی «به دست آوردن» یا «جان بدر بردن» است (یوشع ۱۷:۶؛ ۱۱:۷۹؛ ۱۱:۱۳؛ حرق ۱۹:۱۸-۱۷:۱۱).
- t- در ترجمه یونانی عهد عتیق این کلمه همان معنی را دارد که در توضیح قبلی ذکر شد (خروج ۱:۱۷، ۱:۱۸، ۱:۲۲؛ داور ۱:۱۹؛ ۱:۲۷؛ سمو ۹:۹؛ ۱:۱۱، ۱:۱۰-پاد ۲:۳۱؛ ۲:۲۰-پاد ۴:۷؛ ۲:۷-ر. ک اع ۷:۱۹)، ولی در زبان عادی یونانیان بیشتر به معنی ایجاد حیات، زندگی تولید کردن است. این کلمه به ندرت در عهد جدید آمده و لقا با بکار بردن آن، به زندگانی جدیدی می اندیشد که با فدا کردن زندگی زمینی به دست می آید.
- u- یعنی به مملکوت برگرفته می شود (ر. ک ۱-تسا ۴:۱۷) یا بالعکس برگرفته می شود تا از بین برده شود (ر. ک مت ۱۳:۴۱-۱:۱۳). به هر صورت تقاضوتی در مفهوم این عبارت ایجاد نمی کند.
- v- در تعداد زیادی از نسخه های خطی افروده شده است: دو مرد در مزرعه خواهند بود یکی برگرفته و دیگری گذاشته خواهد شد. در ترتیب شماره گزاری معمولی بندها این عبارت بند ۳۶ را تشکیل می دهد و احتمالاً از مت ۴۰ گرفته شده است.
- w- سوال درباره محل، در مقابل سوالی است که درباره تاریخ وقوع در آیه ۲۰ می باشد.
- x- در صحنه های داوری که در عهد عتیق آمده اکثراً برندگان شکاری دیده می شود (اش ۳:۱۵؛ ۱۶:۳۴؛ ۱۷:۳؛ ۱۲:۹؛ ارج ۳:۱۵؛ حرق ۳:۳۹). در این متن تصویری که ذکر شده بدین معنی است که هیچ کس از داوری بر کنار نخواهد بود (ر. ک مت ۲۸:۲۴ توضیح ۷).

مُثُل قاضی بی اعْتَنَا و بِيَوْهَ زَن مُصْرَّع

۱۸

^۱ به آنان مثلی گفت در باره اینکه باید همواره نیایش کنند و مأیوس نشوند^۲. می گفت: ^۳ «در شهری یک قاضی بود که از خدا نمی ترسید و از هیچ انسانی پروا نداشت. ^۴ و در این شهر بیوه زنی بود که نزد او آمده می گفت: داد مرا از مدعی من بگیر. ^۵ و او مدعی امتناع کرد. پس از آن به خود گفت: ^۶ هر چند از خدا نمی ترسم و از هیچ انسانی پروا ندارم، ^۷ چون این بیوه زن باعث مزاحمت من شده، داد او را خواهم گرفت تا مدام نیاید و سر مرا بشکند^۸. »

مُثُل فَرِيسِي و بَاجَكِير^۹

^۹ باز خطاب به بعضی ها که به خود یقین می داشتند از اینکه عادل هستند و دیگران را حقیر می شمردند^۱ این مثل را گفت: ^{۱۰} «دو انسان برای نیایش به معبد فراز

y- آیات ۵-۲ مبنی است که به احتمال قوی با ۱۱:۵-۸ دو مثل مشابه را تشکیل می داده است (ر. ک ۱۱:۵ توضیح h). در اینجا لوقا مثل را با آیه ۱ به عنوان مقدمه آورده و آیات ۶-۷ و همچنین آیه ۸ را به صورت خاتمه و نتیجه گیری از مثل به آن ضمیمه کرده است.

z- لوقا مفهومی را که برای مثل قائل می شود با اصطلاحاتی که مختص بولس می باشد بیان می کند، مثلاً همواره نیایش کنید (۲-تسا ۱۱:۱؛ فی ۴:۱؛ روم ۱۰:۱؛ کول ۱:۳؛ فیل ۴)، یا دلسید نشود (۲-تسا ۱۳:۳؛ قرن ۲-۱؛ قرن ۱:۱۶؛ غلا ۹:۶؛ افس ۱۳:۳). لوقا پیرو گفتار قبلی و با نتیجه گیری که در آیات ۶-۸ ذکر کرده نکته اصلی نیایش را بازگشت عیسی در زمان آخر قرار داده است (ر. ک ۳۶:۲۱).

a- ر. ک ۱۷:۱۲ توضیح p.

b- ترجمه دیگر: مبادا بالآخره این بیوه زن باید و به صورت من بزند. ولی این ترجمه با متن مثل و وضعیت بیوه زن کمتر تطابق دارد. به هر صورت، قاضی به دلیلی که فقط جنبه خودخواهی دارد تصمیم می گیرد، ولی دادخواهی بیوه زن بر اثر پافشاری او به نتیجه می رسد.

c- منتظر عیسی است (ر. ک ۱۳:۷ توضیح t) که از مثل نتیجه گیری می کند.
d- عیسی تردیدی ندارد در اینکه خدا را به یک قاضی بی عدالت تشییه کند (ر. ک ۱۶:۱ توضیح x)، ولی استدلال بر مبنی ااقوی دلیل^{۱۰} است بدین معنی که قاضی بی عدالت بالآخره با درخواست بیوه زن موافقت می کند، به دلیل بالاتر خدای عادل نیایش بندگان را اجابت خواهد کرد.

e- این جمله مهم است و برخی از مترجمان ترجمه کرده اند: «در حالی که آنان را در انتظار نگه می دارد» یا اینکه «حتی اگر آنان را در انتظار نگه می دارد» یا «در حالی که نسبت به ایشان صبور است»، به هر صورت منتظر تأخیر در باز آمدن عیسی و عدم دخالت ظاهری خدا است (مز ۴۴:۲۴ توضیح s؛ ر. ک ۱۲:۱ توضیح ۸). که معمولاً در بین مسیحیان ناراحتی و تردید ایجاد می کند (۲-پطر ۹:۲؛ مکا ۹:۶؛ ۱۱-۹:۲).

f- عیسی در اینجا فرا رسیدن داوری را اعلام می کند که خوبی زود خواهد بود چنان که در موارد دیگری نیز اعلام کرده است (مر ۱:۹ توضیح ۷؛ ۱۳:۳۰ توضیح h). احتمالاً لوقا نظری ۱۷-۲۲:۳۷ به داوری غیرمنتظره ای می اندیشد که در آینده ای نامعین فرا خواهد رسید.

g- این رأی که شاید در اصل مستقل از مثل قبلی بوده نشان می دهد که در زمان آخر ارتداد و کفر پدیدار خواهد شد و این موضوع معمولاً در نوشته های مکافنه ای مطرح می شود (ر. ک ۲-تسا ۳:۲ توضیح ۲۴؛ مت ۱۰:۲۴).

h- در مورد نوع این مثل ر. ک ۱۰:۳۰ توضیح j.

i- در اینجا لوقا هدف این مثل را بیان می کند که در آن از کسانی که عقیده دارند عادل هستند (ر. ک ۳۲:۵؛ ۷:۱۵) و می خواهند عدالت خود را نشان دهند (ر. ک ۱۶:۱۵؛ ۱۰:۲۹) ایراد می گیرد. این مثل برای لوقا، دعوت به فروتنی است.

ایشان را نهیب می‌زدند. ^{۱۶} اما عیسی آنها را نزد خود خوانده گفت: «بگذارید کوکان نزد من آیند و مانع آنان مشوید زیرا ملکوت خدا از آن همانند ایشان است.^۷ آمین، به شما می‌گوییم: هر که ملکوت خدا را چون کودکی نپذیرد، وارد آن خواهد شد^p.»

صرف نظر از ثروت برای ورود به ملکوت

(متی: ۱۹: ۳۰-۲۶؛ مرقس: ۱۰: ۳۱-۱۷)

^{۱۸} رئیسی^q از او پرسیده گفت: «ای استاد نیکو! چه باید کرد تا وارت زندگانی جاودانی شد^r?» ^{۱۹} عیسی به او گفت: «چرا مرا نیکو می‌نامی؟ هیچ کس جز خدا نیکو نیست. ^{۲۰} تو فرمان‌ها را می‌دانی: زنا مکن، قتل مکن، دزدی مکن، شهادت دروغ مده، به پدر و مادرت احترام کن.^s ^{۲۱} او گفت: «این همه را از جوانی ام رعایت کرده‌ام.» ^{۲۲} عیسی شنیده به او گفت: «باز

آمدند، یکی فریسی بود و دیگری باجگیر.

^{۱۱} فریسی ایستاده در دل خود چنین نیایش می‌کرد: خدا ای تورا سپاس می‌گوییم که من چون بقیه انسانها نیستم که درنده خو، ظالم، زناکار هستند یا حتی چون این باجگیر.

^{۱۲} هفته‌ای دو بار روزه می‌گیرم، عشره همه آنچه دارم می‌بردارم.^t ^{۱۳} باجگیر دورتر ایستاده حتی نمی‌خواست چشمانش را به آسمان بلند کند، بلکه بر سینه کوییده

می‌گفت: خدا ایا بر من گناهکار رحم کن.^k

^{۱۴} به شما می‌گوییم: او عادل شده^۱ به خانه خود فرود آمد، دیگری خیر^m. زیرا هر که خود را بالا برد، پائین آورده خواهد شد، ولی هر که خود را پائین آورد، بالا برده خواهد شدⁿ.

غونه کودکان

(متی: ۱۹: ۱۵-۱۳؛ مرقس: ۱۰: ۱۶-۱۳)

^{۱۵} اطفال را نیز به حضورش می‌آورند تا آنان را لمس کند^o. شاگردان با دیدن این،

ز- این فریسی واقعاً به آنچه دستورات شرعی فرقه فریسیان مقرر کرده عمل می‌کند (ر. ک. ۵: ۳۳؛ ۱۱: ۴۲) و لذا به عادل بودن خود اعتماد دارد، ولی چیزی از خدا طلب نمی‌کند.

- مرد باجگیر هم درست می‌گوید: او گناهکار است، ولی این اعتراف صادقانه راه او را به سوی خدا و فیض او می‌گشاید.

- عدالتی که فریسی مدعی بود به وسیله اعمال خود به دست می‌آورد، عطیه‌ای است که فقط خدا می‌تواند ببخشد (ر. ک. فی ۹: ۳).

- تحت الفظی: برخلاف آن دیگری.

- این جمله حکمت آمیز که در ۱۴: ۱۱ نیز آمده به احتمال قوی به وسیله لوقا در اینجا افزوده شده است تا در این مثل توصیه و دعوت به فروتنی را نشان دهد.

- روایت لوقا که در ۹: ۵ از روایات متی و مرقس جدا شده بود مجدداً در اینجا به آنها می‌پیوندد.

- ر. ک. مر. ۱۵: ۱ توضیح^p. ملکوت، فیض و محبت است. بایستی آن را با ساده‌دلی و حق شناسی کودکی که چیزی را با تحسین و اعجاب می‌پدیده دنیا شد. عیسی این طرز رفتار را ضروری دانسته چنان که رفتار خود او در برابر خدای پدر چنین است (۱۰: ۲۱؛ مر. ۱۴: ۲۶).

- ترجمه دیگر: شخص معتبری. در مت ۱۹: ۲۰ این مرد به صورت مرد جوانی معروف شده ولی این توصیف که احتمالاً تغییری جزئی در روایت است، ممکن است اصالت کمتری داشته باشد.

- در انجیل لوقا قبل‌اً این سؤال را در ۱۰: ۲۵ یک عالم شریعت از عیسی پرسیده بود. پاسخی که عیسی می‌دهد از مورد سؤال رئیس فراتر رفته و مسئله ثروت را مطرح می‌کند (آیات ۱۸-۲۷) سپس موضوع از خود گذشتگی شاگردان مطرح شده (آیات ۲۸-۳۰) و در بایان مجددًا موضوع اولیه یعنی زندگی جاودانی می‌آید.

- نقل قول از ده فرمان (خروج ۲۰: ۱۶-۱۲؛ تث. ۵: ۱۶-۲۰).

کس خانه یا زن^w یا برادران یا والدین یا فرزندان را به خاطر ملکوت خدا ترک نمی کند.^{۳۰} مگر اینکه در همین زمان بسیار بیشتر^x و در دوران آینده^y زندگانی جاودانی را دریافت نماید.^z

آخرین اعلام رنج‌ها و رستاخیز (متی ۲۰:۱۷-۲۰؛ مرقس ۱۰:۳۴-۳۲)

^{۳۱} دوازده تن را نزد خود فراخوانده به ایشان گفت^a: «اینک به اورشلیم فراز می‌آییم، آنچه به وسیله پیامبران در باره پسر انسان نوشته شده تحقیق می‌یابد^b.^{۳۲} زیرا به ملت‌ها تسلیم خواهد شد و مورد تمسخر و توهین قرار گرفته سرپا پوشیده از آب دهان خواهد شد^c و بعد از تازیانه زدن، او را به قتل خواهند رساند^d و روز سوم رستاخیز خواهد کرد.^e و ایشان از همه اینها چیزی

چیزی کم داری، همه چیز خود را بفروش^t و به فقیران تقسیم کن که گنجی در آسمانها خواهی داشت، پس آمده به دنبال من بیا.^{۲۳}

^{۲۳} با شنیدن این، او به شدت اندوهناک

شد، زیرا بسیار ثروتمند بود.

^{۲۴} عیسی با دیدن او گفت: «چقدر سخت است که پولداران به ملکوت آسمان وارد شوند!^{۲۵} به راستی، گذشتن شتر از سوراخ سوزن آسان تر است تا اینکه ثروتمندی به ملکوت آسمان وارد شود!»^{۲۶} آنان که شنیده بودند گفتند: «پس چه کسی می‌تواند نجات یابد!»^{۲۷} گفت:

^{۳۷:۱} «آنچه برای انسان‌ها غیر ممکن است برای خدا ممکن است.»

^{۲۸} پطرس گفت: «اینک ما اموال خود را گذاشته^v به دنبال تو آمده‌ایم.»^{۲۹} به ایشان گفت: «آمین، به شما می‌گویم هیچ

- ر. ک ۱۱:۵ توضیح g.

^u- این اظهارات تند، فقط نظریه‌ای عجیب نیست زیرا چه برای آدم ثروتمند و چه برای فرد بینوا، جز به وسیله فیض خدا نجات وجود ندارد (آیه ۲۷): ولی دسترسی به این نجات برای شخص ثروتمند دشوارتر است. در زبانهای یونانی و آرامی، کلمات «شتر» و «طناب» شباخت زیادی به هم دارند. یونانی: kalemos/kalimos؛ آرامی: jomleh/jamleh. در اینجا واژه دومی یعنی طناب بیشتر با موضوع تناسب دارد. در هر صورت، عیسی تأکید می‌کند که وارد شدن به ملکوت خدا برای انسان نه دشوار بلکه غیرممکن است.

^v- لوقا که معمولاً تأکید می‌کند شاگردان «همه» چیز را ترک کرده‌اند (ر. ک ۱۱:۵ توضیح g) برخلاف متی و مرقس در اینجا این نکته را ذکر نمی‌نماید. در این قسمت شرایط شاگردان را توصیف کرده و چنین به نظر می‌رسد که از آنچه در اع ۳۲:۴ نوشته است یاد می‌کند که در آنچه ایمان‌داران کلیسا‌ای اورشلیم از داشتن اموال «شخصی» صرف نظر می‌نمایند.

^w- لوقا تنها انجیل نگاری است که در اینجا ترک کردن «زن» را ذکر می‌کند (ر. ک ۱۴:۲۶ توضیح ۱ و مت ۱۰:۹-۱:۱۲-۱:۱۲-۱:۱۰-۱:۹). فرن ۷-۲۵:۷-۲۸).

^x- تحت الملفظی: چندین برابر بیشتر. در تعدادی از نسخه‌های خطی کهن نوشته شده: هفت بار بیشتر (ر. ک بنسی ۱۰:۳۵) که با مت انجیل متی (بسیار بیشتر) و انجیل مرقس (صدیبار بیشتر) تقاضت دارد.

^y- کلمه این دنیا که در مقابل دنیای آینده آورده می‌شود اندیشه‌ای معمولی در نوشته‌های مکاشفه‌ای یهود آن دوران می‌باشد (ر. ک مت ۲:۳۲). لوقا این موضوع را به اشکال مختلف ارائه می‌کند (۱:۱۶؛ ۲:۲۰؛ ۳:۲۰-۳:۳۴؛ ۸:۱۶).

^z- وعده عیسی در پایان گفتار خود، پاسخی به سوال رئیس است (آیه ۱۸).

^a- این اعلام رنجها و صلب عیسی در متی و مرقس سومین اعلام می‌باشد. لوقا که مانند انجیل نگاران مذکور در ۲۲:۹ و ۴۴ روايت کرده است، سه اعلام درگر: ۳۲:۱۳-۳۳:۵۰؛ ۲۵:۱۷ در انجیل خود ذکر کرده و این امر نشان می‌دهد که برای راز رنجهای عیسی چقدر اهمیت قائل است.

^b- با اختلال کستری می‌توان ترجیم کرد: تمام آنچه که پیامبران به خاطر پسر انسان نوشته‌اند تحقیق یابد؛ فقط لوقا در این آخرین اعلام رنجهای عیسی، بیشگویی‌های پیامبران را آورده است (ر. ک ۲۴:۲۴-۲۵؛ ۲۷-۲۵؛ ۴۵-۴۶؛ اع ۳:۱۳؛ ۱۸:۳-۲۷؛ ۲۹-۲۷...).

^c- ترجمه دیگر: ایشان او را به قتل خواهند رسانید.

به دنبال او رفت. و با دیدن این، همه مردم خدا را تمجید کردند.^h

نفهمیدند و این سخن بر آنان پنهان می‌ماند و نمی‌دانستند چه گفته شده است.^d

زکا یا نجات یک ثروتمند^a

۱۹ ^۱ و به اریحا وارد شده [از شهر]
عبور می‌کرد ^۲ و اینک مردی به نام زکا و رئیس باحگیران و ثروتمند بود، ^۳ و کوشش می‌کرد که ببیند عیسی کیست اما به سبب جمعیت نمی‌توانست زیرا کوتاه قد بود. ^۴ جلوه دویده بالای درخت افرائی ^b رفت تا او را ببیند زیرا می‌بایست از آنجا گذر کند، ^۵ و چون عیسی به این محل رسید، چشم‌ها را بلند کرده به او گفت: «زکا عجله کن و پایین بیا زیرا باید امروز در خانه تو بمانم». ^۶ و او عجله کرده پائین آمد و با شادی او را پذیرفت. ^۷ همه با دیدن این، زمزمه کرده می‌گفتند: «به خانه یک گناهکار وارد شده و مهمان گشته است!^c» ^۸ اما زکا ایستاده به خداوند گفت: «خداوندا اینک نصف اموال را به فقیران می‌دهم و اگر به کسی اچاف کرده باشم به او چهار برابر پس

شفای یک مرد کور در اریحا^e

(متی ۲۰: ۴۶-۲۹؛ مرقس ۱۰: ۴۶-۳۴)
^{۳۵} باری، چون به اریحا نزدیک می‌شد کوری در کنار راه نشسته و گدائی می‌کرد. ^{۳۶} چون شنید جمعیت عبور می‌کند پرسید چه خبر است. ^{۳۷} به او نوید دادند که عیسای ناصری ^f است که می‌گذرد. ^{۳۸} و او فریاد کشیده گفت: «عیسی، ای پسر داود، بر من رحم کن!» ^{۳۹} آنانی که پیش‌پیش می‌رفتند او را نهیب می‌زدند تا ساكت شود اما او بیشتر فریاد برمی‌آورد: «ای پسر داود بر من رحم کن!» ^{۴۰} عیسی ایستاد و دستور داد او را نزدش بیاورند. وقتی نزدیک شد از او پرسید: ^{۴۱} «چه می‌خواهی برایت بکنم؟» گفت: «خداوندا، که بینایی را بازیابم!» ^{۴۲} و عیسی به او گفت: «بینایی را بازیاب، ایمانت تو را نجات داده است!» ^{۴۳} و در همان لحظه، بینایی را باز یافت و در حالی که خدا را ستایش می‌کرد

^d- در مورد این واقعه فقط لوقا ذکر کرده است که دوازده تن موضوع زنجهای عیسی را درک نمی‌کنند چنان که قبلاً در ۴۵:۹ این نکته را ذکر کرده و در آنجا مطلب مر ۳۲:۹ را تشریح کرده بود. بعضی از مفسران در این قسمت اشاره‌ای به مر ۱:۳۵-۳۵:۹ دارند که لوقا آن را روایت نمی‌کنند.

^e- در مت ۲۰:۲ و مر ۱۰:۴۶ این معجزه هنگام خروج عیسی از اریحا رخ می‌دهد و در لوقا وقتی که به اریحا وارد می‌شود. محتمل است لوقا این قسمت را بیشتر آورده زیرا می‌خواسته بعداً موضوع توبه زکا و مثل شاهزاده را ذکر نماید.

^f- کلمه ناصری به صورتی که در اینجا آمده شکل این کلمه به زبان آرامی است و به استثنای مت ۲:۲۳ و ۲:۲۶ به ندرت در انجیل نظری به کار رفته ولی لوقا این کلمه را به همین صورت هشت بار در اعمال رسولان آورده است (ر. ک اع ۲:۲ تو ضیح).

^g- ر. ک ۲۳:۳ تو ضیح^f: و مت ۹:۲۷ تو ضیح^p. این فریاد شور و شوق مسیحایی صحنه ۱۹:۲۷-۲۷ را آماده می‌کند.

^h- لوقا روایت معجزه را به طرز معمولی به پایان می‌رساند (ر. ک ۲:۲۰ تو ضیحⁱ) و آیه ۱۹:۳۷ را آماده می‌نماید.

ⁱ- این روایت که مختص به انجیل لوقا است موضوع توبه را نشان می‌دهد، موضوعی که مورد علاقه و توجه لوقا است (ر. ک ۵:۳۲ تو ضیح^f). در پایان عزیمت عیسی به اورشلیم، توبه یک باحگیر آشکار می‌کند که عیسی آمده است تا آن را که گم شده بود بیابد و نجات دهد (آیه ۱۰).

^j- این درخت ممکن است خیلی بزرگ شود ولی اولین شاخه‌های آن چندان بالاتر از زمین قرار نگرفته است.

^k- یهودیان معتقد بودند که معاشرت با گناهکاران موجب ناپاکی می‌شود (۵: ۳۰؛ ۷: ۳۴؛ ۱۵: ۲).

مردم می‌پنداشتند که در همان لحظه فرمانروای خدا پدیدار می‌شود.^{۱۲} پس گفت: «انسان نجیب زاده‌ای به سرزمنی دور دست رفت تا منصب پادشاهی^{۱۳} دریافت کند و برگردد.^{۱۴} ده تن^۷ از برگانش را خوانده به ایشان ده قنطر^۸ داد و به ایشان گفت: معامله کنید تا برگردم.^۹ اما هموطنانش از او متنفر می‌بودند و از پشت سر او هیئتی فرستادند تا بگویند: نمی‌خواهیم که او بر ما

نیز در اینجا این خانه آمده^۹ زیرا او هم پسر ابراهیم است.^{۱۰} چون پسر انسان آمده تا آن را که گم شده بود بیابد و نجات دهد.^۹

مثلاً قنطرة ها

شاهزاده‌ای که برای تاجگذاری می‌رود
(متی: ۲۵: ۱۴ - ۳۰)

۱۱ چون این را می‌شنیدند باز مثلی گفت، زیرا به اورشلیم نزدیک می‌بود و

- زکا تصمیمی را که اکنون گرفته است اعلام می نماید، بدین معنی که با کمال بخشنده‌گی، اموال خود را با فقیران تقسیم می کند و به کسانی که احیاناً اجحاف کرده باشد چهار برابر پس می دهد و این عمل بیشتر از قانون مقری بر یهود است (خروج ۲:۲۲؛ ۳:۶؛ ۶:۵؛ ۷:۲۴؛ اعدام: ۶:۲۱-۲۰؛ هم چنین ۷:۶؛ هم چنین ۳:۷؛ ۲:۱۲-۲:۷)؛ رک خروج ۶:۶؛ امتحان ۳:۱؛ ضمناً با کیفری که در مورد زدی علی در حقوق مدنی (جزایی) رومیان فقر شده تطبیق می نماید و سخاوتی استثنایی می باشد.

m- ترجمه دیگر: عیسی درباره او گفت، زیرا تصور می کنند سخنان بعدی به حاضران خطاب شده است. ترکیب عبارت نظری

n- مفسران توجه نموده اند که لوقا در ۲۱:۴ (ر. ک توضیح همین آیه) در مورد نجات امروز تأکید دارد.

p- سخاوت زکا نشان می دهد که بخشایش و نجات را در رفاقت است و می توان با محبت زن گناهکار در ۷:۴۷ مقایسه کرد.
زکا با اینکه به سبب شغل خود گناهکار محسوب می شود (آیه ۷: ر.ک ۵: ۳۰؛ ۷: ۴۴؛ ۱۵: ۱) به علت بخشندگی، فرزند شایسته ابراهیم، پدر ایمانداران به شمار می آید.

q- نتیجه کبیر این واقعه نقش عیسی را در توبه رک نشان می دهد.

r- این مثل مشابه مثل قطعهای انجیل متن است و مسلمان از همان منبع گرفته شده ولی لوقا آن را کاملاً تغییر داده است، بدین معنی که اولاً مثل را بلا فاصله قبل از ورود شاهانه عیسی به اورشلم اورد است؛ سپس نکاتی درباره تاریخ سلطنت آرکلاتوس به آن افزوده (ر. ک ۱۴ به ۲۷ توضیح ^c: آیه ۱۴ به ۲۷ توضیح ^e) و بالآخره مثل را کاملاً به طریق تبلیغی به کار برد است. مثل در اینجا و به صورتی که ارائه شده داوری شاهانه عیسی را اعلام می کند که پس از عزیمت و سپس بازگشت پرچال خود و فراسیدن قطمه ملکوت خدا اعمال خواهد کرد.

۸- شاگردان عیسی نظیر یهودیان دوران خود انتظار دارند فرمانروایی خدا پس از مدت کوتاهی فرا رسید (ر. ک اع:۶؛ مر:۳۷:۱). لوقا مثل عیسی را طوری ارائه می کند که هشداری علیه این بی صبری است و نشان می دهد که شاگردان پیش از بازگشت خداوندشان مدتی طولانی فعالیت خواهند کرد (ر. ک ۲۳:۱۷ توضیح n).

U- در امیراتوی روم موضوع انتصاب بادشاہان دست نشانده می باست در روم به تصویب بررسد. آلهه ۱۴ نشان می دهد که این پادشاهی ترجمه گردد.

نکته از سرگذشت زندگی آرکلاتوس الهام گرفته شده است، زیرا در سال ۴ پیش از میلاد، پس از مرگ پدرش هیرودیس کبیر به روم مسافرت کرده بود تا تأیید وصیت نامه پدرش را به دست آورد. این روایت مخصوصاً در مورد شهر اریحا مناسب است زیرا آرکلاتوس در آنجا کاخ باشکوهی بنا کرده بود.

V- لوفا تعداد بردگان را در تن ذکر کرده در صورتی که متنی تعداد انان را تعیین ننموده است، ولی در هر دو مورد برابر روش معمول در مثل ها (ر.ک ۳۲:۱ توضیح m) فقط سه تن از بردگان حساب پس می دهد.

W- کلمه ای که قطار ترجمه شده واحد توزین در بین اقوام سامی، تقسیمیاً در حدود ۹۰۰ گرم و پرایر یک شصتم تالان است ولی

در اینجا قطار واحد بول برا بر صد درهم با دینار می باشد (ر.ک ۴۱:۷ توضیح ۸ و ۱۵:۸ توضیح a). بنابراین بول که مدعی سلطنت به برگان خود می سپارد خیلی کمتر از آن است که در انجیل متی ذکر شده است (در آنجا ارباب به یکی پیچ تالان، به دیگری دو تالان و به سومی یک تالان می سپارد). اختلاف لوقا می خواهد نشان دهد که کوشش و فعالیت برگان به تناسب پاداش آنان نیست: «مقدار ناچیز» است (آیه ۱۷: ر.ک ۱۶:۱۰). بنابر انجیل لوقا بول که هر یک از برگان دریافت می کند

می کنم ای برده شریر، تو می دانستی که من انسانی سخت گیر هستم، آنچه را نسپرده ام برمی گیرم و آنچه را نکاشته ام می دروم.^{۲۳} پس چرا پول من را نزد صرافی ننهادی تا در بازگشت خود آن را با بهره اش پس بگیرم؟^{۲۴} و به کسانی که در آنجا حاضر بودند گفت: قنطرash را از او بگیرید و به آن که ده قنطرار دارد بدھید. و به او گفتند: آن دهند!^{۲۵} خداوندا او ده قنطرار دارد!^{۲۶} به شما می گوییم: به هر که دارد داده خواهد شد، اما از آن که ندارد حتی آنچه دارد گرفته خواهد شد.^d ^{۲۷} اما درباره دشمنان من، آنان که نخواستند من بر ایشان فرمانروائی کنم، ایشان را به اینجا آورده و آنان را در برابر من گردان بزنید.^e ^{۲۸} این را گفته پیشاپیش حرکت می کرد و به سوی اورشلیم فراز می آمد.^f

فرمانروائی کند.^x ^{۱۵} باری، چون پس از دریافت منصب پادشاهی برگشت، بردگانی را که به ایشان پول داده بود، احضار کرد تا بداند هر یک چه معامله هایی کرده است.^y ^{۱۶} اولی پیش آمده گفت: خداوندا^z، قنطرar تو ده قنطرار بهره داده است. و به او گفت: آفرین! ای برده خوب، چون در مقدار ناچیز امین بوده ای^a، اقتدار بر ده شهر را در دست بگیر. ^{۱۸} و دومی آمده گفت: خداوندا قنطرار تو پنج قنطرار بهره داده است.^{۱۹} به این یکی هم گفت: تو هم در رأس پنج شهر باش.^b ^{۲۰} و دیگری آمده گفت: خداوندا، اینک قنطرار تو که در پارچه ای ذخیره کرده بودم،^c زیرا از تو می ترسیدم، چون تو انسان سخت گیری هستی، آنچه را نسپرده ای برمی گیری و آنچه را نکاشته ای می دروی.^b ^{۲۲} به او یوب ۱۵:۶ گفت: من تورا از دهان خودت داوری

یکی است که بایستی آن را به بهره برسانند ولی نتیجه ای که بdest می آورند متفاوت است و نتیجه سودآوری هر کدام را نشان می دهد. در انجیل متی مقدار سپرده ها متفاوت است ولی در مورد دو برده اولی بهره ها برابر هستند.

^x- این واقعه در سال ۴ میلادی روی داد. بدین معنی که در بی مسافت آرکلاتوس به روم، پیجاجه نفر از یهودیان به عنوان هیئت نمایندگی به روم رفته درخواست کردند پادشاهی او ملغی شود. لوقا این خاطره را ذکر می کند تا عدم قبول فرمانروائی عیسی به وسیله مقامات رسمی قوم اسرائیل را توصیف نماید.

^y- در اینجا صحنه پس دادن حساهای آغاز می شود که در انجیل متی و لوقا یکی است. هر دو انجیل نگار در این مورد داوری زمان آخر را در نظر دارند ولی با توجه به اوضاع و احوالی که در مثل انجیل لوقا آمده وی به سلطنت عیسی و فاجعه اسرائیل نیز می اندیشد.

^z- این عنوان شاهانه برای کسی که مدعی سلطنت بوده و بالآخره به این مقام نائل شده است مناسب می باشد و برای عیسی شکوه و جلال در زمان آخر بسیار شایسته تر است. در متن مشابه انجیل متی که موضوع پادشاه در بین نیست همین کلمه استاد ترجمه می شود.

^a- ر. ک ایه ۱۳ توضیح W. پاداشی که داده شده شاهانه است (ر. ک ۲-قرن ۴:۱۷).

^b- این نظر خدمتگزار تنبل و بدخواه است ولی پادشاه داوری خود را بر این مبنای فرار می دهد که او خدمتگزاری پرتوخ است.

^c- این آیه در تعدادی از نسخه های خطی وجود ندارد و احتمالاً بدین سبب در انجیل متی نیامده است ولی وجود این آیه در انجیل لوقا کاملاً تأیید شده و جنبه به ظاهر متناقض داوری پادشاه را نمایان می کند.

^d- این عبارت حکمت آمیز مسلمان مسئل و بدون ارتباط با این مثل مغل و وجود داشته زیرا با وضعیت مثل کاملاً تطبیق نمی کند و در آیه ۱۸:۸ نیز آمده است (در آنچا اندکی تعبیر یافته) چنان که در متون موازی (مت ۱۲:۱؛ مر ۴:۲۵؛ مر ۳:۱۲) نیز وجود دارد. مفهوم این عبارت آن است که اموال دنیوی جنبه موقتی و گذران دارند و بایستی از آنها بهره مند شد و گرنه از دست می روند.

^e- نتیجه گیری بی رحمانه ای است (نظریه ۱:۲۴) و ممکن است اشاره به انتقام آرکلاتوس از مخالفان سلطنت خود باشد. در مثلی که لوقا ذکر کرده نتیجه گیری مثل نشان می دهد که داوری و محاکومیت شدیدی درباره اسرائیل بی وفا اجرا خواهد شد و مخصوصاً مظور ویرانی اورشلیم است که در این انجیل بارها از آن یاد می شود (۱۹:۳۴-۴۳؛ ۲۱:۲۰-۲۴؛ ۲۳:۲۸-۳۱).

^f- احتمالاً لوقا از مر ۱:۳۴ استفاده کرده تا آخرین مرحله فراز آمدن عیسی را به اورشلیم توصیف نماید و استاد را به همان وضعی که در آغاز عزیمت بوده است مصمم نشان می دهد (۹:۵۱).

«زیرا خداوند به آن نیاز دارد.»^{۳۵} و آن را نزد عیسی آوردند و رداهای خود را بر روی کرده الاغ انداخته، عیسی را بر آن سوار کردند.^{۳۶} در حالی که پیش می‌رفت، مردم رداهای خود را در راه می‌گستردند.^{۳۷} چون به سرازیری^m کوه زیتون نزدیک می‌شد تمام انبیوه شاگردنش غرق در شادی، به خاطر همه [اعمال] مقتدرانه ای که دیده بودندⁿ به ندای بلند شروع به ستایش خدا کردند.^{۳۸} می‌گفتند: «مبارک باد او که می‌آید، آن پادشاه، آن خداوند!^{۳۹} آرامش در آسمان و شکوه در اعلیٰ علیین!^p» و برخی از فریسان [در میان] جمعیت به او گفتند: «ای استاد، شاگردان را

ورود مسیح پادشاه به اورشلیم^g
(متی ۲۱:۱۱-۱۵، ۱۷-۱۵؛ مرقس ۱۱:۱۰-۱۱؛ یوحنا ۱۲:۱۶-۱۷) باری چون به بیت فاجی^h و بیت عنیاⁱ به نزدیک کوهی به نام «زیتون» رسید دو تن از شاگردان را فرستاده گفت: «به روزتائی که رو برو است بروید. وقتی وارد آن شدید کرده الاغی را بسته خواهید یافت که بر آن هرگز انسانی سوار نشده است، پس از آنکه باز کردید آن را بیاورید.

۳۱ اگر کسی از شما پرسید: چرا باز می‌کنید، بگوئید: زیرا خداوند^j به آن نیاز دارد.»^{۳۲} آنانی که فرستاده شده بودند، چون رفته‌اند، همان طور که به ایشان گفته بود یافته‌اند.^{۳۳} در حالی که کرده الاغ را باز می‌کردند، صاحبانش^k به آنان گفته‌اند: «چرا کرده الاغ را باز می‌کنید؟»^{۳۴}

- g- این روایت که در هر چهار انجیل ذکر شده نشان می‌دهد چگونه عیسی خواسته است نبوت زکریا را به تحقق رساند (زک ۹:۹)، تنها اعلام مسیحیایی که در طی آن مسیح در فروتی معرفی می‌شود. در این روایت مشترک لوقا چندین نکته وارد کرده است که سلطنت عیسی را بیاد آوری و تأکید می‌نماید، مخصوصاً چندین اشاره به روایت مسح شدن سلیمان در ۱- پاد ۱۱:۳۳-۴۰ می‌باشد. این روایت در انجیل لوقا افتتاح آخرین قسمت انجیل است که به تمامی در اورشلیم به وقوع خواهد پیوست.

- h- (ر.ک مت ۲۱:۱ توپیح v). دهکده‌ای در نزدیکی اورشلیم که بر کوه زیتون قرار دارد. ضمناً در متن موازی مت ۱:۲۱ فقط نام این دهکده ذکر شده است.

- i- نام دهی در دامنه شرقی کوه زیتون که نسبت به دهکده قبلی دورتر از اورشلیم است. نام این ده در مر ۱:۱ ذکر شده است.

- j- ر.ک ۷:۱۳ توپیح t. این تنها موردي است که متی و مرقس این عنوان را به عیسی می‌دهند.

- k- همین کلمه در زبان یونانی در آیه ۳۱ در مورد عیسی به کار رفته که به «خداوند» ترجمه شده ولی در اینجا که به صورت جمع آمده منظور صاحبان کرده الاغ هستند و بدین سبب «صاحبان» ترجمه شده است.

- l- چنین به نظر می‌رسد که روش نگارش لوقا اشاره‌ای به مسح و تقدیس سلیمان دارد (۱-پاد ۱:۳۳).

- m- چنین می‌نماید که این کلمه نیز مسح و تقدیس سلیمان را به یاد می‌آورد (۱-پاد ۱:۳۸)، همچنین فریادهای شادی و هلله شاگردان که بعداً می‌آید (۱-پاد ۱:۴۰).

- n- تفاوتی که در این مورد با انجیل‌های متی و مرقس وجود دارد، لوقا انگیزه شور و شوق شاگردان را معجزاتی می‌داند که شاهد آنها بوده‌اند (ر. ک ۲۰:۲ توپیح i).

- o- در اینجا لوقا مانند متی و مرقس، مزمور ۱۸:۲۶ را نقل می‌کند (ر.ک ۱۳:۳۵ توپیح k) ولی از به کار بردن کلمه سامي هوشیانا احتراز کرده و نظیر یو ۱۲:۱۳ برای عیسی عنوان پادشاه را بکار می‌برد.

- p- این هلله و تحسین برابر «هوشیانا در اعلیٰ علیین» در انجیل متی و مرقس است و سرود فرشتگان به هنگام تولد عیسی در ۱۴:۲ را به یاد می‌آورد ولی اکنون شاگردان آرامشی را که از سوی خدا به ایشان می‌رسد جشن گرفته و خداوند را تجلیل می‌کنند. این آرامش (ر.ک ۱:۷۹ توپیح z) بایستی در ایمان پذیرفته شود و اورشلیم آن را رد خواهد کرد (آیه ۴۲).

سنگی باقی نخواهد گذاشت زیرا زمانی را
که از تو دیدار شده است^x در نیافته‌ای!

نهیب بزن^۹. »^{۱۰} و او پاسخ داده گفت: « به
شما می‌گویم، اگر ایشان ساکت شوند،
سنگها فریاد برخواهند آوردم.^{۱۱} »

ورود عیسی به معبد و نمایش اقتفاد خود

(متی ۲۱:۱۲-۲۱؛

مرقس ۱۱:۱۵-۱۶؛ یوحنا ۲:۱۳-۱۶) ^{۱۲}
^{۱۳} و به معبد^y وارد شده شروع به بیرون
راندن فروشنده‌گان کرد.^{۱۴} به آنان گفت:
^{۱۵} « نوشته شده است: و خانه من، خانه
نمایش خواهد بود^{۱۵}، اما شما آن را غار
راهنمان کرده‌اید.^{۱۶} »^{۱۷} و هر روز برای
آموزش در معبد می‌بود.^{۱۸} کاهنان اعظم و
کاتبان در صدد هلاک او بودند، همچنین

۳۵-۳۴:۱۳ عیسی بر اورشلیم می‌گردید

^{۱۹} و چون نزدیک شد، با دیدن شهر بر
آن گریسته گفت:^{۲۰} « اگر تو نیز^{۲۱} امروز^{۲۲}
شرایط آرامش را می‌دانستی! اما نه، این از
دیدگان تو پوشیده است.^{۲۳} زیرا روزهایی
بر تو فرا خواهد رسید که دشمنانت دور تو
سنگرهای^{۲۴} خواهند کشید و تو را محاصره
کرده و از هر سو بر تو فشار وارد خواهند
مزدود^{۲۵} کرد.^{۲۶} و تو در میان تو فرزندان را
بر خاک خواهند افکند و در تو سنگی بر

q- دخالت فریسیان اعم از اینکه به صورت اعتراض (مثلًاً اعتراض کاهنان اعظم و کاتبان در مت ۱۵:۲۱-۱۶:۲۱) یا توصیه و دعوت به احتیاط باشد (مثلًاً توصیه فریسیان در لو ۳۱:۱۳) نشانه‌ی ایمانی فریسیان است. این آخرین باری است که فریسیان در

انجیل لوقا ظاهر می‌شوند و ظاهراً لوقا نمی‌خواهد فریسیان را در محکومیت عیسی شریک سازد (ر.ک ۲۰:۲۰ توضیح w).

r- این عبارت مهم است و ممکن است از حب ۱۱:۱۱ الهم گرفته شده باشد. مظنو این است که هیچ چیز نمی‌تواند مانع آن شود که اورشلیم عیسی را تحسین ننماید. همچنین ممکن است از این عبارت ویرانی شهر را درک نمود (ر.ک آیه ۴۴) اگر نخواهد پادشاه خود را بشناسد.

s- عیسی بر حال شهری که او را رد خواهد کرد گریه می‌کند. لوقا که سه بار ویرانی شهر را اعلام می‌کند (۴۳:۱۹؛ ۴۴:۲۰؛ ۴۴:۲۳؛ ۴۴:۲۸؛ ۴۴:۳۱) در اینجا نخستین اعلام را می‌ورد. لوقا این واقعه را به عنوان یک داوری تاریخی که بیش نمود داوری روز آخر است می‌نگرد.

t- نظر شاگردان که در عیسی آرامش یافته‌اند (آیات ۳۷-۳۸).

u- در تعدادی از نسخه‌های خطی در اینجا افزوده شده است: لاقل.

v- منتظر بناها و استحکاماتی است که شهر را محاصره خواهد کرد.

w- لوقا وضعیت شهر اورشلیم را که رومیان در سال ۷۰ محاصره کردند توصیف می‌کند (ر.ک ۲۰:۲۱).

x- دیدار خدا از شهر (ر.ک ۶۸:۱ توضیح t) در اینجا با ورود شاهانه عیسی انجام می‌شود و اورشلیم حال می‌باید او را بپذیرد.

y- در اینجیل لوقا نظری انجیل متی، وقوع این رویداد در همان روز ورود عیسی به اورشلیم است (در انجیل مرقس در فردای آن روز است). بدینسان عیسی ورود رسمی خود را به اتمام رسانده و مفهوم سلطنت خود را آشکار می‌کند. این سلطنت کاملاً در خدمت پدرش می‌باشد تا عبادت و نیایشی شایسته او انجام گردد.

z- ر.ک مت ۲۱:۱۲ توضیح g. لوقا کمتر از متی و مرقس درباره جزئیات این واقعه توضیح داده است (شاید بدین سبب که شدت عمل عیسی را تخفیف دهد).

a- اش ۷:۵۶. به نظر عیسی و همچنین به نظر اشیاعیان نبی معبد برای نیایش می‌باشد.

b- ار ۷:۱۱. معاصران عیسی مانند کسانی که در دوران ارمیای نبی می‌زیستند منظور از وجود معبد را تغییر داده و از هدف اصلی منحرف شده بودند. معبد به ایشان داده شده تا محل شفاعت و بخشایش باشد (۱-باد:۸؛ ۳۰-۴۰) در صورتی که آن را

به صورت مامنی در برابر خشم خدا درآورده بودند و تصور می‌کردند که به وسیله آن از کیفر مصون خواهند بود.

c- لوقا در اینجا نظری ۱:۲۰ و ۳۷:۲۱ روایت می‌کند که عیسی در اورشلیم آموزش می‌دهد ولی چنین به نظر می‌رسد که لوقا در اینجا مدقی را که برای آموزش در نظر گرفته بیشتر از سه روزی است که در مر ۱۱:۱۲، ۲۰ آمده یا دو روزی که در مت ۲۱:۱۸ ذکر شده است.

^۶اگر بگوئیم از آدمیان، همهٔ قوم ما را سنگسار خواهند کرد، زیرا یقین دارند که یحیی پیامبر است.^۷ و پاسخ دادند که نمی‌دانند از کجا می‌بود.^۸ و عیسی به ایشان گفت: «من نیز به شما نمی‌گویم که با چه اقتداری اینها را می‌کنم.»

مثل باغبانان آدم کش (متی ۱۲:۴۶-۳۳؛ مرقس ۱۲:۲۱)

آنگاه شروع به گفتن این مثل به قوم کرد:^۹ «مردی تاکستانی کاشت^m، بعد آن را به باغبانان اجاره داد و برای مدت نسبتاً درازی به سفر رفت.^{۱۰} و در وقت مناسب برده‌ای نزد باغبانان فرستاد تا از میوهٔ تاکستان به او بدهند، باغبانان پس از کنک زدن، او را دست خالی بازگردانند.^{۱۱} و باز بردهٔ دیگری فرستاد، او را هم کنک زندند و با بی‌احترامی با او رفتار

رؤسای قوم.^d ^{۱۲}اما نمی‌دانستند چه می‌توانند بگنند زیرا همهٔ قوم چشم به دهانش دوخته به او گوش می‌دادند.^e

سوال اعضای ساندرین دربارهٔ اقتدار عیسی^f

(متی ۱۱:۲۷-۲۳؛ مرقس ۱۱:۲۷-۲۷)

^{۲۰} باری، روزی^g که در معبد قوم را آموزش و نوید می‌داد، کاهنان اعظم و کاتبان با مشایخ پیش آمدند.^۲ و به او گفته‌ند: «به ما بگو با چه اقتداری اینها را می‌کنی؟^h یا چه کسی این اقتدار را به تو داده است؟»^۳ در پاسخ به ایشان گفت: «من هم می‌خواهم چیزی از شما بپرسم، پس به من بگوئید:^۴ تعمید یحیی از آسمانⁱ بود یا از آدمیان؟^j آنان بین خود بحث کردند: «اگر بگوئیم از آسمان، خواهد گفت: چرا به وی آیمان نیاوردید؟

^d- لوقا برخلاف مرقس، رؤسای غیر مذهبی قوم را که اعضای ساندرین هستند صریحاً جزو مسئولان مرگ عیسی نام می‌برد (ر.ک ۲۰:۳۵؛ ۲۰:۲۳).

^e- لوقا تأکید می‌کند که برخلاف نقشه‌های جنایتکارانه سران قوم، مردم نسبت به عیسی نظر موافق داشتند (ر.ک ۲۰:۱۹؛ ۲۱:۲۳؛ ۳۸:۳۸).

^f- هیئتی از افراد سه طبقه اعضای ساندرین از عیسی می‌پرسند که با چه «اقتداری» خود را مسیح معرفی کرده و فروشنده‌گان را از معید اخراج می‌کند. عیسی قبل از پاسخ دادن به این بازجویان، درخواست می‌کند ابتدا نظر خود را دربارهٔ «ماموریت یحیی» بیان نمایند. با طرح این مسئله عیسی نمی‌خواهد از پاسخ دادن خودداری نموده شانه خالی کند بلکه مقدمه‌ای لازم و ضروری است، بدین معنی: برای اینکه اعضای ساندرین بتوانند اقتدار عیسی را تشخیص دهند بایستی آماده باشند مأموریت یک پیامبر را بپذیرند، مخصوصاً پیامبری که پیشگام او است. این نکته در نظر لوقا اهمیت خاصی دارد و مأموریت یحیی را به مأموریت عیسی ارتباط می‌دهد (لو ۱:۲۲؛ ۱۰:۳۷؛ ۱۳:۲۵-۲۴؛ ۱۳:۳۷؛ ۱۰:۲۲؛ ۱۴:۴).

^g- در بعضی نسخه‌های خطی نوشته شده است: در یکی از روزه.

^h- ر. ک مت ۲۳:۲۱ توضیح n.

ⁱ- منظور خدا است. ر. ک ۱۱:۱۶ توضیح v.

^j- مردم مأموریت یحیی را بذیرفته و به این ترتیب مخالف فریسان و عالمان شریعت بودند (لوقا این نکته را در ۲۹:۷-۳۰ ذکر کرده است). اعضای ساندرین می‌ترسیدند اگر منشأ الهی تعمید پیشگام را نپذیرند خشم مردم را برانگیزند: در مورد عیسی نیز چنین واهمه‌ای را احساس می‌کردند (۲۰:۲۲؛ ۱۹:۲۰).

^k- با این همه وظیفه ایشان بوده که در این باره اظهار نظر کنند.

^l- در مورد این مثل ر. ک مت ۳۳:۲۱ توضیح r.

^m- لوقا نقل قول اش ۵:۲ را مانند متی و مرقس ادامه نمی‌دهد ولی تا همینجا برای خوانندگان کتاب مقدس روشن است که منظور قوم اسرائیل می‌باشد.

شده است:

سنگی را که معماران رد کردند همان است که سر زاویه شده است^۸ هر کسی که براین سنگ بیفت خرد خواهد شد و آن کسی که این سنگ بر او بیفت وی را خرد خواهد کرد^۹.» و کتابان و کاهنان اعظم کوشش می کردند در همان ساعت بر وی دست دراز کنند و از قوم ترسیدند^{۱۰} زیرا دانسته بودند این مثل را در مورد ایشان گفته است.

دام گستردن برای عیسی درباره پرداخت مالیات به قیصر (متی ۲۲:۱۵-۲۲؛ مرقس ۱۲:۱۷-۲۲)

و متصرف بوده^{۱۱}، جاسوسانی نزد او فرستادند که به تزویر عادل باشند^{۱۲} تا غفلتًا

کرده دست خالی او را بازگرداندند.^{۱۳} و سومین را نیز فرستاد^{۱۴}، این یکی را هم مجروح کرده به بیرون افکنند.^{۱۵} خداوند تاکستان گفت: چه کنم؟^{۱۶} می خواهم پسر محبوب خود را بفرستم، شاید او را محترم شمارند.^{۱۷} اما با دیدن او، باغبانان در بین خود چنین حساب می کردند: این وارث است، او را بکشیم تا میراثش از آن مادر کردد.^{۱۸} و او را از تاکستان بیرون انداخته کشند.^{۱۹} پس خداوند تاکستان با ایشان چه خواهد کرد؟^{۲۰} خواهد آمد و این باغبانان را به هلاکت خواهد رساند و تاکستان را به کسان دیگری خواهد داد.» آنان با شنیدن این گفتند: «نه، هرگز!»^{۲۱} اما وی در ایشان نگریسته گفت: «پس این چیست که نوشتene

n- فقط لوقا در این مورد طرح معمولی سه نفر را در مثل ها حفظ کرده است (ر.ک ۳۳:۱۰ توضیح m).

o- ر.ک ۱۷:۱۲ توضیح p.

p- ر.ک مر ۱۲:۶ توضیح h.

q- در مر ۱۲:۸ پسر را کشته و سپس به خارج می انداخته و سپس می کشند

r. ک مت ۳۹:۲۱ توضیح v.

s- با این اعتراض که فقط در انجیل لوقا روایت شده اعضاً سانه‌دارین متوجه شده‌اند که عیسی تهدید می کند اقدارشان بر قوم خدا از بین می‌رود (ر.ک آیه ۱۹ و متون موازی در متی و مرقس).

t- بسیاری از مترجمان این کلمه را «سنگ نوک بنا» ترجمه می‌کنند. این آیه که از مز ۲۲:۱۱۸ نقل شده از اش ۲۸:۱۶ الهام گرفته شده است و چنین به نظر می‌رسد که یهودیان آن دوران این مطلب را به عنوان وعده ساختن جامعه مسیحیانی در کمی کردند. جامعه مسیحیان اولیه از همان ابتدا این آیه را به رستاخیز عیسی، بنیانگذار قوم جدید خدا نسبت می‌داد (اع ۱۱:۴)؛

u- پطر ۲:۷، بدین سبب این آیه از قدیم به مثل ملحق شده است.

v- این آیه که شاید مختص به انجیل لوقا است (ر.ک مت ۲۱:۲۴ توضیح a) نقل قول مستقیم از نوشه‌های مقدس نیست بلکه از اش ۸:۱۴-۱۵ (موضوع سنگی که مانع بر سر راه است) الهام گرفته و همچنین از دان ۲۴:۲ (سنگ مسیحی) که امپراتوری‌های روی زمین را در هم می‌شکند). بدین حال آیه قبلی در اینجا اعلام می‌شود (نظیر اش ۱۴:۸ و در کنار اش ۲۸:۱۶) که عمل خدا هلاکت برای فردی ایمان و نجات برای ایماندار می‌باشد. این نظریه را قبل از لوقا در ۳۴:۲ ارائه نموده و همین تصویر را در روم ۳۳:۶ و ۱-پطر ۲:۵-۸ می‌توان بازیافت.

w- در هر سه انجیل نظیر روایت شده است که چگونه مقامات یهودی که تصمیم داشتند عیسی را از بین ببرند از محبویت او در بین عامه مردم می‌ترسیدند. لوقا در مورد این محبویت (ر.ک ۱۹:۴۸ توضیح e) و در مورد ترس مقامات یهودی تأکید دارد (۲:۲۲؛ اع ۵:۲۶).

x- در چندین نسخه خطی نوشه شده است: و دور شد.

y- در مت ۲۲:۱۶ و مر ۱۳:۱۲ این اشخاص فریسیان و طرفداران هیرودیس هستند. لوقا تعیین نمی‌کند که این افراد به کدام گروه وابسته‌اند ولی چون می‌گوید سعی داشتند به صورت آدم‌های عادل باشند با آنچه در ۱۶:۱۵ و ۱۸:۱۹ درباره فریسیان گفته است تطبیق می‌نماید ولی به طوری که دیده شد (ر.ک ۱۹:۳۹ توضیح q) لوقا نمی‌خواهد فریسیان را در محکومیت عیسی شریک قلمداد نماید.

پرسش صدوقيان درباره رستاخيز
 (متى ۲۲:۲۳-۲۳:۲؛ مرقس ۱۸:۲۷-۲۷) برخى از صدوقيان^c، آنان که ادعا دارند رستاخيز وجود ندارد- پيش آمده پرسيده گفتند: «ای استاد، موسى برای ما نوشته است: اگر برادر کسی مرد در حالی که زنی داشته و بدون فرزند باشد، برادرش آن زن را بگیرد و تباری برای برادرش برانگيزاند.^d» پس هفت برادر بودند و اویّل زنی گرفته و بدون فرزند مرد^e و دوّمی همچنین^f و سومی هم او را گرفت. همچنان هر هفت تن فرزندی باقی نگذاشت، مردند.^g سرانجام زن نیز بمرد.^h حال این زن در رستاخيز زن کدام یک از آنان خواهد شد؟ⁱ زیرا هر هفت تن او را همسر خود داشتند.^j و عيسى به ايشان گفت: «پسران اين جهان^k زن يا شوهر^l

سخنی از [دهان] او بگيرند^x و او را به اقتدار و قدرت تسلیم نمایند.^y و آنان از او پرسیده گفتند: «ای استاد می دانیم که به درستی سخن می گوئی و آموزش می دهی و تبعیض قائل نمی شوی^z بلکه بربطق راستی راه^a خدا را می آموزی.^b آیا پرداخت مالیات^b به قبصه برای ما محاز است یا خیر؟»^c اما او مکرايشان را دريافته به آنان گفت:^d «یک دینار به من نشان بدھید. این صورت و این نوشته از آن کیست؟» به او گفتند: «از قبصه». ^e به روم ۷:۱۳ ايشان گفت: «پس آنچه از آن قبصه است به قبصه و آنچه از آن خداست به خدا پس بدھید». ^f و ايشان نتوانستند در برابر مردم غفلتاً سخنی از [دهان] او بگيرند و شگفت زده از پاسخ وی خاموش ماندند.

X- ترجمه ديگر: «سخنی از او بگيرند» که صحت اين ترجمه کمتر است (همچنین در آيه ۲۶).

Y- در مورد اين قسمت ر.ک مر ۱۲:۱۳ توضيح ۱.

Z- تحتاللفظي: «شخصيت را در نظر نداري» (ر.ک اع ۱۰:۳۴). ترجمه ديگر: «بي طرف هستي». اين اصطلاح چندين بار در ترجمه يوناني كتاب مقدس آمده است (لاو:۱۵:۱۹؛ مز ۲:۷؛ بنسي ۴:۲۷؛ ۳:۵؛ ۱۳:۴۲؛ ۱۰:۴۲؛ ملا ۹:۲). پولس رسول اين اصطلاح را در غالا ۶:۲ ذكر كرده است (ر.ک روم ۲:۱۱؛ کول ۳:۲۵؛ افس ۶:۹؛ بع ۱:۲).

a- ترجمه ديگر: «راههای خدا». (اين اصطلاح در زبان عبری است: ر.ک مز ۴:۲۵، ۹:۱۱؛ ۵:۱؛ ۱۵:۱۵...). در مورد به کار بردن اين اصطلاح در کليسای اویه ر.ک اع ۹:۲ توضيح b.

b- در مورد اين کلمه که ماليات ترجمه شده است در مت ۲۲:۱۷ و مر ۱۲:۱۴ و اع ۱۴:۱۲ و ازه اى به کار برده شده که اصلاً لاتين است و به صورت يوناني درآمده است، در صورتی که لوقا مانند پولس در روم ۷:۷ کلمه يوناني را ترجیح داده است.

c- صدوقيان که به طبقات بالاي کاهنان یهود تعلق داشتند به رستاخيز مردگان باور نداشتند، باوري که دو قرن پيش از آن تاریخ با دانيال نبي پيدا شده بود (۲:۱۲). عيسى مانند فريسيان اين ديدگاه را می پذيرد (ر.ک اع ۸:۲۳).

d- ترجمه ديگر: «پسران اين دوران. اصطلاحی در زبانهای سامي است.

e- تحتاللفظي: می شود.

f- ترجمه ديگر: پسران اين دوران. اصطلاحی در زبانهای سامي است.

g- تحتاللفظي: ازدواج می کنند یا با آنان ازدواج می شود (همچنین در آيه بعدی: ر.ک لو ۱۷:۲۷). در بعضی از نسخه های خطی کهن اضافه شده یا به جای جمله های مذکور آمده است: به دنيا می آيد و فرزند می آورند.

d- ثث ۲:۵-۶ که مفهوم آن به روش آزاد نقل شده است (ر.ک مت ۲۲:۲۴ توضيح q).

e- تحتاللفظي: می شود.

f- ترجمه ديگر: پسران اين دوران. اصطلاحی در زبانهای سامي است.

g- تحتاللفظي: ازدواج می کنند یا با آنان ازدواج می شود (همچنین در آيه بعدی: ر.ک لو ۱۷:۲۷). در بعضی از نسخه های خطی کهن اضافه شده یا به جای جمله های مذکور آمده است: به دنيا می آيد و فرزند می آورند.

داود خود در کتاب مزامیر می‌گوید:
خداوند به خداوند من گفته است:
به دست راست من بنشین
^{۴۳} تا دشمنانت را همچون زیریابی
برای پاهایت بنهم.^۹
^{۴۴} آگر داود او را خداوند می‌نامد، پس
چگونه پسر او است؟

بر حذر بودن از کاتبان (مرقس ۱۲: ۳۷-۴۰)

^{۴۵} چون همه قوم گوش می‌دانند به شاگردان گفت: «از کاتبان بر حذر باشید^r که میل دارند با رداهای بلند بگردند، سلام‌ها در میدانها و نخستین جایگاه‌ها در کنیسه‌ها و نخستین نشیمنگاه‌ها^s در ضیافتها را دوست دارند.^t

^{۴۶} ایشان که اموال بیوه زنان را می‌بلعند و به تظاهر دعاهای طولانی می‌کنند^۱. اینان محکومیت شدیدتری خواهند داشت.»

می‌گیرند، ^{۳۵} اما آنان که شایسته دسترسی به آن جهان و برخاستن از میان مردگان شده‌اند^h، نه زن و نه شوهر می‌گیرند.ⁱ ^{۳۶} زیرا دیگر نمی‌توانند بمیرند چون که با فرشتگان^۱ یکسان و پسران خدا هستند زیرا پسران رستاخیزند.^j ^{۳۷} و درباره اینکه مردگان قیام می‌کنند، موسی آن را در قسمت مربوط به بوته نشان داده است، وقتی که خداوند را «خدای ابراهیم و خدای اسحاق و خدای یعقوب^k» می‌خواند. ^{۳۸} باری خدا، [خدای] مردگان نیست بلکه زندگان^۱ زیرا همه برای او زندگی می‌کنند.^m ^{۳۹} برخی از کاتبان به سخن درآمده گفتند: «ای استاد، نیکو گفتی.ⁿ» ^{۴۰} زیرا دیگر جرأت نداشتند در هیچ مورد از او سؤالی بکنند.^o

مسیح، پسر و خداوند داود (متی ۲۲: ۴۱-۴۵؛ مرقس ۱۲: ۳۵-۳۷)

^{۴۱} به ایشان گفت^p: «چگونه می‌توان گفت که مسیح پسر داود است؟ ^{۴۲} زیرا

h- ر. ک ۱۴: ۱۴ توضیح. لوقا یادآوری می‌کند که پذیرفته شدن در دنیای آینده فیض بشمار می‌آید (ر. ک ۲۱: ۳۶).

i- ر. ک مت ۳۰: ۲۲ توضیح.

j- این عبارت که اصطلاحی در زبانهای سامی است بدین معنی است که وارث دنیای جدید و زندگی در آن هستند.

k- خروج ۳: ۶.

l- ر. ک مت ۳۲: ۲۲ توضیح.

m- همچنین می‌توان ترجمه کرد: همه به وسیله او زندگی دارند.

n- این گونه تحسین گفتن در اینجا مختص به انجیل لوقا است. کاتبان که اکثراً فریسی هستند به سبب اینکه عیسی صدوقيان یعنی رقیبان ایشان را مجاب کرده است اورا تحسین می‌کنند. در مر ۱۲: ۳۲ نیز یکی از کاتبان به سبب اینکه عیسی نخستین فرمان خدا را توصیف و تعریف کرده است او را به همین گونه تحسین می‌نماید.

o- این نتیجه گیری با آنچه در آیه ۳۹ ذکر شده است تطبیق نمی‌کند مگر اینکه در اینجا منظور وی صدوقيان باشد. در متون موازی مت ۲۲: ۴۶ و مر ۱۲: ۳۴ نتیجه گیری، بهتر با بحث و جدل‌های قبلی تطبیق می‌نماید.

f. ۳۵: ۱۲ ر. ک مر

q- لوقا در اینجا دقیقاً متونی مزمور ۱۱: ۱ را آورده است (ر. ک اع ۳۴: ۲: عبر ۱: ۱۳) در صورتی که در مت ۲۲ و مر ۳۶: ۱۲ چنین نیست.

r- در اینجا موضوع بدگمان بودن و دوری جستن از آنان نیست بلکه بایستی بر حذر باشند از اینکه همانند آنان شوند.

s- تحت اللقطی: تختخواب‌ها (ر. ک ۷: ۳۶ توضیح z).

t- ر. ک مر ۱۲: ۴۰ توضیح i.

می گفتند، گفت: ^۶ «روزهای خواهد رسید که از آنچه تماشا می کنید، سنگی بر سنگی باقی نخواهد ماند: همه نابود خواهد شد^۷.»

نشانهای نزدیک و دور روز داوری (متی ۲:۲۴؛ مرقس ۱۳:۸-۳)

آنگاه از او پرسیده گفتند: ^۸ «ای استاد، پس چه زمانی این فرا خواهد رسید و نشانه آن چیست که در شرف و قوعه باشد؟» ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h ⁱ ^j ^k ^l ^m ⁿ ^o ^p ^q ^r ^s ^t ^u ^v ^w ^x ^y ^z ^۱ ^۲ ^۳ ^۴ ^۵ ^۶ ^۷ ^۸ ^۹ ^{۱۰} ^{۱۱} ^{۱۲} ^{۱۳} ^{۱۴} ^{۱۵} ^{۱۶} ^{۱۷} ^{۱۸} ^{۱۹} ^{۲۰} ^{۲۱} ^{۲۲} ^{۲۳} ^{۲۴} ^{۲۵} ^{۲۶} ^{۲۷} ^{۲۸} ^{۲۹} ^{۳۰} ^{۳۱} ^{۳۲} ^{۳۳} ^{۳۴} ^{۳۵} ^{۳۶} ^{۳۷} ^{۳۸} ^{۳۹} ^{۴۰} ^{۴۱} ^{۴۲} ^{۴۳} ^{۴۴} ^{۴۵} ^{۴۶} ^{۴۷} ^{۴۸} ^{۴۹} ^{۵۰} ^{۵۱} ^{۵۲} ^{۵۳} ^{۵۴} ^{۵۵} ^{۵۶} ^{۵۷} ^{۵۸} ^{۵۹} ^{۶۰} ^{۶۱} ^{۶۲} ^{۶۳} ^{۶۴} ^{۶۵} ^{۶۶} ^{۶۷} ^{۶۸} ^{۶۹} ^{۷۰} ^{۷۱} ^{۷۲} ^{۷۳} ^{۷۴} ^{۷۵} ^{۷۶} ^{۷۷} ^{۷۸} ^{۷۹} ^{۸۰} ^{۸۱} ^{۸۲} ^{۸۳} ^{۸۴} ^{۸۵} ^{۸۶} ^{۸۷} ^{۸۸} ^{۸۹} ^{۹۰} ^{۹۱} ^{۹۲} ^{۹۳} ^{۹۴} ^{۹۵} ^{۹۶} ^{۹۷} ^{۹۸} ^{۹۹} ^{۱۰۰} ^{۱۰۱} ^{۱۰۲} ^{۱۰۳} ^{۱۰۴} ^{۱۰۵} ^{۱۰۶} ^{۱۰۷} ^{۱۰۸} ^{۱۰۹} ^{۱۱۰} ^{۱۱۱} ^{۱۱۲} ^{۱۱۳} ^{۱۱۴} ^{۱۱۵} ^{۱۱۶} ^{۱۱۷} ^{۱۱۸} ^{۱۱۹} ^{۱۲۰} ^{۱۲۱} ^{۱۲۲} ^{۱۲۳} ^{۱۲۴} ^{۱۲۵} ^{۱۲۶} ^{۱۲۷} ^{۱۲۸} ^{۱۲۹} ^{۱۳۰} ^{۱۳۱} ^{۱۳۲} ^{۱۳۳} ^{۱۳۴} ^{۱۳۵} ^{۱۳۶} ^{۱۳۷} ^{۱۳۸} ^{۱۳۹} ^{۱۴۰} ^{۱۴۱} ^{۱۴۲} ^{۱۴۳} ^{۱۴۴} ^{۱۴۵} ^{۱۴۶} ^{۱۴۷} ^{۱۴۸} ^{۱۴۹} ^{۱۵۰} ^{۱۵۱} ^{۱۵۲} ^{۱۵۳} ^{۱۵۴} ^{۱۵۵} ^{۱۵۶} ^{۱۵۷} ^{۱۵۸} ^{۱۵۹} ^{۱۶۰} ^{۱۶۱} ^{۱۶۲} ^{۱۶۳} ^{۱۶۴} ^{۱۶۵} ^{۱۶۶} ^{۱۶۷} ^{۱۶۸} ^{۱۶۹} ^{۱۷۰} ^{۱۷۱} ^{۱۷۲} ^{۱۷۳} ^{۱۷۴} ^{۱۷۵} ^{۱۷۶} ^{۱۷۷} ^{۱۷۸} ^{۱۷۹} ^{۱۸۰} ^{۱۸۱} ^{۱۸۲} ^{۱۸۳} ^{۱۸۴} ^{۱۸۵} ^{۱۸۶} ^{۱۸۷} ^{۱۸۸} ^{۱۸۹} ^{۱۹۰} ^{۱۹۱} ^{۱۹۲} ^{۱۹۳} ^{۱۹۴} ^{۱۹۵} ^{۱۹۶} ^{۱۹۷} ^{۱۹۸} ^{۱۹۹} ^{۲۰۰} ^{۲۰۱} ^{۲۰۲} ^{۲۰۳} ^{۲۰۴} ^{۲۰۵} ^{۲۰۶} ^{۲۰۷} ^{۲۰۸} ^{۲۰۹} ^{۲۱۰} ^{۲۱۱} ^{۲۱۲} ^{۲۱۳} ^{۲۱۴} ^{۲۱۵} ^{۲۱۶} ^{۲۱۷} ^{۲۱۸} ^{۲۱۹} ^{۲۲۰} ^{۲۲۱} ^{۲۲۲} ^{۲۲۳} ^{۲۲۴} ^{۲۲۵} ^{۲۲۶} ^{۲۲۷} ^{۲۲۸} ^{۲۲۹} ^{۲۳۰} ^{۲۳۱} ^{۲۳۲} ^{۲۳۳} ^{۲۳۴} ^{۲۳۵} ^{۲۳۶} ^{۲۳۷} ^{۲۳۸} ^{۲۳۹} ^{۲۴۰} ^{۲۴۱} ^{۲۴۲} ^{۲۴۳} ^{۲۴۴} ^{۲۴۵} ^{۲۴۶} ^{۲۴۷} ^{۲۴۸} ^{۲۴۹} ^{۲۵۰} ^{۲۵۱} ^{۲۵۲} ^{۲۵۳} ^{۲۵۴} ^{۲۵۵} ^{۲۵۶} ^{۲۵۷} ^{۲۵۸} ^{۲۵۹} ^{۲۶۰} ^{۲۶۱} ^{۲۶۲} ^{۲۶۳} ^{۲۶۴} ^{۲۶۵} ^{۲۶۶} ^{۲۶۷} ^{۲۶۸} ^{۲۶۹} ^{۲۷۰} ^{۲۷۱} ^{۲۷۲} ^{۲۷۳} ^{۲۷۴} ^{۲۷۵} ^{۲۷۶} ^{۲۷۷} ^{۲۷۸} ^{۲۷۹} ^{۲۸۰} ^{۲۸۱} ^{۲۸۲} ^{۲۸۳} ^{۲۸۴} ^{۲۸۵} ^{۲۸۶} ^{۲۸۷} ^{۲۸۸} ^{۲۸۹} ^{۲۹۰} ^{۲۹۱} ^{۲۹۲} ^{۲۹۳} ^{۲۹۴} ^{۲۹۵} ^{۲۹۶} ^{۲۹۷} ^{۲۹۸} ^{۲۹۹} ^{۳۰۰} ^{۳۰۱} ^{۳۰۲} ^{۳۰۳} ^{۳۰۴} ^{۳۰۵} ^{۳۰۶} ^{۳۰۷} ^{۳۰۸} ^{۳۰۹} ^{۳۱۰} ^{۳۱۱} ^{۳۱۲} ^{۳۱۳} ^{۳۱۴} ^{۳۱۵} ^{۳۱۶} ^{۳۱۷} ^{۳۱۸} ^{۳۱۹} ^{۳۲۰} ^{۳۲۱} ^{۳۲۲} ^{۳۲۳} ^{۳۲۴} ^{۳۲۵} ^{۳۲۶} ^{۳۲۷} ^{۳۲۸} ^{۳۲۹} ^{۳۳۰} ^{۳۳۱} ^{۳۳۲} ^{۳۳۳} ^{۳۳۴} ^{۳۳۵} ^{۳۳۶} ^{۳۳۷} ^{۳۳۸} ^{۳۳۹} ^{۳۳۱۰} ^{۳۳۱۱} ^{۳۳۱۲} ^{۳۳۱۳} ^{۳۳۱۴} ^{۳۳۱۵} ^{۳۳۱۶} ^{۳۳۱۷} ^{۳۳۱۸} ^{۳۳۱۹} ^{۳۳۲۰} ^{۳۳۲۱} ^{۳۳۲۲} ^{۳۳۲۳} ^{۳۳۲۴} ^{۳۳۲۵} ^{۳۳۲۶} ^{۳۳۲۷} ^{۳۳۲۸} ^{۳۳۲۹} ^{۳۳۳۰} ^{۳۳۳۱} ^{۳۳۳۲} ^{۳۳۳۳} ^{۳۳۳۴} ^{۳۳۳۵} ^{۳۳۳۶} ^{۳۳۳۷} ^{۳۳۳۸} ^{۳۳۳۹} ^{۳۳۳۱۰} ^{۳۳۳۱۱} ^{۳۳۳۱۲} ^{۳۳۳۱۳} ^{۳۳۳۱۴} ^{۳۳۳۱۵} ^{۳۳۳۱۶} ^{۳۳۳۱۷} ^{۳۳۳۱۸} ^{۳۳۳۱۹} ^{۳۳۳۲۰} ^{۳۳۳۲۱} ^{۳۳۳۲۲} ^{۳۳۳۲۳} ^{۳۳۳۲۴} ^{۳۳۳۲۵} ^{۳۳۳۲۶} ^{۳۳۳۲۷} ^{۳۳۳۲۸} ^{۳۳۳۲۹} ^{۳۳۳۳۰} ^{۳۳۳۳۱} ^{۳۳۳۳۲} ^{۳۳۳۳۳} ^{۳۳۳۳۴} ^{۳۳۳۳۵} ^{۳۳۳۳۶} ^{۳۳۳۳۷} ^{۳۳۳۳۸} ^{۳۳۳۳۹} ^{۳۳۳۳۱۰} ^{۳۳۳۳۱۱} ^{۳۳۳۳۱۲} ^{۳۳۳۳۱۳} ^{۳۳۳۳۱۴} ^{۳۳۳۳۱۵} ^{۳۳۳۳۱۶} ^{۳۳۳۳۱۷} ^{۳۳۳۳۱۸} ^{۳۳۳۳۱۹} ^{۳۳۳۳۲۰} ^{۳۳۳۳۲۱} ^{۳۳۳۳۲۲} ^{۳۳۳۳۲۳} ^{۳۳۳۳۲۴} ^{۳۳۳۳۲۵} ^{۳۳۳۳۲۶} ^{۳۳۳۳۲۷} ^{۳۳۳۳۲۸} ^{۳۳۳۳۲۹} ^{۳۳۳۳۳۰} ^{۳۳۳۳۳۱} ^{۳۳۳۳۳۲} ^{۳۳۳۳۳۳} ^{۳۳۳۳۳۴} ^{۳۳۳۳۳۵} ^{۳۳۳۳۳۶} ^{۳۳۳۳۳۷} ^{۳۳۳۳۳۸} ^{۳۳۳۳۳۹} ^{۳۳۳۳۳۱۰} ^{۳۳۳۳۳۱۱} ^{۳۳۳۳۳۱۲} ^{۳۳۳۳۳۱۳} ^{۳۳۳۳۳۱۴} ^{۳۳۳۳۳۱۵} ^{۳۳۳۳۳۱۶} ^{۳۳۳۳۳۱۷} ^{۳۳۳۳۳۱۸} ^{۳۳۳۳۳۱۹} ^{۳۳۳۳۳۲۰} ^{۳۳۳۳۳۲۱} ^{۳۳۳۳۳۲۲} ^{۳۳۳۳۳۲۳} ^{۳۳۳۳۳۲۴} ^{۳۳۳۳۳۲۵} ^{۳۳۳۳۳۲۶} ^{۳۳۳۳۳۲۷} ^{۳۳۳۳۳۲۸} ^{۳۳۳۳۳۲۹} ^{۳۳۳۳۳۳۰} ^{۳۳۳۳۳۳۱} ^{۳۳۳۳۳۳۲} ^{۳۳۳۳۳۳۳} ^{۳۳۳۳۳۳۴} ^{۳۳۳۳۳۳۵} ^{۳۳۳۳۳۳۶} ^{۳۳۳۳۳۳۷} ^{۳۳۳۳۳۳۸} ^{۳۳۳۳۳۳۹} ^{۳۳۳۳۳۳۱۰} ^{۳۳۳۳۳۳۱۱} ^{۳۳۳۳۳۳۱۲} ^{۳۳۳۳۳۳۱۳} ^{۳۳۳۳۳۳۱۴} ^{۳۳۳۳۳۳۱۵} ^{۳۳۳۳۳۳۱۶} ^{۳۳۳۳۳۳۱۷} ^{۳۳۳۳۳۳۱۸} ^{۳۳۳۳۳۳۱۹} ^{۳۳۳۳۳۳۲۰} ^{۳۳۳۳۳۳۲۱} ^{۳۳۳۳۳۳۲۲} ^{۳۳۳۳۳۳۲۳} ^{۳۳۳۳۳۳۲۴} ^{۳۳۳۳۳۳۲۵} ^{۳۳۳۳۳۳۲۶} ^{۳۳۳۳۳۳۲۷} ^{۳۳۳۳۳۳۲۸} ^{۳۳۳۳۳۳۲۹} ^{۳۳۳۳۳۳۳۰} ^{۳۳۳۳۳۳۳۱} ^{۳۳۳۳۳۳۳۲} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳} ^{۳۳۳۳۳۳۳۴} ^{۳۳۳۳۳۳۳۵} ^{۳۳۳۳۳۳۳۶} ^{۳۳۳۳۳۳۳۷} ^{۳۳۳۳۳۳۳۸} ^{۳۳۳۳۳۳۳۹} ^{۳۳۳۳۳۳۳۱۰} ^{۳۳۳۳۳۳۳۱۱} ^{۳۳۳۳۳۳۳۱۲} ^{۳۳۳۳۳۳۳۱۳} ^{۳۳۳۳۳۳۳۱۴} ^{۳۳۳۳۳۳۳۱۵} ^{۳۳۳۳۳۳۳۱۶} ^{۳۳۳۳۳۳۳۱۷} ^{۳۳۳۳۳۳۳۱۸} ^{۳۳۳۳۳۳۳۱۹} ^{۳۳۳۳۳۳۳۲۰} ^{۳۳۳۳۳۳۳۲۱} ^{۳۳۳۳۳۳۳۲۲} ^{۳۳۳۳۳۳۳۲۳} ^{۳۳۳۳۳۳۳۲۴} ^{۳۳۳۳۳۳۳۲۵} ^{۳۳۳۳۳۳۳۲۶} ^{۳۳۳۳۳۳۳۲۷} ^{۳۳۳۳۳۳۳۲۸} ^{۳۳۳۳۳۳۳۲۹} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۰} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۱} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۲} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۳} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۴} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۵} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۶} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۷} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۸} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۹} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۱۰} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۱۱} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۱۲} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۱۳} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۱۴} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۱۵} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۱۶} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۱۷} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۱۸} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۱۹} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۲۰} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۲۱} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۲۲} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۲۳} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۲۴} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۲۵} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۲۶} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۲۷} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۲۸} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۲۹} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۳۰} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۳۱} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۳۲} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۳۳} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۴} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۵} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۶} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۷} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۸} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۹} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۱۰} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۱۱} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۱۲} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۱۳} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۱۴} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۱۵} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۱۶} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۱۷} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۱۸} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۱۹} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۲۰} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۲۱} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۲۲} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۲۳} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۲۴} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۲۵} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۲۶} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۲۷} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۲۸} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۲۹} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۳۰} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۳۱} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۳۲} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۳۳} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۴} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۵} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۶} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۷} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۸} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۹} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۱۰} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۱۱} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۱۲} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۱۳} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۱۴} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۱۵} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۱۶} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۱۷} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۱۸} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۱۹} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۲۰} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۲۱} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۲۲} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۲۳} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۲۴} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۲۵} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۲۶} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۲۷} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۲۸} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۲۹} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۳۰} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۳۱} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۳۲} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۳۳} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۴} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۵} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۶} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۷} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۸} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۹} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۱۰} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۱۱} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۱۲} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۱۳} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۱۴} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۱۵} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۱۶} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۱۷} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۱۸} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۱۹} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۲۰} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۲۱} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۲۲} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۲۳} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۲۴} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۲۵} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۲۶} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۲۷} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۲۸} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۲۹} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۳۰} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۳۱} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۳۲} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۳۳} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۴} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۵} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۶} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۷} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۸} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۹} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۱۰} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۱۱} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۱۲} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۱۳} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۱۴} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۱۵} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۱۶} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۱۷} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۱۸} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۱۹} ^{۳۳۳۳۳۳۳۳۲۰} ^{۳۳۳۳۳۳۳}

رهبران^k هدایت خواهند کرد،^{۱۳} و این برای شما به شهادت منتج خواهد شد.^{۱۴} پس در قلبها^m نگاه دارید که برای دفاع از خود نباید پیشاپیش دلوای پاس باشد،^{۱۵} زیرا خودم به شما زبانⁿ و حکمتی خواهم داد^۰ که هیچ یک از خصم‌مان شما نتواند مقاومت کند یا جواب دهد،^{۱۶} شما حتی به دست والدین و برادران و خویشان^{۱۲:۵۳-۵۱} میک^{۷:۶} و دوستان خود تسلیم کرده خواهید شد و برخی از شما را به مرگ خواهند سپرد^p،^{۱۷} و به خاطر نام من منفور همه خواهید شد^{۱۸:۱۷:۱۴:۱۸} اما حتی یک مو از سرتان از بین نخواهد رفت.^{۱۹} به وسیلهٔ پایداری خود زندگی خویش را به دست خواهید آورد.^۹ »

ایشان می‌گفت^f: «ملتی بر ملتی و مملکتی اش^{۲:۲۴-۱۹:۲۴}؛ بر مملکتی قیام خواهد کرد^{۸:۲:۹-۶}.^{۱۱} زمین^{۵:۴-۳:۲}؛ لرزه‌های شدید و در جاهایی طاعون ها و^{۱:۱۴:۱۱} قحطی‌ها خواهد بود و از آسمان، چیزهای^{۱۵:۲:۲۱:۱۸} ترسناک و نیز نشانه‌های بزرگی^{۱۲:۵:۶} خواهد بود.

دوران قبلی: دوران ستمگری و شهادت

(متی ۱۳:۱۲-۲۲؛ مرقس ۱۳:۱-۱۰) ^{۱۲}اما پیش از همه اینها^۱ به خاطر نام من بر شما دست دراز کرده شما را شکنجه خواهند کرد، شما را به کنیسه‌های^۱ زندانها تسلیم نموده شما را به حضور پادشاهان و

- این جمله که به صورت مقدمه‌ای جدید است و مقدمه‌ای که در آیه ۱۲ آمده به خوبی نشان می‌دهد که لوقا نشانه‌های پایانی (آیات ۱۰-۱۱، ۲۷-۲۵) را از وقایع تاریخی که قبل از خواهد داده (آیات ۱۹-۲۰، ۲۴-۲۰) کاملاً از یکدیگر متمایز می‌کند.

-g موضوعی که در نوشته‌های مکاشفه‌ای آمده است (ر.ک اش ۲:۱۹:۲-۲:۱۵:۶).^۴ -h در بعضی نسخه‌های خطی کلمات «از آسمان خواهد رسید» به «نشانه‌های بزرگی» مربوط می‌شود (احتمالاً تحت تاثیر مر^{۸:۱۱}) یا اینکه مربوط به «چیزهای وحشتناک» است. به نظر برخی از مفسران ترکیب عبارت اخیر ترجیح دارد. لوقا نشانه‌های زمان آخر را مجدداً در آیات ۲۵-۲۶ ذکر خواهد کرد.

-i عیسی به شاگردان خود هشدار می‌دهد که پیش از فرا رسیدن مرحله پایانی که به آن علاقمند هستند (آیه ۷) دورانی از تاریخ فراخواهد رسید که مرحله شهادت همراه با تحمل مصائب و شکنجه‌ها است. و به همان گونه که مسیح باید رنج بکشد تا در جلال خود وارد شود (۲۶:۲۴) شاگردان هم بایستی پیروزمندانه این تجربه را از سر بگذرانند.

-j ر.ک مت ۰:۱۷:۱ توضیح i.

-k ممکن است در این مورد لوقا به صحنه‌ای که در اع ۲۵:۲۶-۳۲:۲۶ روایت کرده می‌اندیشد.

-l ترجمه‌دیگر: این به شما فرستی برای شهادت خواهد بود. به نظر لوقا شهادت، مهمترین وظیفه دوازده رسول (۲۸:۲۴) اع ۱:۸؛ ۲:۲۲؛ ۳:۳۲؛ ۴:۳۳؛ ۵:۳۲؛ ۰:۳۹؛ ۱:۳۱؛ ۳:۳۱) و استیفان (۱۵:۲۲:۲۰) و پولس (۱۵:۲۲:۱۰) ر.ک ۱:۱۸؛ ۵:۵؛ ۲:۲۱؛ ۲:۲۰؛ ۱:۲۳؛ ۲:۲۶؛ ۱۱:۲۳؛ ۲:۲۸؛ ۲:۲۲؛ ۱:۲۲) می‌باشد و عبارت از آن است که رستاخیز عیسی و خداوندی او را اعلام کنند. کلمه یونانی که در اینجا شهادت خود در نسل‌های بعدی به مفهوم شهید شدن به کار خواهد رفت.

-m کلمه «قلب هایتان» ترجمه تحت‌اللفظی است و گاهی آن را «سرتان» ترجمه می‌کنند (ر.ک ۶:۶).

-n تحت‌اللفظی: دهان.

-o در اینجا وعده داده می‌شود که خود عیسی به کمک شاهدان خواهد آمد (ر.ک ۱۸:۱۴:۲۱) در صورتی که در متون موازی نظری لوقا ۱۲:۱۱-۱۲:۱۲ و همچنین در مت ۰:۱۹-۲۰ و مر ۱۳:۱۱-۱۲ و عده دخالت روح القدس داده می‌شود (ر.ک ۱۱-۸:۱۶؛ ۲۷-۲۶:۱۵).

-p تقاضوتی که در این مورد با مت ۱۲:۱۲ و مر ۱۳:۱۲ وجود دارد این است که لوقا تصویری می‌نماید که چون همگی کشته نخواهند شد (ر.ک ۱:۱۱؛ ۴:۹)، تعقیب و شکنجه شاهدان عیسی موجب خاموش شدن صدای آنان نخواهد گردید.

-q برابر تعدادی از نسخه‌های خطی می‌توان ترجمه کرد: به وسیلهٔ پایداری خود زندگی خویش را به دست آورید. در مورد کلمه پایداری ر.ک ۸:۱۵ توضیح g.

خواهند شد و اورشلیم لگدکوب ملت‌ها زک ۳:۱۲
خواهد شد تا دوران ملت‌ها به کمال
برسد.^x

آمدن پسر انسان

(متی ۲۴:۲۹-۳۱؛ مرقس ۱۳:۲۷-۲۸)

^{۲۵} و در خورشید و ماه و ستارگان اش^{۱۰:۱۳}:
^{۷:۳۲} نشانه‌ها^y و بر زمین اضطراب ملت‌ها و آش^{۴:۳۳}:
^{۹-۸:۶} مز^{۵:۲} دلهره از غرش دریا و تلاطم آن خواهد بود،
^{۲۶} در حالی که انسانها در انتظار آنچه بر
دنیا فرا خواهد رسید از ترس جان خواهند
داد زیرا نیروهای آسمانها متزل خواهند حجی^{۶:۲}:
^{۱۶:۱} بول^{۲:۱}:
^{۲۷} شد.^z و آنگاه پسر انسان را خواهند دید پنسی^{۱۶:۱}:
که با قدرت و شکوه بسیار در ابری^{۱۴:۱۳-۱۳:۷} دان^{۷:۱} می‌آید.^a

داوری بر اورشلیم

(متی ۲۴:۲۱-۲۵؛ مرقس ۱۳:۱۴-۱۹)

^{۲۰} «چون اورشلیم را در محاصره^b
ارتش‌ها ببینید^c، آنگاه بدانید که ویرانی^d
آن نزدیک است.^e در آن هنگام آنان که
در یهودیه باشند به کوهستانها بگریزند^f و
آنان که در درون آن باشند دور شوند و
آنان که در دشت‌ها باشند به آن وارد
تث^{۴:۳۲} نشوند.^g زیرا این روزهای انقمام است که
باید در آن همه نوشته‌ها^h به تحقق رسند.ⁱ
^{۲۳} وای بر [زنانی]^j که در آن روزها آبستن
باشند و آنانی که شیر دهند! زیرا وحشتی
بزرگ بر زمین و آن خشم علیه این قوم
خواهد بود.^k و به زبانه^{۷:۷} دشنه خواهند
افتاد و به اسارت در همه ملت‌ها^{۲۰} برده

^{۲۰}- متی و مرقس در متون موازی انجیل خود سختی‌های شدید زمان آخر را به روش ادبیات مکافشه‌ای روایت می‌کنند. در اینجا لوقا ویرانی اورشلیم را اعلام کرده و این واقعه را به عنوان اعلام داوری نهایی می‌نگرد (ر.ک ۱۹:۴۲-۴۲:۸).

^{۲۱}- کلمه^{۹:۷} بونانی که در اینجا ویرانی ترجمه شده می‌توان تخریب، انهدام... ترجمه کرد. این کلمه در نبوت دانیال ۲۷:۹ و در مت ۲۴:۱۴ و مر ۱۳:۱۵ به کار برده شده است، ولی لوقا این کلمه را فقط به واقعه تاریخی ویرانی اورشلیم نسبت می‌دهد.

^{۲۲}- در مورد توصیه و دعوت به فرار همگانی اعلام می‌شود ر.ک ۳۱:۱۷؛ توضیح^۱. ولی در اینجا موضوع داوری تاریخی است.

^{۲۳}- لوقا به تهدیدهای پیامبران از جمله ارمیا و حزقيال می‌اندیشد که علیه اورشلیم می‌ایمان نوشته‌اند. درباره «آن خشم» در آیه ۳ ر.ک اعد ۱:۱۱؛ میک ۷:۹؛ مز ۵:۸-۵؛ ۱۲-۵؛ لوم ۷:۳؛ روم ۲:۵؛ افس ۵:۶-۱؛ تسا ۱:۱۰ وغیره.

^{۲۴}- تحتاللفظی: به دهان. این اصطلاح در کتاب مقدس معمول است (ر.ک پید ۳۴:۲۶؛ ۴۷:۱۹؛ ۲۴:۸؛ داور ۱:۸؛ پنسی ۱۸:۲۸؛ عبر ۱۱:۳۴).

^{۲۵}- در این آیه نظری آیه بعدی کلمه‌ای که آمده گاهی به معنی ملت‌های جهان و گاهی در مورد مشرکان دشمن اسرائیل به کار برده می‌شود.

^{۲۶}- تحتاللفظی: دورانهای ملت‌ها. چنین به نظر می‌رسد که این دوران مدت پیشتر و انتشار انجیل در بین غیریهودیان است (ر.ک لوم ۲۴:۲۷)؛ در پایان این دوران ممکن است اسرائیل به مسیح که قبلاً او را نبیدرftه بود روی آورد. پولس به طوری که در روم ۱۱:۲۷-۲۵:۲۷ نوشته چنین امیدوار است و ظاهرآ لوقا نیز در ۱۳:۱۳ (ر.ک توضیح^۲) با این نکته موافق است. مفسران دیگری چنین در که نبیتور، دوران تسلط غیریهودیان بر اورشلیم می‌باشد که خدا پایان آن را تعیین کرده است (ر.ک مکا ۲:۱۱-۱۲).

^{۲۷}- ر.ک آیات ۱۰-۱۱ و توضیحات^g و^h. متی و مرقس دوران نهایی زمان آخر را از سختی و مصیبت‌هایی که قبلاً روی می‌دهد کمتر از یکدیگر تمایز کرده‌اند.

^{۲۸}- ر.ک مت ۲۴:۲۹ توضیح^w.

^{۲۹}- تفاوتی که در اینجا با مت ۲۴:۳۱ و مر ۱۳:۲۷ وجود دارد، لوقا گرد آمدن برگزیدگان را روایت نمی‌کند، با اینکه از مقادی ۱۳:۲۸-۲۹؛ ۲۴:۲۲؛ ۱۵:۱۴؛ ۲۲:۳۰ این نکته را در نظر داشته است. در اینجا لوقا تمام توجه خود را به آمدن پیروزمندانه مسیح معطوف می‌کند.

توصیه به بیداری

^{۳۴} مراقب خود باشید مبادا قبلهایتان در شکم بارگی و میخوارگی و نگرانی های زندگی سنگین شود و ناگهان^g آن روز روم ^{۱۳:۱۳} چون دامی^h به روتان بیفتند، ^{۳۵} زیرا بر همه^{۱-۳:۵-۶} اش ^{۱۸-۱۷:۲۴} کسانی که بر روی تمامی زمین نشسته اند فرود خواهد آمد. ^{۳۶} بیدار باشید و همه وقت نیایش کنیدⁱ تا قدرت^j گریز از همه اینها را که باید فرا رسید و پایداری در حضور پسر انسان را داشته باشد.^k

آخرین روزهای عیسی در معبد

^{۳۷} در طی روز در معبد آموزش می داد^l اما شبهای خارج می شد و در بیرون بر کوهی مت ^{۱۷:۲۱} به نام زیتون سپری می کرد، ^{۳۸} و همه قوم، از بامدادان برای گوش دادن به او به سویش در معبد می آمدند.

نزدیک شدن پادشاهی خدا

(متی ^{۲۴:۲۴}؛ مرقس ^{۱۳:۲۵-۳۲}؛ ۲۸:۲۱)

^{۲۸} چون فرا رسیدن این چیزها شروع شود قد برافرازید و سرتان را بلند کنید زیرا رهائی^b شما نزدیک است». ^{۲۹} و به ایشان مثالی گفت: «درخت انجیر و همه درختان^c را ببینید. ^{۳۰} هر وقت جوانه می زند، با نگاهی بر آنها، خود در ک می کنید که تابستان نزدیک است. ^{۳۱} شما نیز وقتی فرارسیدن آن را ببینید بدانید که فرمانروائی خدا^d نزدیک است.

^{۳۲} آمین، به شما می گوییم که این نسل نخواهد گذشت تا همه این چیزها فرابرسد.^e ^{۳۳} آسمان و زمین خواهند گذشت، اما سخنان من نه، اینها نخواهند گذشت.^f

-b- رهائی. این کلمه را غالباً پولس بکار می برد (۱- قرن ^{۳۰:۱}؛ روم ^{۳:۸}؛ ^{۲۳:۸}؛ کول ^{۱:۱۴}...) ولی این کلمه در انجیل فقط در اینجا آمده است. ضمناً لوقا برای بیان این معنی، کلمات مشابهی در ^{۶:۲}؛ ^{۲۱:۲۴}؛ ^{۳۸:۲} آورده است.

-c- لوقا مثالی را که عیسی آورده است، به خاطر کسانی که اهل فلسطین نیستند و درخت انجیر را نمی شناسند به درختان دیگر تعیین می دهد.

-d- در مت ^{۲۴:۳۳} و مر ^{۱۳:۲۹} موضوع فرارسیدن زمان آخر است و لوقا این مثال را در مورد فرارسیدن فرمانروائی خدا بکار می برد.

-e- ر. ک مر ^{۳۰:۱۳} توضیح .h

-f- در مت ^{۳۶:۲۴} و مر ^{۱۳:۳۲} ذکر شده که پسر خدا، روز و ساعت فرارسیدن این وقایع را نمی داند ولی لوقا در اینجا متن مشابهی ندارد و ممکن است ذکر این نکته را در ^{۷:۱} جای داده باشد که در آنجا بی اطلاعی عیسای رستاخیز کرده درباره این مصائب مطرح نیست.

-g- برخلاف آیات ^{۱۱} و ^{۲۵} در اینجا موضوع ظهور نشانه ها مطرح نیست و می توان این نکته را با آنچه در ^{۱- تسا ۳:۵} آمده است مقایسه نمود.

-h- در تعدادی از نسخه های خطی کلمات «چون دامی» به آیه ^{۳۵} ملحظ شده است، بدین صورت: «زیرا چون دامی فرود خواهد آمد».

-i- ر. ک دستور مشابهی که در اوضاع و شرایط مربوط به فرارسیدن زمان آخر در ^{۱:۱۸} وجود دارد.

-j- در بعضی از نسخه های خطی مهم نوشته شده است: تا شایستگی گریز از... داشته باشید و برخی مفسران معتقدند که این عبارت کمتر با روش نگارش لوقا (^{۲۰:۲۵}؛ ^{۵:۳}؛ ^{۱:۵}) تطبیق می کند.

-k- منظور این است که بتوانند امتحان خطرناک داوری او را سپری کنند.

-l- به طوری که برمی آید لوقا مدت اقامت عیسی در اورشلیم را بیشتر از مدتی می داند که از روایت های متی و مرقس می توان استنباط نمود. ر. ک ^{۴۷:۱۹} توضیح .c

تهیه سفره جشن گذر

(متی ۱۷:۲۶؛ مارکوس ۱۴:۱۲-۱۶)

^۷ روز فطیر که در آن روز می باشد
 [بره] گذر را ذبح کنند فرا رسید.^۸ و او پطرس و یوحنّا^۹ را فرستاده گفت: «بروید برای ما گذر را تهیه کنید تا آن را بخوریم.^{۱۰} به او گفتند: «در کجا می خواهی تهیه کنیم؟»^{۱۱} بدیشان گفت: «هنگام ورود شما به شهر، اینک مردی که کوزه آبی^۷ را حمل می کند به سوی شما خواهد آمد. تا خانه ای که او وارد می شود به دنبال او بروید.^{۱۲} و به صاحب خانه خواهید گفت: استاد به تو می گوید: تالاری که بتوانم گذر را با شاگردانم بخورم کجاست؟^{۱۳} و او در بالا خانه، تالاری بزرگ، مفروش نشان خواهد داد، همانجا تهیه ببینید.^{۱۴}

ایشان رفته همان گونه که به آنان گفته بود یافتند و گذر را آماده کردند.

توطئه علیه عیسی

(مارکوس ۱۴:۱۱-۲۰، ۱۳:۲۶-۵)

۲۲ ^۱ [عید] فطیر^m مسمی به گذر نزدیک می شدⁿ و کاهنان اعظمⁿ و کاتبان در پی آن بودند که چگونه اورا بکشند، زیرا از قوم می ترسیدند.^۳ شیطان^P در یهودای مسمی به اسخربوطی^۹ که از شمار دوازده تن می بود، وارد شد^۴ و او رفته با کاهنان اعظم و افسران^r مذاکره کرد که چگونه اورا به ایشان تسليم کند.^۵ و آنان شاد شده قرار گذاشتند به او پول بدهند.^۶ و او پذیرفته در پی فرصتی مناسب می بود تا در غیاب جمعیت او را به ایشان تسليم نماید.

m- ر. ک مر ۱:۱۴ توضیح.

n- اعضای خانواده های اشرافی کاهنان (اع ۴:۶) یا شاید کسانی که مناصب عالی در سلسله مراتب کهانت داشتند.

o- مقامات یهودی می خواهند عیسی را از بین ببرند (کلمه ای که لوقا در ۲۳:۳۲؛ و نوزده بار در اعمال رسولان پکار برده است) ولي از مردم می ترسند (ر. ک ۱۹:۲۰ توضیح u) و لوقا نشان داده که مردم نسبت به عیسی نظر موافق دارند (ر. ک ۴۸:۱۹ توضیح e).

p- شیطان پس از وسوسه اولی (۱۳:۴) از عیسی دور شده و اکنون برای حمله نهائی پدیدار می شود، چنان که در یو ۲:۱۳؛ ۲:۲۷ ذکر شده است (ر. ک لو ۵۳:۲).

q- ر. ک مت ۱۰:۴ توضیح a.

r- این افسران که فقط لوقا از آنان نام برده (در اینجا و در ۲۲:۵۲ به صورت جمع: در اع ۱:۴؛ ۲۴:۵، ۲۶ به صورت مفرد) مسئولان انتظامات معبد و احتمالاً از لاویان بودند.

s- ر. ک مت ۲:۲۶ توضیح X.

t- فقط لوقا نام این دو شاگرد را ذکر کرده است (ر. ک ۸:۵۱ توضیح t).

u- برابر انجیل لوقا، عیسی ابتکار آماده کردن گذر را دارد چنان که رقیبانش ابتکار توطئه بر ضد او را در دست دارند. گذر برای یهودیان دو معنی دارد: اول عید گذر و دوم بره ای که در طی آن قربانی می کردند و می خوردند.

v- ر. ک مر ۱۳:۱۴ توضیح y.

w- طبق خروج ۱۲:۸، ۱۵:۱۵ می باشد بره، سبزیجات تلخ و نان فطیر تهیه نمود و یهودیان عادت داشتند که در آن مراسم شراب نیز بنوشند.

بین خود قسمت کنید^{۱۸} زیرا به شما
می‌گوییم که از این پس از محصول تاک
نخواهم نوشید تا اینکه فرمانروائی^{۱۹} خدا
فرا بررسد.^f

^{۱۹} و نان را گرفته شکرگزاری کرد، پاره
کرد و به ایشان داد و گفت: «این تن من
است^g که برای شما داده شده است»، این
را به یاد من بکنید.^{۲۰} همچنین پس از
شام جام را [گرفته] گفت: «این جام عهد
جدید^b در خون من است که برای شما
ریخته شده است.

گذر نوبن^x

(متی ۲۶:۲۷-۲۹؛ مرقس ۱۴:۲۵-۲۶؛
۱-قرنطیان ۱۱:۲۳-۲۶)

^{۱۴} و چون ساعت فرا رسید، بر سر سفره
نشست لا و رسولان با او.^{۱۵} و بدیشان
گفت: «اشتیاق بسیار داشتم که پیش از رنج
کشیدن^z، این گذر را با شما بخورم^{۱۶} زیرا
به شما می‌گوییم هرگز^a دیگر آن را نخواهم
خورد تا آنکه در ملکوت^c خدا به تحقق
رسد^b.»^{۱۷} و جامی^d برگرفت و
شکرگزاری کرده گفت: «این را بگیرید و

^x- در این قسمت لوقا چندین نکته را ذکر کرده که مختص به خود او است: مثلاً اظهار تمایل و آرزوی عیسی (بند ۱۵)، یادآوری گذر کهن که در ملکوت به کمال خواهد رسید (آیات ۱۶-۱۸). عباراتی که در مورد سپاسگزاری آورده نزدیک به عباراتی است که پولس بکار می‌برد (۱-قرن ۲۳:۱۱-۲۵).

^y- تحت اللفظی: دراز کشید. ر. ک ۳۶:۷ توضیح^z.

^z- کلمه‌ای که در اینجا به کار رفته و رنج کشیدن ترجمه شده، عیسی فقط در مورد رنجهای خود بکار می‌برد و ممکن است اشاره به پیشگوئی‌های اش ۴:۵-۸، ۳:۱۲-۱۷ باشد. در بعضی موارد این کلمه معنی کلی رنجها را دارد (مت ۲۱:۶ و متون موازی؛ مت ۱۷:۱۲-۱۱؛ لو ۱۷:۲۵-۲۵) ولی در نوشته‌های لوقا به معنی صریح مرگ نیز آمده است (لو ۲۴:۶، ۲۶:۳؛ اع ۳:۱؛ ۱۸:۳؛ ۳:۱۷)؛ و احتمالاً در اینجا نیز به همنین معنی است. ضمناً در نامه به عبرانیان همواره به مفهوم اخیر می‌باشد (ر. ک ۱۸:۲) چنان که در نخستین نامه پطرس (ر. ک ۲:۲۱) نیز اکنtra به همین معنی است.

^a- کلمات «هرگز، دیگر» در بسیاری از نسخه‌های معتبر وجود ندارد.

^b- مراسم شام گذر یادگار آزادی اسرائیل به هنگام خروج از مصر است (خروج ۱۲) در اینجا پیش نمود پیامبرانه‌ای از ضیافت مسیحیانی است که قوم خدا در هنگام نجات نهایی خواهد داشت (در مورد این ضیافت ر. ک ۲۸:۱۳ توضیح^z).

^c- ملکوت اصطلاحی معمول در میان یهودیان بود که در انجیل آمده است و نجات را به عنوان محل سعادت و آرامش در حضور خدا توصیف می‌نماید.

^d- جام را به عیسی تقدیم می‌کنند زیرا وی میزان ضیافت گذر است. لوقا تنها انجیل نگاری است که از این جام اولیه یاد کرده است زیرا متی و مرقس ضیافت گذر را توصیف نکرده اند.

^e- کلمه یونانی که در اینجا فرمانروائی ترجمه شده همان کلمه‌ای است که در آیه ۱۶ نیز آمده است. ولی در اینجا به مفهوم محل و مکان نیست بلکه اقتدار و سروری خدا است که به صورت کامل در زمان آخر پدیدار خواهد شد.

^f- متی و مرقس این گفتار امید بخش را پس از تقدیم جام سپاسگزاری روایت کرده اند (مت ۲۶:۲۹؛ مر ۲۵:۲۹؛ ر. ک ۱-قرن ۱۱:۲۶).

^g- در تعدادی از نسخه‌های کهن بقیه این آیه و آیه ۲۰ حذف شده ولی متن کامل به صورت کوتونی مورد تأیید است. دلیل حذف قسمتهای مذکور ممکن است بدین سبب باشد که پس از آیه ۱۷ دوباره از جام دیگری صحبت نشود.

^h- در اینجا نظریاریه ۲۰ و در نامه‌های پولس، گفتار عیسی مستقیماً به حاضران خطاب می‌شود (در صورتی که در مت ۲۸:۲۶ و مر ۲۴:۱۴ خون عیسی برای انسوه مردمان ریخته شده است). طرز ترکیب این عبارت ممکن است برای تصریح آئین نیایش باشد که به ایمانداران شرکت کننده در آئین نیایش خطاب می‌شود.

ⁱ- این عبارت که در نوشته‌های پولس نیز آمده است (۱-قرن ۱۱:۲۵-۲۴) در انجیل متی و مرقس وجود ندارد. در این عبارت غذای سپاسگزاری به عنوان یادبود قربانی شدن عیسی، همانند غذای جشن گذر اسرائیل توصیف شده است (خروج ۱۲:۱۴؛ ۱۳:۹؛ ۱۳:۱۶؛ تث ۱۶:۳).

^j- فقط لوقا و پولس (۱-قرن ۱۱:۲۵) در اینجا صفت جدید را آورده اند که پیشگوئی معروف ارمیا ۳۱:۳۱-۳۴ را یادآوری می‌کند. قربانی شدن عیسی (خون او: خروج ۲۴:۸؛ ر. ک مت ۲۶:۲۸؛ مر ۱۳:۲۴) آغاز این دوران نجات است.

اعلام خیانت

(متی ۲۶:۲۰-۲۵؛ مرقس ۱۴:۱۷-۲۱)

ایشان اقتدار دارند مایلند نیکوکارⁿ نامیده شوند.^{۲۶} در مورد شما چنین نیست، بلکه بزرگترین در بین شما باید به مانند جوان ترین^۰ شود و آن که رهبری می‌کند به مانند آن که خدمت می‌نماید.^{۲۷} زیرا چه کسی بزرگتر است، آن که بر سر سفره است^{۱۲} یا آن که خدمت می‌کند؟^{۱۳} مگر نه آن که بر سر سفره است؟ و من در میان شما هستم همچون آن که خدمت می‌کند!

(متی ۱۹:۲۸)

شما کسانی هستید که همواره در تجربه های^p با من مانده اید.^{۲۹} و من ملکوتی در اختیار شما می‌نمهم^۹ که پدرم در اختیار من نهاده است^{۳۰}، تا بر سفره من در ملکوت من بخورید و بنوشید^۸ و برای داوری بر دوازده قبیله اسرائیل بر تخت ها بنشینید.^۴

اطهار و وعده به دوازده تن^m

(متی ۱:۱۸-۲۰؛ ۲۵:۲۰)

مرقس ۹:۲۴-۴۲:۱۰)

اختلافی نیز در بین ایشان به وجود آمد: در میان آنها چه کسی به نظر بزرگتر می‌بود؟^{۲۵} بدیشان گفت: «پادشاهان ملت ها بر آنان تسلط دارند و آنان که بر

- لوقا برخلاف متی و مرقس اعلام خیانت را پس از دادن نان و شراب آورده و احتمالاً برای آن است که همه گفتارهای مهم عیسی را پس از اقدام اساسی او در یک جا جمع کند. ضمناً تذکر می‌دهد که یهودا مانند رسولان دیگر در ضیافت عهد جدید شرکت داشته است.

- لوقا بواسیله این عبارت که مخصوص به خود او است (ر. ک اع ۲۳:۲؛ ۴۲:۱۰؛ ۳۱:۱۷) برای خوانندگان یونانی عقيدة یهودیان را تفسیر می‌کند که نوشه های مقدس به تحقق می‌پیوندد.

- لوقا مانند یوحنا و برخلاف متی و مرقس سلسه ای از سخنان عیسی را در ادامه شام آخر روایت می‌کند که به عنوان وداع او بشمار می‌رود. بعضی از این سخنان مختص به انجیل لوقا است و چندین نکته از آنها در اوضاع و شرایط دیگری در اناجیل متی و مرقس ذکر شده است.

- کلمه یونانی evergete که در اینجا نیکوکار ترجمه شده قرنهای پیش از عیسی در دنیای یونانی به خدایان، قهرمانان و پادشاهان نسبت داده می‌شد.

- طبق آداب و رسوم مردمان سرزمین فلسطین، جوان ترین به منزله آخرین فرد در سلسله مراتب بشمار می‌رفته و در کلیسای اولیه نیز به همین منوال بوده است (اع ۶:۵؛ پطر ۱:۵....).

- این کلمه میهم ممکن است به معنی حمله و تعرض اشخاص باشد (ر. ک ۱۱:۱۶؛ اع ۲۰:۱۹) ولی حمله های شیطان را مستثنی نمی‌کند (۱۳:۴).

- این عبارت در عین حال که بیان انعقاد پیمان است (ایه ۲۰) به صورت وصیت نامه نیز می‌باشد (عبر ۲:۱۶).

- ترجمه دیگر: همان طور که پدرم برای من ملکوت قرار داده است، من نیز برای شما قرار می‌دهم که بر سر سفره من بخورید... این ترجمه، مشارکت شاگردان در سلطنت عیسی را کمتر نشان می‌دهد. موضوع مشارکت، در روایات کهن ذکر شده (خروج ۶:۶) و همین نکته در عهد جدید نیز آمده است (۱-۲ پطر ۹:۶؛ مکا ۱۰:۲۲؛ ۵:۵).

- مانند آیه ۱۶، عیسی ملکوت را به صورت ضیافت مسیحی توصیف می‌نماید (ر. ک ۲۸:۱۳ توضیح y). این ملکوت، ملکوت او است چنان که در ۱:۱۹؛ ۱۹:۳۳؛ ۱۵-۱۲ و ۴۲:۲۳ ذکر شده است.

- با توجه به آیه قبلی، به نظر لوقا این سخنان به عنوان وعده مشارکت دوازده رسول در سلطنت عیسی بر قوم خدا می‌باشد (در زبان کتاب مقدس کلمه داوری گاهی به معنی فرمانروایی آمده است: ر. ک داور ۱۰:۳؛ ۱۱، ۸، ۷؛ ۱۲:۱۰...). از متن مشابهی که در مت ۲۸:۱۹ آمده می‌توان استبیاط کرد که رسولان در داوری نهایی زمان آخر شرکت خواهند داشت (ر. ک ۱-۲ قرن ۶:۲؛ مکا ۴:۲۰).

چیزی کم داشتید؟»^{۳۶} گفتند: «هیچ.»

بدیشان گفت: «اما اکنون^۷ هر که نقدینه دارد، بردارد، همچنین آن که خورجین دارد مت ۳۴:۱ و آن که دشنه ندارد رداش را بفروشد تا یکی بخرد،^{۳۷} زیرا به شما می‌گوییم که آنچه نوشته شده است باید در بارهٔ من به انجام رسد و آن این است: و با بی قانونان شمرده شده است.^۸ زیرا آنچه در بارهٔ من است انجام می‌شود.^{۳۸}» گفتند: «خداوندا، اینک در اینجا دو دشنه هست.» به ایشان گفت: «کافی است.^۹»

نیایش در کوه زیتون^{۱۰}

(متی ۲۶:۴۱-۳۶؛ مرقس ۱۴:۳۸-۳۲)

^{۱۱} و چون خارج می‌شد برابر عادت به کوه زیتون^{۱۲} رفت و شاگردانش به دنبال او

احطرار به پطرس

^{۱۳} ای شمعون، ای شمعون^۷ اینک شیطان شما را خوانده است تا شما را چون گندم از غربال رد کند^{۱۴}،^{۱۵} اما من برای تو نیایش کرده ام تا ایمانت کم نشود^{۱۶} و تو چون برگشتی^{۱۷} برادرانت را مقاوم نما.»

(متی ۲۶:۳۴-۳۳؛ مرقس ۱۴:۲۹-۲۶)

^{۱۸} وی به او گفت: «خداوندا آماده ام که با تو هم به زندان و هم تا به مرگ بروم.»^{۱۹} به او گفت: «پطرس به تو می‌گوییم: امروز خرسی بانگ نخواهد زد تا اینکه تو سه بار، شناختن مرا انکار کرده باشی.»

در فوریت تحریه

^{۲۰} و بدیشان گفت: «وقتی شما را بدون نقدینه، خورجین و پای پوش‌ها فرستادم آیا

^{۲۱}- در بعضی از نسخه‌های خطی در آغاز این آیه نوشته شده است: «خداوند گفت» و بعضی از مفسران معتقدند که افزودن این مقدمه با روش نگارش لوقا تطبیق می‌کند و آغازگر قسمت دوم گفتار عیسی است (ایات ۳۴-۳۱).

^{۲۲}- در انجیل لوقا بعد از دعوت دوازده تن، در جای دیگری این نام به پطرس داده نشده است. ذکر نام شمعون در اینجا نشان می‌دهد که این قسمت از منبع دیگری است (ر.ک ۱۴:۶ توضیح d).

^{۲۳}- تصویر غربال کردن به معنی تحریه دشوار است (چنان که در عا ۹:۹ آمده است). آیه بعدی نشان می‌دهد که موضوع تحریبه ایمان شاگردان می‌باشد.

^{۲۴}- عیسی حتی پیش از آنکه انکار پطرس را اعلام نماید (آیه ۳۴) اظهار می‌کند که چرا این ضعف غیر قابل جبران نیست.

^{۲۵}- این جمله را می‌توان به طرق مختلفی در ک و تعبیر کرد: مثلاً «هنگامی که به سوی خدا بازگشتی» (یا «توبه کردن»): یا «وقتی که بیس از متفرق شدن شاگردان به اورشلیم برگشتی»: «وقتی که راست شدی»: «وقتی که برادرانت را باز آورده باشی»: یا اگر تصور شود طرز بیان در زبانهای سامی است: «تو مجدها به تقویت برادرانت آغاز کن.» برابر لو ۲۴:۲۲ و برابر نوشته پولس (۱-۵:۱۵-۱۵:۱) پطرس نخستین کسی است که عیسی پس از برخاستن از میان مردگان بر او ظاهر شد. در اینجا و در مت ۱۶:۱۵-۱۹ ایمان پطرس نقش قاطعی در تشکیل جوامع مسیحی او لیه داشته است.

^{۲۶}- دوران جدیدی آغاز می‌شود که دوران تحریه و مبارزه خواهد بود، چنان که مطالب بعدی نشان می‌دهد.

^{۲۷}- اش ۱۲:۵۳ این نکته را ذکر کرده و به عیسی عنوان خادم می‌دهد: اع ۱۳:۳؛ ۲۶:۴؛ ۲۷:۴؛ ۳۰ (ر.ک اع ۱۳:۳ توضیح e).

^{۲۸}- انجام نکاتی که در این نوشته آمده تحقق پیشگوئی درباره عیسی و پایان رسالت او خواهد بود.

^{۲۹}- ادامه بحث درباره این سوء تفاهم بی فایده است: عیسی شاگردانش را تشویق نمی‌کند که اسلحه بردارند! بعضی از مفسران چنین تفسیر می‌کنند: دو دشنه کافی خواهد بود تا عیسی را به عنوان مجرم بشمار آورند.

^{۳۰}- این روایت در انجیل لوقا مشخصات چندی دارد: برخلاف متی و مرقس، لوقا موضوع جدا شدن سه نفر از نزدیکان عیسی از دوازده تن را ذکر نمی‌کند، چنان که سه بار نیایش کردن عیسی و آخرین سخنان اورا درباره فرا رسیدن ساعت روایت نمی‌نماید. بر عکس در آیات ۴۲-۴۳ ظهور فرشته و عرق ریختن چون قطره‌های خون را ذکر می‌کند. بالآخره در آغاز و پایان این مطالب دو بار هشدار می‌دهد که دچار وسوسه نشوند (آیات ۴۰ و ۴۶). ضمناً اصرار می‌کند که ایمانداران بایستی از این قسمت سرمشق بگیرند.

^{۳۱}- ر.ک لو ۲۱:۳۷.

دستگیری عیسی

(متی ۲۶:۴۷-۵۵؛ مرقس ۱۴:۴۳-۴۹) هنوز سخن می‌گفت که اینک جمعیتی و آن یهودا نام، یکی از دوازده تن پیشاپیش آنان می‌آمد و به عیسی نزدیک شد تا او را ببوسد.ⁿ عیسی به او گفت: «ای یهودا، پسر انسان را با بوسه‌ای تسلیم می‌کنی!»^{۴۸} کسانی که در اطراف او بودند با دیدن آنچه روی می‌داد گفتند: «خداؤندا آیا به دشنه بزنیم؟»^{۵۰} و یکی از آن میان، برده کاهن اعظم را زد و گوش راستش را بربید.^{۵۱} عیسی به سخن درآمده گفت: «تا همین جا کافی است»^۰ و گوش او را لمس کرده وی را شفا داد.^{۵۲} عیسی به کاهنان اعظم، افسران معبد و مشایخ، به آنان که علیه او آمده بودند گفت: «همچون علیه یک راهنزن^p با دشنه‌ها و چماق‌ها بیرون

رفتند،^{۴۰} چون به آنجا رسید به ایشان گفت: «نیایش کنید تا به وسسه^g وارد نشوید.^f»^{۴۱} و تقریباً به انداره یک پرتاب سنگ از ایشان دور شد و زانو زد و نیایش کرده^{۴۲} می‌گفت: «ای پدر، اگر تو می‌خواهی، این جامⁱ را از من دور بدار!^h با این همه نه به اراده من باشد، بلکه [اراده] خودت» انجام شود.^j^k^{۴۳} و فرشته‌ای از آسمان بر او پدیدار شد که او را تقویت می‌کرد.^{۴۴} و به اضطراب درآمده، با شدت بیشتر نیایش می‌کرد و عرقش چون قطره‌های خون شد که بر زمین می‌چکید.^{۴۵} و از نیایش خود برخاسته، به سوی شاگردانش آمد و آنان را از اندوه به خواب رفته یافت.^m^{۴۶} و به ایشان گفت: «چرا می‌خوابید؟ برخیزید و نیایش کنید تا به وسسه وارد نشوید.»

f- «وارد شدن در وسسه» ترجمه تحتاللفظی است. ترجمه دیگر: «تا به قدرت وسسه دچار نشوید» (ر. ک مت ۱۳:۶ توضیح i).

g- این توصیه، پیشاپیش بیان دستوری است که در آیه ۴۶ آمده و مشابه آن در انجیل متی و مرقس وجود دارد. مضمون این توصیه، آخرین تقاضای شاگردان را در مورد طرز نیایش کردن [در دعای رباني] به یاد می‌آورد (۱۱:۴).

h- ترجمه دیگر: اگر تو می‌خواهی این جام را از من دور بداری (ر. ک مر ۳۶:۴).

i- ر. ک مر ۳۸:۱۰ توضیح b.

z- این درخواست، سومین درخواست نیایش شاگردان [در دعای رباني] را در مت ۱۰:۶ به یاد می‌آورد؛ درخواستی که در لو ۲:۱۱ وجود ندارد.

k- در تعدادی از نسخه‌های خطی معتبر آیات ۴۳-۴۴ حذف شده و احتمالاً بدین سبب که مفاد آنها ظاهراً با الوهیت عیسی تطبیق نمی‌کند.

l- این نکته یادآور یأس و دلسردی الیاس است که فرشته‌ای او را دلگرمی می‌داد (۱-۱۹:۸-۴)، همچنین می‌توان با مت ۱۱:۱۲ و یو ۲۹:۱۱ مقایسه کرد. در آیه ۴۴ «می‌چکید» به صورت تحتاللفظی: «نازل می‌شد». در انجیل متی و مرقس، بعد از بیروزی مسیح بر وسسه‌ها «فرشتگان اور اخدمت می‌کردند» (مت ۱۱:۴؛ مر ۱۳:۱) ولی در لوقا اشاره‌ای به حضور فرشتگان در خاتمه وسسه‌ها نیست، بلکه «شیطان تازمان مناسب از وی دور شد» (لو ۱۳:۴ توضیح t). از دیدگاه لوقا فقط در باغ جتسیمانی که اوج وسسه‌های شیطان است، فرشته بر عیسی ظاهر می‌شود.

m- در اینجا لوقا در بی آن است که عذری برای شاگردان اراده کند، چنان که در ۲۴:۲۱ نیز چنین کرده است، مگر اینکه بخواهد یادآوری و تأکید نماید که آنان در غم استاد خود شریک هستند.

n- طرز سلام کردن شاگرد به استاد خود می‌باشد. این عمل بیش از آنکه نشانه محبت باشد جنبه احترام دارد.

o- عیسی از شاگردان خود می‌خواهد که دستگیر شدن اور بیذیرند زیرا چیزی است که مقرر گردیده است (آیه ۲۲)، چنان که در مت ۲۶:۵۴ و یو ۱۸:۱۱ ذکر شده است. بعضی از مفسران این جمله را نظری آنچه در مت ۲۶:۵۲ آمده در ک می‌کنند: «دیگر مقاومت نکنید.»

p- ر. ک مت ۲۶:۵ توضیح.

گفت^t: «ای مرد، من از آنان نیستم.»^{۵۹} و تقریباً پس از گذشت یک ساعت، دیگری با اصرار تأکید می کرد: «به راستی، این یکی هم با او بود، و انگه‌ی جلیلی است^{۶۰}.» اما پطرس گفت: «ای مرد نمی‌دانم چه می‌گوئی^۷.» و در همان لحظه در حالی که حرف می‌زد خرسوسی بانگ زد.^{۶۱} و خداوند روی برگردانده، به پطرس نگریست.^w و پطرس سخن خداوند را به یاد آورد که به او گفته بود: «امروز پیش از آنکه خرسوسی بانگ زند تو مرا سه بار انکار خواهی کرد.»^{۶۲} و بیرون رفته، به تلخی گریست.

آمده اید!^{۵۳} در حالی که هر روز در معبد با شما می‌بودم و شما بر من دست دراز نکردید. اما اکنون ساعت شما و اقتدار تاریکی است^۹.»

عیسی در چنگ محافظان.

انکارهای پطرس

(متی ۵۴-۵۷:۲۶؛ مرقس ۱۴:۵۳-۵۸؛ پطرس ۲۶:۶۸-۶۷) (متی ۱۴:۲۶؛ مرقس ۱۴:۶۶-۷۲؛ یوحنا ۱۷:۲۵-۲۷) (متی ۲۶:۶۳؛ مردانی که او را گرفته بودند وی را مسخره کرده می‌زدند^x و پارچه‌ای بر او انداخته از او پرسیده می‌گفتند: «پیامبری کن، چه کسی تورا زده است؟»^{۶۵} و با [کلمات] بسیار دیگری به او کفر می‌گفتند.

(متی ۱۴:۲۶؛ مرقس ۱۴:۶۶-۷۲-۷۵؛ یوحنا ۱۷:۲۵-۲۷) (متی ۲۶:۶۳-۶۶؛ مرقس ۱۴:۶۶-۷۲؛ یوحنا ۱۷:۲۵، ۲۷-۲۸) (متی ۲۶:۶۳-۶۶؛ مرقس ۱۴:۶۶-۷۲؛ یوحنا ۱۷:۲۵-۲۷) کنیزی^y که دید او در کنار شعله نشسته است، چشمها را به او دوخته گفت: «این یکی هم با او بود!»^{۵۷} اما او انکار کرده گفت: «ای زن، من او را نمی‌شناسم.»^{۵۸} و اندکی بعد کسی دیگر او را دیده گفت: «تو هم از آنان هستی.» اما پطرس

- ^q- پیروزی موقتی شیطان و اقتدار ظلمات (اع ۱۸:۲۶؛ کول ۱:۱۳).
- ^r- تفاوتی که با انجیل متی و مرقس وجود دارد، در اینجا عیسی را تمام شب در حیاط کاخ کاهن اعظم نگه داشته اند و پطرس در حضور او انکار می‌کند.
- ^s- در انجیل لوقا، برخلاف انجیل متی و مرقس، موضوع انکارهای پطرس پیش از حاضر شدن عیسی در برابر سانه‌درین ذکر شده است.

- ^t- ر. ک ۵:۲۰ توضیح^۸.
- ^u- متی در ۷۳:۲۶ توضیح می‌دهد که پطرس را از لهجه اش شناختند.
- ^v- در انجیل متی و مرقس ذکر شده است که پطرس با قید سوگند انکار می‌نماید ولی در اینجا موضوع سوگند ذکر نشده و لوقا اهمیت انکار او را تخفیف می‌دهد.
- ^w- نگریستن عیسی را فقط لوقا روایت کرده است (ر. ک آیه ۵۴ توضیح^r) و بادآور اخطار و وعده‌ای است که در آیات ۳۱-۳۴ ذکر شده است.
- ^x- متی و مرقس توهین‌های مشابهی روایت کرده اند با این تفاوت که در مدت حاضر شدن عیسی در برابر سانه‌درین روی داده است.

شهادت داریم؟ زیرا خود آن را از زبان او شنیده ایم.»

در برابر سانهدرین^y
(منتهی ۵۹:۲۶، ۶۳-۶۵)
مرقس ۱۴:۵۵، ۱۴-۶۱)

^{۶۶} و چون روز فرار سید، شورای مشایخ قوم، کاهنان اعظم و کاتبان تشکیل شد و او را به سانهدرین^z خود هدایت کردند.^{۶۷} و بود^{۲۴:۱۰}: «اگر تو مسیح هستی به ما بگو.» به ایشان گفت: «اگر به شما بگویم، به آن ایمان نخواهید آورد.^{۶۸} و اگر از شما سوال کنم، پاسخ نخواهید داد.^{۶۹} از این پس پسر انسان به دست راست قدرت خدا^b خواهد نشست.»^{۷۰} همه گفتند: «پس تو هستی آن پسر خدا!^c» بدیشان اظهار کرد: «شما خودتان می گوئید: من هستم.^d»^{۷۱} گفتند: «دیگر چه نیازی به

عیسی در برابر پیلاطس
(متی ۲:۲۷، ۱۱-۱۴؛ مرقس ۱۵:۱-۵)
۲۳ و برخاسته، همه با هم او را نزد پیلاطس هدایت کردند.^۳ شروع کردند او را متهم نموده بگویند: «ما این مرد را یافته ایم که ملت ما را تحریک^۱-پادشاه ۱۸-۱۷:۱۸

[فاسد] می کند و مانع از پرداخت مالیات به قیصر شده^e و خود را مسیح پادشاه^f می خواند.»^۳ پیلاطس از او پرسیده گفت: «آیا تو آن پادشاه یهودیان هستی؟» در پاسخ به او اظهار کرد: «تو هستی که این را می گوئی.^g» پیلاطس به کاهنان اعظم و

y- در اینجا روایت احضار عیسی در برابر سانهدرین به طور کلی با روایت های متی و مرقس تطبیق می کند (شهادت شاهدان حذف شده ولی به طوری که از آیه ۷۱ بر می آید شاهدان وجود داشته اند)، ولی از نظر زمان و قوع حادث تفاوت دارد (متلاً جلسه ای که در اینجا به هنگام صحیح تشکیل شده با جلسه شباهن ای که متی و مرقس روایت کرده اند تطبیق می نماید) همچنین طرز معرفی راز عیسی (پسر خدا که در عید گذر بر تخت نشسته است، بالاخره در اینکه سانهدرین هیچگونه رأی محکومیتی نمی دهد).

Z- این کلمه ممکن است به معنی مجتمع سانهدرین یا محل تشکیل جلسه آن باشد (اع ۱۵:۴). در انجیل لوقا فقط یک جلسه^a سانهدرین ذکر شده که به هنگام صحیح تشکیل شده در صورتی که بنا به روایت های متی و مرقس یک جلسه در شب [جلسه ای غیررسمی] و یک جلسه در صحیح تشکیل گردید.

a- در تعدادی از نسخه های خطی که در اینجا نوشته شده است: «پاسخ نخواهید داد و مرا رها نخواهید کرد.» به هر صورت لوقا نشان می دهد که عیسی از نتیجه این بازجوئی آگاه است.

b- ترجمه دیگر: «به دست راست خدای قادر.» در اینجا عیسی با عبارات مزمور ۱:۱۱۰ اعلام می کند که بلا فاصله ملکوت مسیحیانی او افتتاح می شود، نکته ای که کلیسا آن را اعتراف و تصدیق خواهد کرد (اع ۳:۶؛ ر.ک. لو ۱۲:۲۴؛ ۲۶:۲۴). در متن موافق مت ۶۴:۲۶ و مر ۶۲:۱۴ عیسی بازگشت پیروزمندانه خود در زمان آخر را اعلام می نماید.

c- عنوان پسر خدا که در اینجا آمده بیان عمیق تر عنوان مسیح موعود (آیه ۶۷) می باشد، در صورتی که این دو عنوان در مت ۶۳:۲۶ و مر ۱۴:۱۴ یکی است و با هم آمده است. تفکیک و تمایز این دو عنوان که در لو ۳:۲۵، ۳۵؛ ۲۴:۱۰ و بو ۳:۲۶ توضیح n).

d- می توان ترجمه کرد: «شما هستید که این را می گوئید.» ظاهرآ به نظر می رسد که عیسی این عنوان را نمی پذیرد (ر.ک ۳:۲۳ توضیح g) در صورتی که مسلمان نظر لوقا در اینجا چنین نیست (۳:۵؛ ۱:۱). e- لوقا قبلاً در ۲۰: ۲۶-۲۰ نشان داده بود که ممکن است چنین اتهامی وارد گنند.

f- مخالفان عیسی، سلطنت مسیحیانی او را به مفهوم سیاسی درک کرده و این موضوع را به عنوان لطمہ به فرمانروائی روم ارائه می کنند (ر.ک اع ۱۷:۷) و عیسی بر مبنای این اتهام محاکوم خواهد شد (۳:۲۳).

g- پاسخ عیسی نظیر همان پاسخی است که به اعضای سانهدرین داده است (ر.ک ۷:۲۲ توضیح d) ولی نمی پذیرد که پادشاه یهودیان است، زیرا حکمران رومی از تعقیب اتهامی که اعضای سانهدرین وارد کرده بودند برای این عنوان معنی سیاسی قائل می شد (آیه ۲ توضیح f).

جامهٔ فاخری بر او پوشانده‌^۱ او را نزد پیلاطس باز فرستاد.^{۱۲} و هیرودیس و پیلاطس که قبلًاً با یکدیگر دشمنی داشتند، همان روز با هم دوست شدند.

جماعت^۲ گفت: «در این مرد هیچ تقصیری نمی‌یابم.^h»^۳ اما ایشان اصرار کرده می‌گفتند: «مردم را تحریک می‌کند، در سراسر یهودیه از جلیل شروع کرده تا به اینجا آموزش می‌دهد.»

عیسای بی‌گناه و محکوم

^{۱۳} پیلاطس از کاهنان اعظم و روسا و قوم دعوت کرده^{۱۴} به ایشان گفت: «شما این انسان را به عنوان منحرف کنندهٔ قوم نزد من آورده‌اید و اینک من در برابر شما از او سؤال کرده‌ام و در این انسان هیچ تقصیری که بدان متهم می‌کنید نیافته‌ام^{۱۵} و نه هیرودیس نیز، زیرا او را نزد ما باز فرستاده است.^۱ و اینک هیچ چیزی از او سر نزد که مستوجب مرگ باشد.^{۱۶} پس او را تادیب نموده رها خواهم کرد.^m

عیسی در برابر هیرودیس

^{۱۷} با این سخنان پیلاطس پرسید آیا این مرد جلیلی است^۷ و چون شناخت که او زیر اقتدار هیرودیس است او را نزد هیرودیس که وی نیز در این روزها در اورشلیم می‌بود فرستاد.^۸ هیرودیس با دیدن عیسی، بسیار شاد گردید زیرا از مدنّها پیش می‌خواست او را ببینند به سبب آنچه در بارهٔ وی می‌شنید و امیدوار می‌بود که انجام نشانه‌ای از او را ببینند.^۹ پس سوالهای زیادی از او کرد اما [عیسی] به او هیچ پاسخی نداد.^{۱۰} با این همه کاهنان اعظم و کاتبان همچنان در آنجا ایستاده او را به شدت متهم می‌کردند.^{۱۱} هیرودیس با سربازانش پس از بدرفتاری و تمسخر،

(متی ۱۵:۲۷-۲۶؛ مرقس ۱۵:۶-۱۵) [...] ⁿ[...].^{۱۸} اما ایشان همه با هم فریاد می‌زندند: «مرگ برای این انسان و باراباس را برایمان رها کن.»^{۱۹} این یکی به سبب

- پیلاطس از آغاز محاکمه بی‌گناهی عیسی را تشخیص داده و در آیات ۱۴ و ۲۲ آن را تکرار می‌کند (ر. ک اع ۱۳:۳؛ ۲۸:۱۳؛ ۲۸:۱۴).^h

ⁱ- در مورد هیرودیس آنتیپاس، تیترارک جلیل ر. ک ۳:۱ توضیح^x. این شخص برای زیارت ایام گذر که یهودیان در اورشلیم جمع می‌شوند در این شهر بوده است. دخالت او را در جریان وقایع رنج‌های عیسی فقط لوق روایت نموده (ر. ک اع ۲۷:۴) و این موضوع را در ۹:۹ از پیش بیان کرده است.

^j- این اتفاق که لوقا در ارتباط با هیرودیس شرح می‌دهد با آنچه در مت ۳۱:۲۷ و مرت ۱۵:۲۰ آمد و عیسی را در دیوان خانه پیلاطس در میان سربازان رومی نشان می‌دهد تطبیق می‌کند.

^k- گاهی با استناد به بعضی از نسخه‌های خطی ترجمه می‌کنند: از کاهنان اعظم و روسای قوم دعوت کرده... طبق این نسخه ها فقط مقامات یهود، مسئول محکومیت عیسی معرفی می‌شوند (و همین مقامات در آیات ۱۸، ۲۱ و ۲۳ و مداخله می‌کنند). این تعبیر با نظریه لوقا بهتر تطبیق می‌کند که معتقد است قوم در این جنایت شرک نداشته است (۲۷:۲۳، ۳۵:۲۷-۲۴).

^l- در تعدادی از نسخه‌های خطی نوشته شده است: «زیرا من شما را نزد او فرستاده‌ام.»

^m- در اینجا و در آیه ۲۲ منظور از تأیید، تازیانه زدن عیسی است برای اینکه از مجازات مرگ نجات یابد. ضمناً در اینجا و در یو ۱۹:۱۰ این تبیه ارتباطی با مجازات مرگ ندارد، در صورتی که در مت ۲۷ و مرت ۱۵:۱۵ به عنوان بخشی از مجازات مرگ اجرا شده است (در آجبا اصطلاح «تازیانه زدن» بکار رفته است).

ⁿ- در چندین نسخه خطی پیش از آیه ۱۸ عبارتی به صورت‌های مختلف نوشته شده که چنین است: «باری در هر عید می‌بایست کسی را برای ایشان رها می‌کرد. این کلمات که در تعدادی از نسخه‌های خطی کهن وجود ندارد در ترتیب شماره‌گذاری معمولی آیات، آیه ۱۷ را تشکیل می‌دهد و ممکن است با توجه به مت ۲۷ یا مرت ۱۵:۱۶ در اینجا مذکور شده باشد.

تا از پشت سر عیسی حمل کند.^{۲۷} انبوه فراوان قوم به دنبال او بودند، هم چنین زنانی که سینه می زدند و بر او نوحه گردی می کردند.^{۲۸} عیسی به سوی آنان برگشته گفت: «ای دختران اورشلیم بر من گریه نکنید بلکه بر خودتان و فرزندانتان بگرید!^{۲۹} زیرا اینک روزهایی فرا می رستند که در آن خواهند گفت: خوشآ به نازایان و بطن هائی که بچه نیاورده اند و پستانهایی که شیر نداده اند!»^{۳۰} آنگاه شروع خواهند کرد به کوهها بگویند: بر ما بیفتد! و به تپه ها: ما را بپوشانید!^{۳۱} زیرا اگر به چوب تر چنین می کنند، بر خشک چه خواهد آمد؟»^{۳۲} دو بدکار^{۳۳} را نیز برای اعدام با او می آوردند.

به صلیب کشیده شدن عیسی
(متی ۳۲:۲۷؛ ۴۴-۳۳:۲۷؛ مرقس ۱۵:۲۲-۲۲)
و چون به محلی مشهور به «جمجمه»^{۳۴} رسیدند، او را در آنجا مصلوب کردند، هم چنین بدکاران را، یکی را به راست و دیگری را به چپ.^{۳۵} عیسی می گفت:

شورش پدید آمده در شهر و قتل به زندان افکنده شده بود.^{۳۶} مجدداً پیلاطس که می خواست عیسی را رها کند آنان را خطاب کرد.^{۳۷} اما ایشان فریاد می زدند: «مصلو بش کن! مصلوبش کن!»^{۳۸} سومین بار بدیشان گفت: «پس این مرد چه بدی کرده است؟ من هیچ چیز در او نیافته ام که تقصیری برای مرگ باشد، پس او را تادیب نموده رها خواهم کرد.»^{۳۹} و آنان با صدای بلند بی تابی کرده در خواست می کردند که او مصلوب شود و صدای ایشان شدیدتر می شد.^{۴۰} و آنگاه پیلاطس تصمیم گرفت که با درخواست آنان موافقت کند.^{۴۱} آن کس را که به سبب شورش و قتل به زندان افکنده شده بود و آنان او را تقاضا می کردند، رها کرد و عیسی را به اراده ایشان تسليم نمود.^{۴۲}

در راه صلیب

(متی ۲۱:۱۵؛ مرقس ۲۱:۳۲)
و چون او را هدایت می کردند کسی به نام شمعون قیرروانی^P را که از کشتزار بازمی آمد، گرفته و صلیب را بر او نهادند

- ۰- بدین گونه لوقا نشان می دهد که مسئولیت مقامات یهود بیشتر از پیلاطس می باشد که به تقاضای مجدد آنان تن در می دهد.
- p- ر. ک مت ۳۲:۲۷ توضیح p. لوقا در اینجا افزوده است که شمعون صلیب را از پشت سر عیسی حمل می کند و چنین به نظر می رسد که او را به عنوان شاگرد نموده معرفی می نماید (ر. ک ۲۷:۱۴؛ ۲۳:۹).
- q- این قسمت که مختص به اینجیل لوقا است، یادآوری و تأکید می کند که مردم نسبت به عیسی نظر موافق دارند (ر. ک ۱۲:۱۰-۱۰:۱۴). ترجمه دیگر: «و زنانی که بچه نیاورده اند و شیر نداده اند» (ر. ک ۲۷:۱۱).
- r- نقل قول از هو ۸:۱۰.
- t- منتظر از چوب تر، درختی است که میوه می دهد و چوب خشک آن که بی حاصل است و باید قطع شده به آتش افکنده شود (۹:۶-۱۳). در اینجا و در ۲۰:۲۱؛ ۴۱-۴۴:۹ توضیح k.
- u- لوقا که این دو نفر را بزهکار توصیف می کند (در متی و مرقس: راههن) تحقق یافتن نوشته های مقدس را که عیسی نقل کرده است یادآوری و تأکید می نماید (ر. ک ۲۲:۳۷؛ اش ۵:۳=۱۲:۳۷).
- v- ر. ک مت ۳۳:۲۷ توضیح q.
- w- این نیایش عیسی در تعدادی از نسخه های خطی کهنه وجود ندارد، شاید بدین سبب که ویران شدن اورشلیم را نشانه آن دانسته اند که خدا جنایت شهر را نبخشیده است. ولی این تقاضای بخشایش مسلمان نظر لوقا را بیان می کند چنان که نوشته است استیفان نیز به هنگام مردن به همین گونه رفتار کرده (اع ۷:۶۰) و برای اهالی اورشلیم در اع ۳:۱۷ همان عذر را قائل می شود (ر. ک ۱۰:۱۲ توضیح f).

نهیب زده گفت: « حتی از خدا هم نمی ترسی، در صورتی که همان محکومیت را تحمل می کنی! ^{۴۱} برای ما عدالت است، زیرا شایسته اعمال خود دریافت می کنیم، اما او هیچ کار ناشایستی نکرده است. » ^{۴۲} و می گفت: « ای عیسی! وقتی به ملکوت ^f خود آئی مرًا به یاد آور. ^{۴۳} و وی به او گفت: « آمین به تو می گویم: امروز با من در فردوس ^g خواهی بود. »

مرگ عیسی

(متی ۲۷:۴۵-۵۶؛ مرقس ۱۵:۳۳-۴۱)

^{۴۴} و تقریباً ساعت ششم ^h بود و خورشید کسوف کرده ^k تاریکی سراسر زمین ^۱ را تا ساعت نهم ^۲ فراگرفت. ^{۴۵} آنگاه پرده معبد

« ای پدر، اینها را ببعخش زیرا نمی دانند چه می کنند. » و قرعه انداخته ^X جامه هایش را مز ۷:۸:۲۲ قسمت کردند. ^{۳۵} و قوم آنجا ایستاده تماساً می کرد. رؤسا نیز او را تمسخر کرده ^y

می گفتهند: « دیگران را نجات داده است، اگر مسیح خدا ^z و آن برگزیده ^a است، خودش را هم نجات دهد! » ^{۳۶} سربازان نیز او را تمسخر می کردند: جلو آمدند و برای او سرکه آورد ^b می گفتهند: « اگر تو پادشاه ۲۲:۶:۹ یهودیان هستی خود را نجات ده! »

^c کتبیه ای ^c نیز بالای سرش بود: « این است پادشاه یهودیان. » ^{۳۹} یکی از بدکاران آویخته بر صلیب، به او کفر می گفت: « مگر تو مسیح نیستی؟ خودت و ما را نجات ده! » ^d اما دیگری به سخن آمد و او را

-x- این نکته در مز ۲:۱۹ ذکر شده (چنان که در انجیل متی و مرقس آمده است). هم چنین در آیات ۳۵، ۳۶، ۴۶ و ۴۹ اشارات دیگری به هزارپر می شود، چنان که به سفر خروج (آیه ۴۴) و کتاب زکریا (آیه ۴۸) اشاره شده است. اشاره به عهد عتیق برای آن است که نشان داده شود روح های عیسی تحقق یافتن نوشته های مقدس است (ر. ک لو ۲:۴۰، ۲۷-۲۵:۲۴، ۴۶-۴۴).

-y- لوقا در برابر تمسخر رؤسای قوم که از روی بی ایمانی است، سکوت آمیخته به احترام قوم را ذکر می کند.

-z- ر. ک ۲:۲۰. در تعدادی از نسخه های خطی نوشته شده است: « مسیح پسر خدا » (ر. ک مت ۴۰:۲۷-۴۳).

-a- این عنوان که در ۳:۵، کلام پدر به آن اشاره می کند یادآوری اش ۷:۴۹ می باشد. در آن متن خادم برگزیده خدا برای عمل نجات تعیین شده و مورد تحقیر انسان ها قرار می گیرد. این کلمه یکی از نامهای مسیح در مثل های خنخ می باشد.

-b- لوقا در آیات ۳۷، ۳۸ و ۴۲ نکاتی را درباره سلطنت عیسی جمع آوری کرده است.

-c- در تعدادی از نسخه های خطی افروده شده است: « با حروف یونانی، لاتین و عبری » (ر. ک یو ۱:۱۹).

-d- واقعه ای که در آیات ۴۰-۴۳ ذکر شده مختص به لوقا است که علاقمند به روایت صحنه های توبه می باشد (ر. ک ۷:۳۶-۵:۱۴-۱:۹، ۱۰-۱:۱۹، ۱۵-۲۹، ۲۵-۱:۹).

-e- تقاضای این محکوم به صورت عبارات نیایشی است که در آئین یهود اکثراً افراد محض ذکر می کنند.

-f- ترجمه دیگر: « وقتی چون پادشاه خواهی آمد. » در تعدادی از نسخه های خطی نوشته شده است: « وقتی (برای ورود) به ملکوت خود خواهی آمد. » ولی در اینجا منظور مقام و منصب پادشاهی است که عیسی در بازگشت خود خواهد داشت (ر. ک ۱:۱۹-۲:۲۶).

-g- به عقیده بعضی از یهودیان آن دوران، فردوس جائی است که افراد عادل پس از مردن در آنجا در انتظار رستاخیز هستند (این نظریه، بدون ذکر کلمه در لو ۲:۲۲-۳:۳۱ بیان شده است).

-h- ترجمه دیگر: « تقریباً ظهر بود. »

-i- یا تمام سرزمین. این عبارت خروج ۱۰:۲۲ را به یاد می آورد (بلای تاریکی قبل از مرگ نخست زادگان و عید گذر). همچنین ر. ک عا ۸:۱۰-۹:۱۰.

-j- ترجمه دیگر: « تا ساعت سه. »

-k- در تعدادی از نسخه های خطی نوشته شده است: « و خورشید تاریک شد. » اصطلاحی که از کتاب مقدس گرفته شده است (اش ۱:۱۳:۲:۱۰؛ جا ۲:۲۱:۱۰؛ مر ۲:۲۴:۲۹؛ مر ۲:۲۹:۲۶؛ مر ۲:۲۶:۱۳). اما درباره کلمه ای که در اینجا « کسوف کرد » ترجمه شده، برخی از مفسران به استناد اینکه در عید گذر که مقارن با بدر کامل ماه می باشد کسوف روی نمی دهد، این کلمه را « ناپدید شد »

آمده جسد عیسی را طلبید^{۵۳} و با پایین آوردن^{۵۰} جسد [از صلیب] آن را در کفنه پیچید و در قبری تراشیده شده در صخره نهاد که هنوز کسی آنجا گذاشته نشده بود.^{۵۱} و این روز تهیه^p بود و سبت شروع به ۳-۲:۸ درخشیدن می کرد.^{۵۲} زنانی که از جلیل با او آمده بودند به دنبال [یوسف] رفتند، قبر را مشاهده کردند و اینکه چگونه جسدش را نهاده بود.^{۵۳} آنان بازگشته گیاهان خوشبو و عطرها آمده کردند و روز سبت برطبق احکام آرامی گرفتند.

پیام به زنان در سر قبر
(متی ۱:۲۸-۹؛ مرقس ۱:۱۶-۸)
۲۴ و اولین روز هفته^r، سپیده دم، زنان گیاهان خوشبوی را که آماده کرده بودند آوردند آورده به سر قبر آمدند.^s سنگ جلوی قبر را غلطیده شده یافتند.^t داخل شده، جسد خداوند عیسی^{۵۴} را

از میان دو پاره شد^{۵۵} و عیسی با صدای بلند فریاد زده گفت: «ای پدر! روح خود را به دستهای تو می سپارم^m.» با گفتن این درگذشت.^{۵۷} یوزباشی با دیدن آنچه روی داده بود خدا را تجلیل کرده می گفت: «واقعاً این مرد عادل بود!ⁿ»^{۵۸} همه جماعت که به شتاب به این صحنه آمده بودند به آنچه روی می داد نگاه می کردند و زک ۱۰:۱۲ سینه زنان بر می گشتند.^{۵۹} همه آشنايان او مز ۱۲:۳۸ دور ایستاده بودند و همچنین زنانی که از جلیل به همراه او بودند و این را می دیدند.

خاکسپاری عیسی

(متی ۲۷:۶۱-۵۷؛ مرقس ۱۵:۴۲-۴۷)
^{۵۰} و اینک مردی به نام یوسف که عضو شورا، مردی نیکوکار و عادل می بود^{۵۱} که با تصمیم آنان و نیز با عملشان موافقت نکرده بود، اهل رامه شهر یهودیان و در انتظار فرمانروائی خدا بود،^{۵۲} نزد پیلاطس

ترجمه می کنند در صورتی که به نظر مفسران دیگر لوقا به خوبی از این موضوع آگاه بوده ولی به هنگام توصیف دخالت های مهم خدا در امور دنیا، لحن گفتار پیامبران را به کار برد است.

۱- ر. ک مر ۱۵:۳۸ توضیح Z.

- عیسی با عباراتی از مز ۳:۶ نبایش می کند و این مطالب را نظیر همه نبایش های خود با خطاب به پدر آغاز می نماید (۴۲:۲۱؛ ۴۲:۲۲؛ ۴۲:۲۳؛ ۳۴:۲۳). آخرین سخنان او نظیر نخستین کلام او خطاب به پدر است (ر. ک ۴۹:۲ توضیح r).

- یوزباشی با اظهار اینکه عیسی عادل است بر بی گناهی او تاکید می کند (چنان که پیلاطس در ۴:۲۳، ۱۴، ۲۲ اظهار نموده بود). لوقا از بکار بردن کلمه پسر خدا که متی و مرقس بکار برده اند احتراز می کند زیرا این عنوان از زبان یک فرد بت پرسست ممکن است مفهومی دو پهلو داشته باشد.

۰- ترجمه دیگر: «او را از صلیب پائین آورد.»

p- یعنی روز تهیه سبت که روز جمعه بود (ر. ک مر ۱۵:۴۲).

q- این عبارت ممکن است اشاره به پیدا شدن ستاره ای باشد که در اولین ساعات شب می درخشد و آغاز سبت را اعلام می کند یا چراغهایی که بدین مناسبت روشن می کنند.

r- برای مسیحیان این روز یک شنبه خواهد بود.

s- ر. ک ۲۳:۵۶. برابر انجیل لوقا و همچنین انجیل متی زنان می آیند تا تدفین عیسی را بوسیله تدهین تکمیل نمایند.

t- در اینجا تنها موردی است که لوقا در انجیل خود عنوان خداوند عیسی را بکار می برد در صورتی که بارها در اعمال رسولان آن را بکار خواهد برد (۲۱:۱؛ ۱۱:۱۶؛ ۲۰:۱۱؛ ۱۱:۱۵...). لوقا بدین وسیله وضعیت جدید عیسای رستاخیز کرده را یادآوری می کند.

یاوه‌گویی می‌آمد و به اینها ایمان نمی‌آوردند.^a^{۱۲} پطرس برخاسته به سوی قبر دوید و خم شده چیزی جز نوارها ندید. و در شکفت از آنچه روی داده است به خانه خویش رفت.

ظهور بر شاگردان در راه عمواس
^{۱۳} و اینک همان روز^b دو [تن] از بین مردگان^{۱۴} ایشان به سوی روتاستی به نام عمواس^c که در فاصله شصت استادی^d اورشلیم بود می‌رفتند. ^{۱۵} و بین خود از هر آنچه روی داده بود صحبت می‌کردند. ^{۱۶} باری در حالی که صحبت و بحث می‌کردند، عیسی خود تزدیک شده با آنان راه می‌رفت^{۱۷} اما چشمان ایشان از بازشناختن او منع شده بود.^e

^{۱۷} به آنان گفت: «چون راه می‌روید چه حرف‌هایی با هم ردوبدل می‌کنید؟» و

نیافتنند.^f باری چون نمی‌دانستند در این باره چه فکر کنند^{۱۸}، اینک دو مرد^g در جامه درخشان نزد ایشان پیش آمدند.^{۱۹} در حالی که ترسان، سر خود را رو به زمین خم کرده بودند، [مردان]^{۲۰} به آنان گفتند: «چرا آن زنده^{۲۱} را در میان مردگان می‌جوئید؟

^{۲۲:۹} او در اینجا نیست بلکه قیام کرده است.^{۲۲:۱۰} به یاد آورید وقتی هنوز در جلیل^{۲۲:۱۱} بود با شما چگونه سخن می‌راند:^{۲۲:۱۱} می‌گفت: پسر انسان بایستی به دست انسانهای گناهکار تسلیم شود و مصلوب شده سومین روز برخیزد.^{۲۲:۱۲} و این سخنان او به یاد زنان آمد.^{۲۲:۱۳} و از سر قبر بازآمده این همه را به یازده تن و همه [شاگردان]^{۲۲:۱۴} دیگر نوید دادند.^{۲۲:۱۵} اینان، مریم مجده و یونا و مریم^{۲۲:۱۶} [مادر] یعقوب بودند. زنان دیگر نیز که با آنان بودند همین را به رسولان گفتند.^{۲۲:۱۷} اما این سخنان به نظرشان

^{۲۲:۱۸}- فقط لوقا بدوان ذکر می‌کند که زنان، بدن عیسی را نیافته و مشوش و متغیر شده بودند (ر. ک. یو ۲:۰-۲:۲) در صورتی که در انجیل متى و مرقس نخستین واقعه پیام فرشتگان است.
^{۲۲:۱۹}- زنان خواهد دانست که آنان فرشته هستند (آیه ۲۲:۲۸). در متن موازی متى ۲:۲۸، ۵ از یک فرشته خداوند نام می‌برد، مرقس ۵:۱۶ مرتی جوان با لباس سفید و یو ۲:۲۰ دو فرشته ذکر می‌نماید که لباس سفید پوشیده اند.
^{۲۲:۲۰}- عیسی اکنون زنده است و همین کلمه عنوان خدا را در عهد عتیق به یاد می‌آورد (یوشع ۱:۱۹؛ داور ۸:۱؛ سمو ۱:۳۹...).

^{۲۲:۲۱}- در چندین نسخه خطی این عبارت حذف شده است.
^{۲۲:۲۲}- در انجیل لوقا موضوع رفتن به جلیل چنان که در انجیل متى و مرقس آمده روایت نشده است. به نظر لوقا تمام راز عید گذر در اورشلیم تحقق می‌یابد و رسولان از آنجا عزیمت می‌کنند تا انجیل را به جاهای دیگر ببرند (ر. ک. لو ۹:۵۱؛ ۲۴:۲۹؛ اع ۱:۸).

^{۲۲:۲۳}- در تعدادی از نسخه‌های خطی کلمه مادر یا دختر در متن تصریح شده تا جای اهام و تناقضی نباشد.
^{۲۲:۲۴}- این آیه در چندین نسخه خطی کهن وجود ندارد. ضمناً نکات متعددی در آن آمده که با یو ۳:۲۰، ۵، ۱۰ مشترک می‌باشد.
^{۲۲:۲۵}- این روایت مختص به انجیل لوقا است و احتمالاً از یک روایت قدیمی گرفته شده است. برابر این روایت عیسی بر دو تن از شاگردان که ناشناخته هستند ظاهر می‌شود. لوقا نشان می‌دهد چگونه عیسی این شاگردان را که ایمان خود را بر اثر فاجعه صلیب از دست داده اند (ر. ک. آیات ۱۸، ۲۱) هدایت می‌نماید تا از طریق درک نوشته‌های مقدس و پاره کردن نان، ایمان خود را باز یابند (ر. ک. آیات ۲۵-۲۷).
^{۲۲:۲۶}- محلی که کاملاً مشخص نیست و تعیین موقعیت کنونی آن مورد بحث است. مخصوصاً تصور کرده اند منظور عمواس می‌باشد که تقریباً در سی کیلومتری غرب اورشلیم قرار دارد.
^{۲۲:۲۷}- در بعضی از نسخه‌های خطی نوشته شده است: یک صد و شصت استاد که با محل عمواس تطبیق می‌کند ولی به طور کلی شصت استاد (که تقریباً برابر دوازده کیلومتر است) بیشتر مورد تأیید می‌باشد.
^{۲۲:۲۸}- بجز ایمانی ایشان مانع بازشناختن او بود (آیه ۳۱) مگر وقتی که عیسی بوسیله نوشته‌های مقدس (آیات ۲۵-۲۷) آنان را به راز مرگ و رستاخیز خود آشنا کند و نیز نشانه تقسیم نان را به آنان بدهد.

را همان طور که زنان گفته بودند یافتند اما خود او را ندیدند!»^f

^{۲۵} و او به ایشان گفت: «ای قلب‌های جاهل و کند در ایمان آوردن به آنچه پیامبران گفته‌اند!»^{۲۶} مگر نمی‌بایست مسیح برای وارد شدن در شکوه خود^k این چنین رنح بکشد؟»^{۲۷} و از موسی و همه پیامبران^l شروع کرده، در تمام نوشته‌های مقدس آنچه را درباره او بود برایشان تفسیر کرد.

^{۲۸} و چون به آن روستایی که به آنجا می‌رفتند نزدیک شدند چنین وانمود کرد که دورتر می‌رود. ^{۲۹} اما ایشان به زور^m می‌گفتند: «با ما بمان زیرا شامگاه نزدیک است و هم اکنون روز پایین می‌رود» و او وارد شد تا با آنان بماند. ^{۳۰} باری چون با آنان بر سر سفره بود، نان را گرفته، برکت داد و پاره کرده به آنان می‌داد.ⁿ ^{۳۱} چشمانشان باز شد و او را باز شناختند... اما او از برابر ایشان ناپدید شده بود. ^{۳۲} و آنان به یکدیگر گفتند:

ایشان با ترشوئی ایستادند.^f ^{۱۸} یکی از آنان به نام کلئوباس به سخن درآمده به او گفت: «تو واقعاً تنها غریبه‌ای در اورشلیم هستی^o که نمی‌داند این روزها در اینجا چه روی داده است!»^{۱۹} و او بدیشان گفت: «چه چیزهایی؟» به او گفتند: «آنچه درباره عیسیٰ ناصری^h است که در عمل و در سخن در برابر خدا و در برابر همه قوم پیامبریⁱ قادر بوده است،^{۲۰} و نیز چگونه کاهنان اعظم و روسای ما او را تسليم کردند تا به مرگ محکوم شود و او را مصلوب کردند.^{۲۱} ما امید داشتیم که او همان باشد که به زودی اسرائیل را بازخرید خواهد کرد، اما با این همه^j اکنون سه روز است که این چیزها روی داده است!^{۲۲} و با این وجود چند زن از بین خودمان ما را شگفت‌زده کرده‌اند. چون صبح زود که بر سر قبر رفته^{۲۳} و جسد او را نیافته بودند، آمده به ما گفتند که حتی رویایی از فرشتگان دیده‌اند که می‌گفتند او زنده است. ^{۲۴} برخی از ما بر سر قبر رفته و آن

f- در تعداد نسبتاً زیادی از نسخه‌های خطی به جای این جمله نوشته شده است: «چرا ترشو هستید؟»

g- منظور اقامت موقعی است: مسافران عمواس تصویر می‌کنند که او برای زیارت ایام عید گذر به اورشلیم آمده است.

h- در تعدادی از نسخه‌های خطی این کلمه با املای سامی نوشته شده است (ر. ک ۳۷:۱۸ توضیح).

i- هنوز عیسیٰ را به چشم یک پیامبر نگاه می‌کنند.

j- محکوم شدن عیسیٰ به وسیله مقامات بھود و مصلوب شدن او موجب پأس و دلسردی شگردان شده است و این نویمیدی هنوز ادامه دارد زیرا سه روز پس از صلیب، خدا به خاطر پیامبر دخالت نکرده است.

k- ر. ک ۲۲:۹. ۲۵:۱۷.

l- در اینجا منظور از موسی یعنی تورات که با کتابهای پیامبران قسمت اساسی نوشته‌های مقدس را تشکیل می‌دهد (۱۶:۱۶، ۳۱-۲۹، ۴۴:۲۴؛ اع ۲۳:۲۸؛ ۴۴:۲۴؛ ۲۳:۲۸؛ ۱۴:۲۴) نوشته‌هایی که در جریان پرستش و عبادت در کنیسه می‌خوانند (اع ۱۵:۱۳).

m- این اصرار کاملاً با رسوم مهمان نوازی اهالی فلسطین تطبیق می‌کند (ر. ک ۲۳:۱۴)، برخی از مفسران چنین نتیجه می‌گیرند که مسافران به خانه خود رسیده‌اند.

n- کمتر احتمال می‌رود که عیسیٰ مرامی مانند شام آخر را انجام داده باشد ولی در اینجا لوقا کلمات و عبارات آئین سپاسگزاری را بکار می‌برد (ر. ک ۲۲:۲۲ و ۱۶:۹) تا خوانندگان احساس کنند که پاره کردن نان (اع ۴۲:۲، ۴۶:۲۰، ۷:۲۰) موجب ملاقات با عیسیٰ رستاخیز کرده می‌شود به همان گونه که برای شگردان عمواس رخ داده است.

«چرا پریشان هستید و چرا تردید در دلهایتان بالا گرفته است؟»^{۳۹} دستها و پاها یم را بنگرید^{۴۰} که من خودم هستم! مرا لمس کنید و بینید، روح نه گوشت دارد نه استخوان، اما همان طور که می بینید من آنها را دارم.»^{۴۱} و با گفتن این، دستها و پاهاش را به آنان نشان داد. ^{۴۲} چون در شادی خود^{۱۱} هنوز هم ایمان نمی آوردند و شگفت زده مانده بودند، به آنان گفت: «آیا در اینجا چیزی برای خوردن دارید؟» آنان یک تکه ماهی کباب شده^۷ پیش وی آوردند. ^{۴۳} و او آن را گرفته، در برابر آنان خورد.^۸

^{۴۴} به ایشان گفت: «این است همان سخنانی که به شما گفتم، وقتی هنوز با شما بودم: هر آنچه در تورات موسی و پیامبران و مزامیر^X درباره من نوشته شده است باید به حقق برسد.» ^{۴۵} پس ادراک ایشان را

«آیا قلبها یمان در درونمان نمی گداخت وقتی در راه با ما حرف می زد و نوشته های مقدس را برای ما می گشود؟»^{۳۳} و همان ساعت برخاسته به اورشلیم بازگشتند و یازده [زن]^{۴۶} و همراها نشان را جمع شده یافتند^{۴۳} که گفتند: «واقعاً خداوند قیام کرده و توسط شمعون دیده شده است!»^{۳۵} و ایشان آنچه را در راه روی داده بود و اینکه چگونه با پاره کردن نان^P خود را به آنان بازشناسانید تعریف کردند.

ظهور عیسی بر یازده رسول

^{۳۶} در حالی که این را می گفتند، وی در میان ایشان ایستاده به آنان گفت:^۹ «آرامش بر شما باد!»^{۳۷} ایشان وحشت زده و ترسان، می پنداشتند که روحی را می بینند^{۳۸} و او به ایشان گفت:

- این واقعه جزو واقعی ذکر شده که در ۱-قرن ۱۵:۵ آمده و در ۳۱:۲۲-۳۲ اعلام شده است. در آنجا با همین نام قدیمی شمعون است (ر. ک d1۴:۶).

p- این عبارت را می توان چنین درک کرد: «در ضمن پاره کردن نان» یا «به واسطه پاره کردن نان.»
q- در این قسمت پایانی انجیل نشان داده شده است که چگونه عیسی یازده تن را در معنی کامل مژده عبد گذر وارد می کند. لوقا این قسمت را با ترتیب منظمی انشا می کند: در آیات ۳۶-۳۴ عیسی به یازده تن نشانه هائی از واقعیت رستاخیز خود داده و بدین وسیله برای ایمانی آنان فائت می شود (ر. ک اع ۳:۱)؛ در آیات ۴۳-۴۹ به ایشان بصیرت درک نوشته های مقدس را داده (ر. ک آیات ۲۵-۲۷) و وظیفه آنان را به عنوان شاهدان رستاخیز تعیین می کند؛ در آیات ۵۰-۵۳ لوقا تجلی عیسی را به عنوان خداوند که شاگردانش درک کرده اند بیان نموده و کتاب خود را به پایان می رساند.

r- این جمله که کاملاً مورد تأیید است در چندین نسخه خطی معتبر وجود ندارد. برخی از مفسرین معتقدند که این کلمات از یو ۱۹:۲۰ اقتباس شده است.

s- منتظر آثار و نشانه های مصلوب شدن است (ر. ک یو ۲۰:۲۰).

t- در مورد این آیه که با یو ۲۰:۲۰ تطبیق می کند می توان به همان گونه که درباره آیه ۳۶ گفته شد اخهار نظر کرد.

u- لوقا برای بی ایمانی یازده تن عذری موجه می آورد (ر. ک ۴۵:۲۲).

v- در تعدادی از نسخه های خطی که نسبتاً جدیدتر هستند افزوده شده است؛ و یک تکه عسل و احتمالاً از بعضی آئین های تعمید الهام گرفته است.

w- در اینجا نظری آنچه در اع ۱۰:۴۱ ذکر شده عیسای رستاخیز کرده غذا می خورد. لوقا بدین وسیله می خواهد حقیقت رستاخیز از جنبه جسمانی را که درک آن برای خوانندگان یونانی او دشوار بوده نشان دهد (ر. ک اع ۱۷:۳۲؛ ۱:۱۵-قرن ۱۲:۱۵).

x- ذکر نوشته های مقدس به ترتیبی که از مزامیر نیز نام برده شود شگفت آور است (ر. ک ۲۷:۲۴ توضیح). در روایات عهد جدید برای اعلام رنجها و مصلوب شدن عیسی از مزامیر نقل قول و استفاده بسیار شده است (ر. ک ۲۳:۳۴ توضیح x) و لوقا در اعمال رسولان مرتباً از مزامیر به عنوان پیشگویی راز مسیح نقل قول می کند.

گشود تا نوشه های مقدس را بفهمند.^{۴۶} و به آنان گفت^y: «این چنین نوشته شده است که مسیح رنج کشیده و روز سوم از میان مردگان برخواهد خاست.^{۴۷} و به نام او توبه برای بخشایش گناهان^z، از اورشلیم مت ۱۹:۲۸:۲۰ یو.^۱ شروع شده به همه ملتها نوید داده خواهد شد.^{۴۸} بر اینها شما شاهد هستید.^a و ۸:۱۵ یو.^۲ اینک من و عده پدر خود را بر شما می فرستم. پس در شهر^b بمانید تا

هنگامی که به قدرت از بالا پوشانیده شوید.^c »^{۵۰} وی آنان را تا نزدیکی بیت عنیا^d بر دستها را بلند کرده آنان را برکت داد. ^{۵۱} باری چون ایشان را برکت می داد از آنان جدا شده به آسمان برده شد.^e پس اع:۱۱-۹:۱۱ ایشان در برابر او به سجده افتاده^f با شادی بسیار به اورشلیم بازگشتند.^{۵۳} و مدام در معبد بوده خدا را ستایش می کردند.^g

y- آیات ۴۶-۴۸ شامل تمام موضوعاتی است که رسولان بشارت خواهند داد و در اعمال رسولان ذکر می شود: مثلاً بکار بردن و نقل نوشته های مقدس (اع:۲-۲۳:۲؛ ۱۰:۴؛ ۱۱-۱۰:۳؛ ۳۹-۳۸:۱۳؛ ۱۸:۲۶)، نقش و وظیفه ای که به دوازده تن به عنوان شاهد محول گردیده است(۱:۸؛ ۲:۳؛ ۳۲:۲؛ ۱۵:۳؛ ۳۲:۵؛ ۴۱:۱۰؛ ۳۱:۱۳؛ ۳۱).

z- در برخی از نسخه های خطی قدیمی نوشته شده است: «برای بخشایش» (ر.ک ۳:۳).

a- این کلمات اعلام نزول روح القدس است، ر.ک اع:۸:۲.

b- به نظر لوقا اورشلیم نقطه آغاز پیام نجات (۱:۲۵-۵:۱) و هدف رسالت عیسی (۹:۶-۵۱) بوده است و سپس مرکز انتشار رسالت رسولان خواهد بود (اع ۸:۱).

c- در مورد ارتباط بین روح القدس و قدرت ر.ک ۱:۳۵ و ۴:۳.

d- آیات ۵۰-۵۳ پایان و نتیجه گیری انجیل است: عیسای رستاخیز کرده شاگردان خود را برکت می دهد (ر.ک اع ۳:۲۶) و ایمان اورا به عنوان خداوند پرستش کرده و خدا را ستایش می نمایند. موضوع انجیل در آیه ۵۳ در معبد پایان می یابد همچنان که در آنجا آغاز شده بود (۸:۱).

e- اشاره به صعود عیسی در بعضی از نسخه های خطی کهن وجود ندارد، احتمالاً به این دلیل که با اع ۱:۳-۱۱ هماهنگ نیست (لوقا در کتاب اعمال این واقعه را در چهل روز دیرتر ذکر می کند) در اینجا لوقا اظهار می کند که تعالی عسی از رستاخیز او جدائی ناپذیر است. روایت اعمال رسولان صعود عیسی را به عنوان پایان ظهور عیسای رستاخیز کرده و آغاز رسالت رسولان قرار می دهد.

f- روایت این عمل احترام آمیز شاهانه و ناشی از ایمان در بعضی از نسخه های خطی مهم وجود ندارد.

g- در تعداد زیادی از نسخه های خطی کلمه آمین افزوده شده و بدین وسیله جنبه آیین پرستشی این متن را یادآوری و تاکید کرده اند.